Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣಮ್

B11

2A

... VENKATESHWAR & CO.

MADRAS.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri

T. Ramachandran
Bangalore

May 8/1986

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆನಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲೆ, ೧.

ಶ್ರೀಃ

ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು

ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡವು.

PART I

ಕರ್ನಾಟಕ ವಚನವು

Vol. 2

ಶ್ರೀಮದ್ಯದುಶೈಲನಿವಾಸರಸಿಕ

ಪಂಡಿತ ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯ ವಿರಚಿತವು.

ಮ ದ್ರಾ ಸು

ಆನಂದ ಮುದ್ರಾಕ್ಷರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ

ಆರ್. ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಂಪೆನಿಯವರಿಂದ

(ಭೀಮಸೇನಾಗಾರ್ಡನ್ಸ್, ಮೈಲಾಪುರ, ಮದರಾಸು-೪)

ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೆ.

1963.

[All Rights Reserved]

Rs. 4-50.

[Price Re. 4-00

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

All Rights Reserved.

ಕಾಪೀರೈಟ್, ೧೯೧೭—ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮದ್ರಾಸ್, ಆರ್. ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಕಂಪೆನಿಯವರಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಮತ್ತು ಹೊರದೇಶದ ಕಾಪೀರೈಟ್ ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಭಾಷಾಂತರೀಕರಿಸಿ ವಿಕ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿರದು. ಈ ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಭಾವಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಪದಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಇತರರು ಕಾಪೀಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂಶವರು ಕಾಪೀರೈಟನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಕಾಪೀರೈಟನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರು ನಷ್ಟದಃದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವರೆಂದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದೆ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಿಜ್ಞಾಪನೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ನಾವು ರಾಮಾಯಣಕಥೆಯೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಬಲವಾದ ಎರಡನೆಯ ಅಲೆಯನ್ನೂ, ಅರ್ಧದಮಟ್ಟಿಗೆ ದಾಟಿ ಬಿಟ್ಟೆವು. ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವೂ ಇತರ ಸಾಗರಗಳಂತೆಯೇ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋದಷ್ಟೂ ಬಹಳ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ, ವಿಶೇಷರಸಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ದುರವಗಾಹವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ, ಮೊದಲಿನ ಒಂದೆರಡಲೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ, ಸರಿಯಾದ ಸತ್ಪಾತ್ರಗಳ ಅವಲಂಬನವಿದ್ದರೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಬಹುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಬಲವಾದ ಅವಲಂಬನವು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಹುದೆಂದು ತೋರಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವೆವು. ಆದುದರಿಂದ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ, ಕೊನೆಮುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು, ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಚಂದಾದಾರರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲವು.

ಈ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಂಚಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಚಂದಾದಾರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಭಾರವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕಸಂಚಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ. ನಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಾರ ೪೦೦ ಪುಟಗಳುಳ್ಳ ಈ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಒಂದೇ ರೂಪಾಯಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವೆವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.

ಸರ್ಗಸಂಖ್ಯೆ.	ವಿಷಯಗಳು.	ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.
	ಅವತಾರಿಕೆ.	
೧.	ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರು ಮಾವನಮನೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದುದು.	೬೩
೨.	ದಶರಥನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು. ...	೨೮೮
೩.	ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದುದು.	೩೦೦
೪.	ದಶರಥನು ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸಿದುದು. ...	೩೦೭
೫.	ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಮನನ್ನು ಉಪವಾಸವಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದುದು. ...	೩೧೪
೬.	ರಾಮಾಭಿಷೇಕದ ಸನ್ನಾಹವು.	೩೧೬
೭.	ಮಂಥರೆಯು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು. ...	೩೧೯
೮.	ಮಂಥರೆಯು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು.	೩೨೫
೯.	ಕೈಕೇಯಿಯು ಮಂಥರೆಯ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೆ ಒಳಗಾದುದು. ...	೩೩೫
೧೦.	ದಶರಥನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು, ಅವಳ ಕೋಪವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು.	೩೪೪
೧೧.	ಕೈಕೇಯಿಯು ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ರಾಮನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದುದು.	೩೫೦
೧೨.	ದಶರಥನ ದುಃಖವು.	೩೫೪
೧೩.	ದಶರಥನು ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು ...	೩೬೮
೧೪.	ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದುದು. ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು. ರಾಮನನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವುದು.	೩೭೨
೧೫.	ರಾಮಾಭಿಷೇಕ ಸಂಭಾರ ವರ್ಣನವು.	೩೮೦
೧೬.	ಸುಮಂತ್ರನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು ಕೈಕೇಯೀದಶರಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುದು.	೩೮೫

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

೧೭. ರಾಮನು ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು. ೩೯೪

೧೮. ಕೈಕೇಯಿಯು ತಾನು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು. ... ೩೯೮

೧೯. ತಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು. ೪೦೨

೨೦. ರಾಮನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ತನ್ನ ವನವಾಸವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ವಿಲಾಪವು. ೪೦೮

೨೧. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು; ಮತ್ತು ಸತ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಕೂಡದೆಂದು ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ೪೧೯

೨೨. ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಿರುವ ಕೋಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದುದು. ೪೨೯

೨೩. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೈವಬಲಕ್ಕಿಂತ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೇ ಪ್ರಬಲವೆಂದು ವಾದಿಸಿದುದು. ೪೩೫

೨೪. ರಾಮನ ವನವಾಸನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅನುಮೋದಿಸಿದುದು. ೪೪೧

೨೫. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು. ೪೪೬

೨೬. ರಾಮನು ಸೀತೆಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದುದು. ೪೫೧

೨೭. ರಾಮನು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಕೂಡದೆಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೀತೆಯು ಕೋಪಿಸಿದುದು. ೪೫೬

೨೮. ರಾಮನು ವನವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು. ... ೪೬೧

೨೯. ಸೀತೆಯು ತಾನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದೇ ಬರುವೆನೆಂದು ರಾಮನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದುದು. ೪೬೪

೩೦. ಸೀತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದ ಕೋಪಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದುದು. ೪೬೬

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

೩೧. ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಬರಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು. ... ೪೩೬

೩೨. ರಾಮನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು. ೪೮೬

೩೩. ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದು. ೪೯೧

೩೪. ರಾಮನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ದಶರಥನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದು. ೪೯೫

೩೫. ಸುಮಂತ್ರನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದು. ... ೫೦೩

೩೬. ದಶರಥನು ರಾಮನೊಡನೆ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು, ಕೈಕೇಯಿಯು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದುದದು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ೫೦೬

೩೭. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಸೀತೆಯೂ, ಕೈಕೇಯಿಯು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು. ವಸಿಷ್ಠನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದು. ೫೧೧

೩೮. ದಶರಥನು ಸೀತೆಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಡಿಸದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದು. ರಾಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದು. ... ೫೧೬

೩೯. ದಶರಥನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ರಾಮನಗಾಗಿ ರಥವನ್ನು ತರುವಂತೆ ಹೇಳಿದುದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಸೀತೆಗೆ ನೀತಿಗಳನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು. ೫೧೮

೪೦. ರಾಮನು ವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದುದು. ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಲಾಪವು. ೫೨೬

೪೧. ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಲಾಪವು. ಪ್ರಜೆಗಳ ದುಃಖವು. ದುಶ್ಶಕುನಗಳು. ೫೩೨

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

೪೨. ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ದಶರಥನ ವಿಲಾಪವು. ... ೨೩೪

೪೩. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ದಶರಥನೊಡನೆ ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ
ದುಃಖಿಸಿದುದು. ೨೪೧

೪೪. ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದುದು. ... ೨೪೪

೪೫. ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾ
ಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ೨೫೦

೪೬. ರಾಮನು ತಮಸಾನದೀತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು,
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು. ... ೨೫೫

೪೭. ರಾಮನಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳು ದುಃಖದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ
ಹಿಂತಿರುಗಿದುದು. ೨೫೮

೪೮. ಪುರಜನರ ದುಃಖವು. ೨೬೧

೪೯. ರಾಮನು ವೇದಶ್ರುತಿಗೋಮತೀನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿದುದು. ಸುಮಂತ್ರ
ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣವು. ೨೬೫

೫೦. ರಾಮನು ಕೋಸಲದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ ಗಂಗಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದುದು. ... ೨೬೭

೫೧. ಗುಹಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸಂಭಾಷಣವು. ೨೬೯

೫೨. ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶ
ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ಗುಹನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಜಡೆ
ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು. ವತ್ಸದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮೃಗಮಾಂಸ
ವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ, ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದುದು. ೨೭೫

೫೩. ರಾಮನು ದುಃಖದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋ
ಗೆಂದು ಹೇಳಿದುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ
ಪಡಿಸಿದುದು. ೨೮೭

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಶ್ರೀ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನ ಹನುಮತ್ಸಮೇತ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು

ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡವು.

ಭರತನು ತನ್ನ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ, ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಶತ್ರುರಾಜರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತಮ್ಮನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಅಣ್ಣನಾದ

---

1 "ಗಚ್ಛತಾ ಮಾತುಲಕುಲಂ ಭರತೇನ ತದಾಽನಘಃ । ಶತ್ರುಘ್ನೋ ನಿತ್ಯಶತ್ರುಘ್ನೋ ನೀತಃ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕೃತಃ ॥" ಎಂಬುವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಇವರ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ:—ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭರತನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗಿರುವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. (ಗಚ್ಛತಾ) ಎಂದು ವರ್ತಮಾನಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಬ್ಬರ ಗಮನವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಭರತನು ಹೊರಟಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಅಚೇತನಗಳಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೂ, ಆಯುಧಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಅಧೀನಗಳಾಗಿ, ಆತನೊಡನೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಉಯ್ಯಲ್ಪಡುತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಶತ್ರುಘ್ನನುಕೂಡ, ಆ ಭರತನಿಗೆ ವಿಶೇಷಪರತಂತ್ರನಾಗಿ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಭರತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಹೊರಟನು. ಭರತನು

ಅವನೊಡನೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತದೇಕಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು. (ಮಾತುಲಕುಲಂ) ದ್ವಿತೀಯಾಂತವಾದ ಈ ಪದದಿಂದ, ಭರತನಿಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವೇ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಶೇಷಿಯಾದವನಿಗೆ (ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನಿಗೆ) ಯಾವುದುದ್ದೇಶ್ಯವೋ, ಶೇಷಭೂತನಾದ ವನಿಗೂ (ಆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ವಸ್ತುವಿನಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯನಾಗಿರುವವ ನಿಗೂ) ಅದೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿರುವುದೆಂಬ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಸ್ವರೂಪದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶವು ಸೂಚಿತ ವಾಗುವುದು. (ಭರತೇನ) ಈ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಭಾಗ ವತತ್ವವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ :—ಶ್ರೀರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರ ಟಾಗ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಡಲು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಶರಥನು ರಾಮ ವಿರಹದಿಂದ ಮೃತಿಹೊಂದಲು, ರಾಜ್ಯವು ಅನಾಯಕವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಆಳಿದುದರಿಂದ, ಈತನಿಗೆ ಭರತನೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೇವಲ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಅತನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದನೆಂಬ ಭಗವತ್ಪರತಂತ್ರಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಾಗವತತ್ವವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. (ತದಾ) ಎಂದರೆ 'ಆಗಲೇ' ಎಂದರ್ಥವು. ಶತ್ರುಘ್ನನು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ಚಂದ್ರ ತಾರಾಬಲಗಳೊಂದನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಭರತನು ಹೊರಟಾ ಗಲೇ ಹೊರಟನೆಂಬ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ವಿಶೇಷವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. (ಅನಘಃ) ಪಾಪ ರಹಿತನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಘ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ರಾಮಭಕ್ತಿಯೆಂದೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ತನಗೆ ಶೇಷಿ (ಸ್ವಾಮಿ) ಯಾದ ಭರತನಿಗೆ, ರಾಮಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿರು ವುದರಿಂದ, ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೂ ಅದೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಹೊರತು, ಭರತನಿಗೆ ಆ ರಾಮಭಕ್ತಿಯು ಉದ್ದೇಶ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗದು, ಮತ್ತು ಅನಿಷ್ಟಾವಹವೂ ಆಗುವುದು. ಅನಿಷ್ಟಾವಹವಾದುದೇ ಪಾಪವೆನಿಸುವುದು. "ನ ಸುಕೃತಂ ನ ದುಷ್ಕೃತಂ ಸರ್ವೇ ಪಾಪ್ಮಾನೋಽತೋ ನಿವರ್ತನ್ತೇ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಸುಕೃತವಾದರೂ ಅನಿಷ್ಟಾವಹವೇ ಆಗುವು ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಮಭಕ್ತಿಯು ಸುಕೃತವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಭರತನಿಗೆ ಅದು ಉದ್ದೇಶ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೂ ಅದು ಅನಿಷ್ಟಾ ವಹವಾಗಿ, ಪಾಪವಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ಅಂತಹ ಪಾಪವಿಲ್ಲದವನೇ ಶತ್ರುಘ್ನನೆಂದು ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭರತನಲ್ಲಿಯೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತನ್ನ ಮಾವನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆ. ಅವನಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಶತ್ರುಘ್ನನ ಸಹವಾಸಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರುತಿದ್ದನು. ಅಶ್ವಪತಿ

ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚೆಂಬುದೂ, ಆ ರಾಮಭಕ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶತ್ರುಘ್ನನು ಭರತನನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ರಾಮಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಇದೇ ಅರ್ಥಗಳು "ನಾಹಂ ಸ್ವಪಿಮಿ ಜಾಗರ್ಮಿ ತಮೇವಾರ್ಯಂ ವಿಚಿಂತಯನ್" ಎಂದೂ, "ಜಗ್ರಾಹ ಭರತೋ ರಶ್ಮೀನ್ ಶತ್ರುಘ್ನಶ್ಛತ್ರಮಾದದೇ" ಎಂದೂ, ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಇದರಂತೆಯೇ (ನಿತ್ಯಶತ್ರುಘ್ನಃ) ನಿತ್ಯಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನು. ಎಂದರೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನೆಂದರ್ಥವು. ಈತನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದುದೂ, ರಾಮಭಕ್ತಿ ವಿಷಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆಂದರೆ: "ಪುಂಸಾಂ ದೃಷ್ಟಿಚಿತ್ತಾಪಹಾರಿಣಂ" ಎಂಬುದಾಗಿ, ರಾಮನು ಗಂಡಸರಿಗೂ ಮೋಹಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಲಯಿಸದಿರುವಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಶತ್ರುಘ್ನನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು. ಶತ್ರುಘ್ನನು, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ರಾಮನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆತನಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡಬಹುದಾದ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಭರತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಭಾಗವತಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುವುದು. (ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕೃತಃ) ಶತ್ರುಘ್ನನು ಭರತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದುದಕ್ಕೂ, ಆತನ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೇ ಹೊರತು, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಹೋದವನಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅಚೇತನಗಳಾದ ಆಯುಧಾದಿಗಳಂತೆಯೇ ಚೇತನನಾದವನಿಗೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಕಾದುದು ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಚೇತನಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬ ಗುಣವಿಲ್ಲವು. ಚೇತನರಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬುದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣವುಂಟಲ್ಲವೆ? ಈ ಶತ್ರುಘ್ನನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿತೆಂದು ಭಾವವು. (ನೀತಃ) ಉಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇಲ್ಲಿ 'ಹೋದನು' ಎಂದು ಹೇಳದೆ, ಉಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆಯುಧಾದಿಗಳಂತೆ ಈ ಶತ್ರುಘ್ನನೂ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೇ ಹೊರತು, ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಹೋಗುತಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅಚೇತನಗಳಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಈ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥಗಳಿಂದ ಚೇತನನಾದವನಿಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾಗವತಪಾರತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾದ ಯುಧಾಜಿತ್ತೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಸೋದರಳಿಯನಾದ ಭರತನನ್ನೂ, ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೆ ಭಾವಿಸಿ, ಅವರವರ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ಆಹಾರವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬಹುಪ್ರೇಮದಿಂದ ಲಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಹು ರಮಣೀಯವಾದ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜಕುಮಾರರಿಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಸೌಖ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ಸುಖದಿಂದರುತಿದ್ದರು. ಅಶ್ವಪತಿಯು ಇಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಪೋಷಿಸುತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನೇ ಆಗಾಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, “ಆಹಾ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಬಹಳ ವೃದ್ಧನಾದನು! ಇನ್ನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರನು! ಈಗಲಾದರೂ ರಾಮನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಬಹುದೇ? ಈಗ ನಾವು ವೃದ್ಧನಾದ ತಂದೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನುಮಾಡದೆ ಇಲ್ಲಿರುವೆವಲ್ಲ!” ಎಂದು ಆಗಾಗ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ದಶರಥನೂ ಕೂಡ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹೇಂದ್ರವರುಣರಂತೆ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರಪ್ರೇಮದಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳಾದ ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ದೇಶಾಂತರ್ಗತರಾಗಿರಲು, ಆಗಾಗ ಅವರನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ. ಆಹಾ! ಎಷ್ಟು ಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಿದ್ದರೇನು? ಆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಲ್ಲದುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಚಿಂತಿಸಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವನು. ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ಪುರುಷಸಿಂಹರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳಂತೆ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮನು, ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಆ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ತಂದೆಯ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ರಾಮನಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯನೆ?[1] ಗರ್ವದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ

1 ಸಹಿ ದೇವೈರುದೀರ್ಣಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ವಧಾರ್ಥಿಭಿಃ। ಅರ್ಥಿತೋ ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ಜಜ್ಞೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನಃ॥ ಎಂಬುದೇ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. (ಸಹಿ) ಅಂತವನೆಂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಗೋಳಿಡಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ,

ವರೆ, "ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತೇ" ಇತ್ಯಾದ್ಯುಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನೆಂದು ಭಾವವು. (ದೇವೈಃ) 'ದೀವ್ಯತಿ' ಎಂದರ ಕೋರುವುದು. ದೇವತೆಗಳು ಭಾಗವತಾಗ್ರಣಿಗಳಂತೆ ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನರಾಗಿ ಭಗವಚ್ಛರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ರಾಕ್ಷಸಾಧಿ ವಧವನ್ನು ಕೋರಿಯೇ ಭಗವಚ್ಛರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಪರರೆಂದರ್ಥವು. ಮತ್ತು 'ದೀವ್ಯತಿ' ಎಂದರೆ ಮದಿಸುವವನೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದರಿಂದ, "ಈಶ್ವರೋಽಹಮಹಂಭೋಗೀ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, 'ತಾನೇ ಈಶ್ವರನು, ತಾನೇ ಭೋಗಿಯು' ಎಂಬ ದುರಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರೆಂದೂ ಭಾವವು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನರೂಪವಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳು ನರಕಾಸುರನ ವಧಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಸ್ವಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸಿದಮೇಲೆ ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆಯೇ ಹೋರಾಡಿದವರಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಮದಾಂಧರಾದವರೆಂದು ಭಾವವು. (ಉದೀರ್ಣಸ್ಯ ರಾವಣಸ್ಯ ವಧಾರ್ಥಿಭಿಃ) ಗರ್ವದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತ, ತನಗೆ ವರಕೊಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ರಾಜ್ಯಚ್ಯುತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲೆಳಸಿದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿಬಂದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ (ಅರ್ಥಿತಃ) ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ. ಆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಾಗಿಯೇ ವಶ್ಯನಾದನೇ ಹೊರತು ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವಂತನ ಸೌಲಭ್ಯವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. (ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ) ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಿಂದ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯಗಂಧವನ್ನೇ ಸಹಿಸಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ, ಮೇಲೆ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಯಾವನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಸೌಲಭ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಅಷ್ಟು ಹೀನವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವವು. (ಜಜ್ಞೇ) ನೃಸಿಂಹಾದಿಗಳಂತೆ ಸ್ತಂಭಾದಿಗಳಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದವನಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು ಹತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳೆದು ಹುಟ್ಟುವರು. ಈತನೋ "ತತಶ್ಚ ದ್ವಾದಶೇ ವರ್ಷೇ" ಎಂಬಂತೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದರ್ಥವು. (ವಿಷ್ಣುಃ) ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾದವನು. (ಸನಾತನಃ) ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದ ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಾದವನು. (ಜಜ್ಞೇ) ಹುಟ್ಟಿದನು. ಎಂಬುದರಿಂದ, ತಾನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ನಿತ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ತಾನೇ ಜನ್ಮಾದಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದರಮೇಲೆ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ, ನಿತ್ಯವಸ್ತುವೆನಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ರಾಮರೂಪದಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವನಲ್ಲವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆತನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಹೇಳತಿಕ್ಕುದೇನು ? ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಹಾಗಿರಲಿ ! ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ ಕೂಡ ವಜ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಅದಿತಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ರಾಮನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಔದಾರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ಹುಡುಕುವ ಅಸೂಯೆಂಬ ದುರ್ಗುಣವು ಆತನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಇಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವು ಇದುವರೆಗೆ ಜನಿಸಿದುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದೀಪದಿಂದ ಹತ್ತಿಸಿಟ್ಟ ಮತ್ತೊಂದು ದೀಪದಂತೆ, ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ರೂಪಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ಈತನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆತನೊಡನೆ ಯಾರೂ ಪರುಷವಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿದರೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಹು ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡತಕ್ಕವನು. ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ, ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದಾಗಲಿ, ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆಯಾಗಲಿ, ಒಂದಾವರ್ತಿ ತನಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಅದು ಅತಿಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಒಂದುಪಕಾರವನ್ನೇ ಮಹತ್ತಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಮತ್ತು ಆತನು ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಲೆಯೆತ್ತದಹಾಗೆ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಅಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾದರೂ ಎಣಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆತನು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಶಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ನಡುನಡುವೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ, ಸಣ್ಣವರೊಡನೆ ಕಲೆತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಒಳ್ಳೇ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನರಾದ್ದವರು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ, ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾದ ಆಚಾರಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಾದವರು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅವರೊಡನೆ ಕಲೆತು ವೇದಾಂತವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವನು. ವಯೋವೃದ್ಧರೊಡನೆ ಕಲೆತು ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಪೂರ್ವಸಂಪ್ರದಾಯವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಸತ್ಸಹವಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲದು. ಆತನು ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾಸವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತಜನಗಳನ್ನೂ ಸುಖದಿಂದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಕರಕ್ಷಣಚಿಂತಾಪರನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಕಿನಗಿಂಪಾದ ಆತನ ಮಾತುಗಳು ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವುವು. ಅತ್ಯಲ್ಪನಾದವನನ್ನೂ ಕೂಡ, ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಆತನು ಆಡತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುವು. ಆಶ್ರಿತವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಡಗಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಅಷ್ಟು ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗುವವನಲ್ಲ. ಆತನು ವಿಶೇಷ ವಿದ್ವತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಅದ್ಭುತಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡುವವನಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವವನಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರನ್ನೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರನ್ನೂ, ಶೀಲವೃದ್ಧರನ್ನೂ ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸುವನು. ಪಂಡಿತಪಾಮರರೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನಿಡದೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಸಮಪ್ರೇಮದಿಂದ ರಂಜನೆಗೊಳಿಸುವನು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದು. ಆತನು ಬಹಳ ದಯಾಳು. ಕೋಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನು. ಬಡವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮರುಕವುಳ್ಳವನು. ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಧರ್ಮ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ್ರಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. 1ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಭಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಆತನ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ರತವು. 2ಪರಸ್ತ್ರೀಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಸೆಪಡದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ದಯಾ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. 3ನಿಜಧರ್ಮ ವಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ಬಹಳ ಆಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಗೌರವಿಸುವನು. ಆ ಕ್ಷತ್ರ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮಹತ್ತಾದ ಸ್ವರ್ಗಫಲವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂದೂ ಎಣಿಸಿರುವನು. ಆತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದಲೇ ನಿಷ್ಫಲವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಲೀ, ನಿಷಿದ್ಧಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಲೀ, ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸದು. ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧಗಳಾದ, ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ್ಯವಾದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅಭಿರುಚಿಯು ಇಲ್ಲವು. ಲೌಕಿಕವೈದಿಕವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಯುಕ್ತಿವಾದಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ, ತನ್ನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸು ವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ವಾಗ್ಧೋರಣೆಯಿಂದ, ಸಪ್ರಮಾಣ ವಾಗಿ ಉಪನ್ಯಸಿಸುವನು. ಆತನಿಗೆ ಆದಿವ್ಯಾಧಿಗಳೆಂಬ ರೋಗಗಳ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. 4ಆತನು ತುಂಬಿದ ಯೌವನವುಳ್ಳವನು. ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ವಾಕ್ಕುಳ್ಳ

---

1 "ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ" ಎಂಬಂತೆ ಅಭ ಯದಾನವೇ ರಾಮನಿಗೆ ವ್ರತವು.

2 "ಯೋಽರ್ಥೇಶುಚಿಸ್ಸಹಿಶುಚಿರ್ನ ಮೃದಾದಿಶುಚಿಃ ॥" ಎಂಬ ಮನುಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಗೆ ಆಸೆ ಪಡದಿರುವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಶುದ್ಧಿಯು.

3 "ಶ್ರೇಯಾನ್ ಸ್ವಧರ್ಮೋ ವಿಗುಣಃ ಪರಧರ್ಮೋ ಭಯಾವಹಃ" ಎಂಬಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ನಡೆಸಿ, ಅದರಿಂದ ಸಂಪಾ ದಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು.

4 ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅಧ್ಯಯನಸದ್ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, "ಯುವಾ ಸ್ಯಾತ್ಸಾಧು ಯುವಾಧ್ಯಾಯಕಃ ಆಶಿಷ್ಠೋ ದ್ರಢಿಷ್ಠೋ ಬಲಿಷ್ಠಃ ॥" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿವೆ. (ಆಶಿಷ್ಠಃ) ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ರೋಗಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನೆಂಬುದೂ, 'ಯುವಾಧ್ಯಾಯಕಃ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಕ್ಕುಳ್ಳವನೆಂಬುದೂ, 'ಯುವಾ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯೌವನವುಳ್ಳವನೆಂಬುದೂ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನು. ದೃಢವಾದ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳವನು. ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಒಂದಾವರ್ತಿ ನೋಡಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಇತರರ ಮನೋಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈತನೊಬ್ಬನೇ ಸಾಧುತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೆಂದು ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎಣಿಸುವರು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು, ತನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಣವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವನು. ಕೇವಲ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಕೇವಲ ವ್ರತಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಸಮಾವರ್ತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರಂತಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯಾವ್ರತಗಳೆರಡರಿಂದಲೂ ಸಮಾವರ್ತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು. ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥದೊಡನೆ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವನು. 1ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿರುವನು. ಆತನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ವಂಶಗಳೆರಡೂ ಬಹಳ ಶುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ಆತನೂ ನಿರ್ದೋಷಿಯಾಗಿರುವನು. ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಕದಲದು. ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಸತ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲ. ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೀತಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವನು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕವನು. 2ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಹೊಸಹೊಸ

'ಬಲಿಷ್ಠಃ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ, ಬಲವಾದ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳವನೆಂಬುದೂ, 'ಸಾಧುಃ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇಶಕಾಲಜ್ಞನೆಂಬುದೂ ಪರ್ಯಾಯಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

1 ಅಮಂತ್ರಕವಾದುದು ಶಸ್ತ್ರವು. ಮಂತ್ರವತ್ತಾದುದು ಅಸ್ತ್ರವು.

2 'ನಪೂರ್ವಾಹ್ಣಮಧ್ಯಾಹ್ನಾ ಪರಾಹ್ಣಾನಪರಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್' ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿಯಂತೆ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣಾದಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯು.

19

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಾಗಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದುವ ಬುದ್ಧಿಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಆಚಾರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನರಿತವನು. ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು. ಬಹಳ ವಿನೀತನು. ತನ್ನ ಮನೋವಿಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಇಂಗಿತಗಳನ್ನೂ ಹೊರಪಡಿಸದ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಆತನ ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಳು ಫಲಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವಾಗಲೇ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವುವೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳಿರುವರು. ಆತನಿಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಕೋಪವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅನುಗ್ರಹವಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಅದು ಫಲಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಕೊನೆಮುಟ್ಟದೆ ಬಿಡದು. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಯಾವಾಗ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಕೋ, ಯಾವಾಗ ಕೈತಡೆಯಬೇಕೋ, ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಗುರುಜನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೃಢಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಆತನ ಜ್ಞಾನವೂ ಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಆತನು ಕೆಟ್ಟವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟಮಾತೆಂಬುದು ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಹೊರಟುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಸರಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನೋಡುವನು. ಪರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ತಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವ, ಅದ್ಭುತವಾದ ಒಂದು ಗುಣವು ಆತನಿಗುಂಟು. ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು. ಇತರರು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಎಳ್ಳಷ್ಟುಪಕಾರವನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕವನು. ಇತರರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಅವರ ಸುಗುಣ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು. ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಮಹಾನಿಪುಣನು. ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ತಕ್ಕ ಸಮಯಗಳನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲವನು.] [1]ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ನೋವುಂಟುಮಾಡದೆ ನ್ಯಾಯವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾರ್ಜಿಸುವ ಉಪಾಯವಾವುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಆತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು. ಶಾಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ, ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಆತನು ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಬಾರದಂತೆಯೇ ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸತಕ್ಕವನು. ಅರ್ಥಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಧರ್ಮಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವವನಲ್ಲ. ವಿರೋಧಾರ್ಥಗಳಾದ ಸಂಗೀತ ಚಿತ್ರಕರ್ಮಾದಿಶಿಲ್ಪಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಆತನಿಗೆ ಬಹಳ ನೈಪುಣ್ಯವುಂಟು. ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಆತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಆನೆಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧವಿಧವಾದ ಗತಿಗಳಿಂದ ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಬಹಳ ನಿಪುಣನು. ಧನುರ್ವೇದಗನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ೩ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತಿರಥರೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡವರೂ ಕೂಡ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗಿ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು. ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು

---

1 'ಧರ್ಮಾಯ ಯಶಸೇರ್ಥಾಯ ಆತ್ಮನೇ ಸ್ವಜನಾಯ ಚ। ಪಂಚಧಾ ವಿಭಜೇದ್ವಿತ್ತ ಮಿಹಾಮುತ್ರ ಚ ಶೋಭತೇ॥' ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಕೀರ್ತಿಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ಹಣವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಸ್ವಂತಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಜನರಿಗಾಗಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಐದು ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಣವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಹಪರಸೌಖ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುನೆಂದು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವುಂಟು.

2 'ಕಚ್ಚಿದಾಯಸ್ಯಚಾರ್ಧೇನ ಚತುರ್ಭಾಗೇನ ವಾ ಪುನಃ। ಪಾದಭಾಗೈಸ್ತ್ರಿಭಿರ್ವಾಪಿ ವ್ಯಯಸ್ಸಂಶೋಧ್ಯತೇ ಬುಧೈಃ॥' ಎಂದು, ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮುಕ್ಕಾಲುಪಾಲನ್ನಾಗಲಿ, ವೆಚ್ಚಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಚಕ್ರವ್ಯೂಹಾದ್ಯಾಕಾರಗಳಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನೈಪುಣ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಆತನನ್ನಿದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಲೋಕದವರ ಮಾತೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಒಂದುವೇಳೆ ದೇವಾಸುರರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರವೈರಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಒಂದಾಗಿ ಬಂದು ಕೋಪದಿಂದಿದಿರಿಸಿದರೂ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರರು. ಆತನಲ್ಲಿ ಅಸೂಹೆಯೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಮದಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಜಿಸಿದವನು. ಕೋಪವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನು. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಅವಮಾನಪಡಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಕಾಲವಶದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ರಾಜಸತಾಮಸಾದಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ರಾಮನು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಇಷ್ಟನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಆತನು, ತಾಳ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿಗೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಸಮನಾದವನು! ಹೀಗೆ ಆ ರಾಮನು, ಹೆಂಗಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರು, ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ತಂದೆಗೂ ಇತರ ಗುರುಜನಗಳಿಗೂ ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನು ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಲೋಕಾಭಿನಂದ್ಯನಾಗಿರುತಿದ್ದನು. [1]ಇಂತಹ ಲೋಕೋತ್ತರಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆಯೇ, ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಣವೆಂಬ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯವ್ರತವನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡು, ಇತರರಿಂದ ಇದಿರಿಸುವು

1 "ತಮೇವಂ ವ್ರತಸಂಪನ್ನಮಪ್ರಧೃಷ್ಯಪರಾಕ್ರಮಂ । ಲೋಕಪಾಲೋಪಮಂ ನಾಥಮಕಾಮಯತ ಮೇದಿನೀ" ಎಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಇದರ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ, (ಏವಂ) ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ (ವ್ರತಸಂಪನ್ನಂ) ಪತ್ನೀವ್ರತದೊಡಗೂಡಿದ, "ರಾಮಸ್ತು ಸೀತಯಾ ಸಾರ್ಧಂ" ಎಂಬಂತೆ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಾರಸಸಂಪನ್ನನಾದ, (ಅಪ್ರಧೃಷ್ಯಪರಾಕ್ರಮಂ) ವಿರೋಧಿವರ್ಗನಿರಸನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಭೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ (ಲೋಕಪಾಲೋಪಮಂ) ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣೋಭಯಪದಸಮಾಸವು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿ, ಮತ್ತು (ಉಪ, ಸಮೀಪೇ, ಮಾ, ಯಸ್ಯಸ, ಉಪಮಃ)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಭೂಮಿಯು (ಭೂಜನವು) ತನಗೆ ನಾಥನನ್ನಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿತು. ಆಗ ದಶರಥನಿಗೆ, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನೂ, ಇದುವರೆಗೆ ತಾನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿ ಬೇಸತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಆಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ಮುದುಕನಾದ ಆತನಿಗೆ, ತಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ರಾಮನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದೇ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಅವನು: "ನನ್ನ ಮೋಹದ ಕುಮಾರನಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುವ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಎಂದಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದೋ? ರಾಮನಾದರೋ ಲೋಕದ ಜನಗಳ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾರೈಸತಕ್ಕವನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಯೆಯುಳ್ಳವನು. ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಘದಂತೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಔದಾರ್ಯಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸಂತಾಪಹಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಆತನು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಯಮರಂತೆಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆಯೂ, ಧೈರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಂತೆಯೂ ಇರುವನು. ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣಾತಿಶಯವುಳ್ಳವನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಭೂಭಾರವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಪರಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಲಭಿಸುವುದೇ?" ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಕೊನೆಗೆ

ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸೀತಾರೂಪವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡಗೂಡಿದವನಾಗಿರುವವನೆಂದರ್ಥವು. ಇಂತಹ ರಾಮನನ್ನು (ಮೇದಿನೀ) ಭೂಮಿಯು (ನಾಥಂ ಅಕಾಮಯತ) ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಂಶಭೂತೆಯಾದ ಸೀತೆಯಂತೆ, ತಾನೂ ಆತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ವರಿಸಲೆಳಸಿದಳೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನಲ್ಲಿ ಇತರ ರಾಜರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿಯೂ, ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕೋತ್ತರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗುಣಗಳು ತುಂಬಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ರಾಮನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ 1ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೆಲವು ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳನ್ನೂ ಕಂಡನು. ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ವಾರ್ಧಕವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, "ಎಲೈ ಆಮಾತ್ಯರೆ! ಈಗ ಅತಿಭಯಂಕರಗಳಾದ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ನನ್ನ ಈ ದೇಹವೂ ಜರೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಝರ್ಝರಿತವಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಮೇಲೆಂದು ತೋರುವುದು." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ದಶರಥನು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂತಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಮುಖವುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು, ಲೋಕದ ಜನಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಈಗಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಿಡಬಹು

---

1 ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ "ಸ್ವರ್ಭಾನುಕೇತು ನಕ್ಷತ್ರಗ್ರಹ ತಾರಾರ್ಕಚಂದ್ರಜಂ। ದಿವಿ ಚೋತ್ಪದ್ಯತೇ ಯಚ್ಚ ತದ್ದಿವ್ಯಮಿತಿ ಕೀರ್ತಿತಂ" ಗ್ರಹತಾರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣತಕ್ಕ ಉತ್ಪಾತವು ದಿವ್ಯೋತ್ಪಾತವೆನಿಸುವುದು. "ವಾಯ್ವಭ್ರಸಂಧ್ಯಾ ದಿಗ್ದಾಹ ಪರಿವೇಷತಮಾಂಸಿಚ। ಖಪುರಂ ಚೇಂದ್ರಚಾಪಂ ಚ ತದ್ವಿದ್ಯಾದಂತರಿಕ್ಷಜಂ॥" ಭಯಂಕರವಾದ ಗಾಳಿ, ಮೇಘಪರಂಪರೆ, ಕತ್ತಲೆ, ಇಂದ್ರಧನುಸ್ಸು, ಅಕಾಲಸಂಧ್ಯೆ, ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಅಂತರಿಕ್ಷಜನ್ಯವಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳು. "ಭೂಮಾವುತ್ಪದ್ಯತೇ ಯಚ್ಚಸ್ಥಾವರಂವಾಥ ಜಂಗಮಂ। ತದೇಕದೇಶಿಕಂ ಭೌಮಮುತ್ಪಾತಂ ಪರಿಚಕ್ಷತೇ" ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರತಕ್ಕ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣತಕ್ಕ ಉತ್ಪಾತಗಳು ಭೂಮ್ಯುತ್ಪಾತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಡೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ, ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ಇದೇ ತಕ್ಕ ಕಾಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಆತುರಪಡುತಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳನ್ನೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯರಾದ ರಾಜರನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕರೆಸಿದನು. ಜನಕರಾಜ ಕೇಕಯರಾಜರಿಬ್ಬರೂ, ಬಹುದೂರದೇಶವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು.

ಈ ಶುಭಕಾರ್ಯವು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದು ಹೋದಮೇಲೆ, ಆ ಶುಭವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹೀಗೆ ಕರೆಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜರಿಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮನ್ನಿಸುವಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ತಾನೂ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದು, ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಜನಕಕೇಕಯರಾಜರು ಹೊರತು, ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಲೋಕಪೂಜ್ಯರಾದ ಉಳಿದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಆ ದಶರಥನು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಮುಂದೆ ಬಂದು, ರಾಜದತ್ತವಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉಚಿತಾಸನದ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿ, ರಾಜನಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿಯೇ ಬಹಳ ನಮ್ರಭಾವದಿಂದ ಕುಳಿತರು. ಹೀಗೆ ತನ್ನಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ, ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳೂ ಬಂದು, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿರಲು, ಅವರಿಂದ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾಗಿ, ನಡುವೆ ತನ್ನ ರಾಜಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಶರಥರಾಜನು, ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಿದ್ದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಶರಥನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು.

ಆಮೇಲೆ ದಶರಥರಾಜನು, ಗಂಭೀರವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಭೇರೀಧ್ವನಿಯಂತೆ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ರಾಜಪದವಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಾಧುರ್ಯವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದ ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ, ತನ್ನ ಇದಿರಾಗಿದ್ದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಸಭಿಕರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿಯೂ, ಉತ್ಸಾಹ ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ, ರಸಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು : "ಎಲೈ ರಾಜರೆ! ವಿಶಾಲವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದ ರಘು ಮೊದಲಾದ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಬಂದರೆಂಬುದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇರುವುದು. ನಾನೂ ಅದೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದುದರಿಂದ, ವಂಶಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಸುಖಾಶ್ರಯವಾದ ಈ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ! ನಾನೂ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ, ಬಹು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆನು. ಪ್ರಜಾ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಈ ದೇಹವು, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಚಿಹ್ನವಾದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟು ಮುಪ್ಪನ್ನುಹೊಂದಿತು. ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳ ಜೀರ್ಣವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನವೆಂಬ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಬಹಳ ಮಹತ್ತಾದುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವರು ಇದನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ಶೌರ್ಯಾದಿಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವರೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರೇ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ಭಾರವನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಹೊತ್ತು,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನಿಟ್ಟು, ನಾನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರ ಅನುಮತಿಯನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನ ಅರ್ಹತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ದೇನೂ ಇಲ್ಲ! ಇತರ ಗುಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಆತನು ನನಗಿಂತಲೂ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾದವನಲ್ಲ! ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುವನು! ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು. ಧರ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಶಿರೋರತ್ನಪ್ರಾಯನಾಗಿರುವನು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಸರ್ವಲೋಕಾಹ್ಲಾದಕನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಈಗಲೇ ಯೌವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವೆನು. [1]ಅಪ್ರಮೇಯವಾದ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀವರ್ಧನನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮ

---

1 ಇದಕ್ಕೆ "ಅನುತೂಪಸ್ಸವೈ ನಾಥೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ । ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಪಿ ನಾಥೇನ ಯೇನ ಸ್ಯಾನ್ನಾಥವತ್ತರಂ ||" ಎಂಬುದು ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಗುಣಾನುವರ್ಣನರೂಪವಾದ ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಭಗವತ್ಪರವಾದ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ :— (ಸಃ) ಆ ರಾಮನು (ಅನುರೂಪಃ ನಾಥಃ) ಸಹಜವಾದ ಪ್ರಭುವು, ಎಂದರೆ ಇತರ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಂತೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಭುಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನಲ್ಲ. ಈತನೇ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕ್ಕೂ ಸಹಜವಾದ (ನಿಜವಾದ) ಪ್ರಭುವೆಂದರ್ಥವು. ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಜರೂ, ಔಪಾಧಿಕವಾದ ಮತ್ತು ನಶ್ವರವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರೆಂದೂ, ಈತನೇ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧನಾದ ಪ್ರಭುವೆಂದೂ ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಅನುರೂಪಃ) ಅನುಕೂಲವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಆನಂದಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನು. ಅಥವಾ, (ಅನುರೂಪಃ) ಅನುಗತವಾದ (ಒಳಗಡಗಿದ) ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಅನುರೂಪಃ) ಅನುಪ್ರವಿಷ್ಟವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿದ ರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಸರ್ವಶರೀರಿಯೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಅನುರೂಪಃ) ಅನುಸೂತ್ಯವಾದ ನಾನಾರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಪರವ್ಯೂಹಾದ್ಯನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವತರಿಸಿದವನೆಂ

2—R—2

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಣನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಆ ರಾಮನೇ ನಿಮಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪ್ರಭು ವೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ಈ ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜರಿಂದ ಸನಾಥವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಈ ನಮ್ಮ ರಾಮನಿಂದ ಅದರ ಸನಾಥತ್ವವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಶೋಭಾಸ್ಪದವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ರಾಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನು ಹೊತ್ತಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನು ಆತನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಈಗ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ನನ್ನ

ದರ್ಥವು. ಅಥವಾ (ಅನುರೂಪಃ, ಅನ್-ಉ ರೂಪಃ) 'ಉ' ಎಂದರೆ ರುದ್ರನು. ರುದ್ರಾದಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಈತನೆನ್ನಿಣಿಸಕೂಡದೆಂದರ್ಥವು. ದೇವದೇವನೆಂದು ಮುಖ್ಯಭಾವವು. ಮತ್ತು (ಸ ವೈನಾಥಃ) 'ವಿ' ಎಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು. ವಿನಾಥವೆಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹಂಸವು. ವೈನಾಥನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡಗೂಡಿದವನು. ನಾಭಿಕಮಂಡಲ ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನೆಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ, ವಿನಾಥವೆಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗರುಡನು. ಅವನನ್ನು ವಾಹನವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ವೈನಾಥನು. ಗರುಡವಾಹನನೆಂದ ರ್ಥವು. (ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವಾ) ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು (ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ) ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೈಂಕರ್ಯಪರತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತೆ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಾಗಿರುವ ವರಿಗೆ, ಅಥವಾ ಆಶ್ರಿತ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ (ಅಗ್ರಜಃ) ಅಣ್ಣನಂತೆ ಇರುವವನು. ಆಶ್ರಿತ ವತ್ಸಲನು. (ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಪಿ) ಊರ್ಧ್ವಾಧೋಮಧ್ಯಲೋಕಗಳೆಂಬ ಮೂರೂ, ಅಥವಾ ನಿತ್ಯ, ಅನಿತ್ಯ, ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಲೋಕಗಳೂ, (ಯೇನ ನಾಥೇನ) ಯಾವ ನಾಥನಿಂದ, (ಇದರಿಂದ ಈತನ ನಾಥತ್ವವು ಎಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯವಾದು ದೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.) ಇಂತವನಿಂದ (ನಾಥವತ್ತರಂ ಸ್ಯಾತ್) ಉತ್ತಮನಾಥ ನುಳ್ಳುದಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ನಾಥತ್ವವು ಅನಿತ್ಯವಾದು ದೆಂದೂ, ಈತನೇ ನಿಯತವಾದ ನಾಥನೆಂದೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುವು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳ ನಾಥತ್ವವೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇ ಹೊರತು ಅಷ್ಟು ಮೇಲಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಇದೇ ಅರ್ಥವು "ಯುಗಕೋಟಿ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣುಮಾರಾಧ್ಯ ಪದ್ಮಭೂಃ । ಪುನಸ್ತ್ರೈ ಲೋಕ್ಯನಾಥತ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾನಿತಿ ಶುಶ್ರುಮಃ ॥" ಬ್ರಹ್ಮನು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಸಹಸ್ರ ಯುಗಗಳವರೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾರಾಧಿಸಿ, ಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದೂ, "ಮಹಾದೇವೋ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಹುತ್ವಾದೇವದೇವೋ ಬಭೂವ" ರುದ್ರನು ಸರ್ವಮೇಧ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಈ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಮಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಾನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನೆಂಬುದನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಸೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇದರಮೇಲೆ ಹಿತಕರವಾದ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾರ್ಗವು ನಿಮಗೆ ತೋರಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಆಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೊಂದಾಲೋಚನೆಯು ಹುಟ್ಟಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾದವರ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಅವರು, ರಾಗದ್ವೇಷಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿ, ಪೂರ್ವಾಪರಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲವೆ! ಆದುದರಿಂದ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾದವರ ಆಲೋಚನೆಯೇ ಮೇಲು." ಎಂದನು. ದಶರಥನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ವರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಘವನ್ನು ನೋಡಿ ನವಿಲುಗಳು ಸಂತೋಷಾತಿಶಯದಿಂದ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ, ಆ ದಶರಥನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಜನಸಮೂಹವೂ ಕೂಡ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಜನನ್ನು

ವೆಂಬ ಯಾಗಮುಖದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿ, ದೇವದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಶೈವಮತಾನುಯಾಯಿಗಳ ಅರ್ಥಭೇದಗಳೇನೆಂದರೆ :—(ಸಃ) ಆ ರಾಮನು, (ಅನುರೂಪಃ, ಅ-ಉ-ರೂಪಃ) ರುದ್ರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಲ್ಲ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಈತನು ಮೇಲಾದವನೆಂದು ಭಾವವು. ಅದರಂತೆಯೇ (ನಾಥವತ್ತರಂ) ಎಂಬುದರಿಂದ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ನಾಥವಂತವೆಂದೂ, ಅವರಿಗಿಂತ ಮೇಲಾದ ಈ ರಾಮನಿಂದ ನಾಥವತ್ತರವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ನಾಥವತ್ತಮವಾಗುವುದೆಂದೂ ವ್ಯಂಜಿತವಾಗುವುದೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೋಡಿ "ಭಲೆ! ಭಲೆ!" ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಸೂಚಕವಾದ ಆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು, ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೊಡಗೂಡಿ, ಆ ಸಭಾಸ್ಥಾನ ಮಂಟಪವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಸಿಷ್ಠರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ರಾಜರೂ, ಇತರ ಪುರಜನರೊಡಗೂಡಿ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿಮರ್ಶನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ನಿರ್ಧರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದಶರಥರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ರಘುವಂಶೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬದುಕಿ, ಈಗ ಬಹಳ ವಾರ್ಧಕದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತಮವು. 1ಮಹಾಬಾಹುವಾಗಿ, ರಘುವಂಶದ ವೀರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮ ರಾಮನು, ದೊಡ್ಡ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ

---

1 ಇದಕ್ಕೆ "ಇಚ್ಛಾಮೋ ಹಿ ಮಹಾಬಾಹುಂ ರಘುವೀರಂ ಮಹಾಬಲಂ । ಗಜೇನ ಮಹತಾ ಯಾಂತಂ ರಾಮಂ ಛತ್ರಾವೃತಾನನಂ ॥" ಎಂಬುದು ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ:॥"ನಾನೇ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವಾಗ ರಾಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದೇಕೆ?" ಎಂದು ದಶರಥನು ಶಂಕಿಸಬಹುದೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದ, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ "ನಾವು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕವರಲ್ಲ! ರಾಮನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಈಗ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಮುಂದೆ ಆತನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದಮೇಲೆ, ಈಗಿನ ಸೌಂದರ್ಯವಿಶೇಷವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ತಿಳಿಸುವರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. (ಇಚ್ಛಾಮಃ) "ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆವು" ಎಂಬ ಬಹುವಚನದಿಂದ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಐಕಕಂಠ್ಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಿರುವೆವೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು (ಇಚ್ಛಾಮೋಹಿ) ಅಭಿಷೇಕ ಪಟ್ಟಬಂಧಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರವೇ ನಮಗಿರುವುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣವು ನಿನಗಧೀನವಾಗಿರುವುದು! ಮತ್ತು (ಇಚ್ಛಾಮೋಹಿ) "ಶ್ರೇಯಾಂಸಿ ಬಹುವಿಘ್ನಾನಿ" ಎಂಬಂತೆ, ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳು ಬರುವುದುಂಟು! ವಿಘ್ನಗಳು ಬಂದರೂ, ಬಾರದಿದ್ದರೂ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕುಳಿತು, ರಾಜಚಿಹ್ನವಾದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರಲು, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಬರುವದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ನಮಗೂ ಬಹಳ ಆಸೆಯುಂಟು." ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ದಶರಥನು, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ನಟಿಸುತ್ತ, ಅವರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಎಲೈ ರಾಜರೆ! ನಾನು ರಾಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ನೀವು ಹಿಂದ ಮುಂದನ್ನಾಲೋಚಿಸದೆ, ರಾಮನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ನೀವು ಇಷ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಆ ಮಾತನ್ನು

ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಭಾವವು. (ಇಚ್ಛಾಮೋಹಿ) "ನಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವ ನಾವು, ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮ ಆಸೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವು ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು"ವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. (ಮಹಾಬಾಹುಂ) ಆತನ ಬಾಹುಬಲಕ್ಕೆ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭರಿಸುವುದೊಂದು ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. (ಮಹಾಬಲಂ) ದೇಹಬಲ ಮನೋಬಲಗಳೆರಡೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆತನೇ ತಕ್ಕವನು. (ಗಜೇನ ಮಹತಾಯಾಂತಂ) ಮಹಾಗಜದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯುಳ್ಳ ಆ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಪುರಜನರಲ್ಲಿ ಅಬಾಲ್ಯವೃದ್ಧರೂ ನೋಡಿ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯುಳ್ಳ ಶತ್ರುಂಜಯವೆಂಬ ಪಟ್ಟದಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬರುವಾಗ, ಆ ಆನಂದವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅನುಭವಿಸಲೆಳಸುವೆವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. (ರಾಮಂ ಛತ್ರಾವೃತಾನನಂ) ನಿಜಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಜನಮನೋರಂಜಕನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುತಕ್ಕ ಶ್ವೇತಛತ್ರವು, ಏಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ರಾಜಚಿಹ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಜನಗಳ ದೃಷ್ಟಿದೋಷವು ತಾಗದಂತೆ, ಆತನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡೂ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ಮರೆಸತಕ್ಕುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ಏನೂ ಕಂಡರಿಯದ ಬಾಲಕನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೇಕೆ ? ನನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ದೋಷಗಳೇನು ! ನಿಮ್ಮ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ !" ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರೂ, ಪೌರಜಾನಪದರೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ, 1"ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ನಿನ್ನ ಮಗನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿರುವುವು. ಆರೋಪಿತ ಗಳಲ್ಲದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಮನ ಗುಣಗಳು ಸರ್ವ ಲೋಕಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಂತೋಷಜನಕಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ಈಗ ನೀನಾಗಿ ಕೇಳಿದುದರಿಂದ ಆ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆತನು ಅಮಾನುಷಗಳಾದ ತನ್ನ ವೀರ್ಯಶೌರ್ಯಾದಿಗುಣ

---

1 "ಬಹವೋ ನೃಪ ಕಲ್ಯಾಣಾಗುಣಾಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸಂತಿತೇ" ಎಂಬುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ :—(ನೃಪ) "ಎಲೈ ಪ್ರಜಾಪಾಲಕನೆ !" ಈ ಸಂಬೋಧನೆಯಿಂದಲೇ ದಶರಥನಿಗೂ ರಾಮನಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವು ಸೂಚಿತ ವಾಗುವುದು. ಪ್ರಜಾಪಾಲನವೆಂಬ ಗುಣವೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರ ಬಹುದಾದರೂ, ರಾಮನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಪರಿಮಿತವೆಂದು ಭಾವವು. (ತೇ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಗುಣಾಃ) ನಿನ್ನ ಮಗನ ಗುಣಗಳೆಂಬುದರಿಂದ "ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಗುಣಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಿಂಕ್ರತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು. "ಪುತ್ರಾದಿಚ್ಛೇತ್ಪರಾಜಯಂ" ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ನಿನ್ನ ಮಗನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ನೀನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾ ದುದೆಂದೇ ಭಾವವು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾದುದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಈ ಗುಣಗಳುಂಟಾ ದುವೆಂದೂ ಸೂಚಿತವು (ಕಲ್ಯಾಣಾಃ) ಎಂದರೆ, ಸಕಲವಿಧವಾದ ಹೇಯಗುಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂದರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಆತನ ಗುಣಗಳು ಸ್ವತಃ ಶುಭಕರಗಳಾದುವಲ್ಲದೆ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕವುಗಳೂ ಆಗಿರುವುವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ಗುಣಾತಿ ಶಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಆತನು ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳುವೆವೇ ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಾವು ಹೇಳಿದವರಲ್ಲವೆಂದು ಜನಗಳ ಆಶಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಳಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ದೇವೇನ್ದ್ರನನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿರುವನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶೀಯರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಬಹಳ ಮೇಲೆನಿಸಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ಅವನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸಲ್ಲುವುದು. ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಆತನೇ ನಿತ್ಯಾಶ್ರಯನಾದವನು. ಧರ್ಮವೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಫಲರೂಪವಾದ ಸಂಪತ್ತೂ, ಆ ರಾಮನೊಬ್ಬನಿಂದಲೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶೋಭಾತಿಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುವು. ಇತರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಮನೊಬ್ಬನೇ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲನು. ಆತನು ಲೋಕಾಹ್ಲಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಿಗೂ, ತಾಳ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿಗೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ, ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಎಣೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಸತ್ಯಸಂಧನು. ತನಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟರಾದವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಶೇಷಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಕಲೆತಿರತಕ್ಕ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲದವನು. ಬಹುಳ ತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳವನು. ಕುಪಿತರನ್ನಾಗಲಿ, ದುಃಖಿತರನ್ನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂಪು ಸೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಇತರರು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನು. ಬಹು ಮೃದುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಭಾಶಯವುಳ್ಳವನು. [1]ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನಾಡ

---

1 "ಪ್ರಿಯವಾದೀ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಸತ್ಯವಾದೀ ಚ ರಾಘವಃ" ಎಂಬುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ "ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರೂಯಾನ್ನ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಸತ್ಯಮಪ್ರಿಯಂ । ಪ್ರಿಯಂ ಚ ನಾನೃತಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಏಷ ಧರ್ಮಸ್ಸನಾತನಃ ॥" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಇತರರಿಗೆ ಕೆಡುಕನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ಹಿತಕರವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನುಡಿಯಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಇತರರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದುದನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಕೂಡದೆಂಬ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನರಿತೇ, ರಾಮನು ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಯದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹದಿಂದಲಾಗಲಿ ಸಮಯೋ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಕ್ಕವನು. ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. 1ಬಹುಶ್ರುತರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವೃದ್ಧರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿ, ಸಾರಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನು. ಇದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಮಹಾಗುಣಾಢ್ಯನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯೂ, ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನಡಗಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾವೀರ್ಯವೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು. ದೇವತೆಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಮನುಷ್ಯರೂ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಅಸ್ತ್ರವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವನು. ಆತನು 2ಸಾಂಗವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, 3ಸಮಾವರ್ತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು. ಗಾನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ಆತನ ಮಾತಾಪಿತೃವಂಶಗಳೆರಡೂ ಬಹಳ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುವು. ಬಹಳ ಸಾಧುವೆನಿಸಿದ್ದರೂ ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸದ

ಚಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ರಾಮನು ಈ ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. (ಭೂತಾನಾಂ) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ನಿಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾತಾಡುವವನೆಂದು ಭಾವವು. (ರಾಘವಃ) ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ, ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಮಾತಾಡುವುದೇ ಕುಲಕ್ರಮಾಗತವಾದ ಧರ್ಮವೆಂದು ರಘುರಾಕ್ಷಸಸಂವಾದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಂಶದವನಾದ ಈತನಿಗೆ ಅದು ಸಹಜಧರ್ಮವೆಂದೂ ಭಾವವು.

1 ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಶ್ರುತರೆಂದರೆ ಅನೇಕಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಕಾಲಗಳವರೆಗೆ, ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದವರೆಂದೂ, ವೃದ್ಧರೆಂದರೆ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ಅನುಭವವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಇರುವವರೆಂದೂ, ಅರ್ಥವು.

2 "ಶಿಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಛಂದೋ ನಿರುಕ್ತಂ ಜ್ಯೋತಿಷಂ ತಥಾ। ಕಲ್ಪಶ್ಚೇತಿ ಷಡಂಗಾನಿ ವೇದಸ್ಯ" ಎಂಬಂತೆ ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನೆಂದರ್ಥವು.

3 "ವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತಃ" ಎಂದರೆ, "ವೇದಮಧೀತ್ಯ ಸ್ನಾಯಾತ್" ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನವ್ರತಾಚರಣವಾದಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ನಾನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೆಂದರ್ಥವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾಸವುಳ್ಳವನು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಆತನು ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳ, ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ; ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹೊರಟು, ಅಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹಿಂತಿರುಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ, ಆನೆಯನ್ನೋ, ರಥವನ್ನೋ ಏರಿ, ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ಪುರವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಂಧುಜನರಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭಾವಿಸುವುದು, ಅವರ ಕ್ಷೇಮಲಾಭಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ತಂದೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಅವರ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರ ಪರಿಜನಾದಿಗಳೆಲ್ಲರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಿಘ್ನಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವುದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆದಮೇಲೆ ತೃಪ್ತನಾಗುವನು. ಮತ್ತು ಆಗಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು "ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಿತರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿರುವರೆ ?" ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇತರರ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ತಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವನು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಭ್ಯುದಯಗಳುಂಟಾದುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಯು ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷಹೊಂದುವನು. ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂಗಲಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ನುಡಿಯುವನು. ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸತಕ್ಕವನು. ವೃದ್ಧರನ್ನು ಬಹುವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸೇವಿಸತಕ್ಕವನು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸನ್ಮುಖನಾಗಿಯೇ ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನು. ಎಂತಹ ಕಷ್ಟಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆಶ್ರಿತರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಸುವನು. ಕಿರುಕುಳದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರ ವಿಧವಾದ ದುರ್ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ವಾದಪ್ರಸಕ್ತಿಯು ಬಂದಾಗ, ಮೇಲುಮೇಲಿನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯುಕ್ತಿವಾದಗಳಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ಮಾತಾಡುವನು. ಅಂದವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮತ್ತು ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಲೋಕಾಭಿರಾಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ರಾಮನು, ಸಾವಿಗಂಜದ ಶೌರ್ಯದಿಂದಲೂ, ತಾನು ಯಾವ ಅಪಾಯಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕದೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾಕ್ರಮಿಸತಕ್ಕ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುದೇವನಂತೆಯೇ ತೋರುವನು. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ರೀತಿಯನ್ನು ಅವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನು. ಇಂದ್ರಿಯಚಾಪಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಎಡೆಗುಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಆ ರಾಮನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನು! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆಷ್ಟುಮಾತ್ರವೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆ? ಆತನ ಕೋಪವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗಲಿ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಫಲವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಯೇಬಿಡುವುವು. ಅವನು ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಿಂದ ಯಾರು ವಧ್ಯರೆಂದು ಕಾಣಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದೇಬಿಡುವನು. ಅವಧ್ಯರೆಂದು ತೋರಿಬಂದರೆ ಅಂತವರಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ಕೂಡ ತೋರಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ತನಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವುಂಟಾಗುವುದೋ ಅಂತವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ಕೈಗೂಡಿಸುವನು. ಶಮಪ್ರಧಾನಗಳಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳೂ ಅಭಿನಂದಿಸತಕ್ಕುವುಗಳಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯಗಳಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ, ಸಹಸ್ರಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನನ್ನು ಈ ಭೂಮಿಯೇ (ಭೂಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ) ತನಗೆ ನಾಥನನ್ನಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು. ಎಲೈ ರಘುವಂಶೋತ್ತಮನೆ? ಈತನು ನಿನ್ನ, ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಮರೀಚಿಪುತ್ರನಾದ ಕಶ್ಯಪನಂತೆ ಈತನು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಸಮಸ್ತ ವಿಧಗಳಾದ ಸತ್ಪುತ್ರಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು, ನಿನ್ನ ಜನ್ಮಾಂತರ ಭಾಗ್ಯವಿಶೇಷವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ!

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ದೇವಜಾತಿಯವರಾಗಲಿ, ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯವರಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ, ಗಂಧರ್ವರಾಗಲಿ, ನಾಗರಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಶೀಲನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತ, ಆತನ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯವೀರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿರುವರು. ನಿನ್ನ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪೌರಜಾನಪದರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೊರದೇಶದವರೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ರಾಮನ ಅಭ್ಯುದಯಕಾಲವನ್ನೇ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವರು. [1]ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸುಕಳೆದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಡುಪ್ರಾಯದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ನಿನ್ನ ರಾಮನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ, ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಕಂಡ ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಅವರ ಈ ಕೋರಿಕೆಯು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಈಗ ಕೈಗೂಡಬೇಕಾಗಿರು

---

1 ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂಬುದರಿಂದ, ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಮನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪರವಶರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ದೇವತಾನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳಿಸಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು.

ಇದರಂತೆಯೇ ಅವಯವಪಾಟವಿಲ್ಲದ ಸೋನೂರಿಗಳಾಗಿ, ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆದರವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವೃದ್ಧರಾದವರೂ, ಪ್ರಾಯದ ಮದದಿಂದ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಮುಂದುಗಾಣದಿರುವವರೂ ಕೂಡ, ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಆತನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದೇವತಾನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದರೆಂದೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. "ಕಂಡಕಂಡ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಿರುವ" ರೆಂಬುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯು, "ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಭಜಿಸಬಹುದು? ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಭಜಿಸಬಾರದು? ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಭಜಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾದುದು?" ಎಂಬ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿವೇಚನೆಯನ್ನೇ ತಪ್ಪಿಸುವಷ್ಟು ಪರವಶರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಯಶಸ್ವಿನಃ) ಎಂಬುದನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಆಗ ಬಯಸಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು ! ಎಲೈ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ ! ಕನ್ನೈದಿಲೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸತಕ್ಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನು, ಯೌವರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾವೂ ನೋಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು. ನೀನೂ ಆಶ್ರಿತರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲಿಸತಕ್ಕವನೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದವನಾದುದರಿಂದ, ನಿಜ ವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವನಾಗಿದ್ದರೆ, ದೇವದೇವನಾದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣು ವಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಬದ್ಧದೀಕ್ಷನಾಗಿ, ಮಹೌದಾರ್ಯಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಮನಿಗೆ ಈಗಲೇ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡು" ಎಂದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದುದು

ಹೀಗೆ ಆ ಸಭಿಕರು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ಮಾತು ಗಳನ್ನು, ದಶರಥನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಪುನಃ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ, ಹಿತ ಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಪ್ರಜೆಗಳೆ ! ನೀವು ಸರ್ವಜನಪ್ರಿಯನಾದ, ನನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ರಾಮ ನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಬಯಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರ ವಿಲ್ಲದಂತಿದೆ ! ಆಹಾ ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇನು ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಿ, ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರು ವಾಗಲೇ, ವಸಿಷ್ಠವಾಮದೇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತ ಮರೆ ! ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ 1ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಬಹಳ ರಮಣೀಯವಾಗಿ

---

1 ಇದಕ್ಕೆ "ಚೈತ್ರಶ್ಶ್ರೀಮಾನಯಂ ಮಾಸಃ ಪುಣ್ಯಃ ಪುಷ್ಪಿತಕಾನನಃ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ :—(ಚೈತ್ರಃ) ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಚೈತ್ರ ಮಾಸವೆಂದು ಭಾವವು. (ಶ್ರೀಮಾ೯) ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಕೂಡತಕ್ಕ ರಾಮನಂತೆಯೇ ಈ ಮಾಸವೂ ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಮೀ (ಕಾಂತಿ) ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದೆಂದರ್ಥವು. (ಅಯಂ ಮಾಸಃ)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸೊಂಪೇರುತ್ತಿರುವುದು. ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಹು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಉಪವನವೆಲ್ಲವೂ ಪುಷ್ಪಭರಿತವಾಗಿರುವುದು. ರಾಮನ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿ!" ಎಂದನು. ರಾಜನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವರಾಗಿ "ಆಃ! ನಾವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕೋರುತಿದ್ದ ಬಯಕೆಯು ಈಗ ಕೈಗೂಡಿತು!" ಎಂದು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತಿದ್ದರು. ಈ ಆನಂದಘೋಷವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಶಾಂತವಾದ ಕೂಡಲೆ, ದಶರಥನು ವಸಿಷ್ಠವಾಮದೇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೆ! ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೋ, ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಉಪಕರಣಗಳು ಅವಶ್ಯಕಗಳೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಸಿಷ್ಠನು, ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಸುಮಂತ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ಸುವರ್ಣವೇ ಮೊದಲಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಉಪಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಬಿಳೀ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಅರಳು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ನೂತನ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ರಥಗಳು, ಸಮಸ್ತಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು. ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆನೆಯನ್ನೂ, ಬಿಳೀ ಚಾಮರಗಳನ್ನೂ, ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವನ್ನೂ, ಧ್ವಜವನ್ನೂ,

---

ಈ ಮಾಸವು 'ಎಂಬುದರಿಂದ' ನಾವು ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳ ಈ ಮಾಸವೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಪುಣ್ಯಃ) ರಾಮನಂತೆಯೇ ಇದು ಪುಣ್ಯವರ್ಧಕವು. (ಪುಷ್ಪಿತಕಾನನಃ) ಪುಷ್ಪಿಸಿದ ತೋಟಗಳುಳ್ಳುದು. ಮನುಷ್ಯರು ವಿಶೇಷಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಗರಗಳನ್ನಲಂಕರಿಸುವಂತಲ್ಲದೆ, ಈ ಮಾಸವು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ ರಾಮನು ಕನಕ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸುವನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿರುವಂತೆ, ತಾನೂ ಪುಷ್ಪಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದಿರುವುದೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನೂರು ಸುವರ್ಣಕುಂಭಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ! ಬಂಗಾರದಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ವೃಷಭಗಳನ್ನೂ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಯವಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ! ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರರಲ್ಲಿಯೇ ದಶರಥನ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು! ಇವಲ್ಲದೆ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳು ಯಾವಯಾವುವುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದಿರಿಸಿರಿ! ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ, ಊರ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಗಂಧ ಧೂಪದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿರಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲಕ್ಷಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಬಂದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಅನ್ನರಾಶಿಯನ್ನು ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ಯಂಜನೋಪಕರಣಗಳಿಂದಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಟ್ಟು, ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ, ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಅರಳು, ಪುಷ್ಕಲವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಅವರವರ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಕೊಡಬೇಕು! ನಾಳೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸಿದ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ, ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನವು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರೆಸಿರಿ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಧ್ವಜಗಳು ನಡಲ್ಪಡಲಿ! ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಗಂಧಶೀತಲವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಸೇಚನ ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿ! ಅರಮನೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ಮೊದಲಾದ ವೇದೋಕ್ತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗೋಷ್ಠಿಯು ನೆರೆಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಎರಡನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಟರೂ, ಗಾಯಕರೂ, ವೈಶ್ಯೆಯರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿ! ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಲ್ಕು ಬೀದಿಗಳು ಕೂಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇರೆಬೇರೆಯನ್ನಾಗಿ ಪುರುಷರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಅವರವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ, ಭಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಹಾರಗಳನ್ನೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಭ್ಯಾಗತರಾಗಿ ಬಂದವರನ್ನು ಆದರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ!' ವೀರಭಟರೆಲ್ಲರೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಕವಚಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಡಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಿ!" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷರಾಗಿರುವ ವಸಿಷ್ಠವಾಮದೇವರಿಬ್ಬರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ಉಳಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾದಮೇಲೆ, ತಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದೆವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ನಾಹಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾದಮೇಲೆ, ರಾಜನಿಗೂ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ರಾಜನೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಅಭಿಷೇಕಸನ್ನಾಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವನಾಗಿ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಯೆ! ನೀನು ಹೋಗಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ, ರಾಮನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅವನಿಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ರಥಿಕಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ರಥದ ಮೇಲೆ ಏರಿಸಿ ಕರೆತಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪೂರ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರ ದೇಶದ ರಾಜರೂ, ಮತ್ತು ಮ್ಲೇಚ್ಛದೇಶಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆಟವಿಕರೂ ಸೇರಿ, ದೇವತೆಗಳು ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ದಶರಥನನ್ನು ಓಲೈಸುತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಇಂದ್ರನಂತೆ, ಆ ರಾಜ ಸಮೂಹಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಋಷಿಯಾದ ದಶರಥನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗಲೇ ರಾಮನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತನಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಗಂಧರ್ವರಾಜನಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ, ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹಾಪುರುಷಲಕ್ಷಣವನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಉದ್ದವಾದ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಮುಖಕಮಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನೋಡುತಿದ್ದಷ್ಟೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರೂಪೌದಾರ್ಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪುರುಷರಿಗೂ ಕೂಡ ಮೋಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದರು. ಬೇಸಗೆಯಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ವರ್ಷೋನ್ಮುಖಗಳಾದ ಮೇಘಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಮನ ದರ್ಶನವು ಬಹಳ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ದಶರಥನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ನೋಡುತಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿಪಡದೆ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮೇಲುಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮರಸದಿಂದ ಉಕ್ಕುತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಸುಮಂತ್ರನು, ರಾಮನನ್ನು ರಥದಿಂದ ಕೈಗೊಟ್ಟು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ, ಆತನು ತಂದೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನ ಹಿಂದೆ ತಾನೂ ಬಹಳ ವಿನಯದಿಂದ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮಂತ್ರನೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಟು, ಕೈಲಾಸ ಶಿಖರದಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇರಿ, ತಂದೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು "ಇದೋ! ರಾಮವರ್ಮನಾದ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು" ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ, ತಂದೆಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ದಶರಥನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದ ಆ ರಾಮನ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆತನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವನಿಗಾಗಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಒಂದು ದಿವ್ಯಾಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ರಾಮನು ಆ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದಾಗ, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 1 ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆ ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುವಂತೆ, ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಯಿಂದಲೂ ಗ್ರಹಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ, ಆ ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. ದಶರಥನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕೃತರಾದವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾವು ಸಂತೋಷಿಸುವಂತೆ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದಶರಥನು ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ ಆ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಾಶ್ಯಪನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಲ್ಲಪಿಸುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನನಗೆ ಅನುರೂಪಳಾದ ನನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ತಕ್ಕ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವೆ! ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವು. ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿರುವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಯುವರಾಜ ಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹನು. ನಾಳೆ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿನಯಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳೊಂದೂ

---

1. ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬರುವನೇ ಹೊರತು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಮೇರುವೆಂದರೆ ಅಸ್ತಗಿರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸಾವರ್ಣಿಮೇರುವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಉದಯಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅಸ್ತಗಿರಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗುವುದೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಉತ್ತರವರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧಪುರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತಾದ್ರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸುವನಾದುದರಿಂದ, ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವಾಗ, ಆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸಮಂಜಸವೆಂದೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇಲ್ಲವು. ಆದರೂ ಪುತ್ರಸ್ನೇಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಒಂದೆರಡು ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು. ನೀನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿನೀತನಾಗಿದ್ದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಜೂಜು, ಮದ್ಯಪಾನ, ಬೇಟೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಸನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಭವಿಸುವುದುಂಟು. ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶಕೊಡಕೂಡದು. ಮತ್ತು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುವುದು, ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದಂಡಿಸುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಪದಿಂದುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ಕೋಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಲಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಡ. ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಡೆಸು. ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕು. ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಚಾರರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇತರ ದೇಶ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸ್ವದೇಶ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವುಂಟಾಗದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯೂ ಆಯುಧ ಸಮೃದ್ಧಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಧಾನ್ಯಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅನುರಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಳುವನೋ, ಆ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಂತರಾಜರೂ ಅಮೃತವನ್ನು ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸಂತೋಷಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ, ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನೀನೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಗಮನವನ್ನಿಟ್ಟು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವನಾಗು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ದಶರಥನು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ರಾಮನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವರಾಗಿ, ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ಈ ಪ್ರಿಯವೃತ್ತಾಂತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಈ ಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ನಾನಾ ವಿಧಗಳಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಳು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ದಶರಥನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ, ರಥವನ್ನೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ದಶರಥನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಾವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವು ಕೈಗೂಡುವ ಸಮಯವು ಬಂದೊದಗಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆ ದಶರಥನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ದಶರಥನು ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸಿದುದು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ದಶರಥನು, ಪುನಃ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಳೆಯೇ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಯೇ! ಪುನಃ ರಾಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಸುಮಂತ್ರನು ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ಪುನಃ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ರಾಮನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅತನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಪುನಃ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು" ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ನಗುತ್ತಾ, "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ದಶರಥನು ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೂ, ಅಥವಾ ಬಿಡುವುದೂ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದು" ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮನು ಒಡನೆಯೇ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದಶರಥನು ರಾಮನು ಬಂದಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಂದ ಕೇಳಿ, ತಾನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನನ್ನು ಒಳಮನೆಗೆ ಕರೆತರಿಸಿದನು. ರಾಮನು ತಂದೆಯ ಒಳಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತ, ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ದಶರಥನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ, ಅತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ವತ್ಸ, ರಾಮನೆ! ನಾನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಬದುಕಿ ಮುದುಕನಾಗಿರುವೆನು. ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದುದಾಯಿತು. ವಿಶೇಷವಾದ ಅನ್ನದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ನೂರಾರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀನ ನನಗೆ ಪುತ್ರರತ್ನವಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವೆ. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವೆನು. ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಗಳಲ್ಲದ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಯಾಗಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಋಣವನ್ನೂ, ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಋಣವನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಋಣವನ್ನೂ, ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಋಣವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿ, 1 ಸಮಸ್ತ ಋಣಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹೊರತು ನಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಸಮಸ್ತ ಸುಖಾನುಭವ ಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಈ ದೇಹದ ಋಣವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಂ ತಾಯಿತು. ವತ್ಸ, ರಾಮನೆ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ಅದು ನಿನಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಸಮ್ಮತವಾ ಗಿದ್ದರೂ ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಈಗಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೀನೇ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈಗಲೇ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಈಗೀಗ ನನಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಗಳಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಈಗ ನನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಗ್ರಹ ಗತಿಯು ಬಹಳ ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವುದು. ನನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಕ್ರೂರರಾದ ಸೂರ್ಯಾಂಗಾರಕರಾಹುಗ್ರಹಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುವರೆಂದು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರು ಹೇಳಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳುಂಟಾದರೆ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿ ಪತಿಯಾದವನಿಗೆ ಮರಣವೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮಹಾವಿಪತ್ತಾ ದರೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ಯುವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ

---

1. ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಐದು ವಿಧವಲ್ಲ ಋಣಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮ ಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಋಣಗಳು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುವು. “ಜಾಯ ಮಾನೋ ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಋಣವಾ ಜಾಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣರ್ಷಿಭ್ಯೋ ಯಜ್ಞೇನ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಜಯಾ ಪಿತೃಭ್ಯಃ” ಎಂಬಂತೆ ಇವು ಮೂರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಪ್ರ ರಿಗೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕ ಋಣಗಳು ಬೇರೇ ಎರಡಿರುವುದರಿಂದ, ಋಣಪಂಚಕ ವೆಂಬುದು ಮತಾಂತರಸಿದ್ಧವು. ಈ ಐದು ಋಣಗಳ ವಿವರವು ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಇಂದ್ರ ಯಾಧಿಷ್ಠಾತೃಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ವಾಗುಪಕಾರಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ದೇಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಕಾರಮಾಡಿರುವ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಮಾಧೀನಗಳಾದ ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿ ಪಾಪನಾಶಕರಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಘಾತರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾದ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯುಪ ಕಾರಗಳೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಐದು ಋಣಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ಪುನಃ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ರಾಮನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅತನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು "ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಪುನಃ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು" ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ನಗುತ್ತಾ, "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ದಶರಥನು ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದೂ, ಅಥವಾ ಬಿಡುವುದೂ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುವು" ಎಂದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮನು ಒಡನೆಯೇ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದಶರಥನು ರಾಮನು ಬಂದಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಂದ ಕೇಳಿ, ತಾನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನನ್ನು ಒಳಮನೆಗೆ ಕರೆತರಿಸಿದನು. ರಾಮನು ತಂದೆಯ ಒಳಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತ, ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ದಶರಥನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ, ಅತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ವತ್ಸ, ರಾಮನೆ! ನಾನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಬದುಕಿ ಮುದುಕನಾಗಿರುವೆನು. ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದುದಾಯಿತು. ವಿಶೇಷವಾದ ಅನ್ನದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ನೂರಾರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀನ ನನಗೆ ಪುತ್ರರತ್ನವಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವೆ. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವೆನು. ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧಗಳಲ್ಲದ ಸುಖಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಯಾಗಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಋಣವನ್ನೂ, ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಋಣವನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದುದರಿಂದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಋಣವನ್ನೂ, ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಋಣವನ್ನೂ ತೀರಿಸಿ, 1 ಸಮಸ್ತ ಋಣಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹೊರತು ನಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಸಮಸ್ತ ಸುಖಾನುಭವಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಈ ದೇಹದ ಋಣವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ವತ್ಸ, ರಾಮನೆ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ಅದು ನಿನಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಈಗಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೀನೇ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈಗಲೇ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಈಗೀಗ ನನಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಉತ್ಪಾತಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಈಗ ನನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಗತಿಯು ಬಹಳ ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವುದು. ನನ್ನ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಕ್ರೂರರಾದ ಸೂರ್ಯಾಂಗಾರಕರಾಹುಗ್ರಹಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುವರೆಂದು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರು ಹೇಳಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳುಂಟಾದರೆ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದವನಿಗೆ ಮರಣವೇ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ಅಥವಾ ಮಹಾವಿಪತ್ತಾದರೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನಿನಗೆ ಯುವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ

---

1. ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಐದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಋಣಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಋಣಗಳು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುವು. "ಜಾಯಮಾನೋ ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಋಣವಾನ್ ಜಾಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೇಣರ್ಷಿಭ್ಯೋ ಯಜ್ಞೇನ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಜಯಾ ಪಿತೃಭ್ಯಃ" ಎಂಬಂತೆ ಇವು ಮೂರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಪ್ರರಿಗೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕ ಋಣಗಳು ಬೇರೇ ಎರಡಿರುವುದರಿಂದ, ಋಣಪಂಚಕವೆಂಬುದು ಮತಾಂತರಸಿದ್ಧವು. ಈ ಐದು ಋಣಗಳ ವಿವರವು ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಇಂದ್ರಿಯಾಧಿಷ್ಠಾತೃಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ವಾಗುಪಕಾರಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ದೇಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಕಾರಮಾಡಿರುವ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಮಾಧೀನಗಳಾದ ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿ ಪಾಪನಾಶಕರಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ; ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಘಾತರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾದ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಗಳೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಐದು ಋಣಗಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಪಡತಕ್ಕ ಚಂಚಲ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದಾದುದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಈ ಉದ್ದೇಶವು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಡಬೇಕು. ಈಗ ಚಂದ್ರನು ಪುಷ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿರುವನು. ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದ ಸಂಬಂಧವು ನಾಳೆಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾಗು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ನನ್ನನ್ನು ಆತುರಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ನಾಳೆಯೇ ನಿನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಇದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನೀನು ಈ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವುದುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಭರತನು ಈಗ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವನು. 1 ಅತನು ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಈ ಅಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಈ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಕರೆತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಾವಕಾಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಇವಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಭರತನು ಬಹಳ ಸೌಜನ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತೃವಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ದಯಾವಂತನಾಗಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ, ಮನುಷ್ಯನ

---

1. ದಶರಥನು ಕೇಕಯರಾಜನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಶುಲ್ಕವಾಗಿಟ್ಟು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ದಶರಥನು, ಭರತನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ವೃತ್ತಾಂತವು ಈ ಕಾಂಡದ ನೂರೇಳನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಚಂಚಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವು ದರಿಂದ, ಆತನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಈ ಶುಭಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ನಾವು ನಡೆಸಿಬಿಡುವುದೇ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆನು. [1] ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮನಿರತವಾದ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸಾದರೂ, ಇತರರ ಶ್ರೇಯಃಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಭಾವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರೋಪಕಾರಕವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದೇ ಹೊರತು, ಭೇದವನ್ನು ಹೊಂದುವದಲ್ಲ ರಘುವಂಶೋತ್ಪನ್ನ ನಾದ ನಿನಗೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ" ಎಂದನು. ದಶರಥನು ಹೀಗೆ ನಾಳೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಮೇಲೆ ರಾಮನು ಆತನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಂದೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಡನೆಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಆಕೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟೆ ಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು ಗೃಹದೇವತೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಮೌನವ್ರತದಿಂದ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಕೂಡ ರಾಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವು ದೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೊದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆಗಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮ

---

1. "ಸತಾಂ ತು ಧರ್ಮನಿತ್ಯಾನಾಂ ಕೃತಶೋಭಿ ಚ ರಾಘವ" ಎಂಬುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಕೆಲವರು ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವರು. ಧರ್ಮ ನಿರತರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸೂ ಕೂಡ "ಕೃತಶೋಭಿ"—"ಇತರರು ಮಾಡಿದ ಮಿತ್ರ ಭೇದಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದುಂಟು" ಎಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ ಧರ್ಮ ನಿರತರಾದವರ ಮನಸ್ಸು "ಕೃತಶೋಭಿ" ನಡೆದುಹೋದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದ್ದು. ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಭರತನು ಎಷ್ಟೇ ಧರ್ಮನಿರತನಾದ ಸತ್ಪುರುಷ ಸ್ವಭಾವ ವುಳ್ಳವನಾದರೂ, ತಾನು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆದುಹೋಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನನುಮೋದಿಸಿ ಸಂತೋಷಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು, ತಾನು ಬಂದಮೇಲೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಅವನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಡುವುದುತ್ತಮವೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಣನೂ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಸೀತೆಯೂ ಕೂಡ ದಾಸೀ ಜನರಿಂದ ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಳು. ನಾಳೆ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು, ಸುಮಿತ್ರಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆಯೂ ಸೀತೆಯೊಡನೆಯೂ ಪರಿವೃತಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಗನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ನಿಯಮನಿಷ್ಠಳಾದ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಆಕೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ "ಅಮ್ಮಾ! ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಜಾಪರಿಪಾಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ಅತನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾಳೆಯೇ ನನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವಂತಿದೆ. ಈ ದಿವಸದ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ನಾನು ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದು. ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿಯಮಿಸಿರುವರು. ನಾಳೆ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ನನಗೂ, ಸೀತೆಗೂ, ಈಗಲೇ ಮಾಡಿಸು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಯು ಈಗ ನೆರವೇರಿತೆಂಬ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ, ಆ ಆನಂದದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರು. ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಾಶಹೊಂದಲಿ. ನೀನು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡಗೂಡಿ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಈ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಪಡಿಸು. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನನ್ನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಶುಭ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉದಿಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿರುವೆ. ಎಲೈ ಕುಮಾರನೆ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂದು ಸೇರುವಳು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ನಡೆಸಿದ ಶ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗಲೇ ಸಫಲವಾಯಿತು! ಆಹಾ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇನು?" ಎಂದಳು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಇದಿರಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ! ನೀನೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ನೀನು ನನಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಾಣದಂತೆಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಸೇರುವಳೋ ಆಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಫಲಗಳನ್ನೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಬಯಸುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ! ಇನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಜನನಿಯರಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾಸುಮಿತ್ರೆಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಮನನ್ನು ಉಪವಾಸವಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದುದು.

ದಶರಥನು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ, ಉಪವಾಸಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ರಾಮನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಕರೆಸಿ, “ಎಲೈ! ತಪಸ್ವಿಯೆ! ನೀನು ಹೋಗಿ ಈಗಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸು. ಈ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ, ಕೀರ್ತಿಗೂ, ರಾಜ್ಯಲಾಭಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ವೇದವಿತ್ತಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ರಾಮನಿಂದ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ರಾಮನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಏರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಥವನ್ನೇರಿ, ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ರಾಮಗೃಹದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆ ರಥದಿಂದಲೇ ಆ ಮನೆಯ ಮೂರು ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಹರ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಆತುರದಿಂದಲೂ ಇದಿರುಗೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ರಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೈಗೊಟ್ಟು ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ರಥದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಸಿದನು. ಆ ರಾಮನ ವಿನಯಾತಿಶಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿರಸವು ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು, ಆತನನ್ನು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಆಸನವನ್ನು ಕುರಿತು, "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನೀನು ತಂದೆಯ ಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆ! ನಾಳೆ ನಿನಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ನಹುಷನು ಯಯಾತಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸೀತಾಸಮೇತನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಮಂತ್ರವತ್ತಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ವಸಿಷ್ಠನು ರಾಮನಿಂದ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ರಾಮನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಟುಬಂದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ಸನ್ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ವಿನೋದವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಮಾಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಅಂತಃಪುರವು, ಕಲಕಲವಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾವರೆಗೊಳದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠನು ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬರುವಾಗ, ರಾಜಮಾರ್ಗವೆಲ್ಲವೂ ಹರ್ಷಯುಕ್ತರಾದ ಜನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದಿರುವ ಜನಗಳಿಂದ ಆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅಲೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಜನಗಳು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬಂದು ಸೇರಿ, ಸಂತೋಷ ಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದ ಸಮುದ್ರದ ಘೋಷದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಲಸೇಚನಾದಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಗಳು ಚೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಮನೆಮನೆಗೂ ಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧರೂ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವಸಿಷ್ಠನು ಜನಭರಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆ ಉತ್ಸವದ ಕೊಂಡಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ವ್ಯೂಹಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ಜನರನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಬಿಳೀಮೇಘಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರ್ವತಶಿಖರದಂತೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಏರಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ದಶರಥನನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಂದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥನು, ಥಟ್ಟನೆ ಇದಿರೆದ್ದು, ಆ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಮನಿಗೆ ಉಪವಾಸವು ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆ ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ವಸಿಷ್ಠನು "ಆಯಿತೆಂದು" ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಗಳಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ದಶರಥನು ಆ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಿಂಹವು ಪರ್ವತಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಅಂತಃಪುರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರಲು ಅದು ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಕ್ಷತ್ರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ದಶರಥನು ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಾಂತಿವಿಶೇಷವುಳ್ಳುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮಾಭಿಷೇಕದ ಸನ್ನಾಹವು

[1] ಪುರೋಹಿತನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಹೊರಟುಹೋದೊಡನೆಯೇ, ರಾಮನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ, ಭಗವತ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ [2] ಹವಿಃಪಾತ್ರವನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ [3] ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿ

---

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಗತೇ ಪುರೋಹಿತೇ ರಾಮಃಸ್ನಾತೋ ನಿಯತಮಾನಸಃ। ಸಹ ಪತ್ನ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ನಾರಾಯಣಮುಪಾಗಮತ್" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ "ಸ್ನಾತಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಕಾಯಶುದ್ಧಿಯೂ, "ನಿಯತಮಾನಸಃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯೂ, ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುವು. (ಸಹಪತ್ನ್ಯಾ) "ಪತ್ಯುರ್ನೋಯಜ್ಞಸಂಯೋಗೇ" ಎಂಬಂತೆ ದೀಕ್ಷಾನಿಯಮಕ್ಕೆ ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿದ್ದು ಅವಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾದುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಭಗವದುಪಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಸೀತೆಯು ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. (ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ) ಎಂಬುದರಿಂದ "ಋತೇ ಮಾಯಾಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಂ ತವ ಪೂರ್ವಪರಿಗ್ರಹಂ' ಎಂಬಂತೆ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ಶಬ್ದವು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರೂಢವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೀತೆಯು ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. (ನಾರಾಯಣಂ) ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದರೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ರಾಮನು ತನಗೆ ಗೃಹಾರಾಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನೇ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದಾಗಿ ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

2. "ಉಪರಿ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಧಾರಯತಿ" ಎಂಬಂತೆ, ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹವಿಃಪಾತ್ರವನ್ನು ಮೇಲಾಗಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವು.

3. "ತಂ ದೇವತಾನಾಂ ಪರಮಂ ಚ ದೈವತಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಾಗಿ ಆಜ್ಯಾಹುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಹೋಮಶೇಷವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭುಜಿಸಿ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೋರಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೌನದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಶ್ಚಲಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ, ಆ ವಿಷ್ಣುಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಾಮಮಾತ್ರವು ಉಳಿದಿರುವಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಆ ದೇವಗೃಹಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಲಂಕಾರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸೂತಮಾಗಧವಂದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಸುಖಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಪ್ರಾತಸ್ಸಂಧ್ಯೆಗೆ ಅಧಿದೇವತೆಯಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ, ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪವನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಬಿಳೀಪಟ್ಟೆ ಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು, ಇಂಪಾಗಿಯೂ, ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅವರ ವೇದಘೋಷವು, ಮಂಗಳವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬಿತು. ಆಗ ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ರಾಮನು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೋತ್ಸವಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬೆಳಗಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಬಿಳೀಮೇಘಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುಷ್ಪಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಜಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೌದ್ಧದೇವಾಲಯಗ

---

1. “ನಿಶ್ಚಲಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಮಲಗಿದ್ದನೆಂಬುದರಿಂದ, ಪತ್ನೀಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ರಾಮನ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. “ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯತನೇ ವಿಷ್ಣೋಃ” ಎಂದು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ “ಶ್ರೀಮತಿ” ಎಂದರೆ, “ಋಚಸ್ಸಾಮಾನಿ ಯಜೂಗ್ಂಷಿ ಸಾಹಿ ಶ್ರೀರಮೃತಾ ಸತಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವೇದತ್ರಯಸಾರಭೂತವಾದ ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ವಿಮಾನಂ ಪ್ರಣವಾಕಾರಂ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಣವಾಕಾರವಾದ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯವಿಮಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪದಾರ್ಥಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಆ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಭಾಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಮಂಗಳ ಧ್ವಜಗಳು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟುವು. ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣಗಳುಳ್ಳ ಪತಾಕೆಗಳು ನಡಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಟವಿಟಗಾಯಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನರ್ತನಗಳನ್ನೂ, ಗಾನಗಳನ್ನೂ, ನಡೆಸುತ್ತಿರಲು, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ಆನಂದಕರವಾಗಿರುವ ಅವರ ಧ್ವನಿಯು ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಈ ರಾಮಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವವು ಸಮೀಪಿಸಲು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜನರು ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಉತ್ಸವ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಪರಸ್ಪರ ಸಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಳೇ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳು ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಧೂಪದೀಪಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿಟ್ಟರು. ರಾಮನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಬರುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಮೀರಿ ರಾತ್ರಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷಾಕಾರವಾದ ದೀಪಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪಟ್ಟಣವನ್ನಲಂಕರಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಸಮಯವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಶರಥನಿಗೆ ಈ ಸದುದ್ದೇಶವುಂಟಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, "ಭಲೆ! ನಮ್ಮ ದಶರಥರಾಜನಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಜ್ಞನು ಬೇರೆ ಯಾರುಂಟು? ತನಗೆ ವಾರ್ಧಕ ದಶೆಯುಂಟಾಮದನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವುದಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದನಲ್ಲವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಮಗೆ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಹಾರೈಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈಗ ನಮಗೆ ಆ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಿತು. ರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು! ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಗರ್ವವೆಂಬುದು ಆತನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನು. ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ತನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರ ಗುಣವುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಆತನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನುಭವಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ದಶರಥರಾಜನು ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರಲಿ" ಎಂದು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ ದೇಶವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕೊಂಡಾಟದ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಜನಸಮೂಹದಿಂದಲೂ ಆ[1] ರಾಮನ ಪುರವೆಲ್ಲವೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಈ ಜನರ ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯು ಪರ್ವಕಾಲದ ಸಮುದ್ರದ ಘೋಷದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಮಹೇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಅತಿ ರಮಣೀಯವಾದ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಜನಸಮೂಹವು ನಿಬಿಡವಾಗಿ ತುಂಬಿರಲು, ಅವರ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯು ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಲಾದಿ ಜಲಜಂತುಗಳ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹಾಸಮುದ್ರದ ಆರ್ಭಟದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಮಂಥರೆಯು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಹೋತ್ಸವಸನ್ನಾಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಮವೈಭವದಿಂದ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಅವಳ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಳ ಸಂಗಡಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಗೂನು

---

1. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲದಿನವೇ ಸಮಸ್ತ ಸಭಾಸದರ ಮುಂದೆ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ, ಇನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ರಾಮನೇ ಅಧಿಪತಿಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟು, ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬೆನ್ನಿನ ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇರಿದಳು. ಈ ದಾಸಿಯು [1] ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಇವಳು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡುತಿದ್ದಾಗ, ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಲಸೇಚನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪೋಪಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಅಡ್ಡದಾರಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅಭ್ಯಂಗನ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಕಡುಬು ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಣ್ಣಬಳಿದು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ

---

1. "ಜ್ಞಾತಿದಾಸೀ ಯತೋ ಜಾತಾ" ಎಂಬುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. (ಯತೋಜಾತಾ) ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವಾಗಲಿ, ಅವಳ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಾಗಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು. ಇದರ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :—ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಇಂತಹ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ಮಹಾ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳವಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿರಲಾರರು. ಆದರಿಂದ ಇವಳು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಪಾಪಾತ್ಮರ ಹೆಸರು, ಜಾತಿ, ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಮಹಾದೋಷವೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಂಥರೆಯೆಂದೂ ಹೇಳದೆ, "ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿದವಳೊಬ್ಬಳು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ರಾಮನಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ರಾವಣವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೇ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ದೇವರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅವಳ ಕುಲಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿದವಳೊಬ್ಬಳೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದಘೋಷಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆನೆಗಳು, ಕುದುರೆಗಳು, ಗೋವುಗಳು, ಮುಂತಾದ ಮೃಗಜಾತಿಗಳು ಕೂಡ ಸಂತೋಷ ಸೂಚಕವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಿರುಗುತಿದ್ದುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾಗಿ ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧ್ವಜತೋರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತವಾದ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಮಂಥರೆಯೆಂಬ ಆ ದಾಸಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತಳಾಗಿ ನೋಡುತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ತನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರವಾಗಿ ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳೀದುಕೂಲವನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮನ ದಾದಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡಳು. ಆಗ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಏನಮ್ಮ! ಈ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದರೋ ಪರಮ ಕೃಪಣಳು. ಹಣದಾಸೆಯು [1] ಆಕೆಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿರುವುದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅಂತವಳು ಈಗ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಿದೆ! ಅವಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮೈಮರೆಯುವಷ್ಟು ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇಲ್ಲಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿರುವುದೇಕೆ? ದಶರಥರಾಜನು ಈಗ ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ದಾದಿಯು ರಾಮನ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನೆಂಬ ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೆಯ್ಯೊಡೆಯುವಂತೆ ಉಬ್ಬಿದಳು. ಅಸೂಯಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಮಂಥರೆಯು ಈ ಶುಭಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಆಗ ಅವಳಿಗುಂಟಾದ ಸಂತೋಷವು ಅವಳನ್ನು ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆಗ

---

1. ಕೌಸಲ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯಿಂದಲೇ ಮಂಥರೆಯು ಈ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಮಂಥರೆಯು ಕೌಸಲ್ಯೆಯೆಂದು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟಪಡದೆ ರಾಮನ ತಾಯಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವಳು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆ ಗೂನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, “ಇದೇನು! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆ? ನಾಳೆಯೇ ನಮ್ಮ ರಾಮನಿಗೆ ಯುವರಾಜ ಪಟ್ಟವು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುವುದು. ರಾಮನು ಶಾಂತ್ಯಾದಿಸಮಸ್ತಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ದೋಷರಹಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥರಾಜನು ಆತನಿಗೆ ನಾಳೆಯೇ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವನಲ್ಲವೆ?” ಎಂದಳು. ದಾದಿಯು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಮಂಥರೆಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂಕಟವುಂಟಾಯಿತು. ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಥಟ್ಟನೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದಳು. ಸಹಜವಾಗಿ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಮಂಥರೆಗೆ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾರ್ತೆಯು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆಟ್ಟನೆ ಹೊರಟು ಬಂದು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, “ಅಯ್ಯೋ! ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವಳೆ! ಏಳೇಳು! ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿರುವೆಯಾ? ಈಗ ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತೊಂದು ಬಂದೊದಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ! ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ನೀನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದೆಯೆಂದರೆ ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಯಾವಾಗಲೂ ನೀನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮುಂದೆ “ಪತಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮಪ್ರೀತಿ” ಯೆಂದೂ, “ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ” ವೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮೆಯೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಏನಾಯಿತು? ನಿನ್ನ ಸುಳ್ಳುಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಿಹೋಯಿತು? ರಾಜನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನದೀಪ್ರವಾಹವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುವು” ಎಂದಳು. ಮಂಥರೆಯು ಬಹು ಕೋಪದಿಂದ ಈ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳವಳಿಸಿತು. ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೈಕೇಯಿಯು ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ “ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ? ಈಗ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಘಾತವೇನು? ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಕಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹಳ ದುಃಖಿತೆಯಾದಂತೆ ಕಾಣುವೆಯಲ್ಲಾ! ಇದರ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚತುರೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾದ ಮಂಥರೆಯು, ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನೂ, ಕೋಪವನ್ನೂ, ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ತಾನು ಬಹಳ ಹಿತೈಷಿಣಿಯಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಅವಳಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಕೋಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು "ಅಮ್ಮ ಕೈಕೇಯಿ! ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಜ್ಯವೇ ಸೂರೆಹೋಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲಾ! ನಾಳೆ ದಶರಥನು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವನಂತೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಕರ್ಣಕಠೋರವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಅಪಾರವಾದ ಭೀತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆನು. ಅಮ್ಮ ಕೈಕೇಯಿ! ನಿನ್ನ ದುಃಖವೇ ನನ್ನ ದುಃಖವು. ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೇ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನ್ನ ದುಃಖವೇ ಅಧಿಕವೆಂದು ತಿಳಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆಹಾ! ರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಇದುವರೆಗೆ ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾಗಿ ಬಳೆದಿದ್ದರೂ, ನಿನಗೆ ರಾಜರಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವು ತಿಳಿಯದೇಹೋಯಿತೆ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗಂಡನು, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತಿದ್ದರೂ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಪಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತಿದ್ದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾದುದು. ನೀನು ಬಹಳ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ, ಬೆಳ್ಳಗಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಲೆಂದು ನಂಬುವವರಂತೆ ಆತನ ಕಪಟವನ್ನು ಅರಿಯದೆ! ಹೋದೆಯಲ್ಲವೆ! ರಾಜನು ಆಗಾಗ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕೇವಲ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾದ ಸವಿನುಡಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡುತ್ತಿರುವನೇ ಹೊರತು, ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ದಶರಥನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ತೌರುಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಸಿ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆತನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ದಶರಥನು ನಿನ್ನ ಗಂಡನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಆಜನ್ಮಶತ್ರುವೇ ಗಂಡನೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿ. ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದು ಪೋಷಿಸವಂತೆ, ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಆತನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅವನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಲಾಲಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಈಗ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಹಾವನ್ನಾಗಲಿ, ಹಗೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಆಗಾಗ ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಅಡಗಿಸಿಡಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗತಿಯಲ್ಲವೆ? ದಶರಥ ರಾಜನನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿ. ಆತನು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವನು. ಅಯ್ಯೋ! ನೀನು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವಳು. ಎಡಬಿಡದೆ ರಾಜಭೋಗವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದವಳು. ಕಪಟವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನೀನರಿಯೆ. ಹೀಗೆ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು, ಪಾಪಿಯಾದ ಆ ರಾಜನು ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ, ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗವನ್ನೂ, ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತೀಕಾರವೇನೋ, ಅದನ್ನು ಈಗಲೇ ಯೋಚಿಸು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ, ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕ ಭಾರವು ನಿನಗೆ ಸೇರಿದೆ" ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುವೇ ಹೊರತು, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಶರತ್ಕಾಲದ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯಂತೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಆ ಮಂಥರೆಯು ಆಡಿದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ, ಅವಳನ್ನು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಆಕೆಯು ರಾಮಾಭಿಷೇಕವೆಂಬ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಬಂದು ತನಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ದಿವ್ಯಾಭರಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳಿಗೆ ಪಾರಿತೋಷಿಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಳು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅನಂತರ ಪುನಃ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ನೀನು ಈಗ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಈ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಿನಗೆ ನಾನು ಏನು ಕೊಟ್ಟರೂ ತೀರದು. ನನಗೆ ರಾಮನಾದರೇನು! ಭರತನಾದರೇನು! ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ! ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವನೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ನನಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ನನಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲಾರೆ. ಈ ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ಬೇರೊಂದು ವಾರ್ತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹಳ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳು. ಕೊಡುವೆನು" ಎಂದಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಮಂಥರೆಯು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ದುಷ್ಟಪ್ಪ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂಥರೆಯು ಅಸೂಯೆಗೊಂಡು, ಅವಳು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಆಭರಣವನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಸುಟು, ಕೈಕೇಯಿಯು ತನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳದೇಹೋದಳೆಂಬ ಕೋಪವೂ, ಮುಂದೆ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ದುಃಖವೂ ತನಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಪುನಃ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ "ಅಯ್ಯೋ! ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯಳೆ! ಸಂಕಟಕರವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಸಂತೋಷಪಡುವೆಯಾ? ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ದುಃಖವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಇನ್ನೂ ಇದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೆಹೋಯಿತೆ? ರಾಮಾಭಿಷೇಕವೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯೆ? ಈಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಡೆಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಾರದಷ್ಟು ಸಂಕಟವುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಅವಿವೇಕದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ನಗೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಸಂಕಟಕರವಾದ ಈ ಮಹಾ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ! ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾರ್ತೆಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ ಈ ಹುಚ್ಚುಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕಟವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸವತಿಯ ಮಗನಿಗಿಂತ ಶತ್ರುವು ಬೇರೊಬ್ಬನುಂಟೇ? ಅಂತವನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವುದು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಬಯಸಿದಹಾಗೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ವಿವೇಕವುಳ್ಳ ಯಾವ ಹೆಂಗಸು ತಾನೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವಳು? ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೂ ಭರತನಿಗೂ ಸಮವಾದ ಬಾಧ್ಯತೆಯುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭರತನ ಭಯವೇ ರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಭರತನಿಗೇನೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಈ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ಭರತನಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಕೋರದೆ ಬಿಡನು. ಹುಲಿ, ಹಾವು, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವೆವು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿಯೇ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಕಟವುಂಟಾಗಿರುವುದು. "ಲಕ್ಷ್ಮಣಶತ್ರುಘ್ನರಿಗೂ ಕೂಡ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವುಂಟಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಭಯವಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಮಹಾ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದರೋ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಶತ್ರುಘ್ನನು ಭರತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಭೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಭರತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭೀತಿಯುಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರ ಜನ್ಮಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಭರತನ ಜನನವೇ ರಾಮನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಮನಿಂದೀಚೆಗೆ ಭರತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೆಚ್ಚು ಬಾಧ್ಯತೆಯು ಸಲ್ಲುವುದು. ಭರತನಿಗಿಂತಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಶತ್ರುಘ್ನರು ಕಿರಿಯವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಾಧ್ಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತೆಯು ಕಡಿಮೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಬ್ಬರೂ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮನಾಗಿಯೇ ಇರಬಹುದು. ಆದರೂ ರಾಮನಾದಮೇಲೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭರತನೇ ಹಿರಿಯನಾದುದರಿಂದ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಭರತನಲ್ಲಿಯೇ ಬಲವಾದ ಕಣ್ಣಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನು, ಮೊದಲು ಭರತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭರತನು ರಾಮನಿಗೇ ಭಯಪಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. "ವಯಸ್ಸಿನ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ರಾಮನೇ ಮುಖ್ಯಬಾಧ್ಯನಾಗಿರುವಾಗ, ಭರತನಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು?" ಎಂದು ನೀನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಹೋಗಲಿ! ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು? ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ರಾಮನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿಪುಣನು. ಯಾವಾಗ ಯಾವಯಾವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವನು. ನಿನ್ನ ಮಗನಾದರೋ ಅಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಮನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಡುಗುತ್ತಿರುವನು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ಮಹಾತಂತ್ರಿಯಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿದಮೇಲೆ, ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಭರತನನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಯಾವ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ನನ್ನ ಎದೆಯು ನಡುಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಈಗಲೇ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡವೆ? ನಿನ್ನ ಮಗನ ವಿಷಯವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಿನ್ನ ಸವತಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಆಕೆಯ ಮಗನನ್ನು ನಾಳೆಯೇ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವರು! ಅವಳ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ತನ್ನ ಮಗನು ಯುವರಾಜನಾಗಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಡೆಯುಂಟೆ? ನಿನ್ನಂತಹ ಸವತಿಯರ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುರಿದಿಟ್ಟು ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ನಡೆಯುವಳು. ಆಗ ಅವಳ ಹೆಮ್ಮೆಗೂ, ಅವಳ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಪಾರವುಂಟೆ? ನೀನು ದಾಸಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಂತೆ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವಳಿಗೆ ಗೌಡಿಯರಾಗಿದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಭರತನು ರಾಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ರಾಮನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ 1 ಆತನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಅವರ

---

1. "ಹೃಷ್ಟಾಃ ಖಲು ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ರಾಮಸ್ಯ ಪರಮಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ। ಅಪ್ರಹೃಷ್ಟಾ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಸ್ನುಷಾಸ್ತೇ ಭರತಕ್ಷಯೇ" ಎಂಬುದೇ ಈ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಇಲ್ಲಿ ("ರಾಮಸ್ಯ ಪರಮಾಸ್ಸ್ತ್ರಿಯಃ") "ರಾಮನ ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರು" ಎಂದು ಬಹುವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಸಾಹಚರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ "(ಪಿತುರ್ನಿದೇಶಂ ಸಮುಯೇನ ಕೃತ್ವಾ ವನಾನ್ನಿವೃತ್ತಶ್ಚರಿತವ್ರತಶ್ಚ। ಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಮನ್ಯೇ ವಿಪುಲೇಕ್ಷಣಾಭಿಸ್ತ್ವಂ ರಂಸ್ಯಸೇ ವೀತಭಯಃ ಕೃತಾರ್ಥಃ)" "ನೀನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ, ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡಗೂಡಿ ಕ್ರೀಡಾ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆ" ಎಂದು ಸೀತೆಯು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಶಯನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ, (ಭುಜೈಃ ಪರಮನಾರೀಣಾಮಭಿಮೃಷ್ಟಮನೇಕಧಾ) "ರಾಮನ ಕೈಯು ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭುಜಗಳಿಂದ ಒರೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದು" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಾರಂಭದಲ್ಲಿ, (ಮಾತರಶ್ಚೈವ ಸರ್ವಾ ಮೇ ಕುಮಾರಾಂತಃಪುರಾಣಿಚ। ಅಗ್ರತೋ ಭರತಂ ಕೃತ್ವಾ ಗಚ್ಛಂತ್ವಗ್ರೇ ಸಮಾಹಿತಾಃ) ಎಂಬ ರಾಮನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಗಣಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಹೆಂಡತಿಯರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ "ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಂದೂ, ನನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರದು. ಮತ್ತು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆಯೇ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದುದರಿಂದ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಿದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಮನಿಗೆ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತವು ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ಇವನಿಗಿದ್ದ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಭೋಗಿನಿಯರಲ್ಲವೆಂದೂ, ಇದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತವೆಂಬುದು ಸಲ್ಲುವುದೆಂದೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ತಡೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯರಾದರೋ ಭರತನ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸು" ಎಂದು ಬಹಳ ಅತ್ಯಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲು, ಆ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಆಗಲೂ ಮರುಳಾಗದೆ, ರಾಮನ

ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಗಲಿರುವಾಗ, ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನಿಗೆ ಭಾರ್ಯಾವಿಯೋಗವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂಬ ಭೃಗುಶಾಪವು ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುವುದೆಂಬುವಕ್ಕೂ, ಆತನಿಗೆ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇತರ ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ, ಬಹಳವಾದ ವಿಯೋಗದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸಿದನೆಂಬರೆ ಆ ಶಾಪವೂ ಪರಿಪಾಲಿತವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮತ್ತು ರಾಮನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದುದೂ ಕೂಡ ಅವಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದಲೇ ಹೊರತು, ಇತರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನು ಬಹುಪತ್ನೀಕನೇ ಹೊರತು ಏಕಪತ್ನೀಕನಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವುಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೆಂದರೆ, ರಾಮನು ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತವುಳ್ಳವನೆಂಬುವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ಆತನಿಗೆ ಇತರ ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದರೆ ಆ ವ್ರತವು ಎಂದಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿಸದು. ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಯಾಗಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವು ಸಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸೀತಾವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇತರ ಭಾರ್ಯೆಯರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಜ್ಞಮಾಡುವುದೇ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ. "ಕಾಂಚನೀಂ ಮಮ ಪತ್ನೀಂಚ ದೀಕ್ಷಾರ್ಹಾಂ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಣಿ। ಅಗ್ರತೋ ಭರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಗಚ್ಛತ್ವಗ್ರೇ ಮಹೀಪತಿಃ" ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭರತನು ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗಲಿ! ಎಂಬು ಯಾಗದೀಕ್ಷೆಗೆ ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯೂ ಕೂಡ ಪತ್ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದೆಂದೇ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು "ನ ಸೀತಾಯಾಃ ಪರಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ವವ್ರೇ ಸ ರಘುನಂದನಃ। ಯಜ್ಞೇ ಯಜ್ಞೇಚ ಪತ್ನ್ಯರ್ಥಂ ಕಾಂಚನೀ ಜಾನಕೀ ಭವೇತ್ ॥" ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ವರಿಸದುದರಿಂದ, ಪ್ರತಿಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯೇ ಇದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ರಾಮನು ಪತ್ನಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯಾಗಮಾಡಿದುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಯಾಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯರು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ "ವಿದೂರಭಾರ್ಯೋಽನನುಕೂಲ ಭಾರ್ಯಶ್ಚ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನೇ ಪುನಃಪುನಃ ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು. "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ರಾಮನು ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು? ಗುರುಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಆತನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯೂ, ಆತನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯೂ, ಆತನ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವೂ, ಲೋಕಾಭಿನಂದ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ದಶರಥನಿಗೆ ಆತನೇ ಹಿರಿಯ ಮಗನಲ್ಲವೆ? ಆತನಿಗಲ್ಲದೆ ಈ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ಮತ್ತಾರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು? ಭರತನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಾಧ್ಯತೆಯೇನಿರುವುದು? ಆ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಭೃತ್ಯರನ್ನೂ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯಂತೆ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುವನು. ಆತನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ. ಆಹಾ! ಇದೇನು? ನಿನಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು? ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಕಟಪಡುವುದುಂಟೇ? ರಾಮನು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ

ಭಾರ್ಯಾಪ್ರತಿಕೃತಿಂ ಕೃತ್ವಾಶ್ರೌತಸ್ಮಾರ್ತಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರ್ಯಾತ್' ಎಂಬ ವಿಧಿಯು ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ "ದೂರಭಾರ್ಯೋಽನನುಕೂಲಭಾರ್ಯಶ್ಚ ದರ್ಭಪುಂಜೇಲ್ಯೈಃ ಭಾರ್ಯಾಪ್ರತಿನಿಧಿಂ ವಿಧಾಯ ಪಾರ್ವಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್" ಹೆಂಡತಿಯು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗದಿದ್ದರೂ, ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಅವಳ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾರ್ವಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಮಾದ್ರಿಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು. ಆಗ ಪತ್ನಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಜಮಾನನಾಗಲಿ, ಅಧ್ವರ್ಯುವಾಗಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಪತ್ನಿಯು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಅಗ್ನಿಯು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಎಣಿಸಬೇಕು. ಅವರೆ ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದು ರಾಮನಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸ್ನೇಹಬಹುಮಾನಗಳಿಗಾಗಿಯೇ, ಎಂದು ಊಹಿಸುವುದೂ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ದುಷ್ಟೆಯೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಯುಕ್ತವಾದೀತು? ಮತ್ತು (ಪಾಲಕರಿಷ್ಯತಿ ಸರ್ವಾನ್ ಮೇ ಕುಮಾರಾಃ ಸ್ತ್ರೀಗಣಾನಿ ಚ, ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ "ಮೇ" ಎಂದರೆ "ನನ್ನ" ಎಂಬುದು, "ಮಾತರಃ" ಎಂಬುದರೊಡನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. "ಕುಮಾರಾಃ, ಸ್ತ್ರೀಗಣಾಃ," ಎಂಬಿವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭರತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ತನ್ನ ಮಾತೆಯರೂ ಭರತನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೂ, ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ" ಎಂದು ರಾಮನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುವುದು. ಮತ್ತು ರಾಮನಿಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೂ, ಅವರು ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಪ್ರಜಾರ್ಥವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ರಾಮನಿಗೆ ಆಗ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ, ನಮ್ಮ ಭರತನು ಕುಲಕ್ರಮಾಗತವಾದ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಲಿ! ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ಈಗ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವೆಂಬ ಅಭ್ಯುದಯಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಮುಂದೆ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೆಂಬ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯವು ನಡೆಸಲ್ಪಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಒಂದರಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಅಭ್ಯುದಯ ಪರಂಪರೆಯು ಬಂದೊದಗಿರುವಾಗಲೂ, ನೀನು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದುಂಟೇ? ನನಗೆ ಭರತನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟು. ರಾಮನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಆತನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಆ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿರುವನೇ ಹೊರತು, ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿ

ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭರತನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಇತರ ಭಾರ್ಯೆಯರಿದ್ದಂತೆ ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು, “ರಂಸ್ಯಸೇ, ಭುಜ್ಯೈರಭಿಮೃಷ್ಟಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಗಪ್ರಸಕ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾದ ಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮನು ಕೇವಲ ಭೋಗಾರ್ಥವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ಶಂಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮನಿಗೆ, ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳು ಹೊರತು, ಬೇರೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಾಗಲಿ, ಭೋಗಿನಿಯರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಇದರಂತೆಯೇ (ರಾಮಸ್ಯ ಪರಮಾಸ್ತ್ರಿಯಃ) (ಪರಮನಾರೀಣಾಂ) (ಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಮನ್ಯೆ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ ‘ಪರಮಾಸ್ತ್ರಿಯಃ’ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೇ ಮೊದಲಾದವರೆಂದರ್ಥವು. “ಪರಮನಾರೀಣಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಭೂದೇವಿ, ಸೀತೆ, ಈ ಮೂವರ ಭುಜಗಳಿಂದ ಒರಸಲ್ಪಟ್ಟುದೆಂದು ಭಾವವು. “ಸ್ತ್ರೀಭಿಶ್ಚ ಮನ್ಯೇ” ಎಂಬ ಸುಂದರಕಾಂಡದೊಳಗಿನ ಸೀತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ರಾಮವಿಯೋಗ ದುಃಖದಿಂದಲೇ ತಾನು ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾಶಹೊಂದಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಬೇರೆ ಅನೇಕ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನು ವರಿಸಿ ಸುಖಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಊಹಿಸಿ, ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯು ಹೊರತು ಬೇರೆ ಭಾರ್ಯೆಯರಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯನ್ನು ಎಣಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ರಾಮನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭರತನು ಅನುಭವಿಸುವಂತೆಯೇ ಎಣಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ ?" ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಂಥರೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಿವೇಕವು ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆ? ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಭರತನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾಡುಪಾಲಾಗುವ ವ್ಯಸನವೊಂದು; ನೀನು ರಾಜಭೋಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಸವತಿಗೆ ಊಳಿಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತೊಂದು; ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಪಾರವಾದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವುವು. ಅಂತಹ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಮುಳುಗಿದಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಬರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲಾದರೂ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಬರುವುದೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರವು ನಿನಗಿರುವಂತಿದೆ. ಈ ಹುಚ್ಚುತನವನ್ನು ಬಿಡು. ರಾಮನು ಈಗ ರಾಜನಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲದೆ ಭರತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದರೇನು? ಭರತನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾನೇ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಆದರಿಂದ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಭರತನ ಹೆಸರೇ ಇರದು. ಭರತನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾಜವಂಶದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಅನರ್ಥಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜರು ತಮಗೆ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವರೇ ಹೊರತು, ಇತರರು ಎಷ್ಟೇ ಗುಣವಂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನು ಬಿಡು. ಅಯ್ಯೋ! ಯಾವಾಗಲೂ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಂಡರಿಯದ ನಿನಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೇ? "ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಂದಂತೆಯೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಹೌದು! ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆಯೂ ಒಂದೇ ಪ್ರೀತಿಯಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬರುವ ಅನರ್ಥವನ್ನೇ ನೀನು ಯೋಚಿಸಬೇಡವೆ? ಹೇಗೂ ನಿನ್ನ ಮಗನು ರಾಜ್ಯ ಸುಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ರಾಜವಂಶೀಯರ ಗಣನೆಗೆ ಬಾರದೆ ಅನಾಥನಾಗಿ ಅಲೆಯುವ ಕಾಲವು ಬಂದಿದೆ. "ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ರಾಮನಿರುವಾಗ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಿದೆ ಯಲ್ಲವೆ? ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ನಾನೂ ಈಗ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಅದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಹೋಯಿತು. "ಅಯ್ಯೋ! ನಿನ್ನ ಸವತಿಯ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಪಾರಿತೋಷಿಕವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನ ಈ ವಿವೇಕವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದೊಡ ನೆಯೇ, ಅವನು ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತ ನನ್ನು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೋ, ಅಥವಾ ಲೋಕಾಂತರಕ್ಕೋ ಕಳುಹಿಸದೆ ಬಿಡನು. ಇದು ನಿಜವು. ರಾಮನು ಭರತನಿಗೆ ಈ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪವೆ! ಸಣ್ಣ ಮಗುವಾದ ಆ ಭರತನನ್ನು ಈ ಬಾಲ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದರ ಫಲವೇ ಇದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೃಕ್ಷಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾವರವರ್ಗಗಳು ಕೂಡ, ತನಗೆ ಬಹಳ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುವು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಚೇತನರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಯಾರಿಗೂ ಕೂಡಾಟದಿಂದ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಭರತನು ಒಂದುವೇಳೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟ ಗಾದರೂ ದಶರಥನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ಅನ್ಯಾಯ ವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ನೀನೇ ಕೆಡಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅದೂ ಹೋಗಲಿ! ಶತ್ರುಘ್ನ ನಿಗೆ ಭರತನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವುಂಟು. ಅವನನ್ನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿರಿಸಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೆಯಾ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವಂತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನು ಭರತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆ ಶತ್ರುಘ್ನನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ದಶರಥನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಭರತನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಜೀವಿಸುವವನೊಬ್ಬನು ಒಂದು ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯಬೇಕಾದ ಸಮಯವು ಬಂದಾಗ, ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಮುಳ್ಳುಗಿಡಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಮರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯೆಯಾ? ಅದರಂತೆಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತು, ಇತರರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಇರುವ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕೇಡನ್ನು ಕೋರುವವನಲ್ಲ. ರಾಮನಿಂದ ಭರತನಿಗೆ ಕೇಡುಂಟಾಗುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದುದೇನೋ ಆಯಿತು. ಈಗ ನಾನೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸದೆ, ಅತನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅತನಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಗನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ಈಗ ಮಿಂಚಿಹೋದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೇಲಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಇದು ನಿನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದುದು. ಅತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪುನಃ ಬರಗೊಳಿಸನೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡು. ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡು. ಭರತನು ತಂದೆಯ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ, ನಿನಗೂ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭರತನನ್ನು ಇರಿಸಬೇಡ. ಭರತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನೇ ಹೊರತು, ಕಷ್ಟಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದು? ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರೇಮವು ಹುಟ್ಟದು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಸಹಜಶತ್ರುವೆಂದೇ ತಿಳಿ. ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಮನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಸಹಾಯನಾದ ಭರತನು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುವನು? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದಿಂದ ಅಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಯಮರಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಗನು ರಾಮನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಅವನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯದಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಸವತಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರುವೆ. ಈಗ ಅವಳು ಅದನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದಮೇಲೆ ಮುಯ್ಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಊಳಿಗವನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ರಾಮನು ರಾಜನಾದೊಡನೆಯೇ ನಿನಗೂ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೂ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಹಾನಿಯೂ, ತಿರಸ್ಕಾರವೂ, ಉಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ರಾಜನಾದರೆ ಭರತನ ಹಣೆಯ ಬರಹವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತೀರಿತು. ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೂ, ಅವನ ಆಜನ್ಮಶತ್ರುವಾದ ರಾಮನನ್ನು ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಈಗಲೇ ಯೋಚಿಸು'' ಎಂದಳು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಕೈಕೇಯಿಯು ಮಂಥರೆಯ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೆ ಒಳಗಾದುದು.

ಮಂಥರೆಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೋಪವು ಅಂಕುರಿಸಿ “ಆಃ! ನಾನು ನನ್ನ ಸವತಿಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿರಬೇಕಾದ ಸಂಭವವು ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು'' ಎಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತ, ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಆ ಕೋಪವೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಕೆಂಪಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಳಾಗಿ, ತಡೆಯಲಾರದ ದುಃಖದಿಂದ, ಉಷ್ಣವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ನಿಜ! ಈಗಲೇ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ಸಹಜವು. ಹೇಗಾದರೂ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು. ಭರತನಿಗೆ ಈಗಲೇ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವೆನು. ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಏನುಪಾಯವನ್ನು ಮಾ ಡ ಬ ಹು ದು ? ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಭರತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಯುಕ್ತಿಯೇನಾದರೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಹೇಳು" ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಮಂಥರೆಯು, ರಾಮನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, "ಭಲೆ! ಅಮ್ಮ ಕೈಕೇಯಿ! ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದುಪಾಯವುಂಟು. ಅದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಇದೇನು! ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲವೆ? ಅಥವಾ ಜ್ಞಾಪಕವಿದ್ದೂ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಮರೆಸಿಟ್ಟಿರುವೆಯೋ? ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನಿನಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯಿದ್ದಂತೆ ನಡೆಸು" ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು, "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಭರತನಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವೇನು? ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಗೂನಿಯು, ರಾಮನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೇ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೇ ದೇವಿ! ಹಿಂದೆ ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನು ಇಂದ್ರನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ, ಅನೇಕ ರಾ ಜ ರೊ ಡ ನೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು, ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ತಿಮಿಧ್ವಜನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ವೈಜಯಂತವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ತಿಮಿಧ್ವಜನೆಂಬುವನು ಅನೇಕ ಮಾಯೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸನು! 'ಆತನಿಗೆ ಶಂಬರಾಸುರನೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಅವನು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಯು ದ್ಧ ಮಾ ಡಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೊನೆಗೆ ಇಂದ್ರನೊಡನೆಯೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ಖಡ್ಗಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಕಡೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗಂಡನಾದ ದಶರಥನು ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಈ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಜರ್ಜರಿತವಾಗುವಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಗಾಯಪಡಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ದಶರಥನು ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದು ರಥದಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿದನು. ಆಗ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಸಾರಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳಾದುದರಿಂದ, ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿದ್ದ ಆ ದಶರಥನನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಆತನಿಗೆ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು ಆತನಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅದನ್ನೂ ನೀನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಥವನ್ನು ಬೇರೊಂದುಕಡೆಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. "ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ಹೀಗೆ ನೀನು ಎರಡಾವರ್ತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಅಪಮೃತ್ಯುವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆಗ ನೀನು ಆ ವರಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕವನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಈ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೇ ನನಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದುಸಲ ಹೇಳಿರುವೆ. ನಾನು ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದವಳಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಈಗಲೂ ಮರೆಯದೆ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಈಗ ದಶರಥನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನೀನು ಇದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಈಗ ಆ ಎರಡುವರಗಳನ್ನೂ ಯಾಚಿಸು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಭರತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ರಾಮನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ನಿನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳು. ರಾಮನನ್ನು ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುರಾಗವು ಬೇರೂರುವುದು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟುಪಾಡುಪಟ್ಟರೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವು ಹುಟ್ಟದು. ಅವನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾಗಿ. ಭರತನಿಗೇ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಿರಪಡುವುದು. ನಾನು ಈಗ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಅದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ದಾರಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ನೀನು ಈಗಲೇ ಬಹುಕೋಪಗೊಂಡವಳಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ, 1 ಕೋಪಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕೊಳೆಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು. ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರು. ದಶರಥನು ನಿನ್ನಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ವಿಶೇಷವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಅತನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಬೇಡ. ಅತನಿಗೆ ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಬೇಡ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಇತರಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಪ್ರೀತಿ ಯಿರುವುದೇನೋ ನಿಜವು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಯಾವವಿಧದಿಂದಲೂ ಕೋಪವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಅತನು ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿ ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅತನಿಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿನಗಾಗಿ ಅವನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅಂಜುವವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅತನಿಗೆ ಕೋಪವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟದು. ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮೀರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅತನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಹಿಸಲಾರನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ ವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವನು. ಎಲೈ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳೆ! ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಯನ್ನೇ ನೀವರಿಯೆ. ರಾಜನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾ ದಷ್ಟು ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಉತ್ತಮಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಕೂಡದು. ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವರಗಳನ್ನೇ ಈಗ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳು. ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನಿನ್ನಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ದಶ ರಥನು ಯಾವಾಗ ತಾನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸತ್ಯಮಾಡಿಕೊಡು ವನೋ, ಆಗಲೇ ನೀನು ಏಳಬೇಕು. ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಎರಡುವರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ರಾಮನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷ ಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು

1 ಪ್ರಣಯಕಲಹಗಳಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡವರು ಹೋಗಿ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿ ಮಲಗುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮನೆ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳು. ಹೀಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟೀ ಹೋಗುವುದು. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾಗಿಬಡುವುದು. ಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೆ ವಶವಾಗುವುವು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದರೂ ಆತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕದು. ಮುಂದಕ್ಕೂ ಭರತನೇ ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರುವನು. ರಾಮನು ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕಾಡಿಗೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದಂಶವನ್ನುಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು. ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಿಂದಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ರಾಮನನ್ನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿಸಿದಹೊರತು, ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಿರಪಡದು. ಅವನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾಗುವುವು. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಮನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಆಮೇಲೆ ಆತನ ಹೆಸರೇ ಇರದು. 1 ಆ ರಾಮನು ಇನ್ನುಮುಂದೆ ರಾಮನೊಬ್ಬನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೇಹೊರತು, ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡುವವರಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗುವುದರಿಂದ ಭರತನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಮಗನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಬಹಳಬುದ್ಧಿವಂತನು! ರಾಮನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುವಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ, ಅವನು ತನ್ನ ಮೂಲಬಲವನ್ನೂ ಮಿತ್ರಬಲವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಜಾನುರಾಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪಡುವನು. ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಅವಕಾಶವು ಸಿಕ್ಕದು. ಈಗ ನೀನು ಭಯದಿಂದ ಹಿಂಜರಿದರೆ ಕೆಲಸವೇ ಕೆಡುವುದು. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯಪಡದೆ "ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಭರತನಿಗೇ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು" ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹಠಹಿಡಿದು, ಈಗ ರಾಜನು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು"

---

1 ಇಲ್ಲಿ "ರಾಮೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ" ಎಂದು ಮೂಲವು. "ರಾಮನು ರಾಮನೊಬ್ಬನೇ ಆಗುವನು" ಎಂಬರ್ಥವು ರಾಮನು ಸಹಾಯಸಂಪತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ "ರಮಯತೀತಿ ರಾಮಃ" ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ "ರಾಮಃ ಅರಾಮಃ- ಭವಿಷ್ಯತಿ" ಎಂದು ಪದಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈತನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡುವುದರಿಂದ, ಈಗಿನಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನೋರಂಜಕನಾಗಿರಲಾರನೆಂದೂ ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳುವರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಮಂಥರೆಯು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಅನುಕೂಲಗಳಾಗಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿ, ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೈಕೇಯಿಯು ನಿಜವೆಂದೇ ಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕದಲಿತು. ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಮಂಥರೆಯು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಉಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು. ಇವಳು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಚಿತವಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದವಳಲ್ಲ. ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನಾದರೂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿನೋಡದೆ ಬಿಡಳು. ಅಂತವಳು ಈಗ ಆ ಗೂನಿಯ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೊಳಪಟ್ಟು, ಬೆದರಿದ ಕುದುರೆಯಂತೆ ತಪ್ಪುದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಕೂಲವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ, ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯು ನನಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಯಿತು. ನೀನು ಹೇಳಿದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಎಣಿಸಿದ್ದೆನು. ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಕುಬ್ಜರಾದವರು ಬಹಳ ತಂತ್ರಿಗಳೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು. ಅಂತವರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೀರಿಸಿದವರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಬುದ್ಧಿ! ಪೂರ್ವಾಪರಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಯಾರಿಗುಂಟು? ಎಲೆಸಖಿ! ನನಗೆ ಎಷ್ಟುನಂಟರಿದ್ದರೇನು? ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ಪರಿಜನರಿದ್ದರೇನು? ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಮೇಲನ್ನು ಕೋರುವವಳು. ನಿನಗೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅಕ್ಕರೆಯಿರುವುದು. ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವರಂತೆಯೇ ಎಣಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ರಾಜನು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ನನ್ನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತಿದ್ದನಲ್ಲವೆ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಂಗಹೀನರಾಗಿಯೂ, ಕುರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವವರು ಎಷ್ಟೋಮಂದಿಯುಂಟು. ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಅವರ ರೂಪವು, ನೋಡವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೋಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲ. ಗಾಳಿಯಿಂದ ಬಗ್ಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾವರೆಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಏನೋ ವಾತದೋಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನುಸ್ವಲ್ಪ ಬಗ್ಗಿಹೋಗಿದ್ದರೂ, ನಿನಗೆ ಅದೂ ಒಂದು ಅಂದವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ನಿನ್ನ ಆಕಾರವು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಎಲೆ ಸುಂದರಾಂಗಿ! ನಿನ್ನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಒಂದೊಂದು ಅವಯವಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ನಾನೇನುಹೇಳಲಿ! ನಿನ್ನ ಎದೆಯು ಮಹೋನ್ನತವಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಗಲಿನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಆ ಹೆಗಲಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವುದು! ಅದರಕೆಳಗೆ ಅಂದವಾದ ಹೊಕ್ಕುಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಉದರಪ್ರದೇಶವು, ಆ ಎದೆಯ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು ಕುಗ್ಗಿಹೋಂತೆದ ಬಹಳಕೃಶವಾಗಿರುವುದು! ತುಂಬಿದ ನಿನ್ನ ಜಘನವೂ, ಉಬ್ಬಿದಸ್ತನಗಳೂ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ನಿನ್ನ ಮುಖವೂ, ನಿನ್ನ ಅಸಾಧಾರಣಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂಚಕಗಳಾಗಿರುವುವು. ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಅಂದವನ್ನು ಏನೆಂದುಹೇಳಲಿ. ನಿನ್ನ ಜಘನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಘಲಘಲನೆ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಕಾಂಚೀದಾಮವು ಅತ್ತಿತ್ತಹೋಗುವವರನ್ನು ತನ್ನಕಡೆಗೆ ಕೂಗಿಕರೆಯುವಂತಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಮೊಳಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸಮನಾಗಿರುವುವು. ಉದ್ದವಾದ ನಿನ್ನ ಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಂದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುವು. ಎಲೆ ಸಖಿ! ನೀನು ಬಿಳೀದುಕೂಲ ವನ್ನುಟ್ಟು, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗಳನ್ನಲುಗಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತಿದ್ದರೆ, ರಾಜಹಂಸಿಯಂತೆಯೇ ಶೋಭಿಸುವೆ! ನಿನ್ನ ರೂಪಾತಿಶಯವು ಹಾಗಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇನೆಂದುಹೇಳಲಿ! ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ಶಂಬರಾಸುರನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತಿದ್ದ ಸಾವಿರಾರು ಮಾಯೆಗಳೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುವು. ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಇತರವಿಧವಾದ ಸಾವಿರಾರು ಲೌಕಿಕಮಾಯೆಗಳನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ರಥದಮೂತಿಯಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಎದೆಯ ಗಂಟು, ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದು ಸೊಗಸನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಅಪಾರವಾದ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವ ರಾಜನೀತಿಗಳೂ, ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಾಯೆಗಳೂ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸ್ಥಳಸಂಕೋಚದಿಂದ ಈ ನಿನ್ನ ಅವಯವವು ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಲೆ ಕುಬ್ಜೆ! ಭರತನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ, ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟೊಡನೆಯೇ, ಈ ನಿನ್ನ ಗಂಟಿಗೆ ಒಂದುಭಂಗಾರದ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಿಸುವೆನು. ಈಗ ನಾನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೂಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಪುಟಹಾಕಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಪರಂಜಿಯ ಭಂಗಾರದಿಂದ ಈ ನಿನ್ನ ಗಂಟನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವೆನು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂಗಾರದ ತಿಲಕವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇದುವೆನು, ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಅನೇಕಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವೆನು. ನಿನ್ನ ಈ ಗೂನಿನಮೇಲೆ ಘುಮಘುಮಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಗಂಧವನ್ನು ತೊಡೆಯುವೆನು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ದುಕೂಲಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ನೀನು, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದರೆ, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುವೆ! ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ನಾಲ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಕಳೆಯೇರಿಸುತ್ತಾ, ನೀನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ನನ್ನ ಸವತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದದಿರಲಾರರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ ಸಂಚರಿಸಬಹುದು. ನೀನು ನನಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆಯೇ, ನಿನಗೂ ಆಗ ಅನೇಕಕುಬ್ಜೆಯರು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಬಂದು ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರು.'' ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೈಕೆಯಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತ, ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಶಿಖೆಯಂತೆ, ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿರಲು, ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂಥರೆಯು "ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ಪ್ರವಾಹವು ಇಳಿದು ಹೋದಮೇಲೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವಂತೆ, ಈಗ ನೀನು ತಾಮಸಮಾಡಿದರೆ ಕೆಲಸವೇ ಕೆಡುವುದು! ಏಳು! ಏಳು! ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಕೋಪಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ ರಾಜನನ್ನು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರು! ರಾಮಾಭಿಷೇಕವು ನಡೆದು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀನು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಮಂಥರೆಯಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಆಕೆಯೊಡನೆಯೇ ಕೋಪಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ಸಾಭಾಗ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದವಳಾಗಿ, ಲಕ್ಷವರಹಗಳ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಮುಕ್ತಾಹಾರಗಳನ್ನೂ, ತಾನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಇತರದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು ಹಾಕಿ, ಆ ಗೂನಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಆ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ದೇಹವು ಆಭರಣಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೋಡತಕ್ಕವರಿಗೆ ಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಈಗ ಕೇಳುವ ವರವನ್ನು ನನ್ನ ಪತಿಯು ಕೊಡದೆಹೋದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇನೋ ನಿಜವು. ಹಾಗಾದರೆ ಆಗ ನೀನು ರಾಜನಿಗೆ (ದಶರಥನಿಗೆ, ಅಥವಾ, ಕೇಕಯರಾಜನಿಗೆ) ನಾನು ಸತ್ತಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ದಶರಥನು ನನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬಂದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವೂ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇದುಹೊರತು, ರಾಜನು ನನ್ನ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬಂಗಾರಗಳನ್ನೂ, ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟರೂ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಈಡಾಗತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಆಸೆಯೂ ತೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವಾದರೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕೊನೆಯೆಂದು ತಿಳಿ!" ಎಂದಳು. ಆಮೇಲೆ ಮಂಥರೆಯು, ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾದ ಆ ಭರತನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ, ಪುನಃ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವಳ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಯೂ, ರಾಮನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು. "ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನುಮಾತ್ರ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡು. ರಾಮನಿಗೆ ಈಗ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆದುಹೋದುದೇ ಆದರೆ, ಆಮೇಲೆ ನೀನೂ, ನಿನ್ನ ಮಗನೂ ಜೀವಾವಧಿ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಬೇಕಾದುದೇನೋ ನಿಜವು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭರತನಿಗೇ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದು ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವು." ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಆ ಗೂನಿಯು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಬಾಣಗಳಂತೆ ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ, ಮತ್ತು ಮರ್ಮಭೇದಕಗಳಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ರೇಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂಕಟದಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ ಕೈಕೇಯಿಯು ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಆಹಾ! ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನೇ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದುಂಟೆ!" ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಆ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಾ, ಆಗಾಗ ರಾಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೋಪದಿಂದ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ ಮಂಥರೆ! ಮುಂದೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸವು ನಡೆಯುವುದೇನೋ ನಿಜವು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಭವವು ಬಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ನೀನು ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದುದೊಂದು. ಅಥವಾ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆಹೋಗಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭರತನು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಆಳುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತೊಂದು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಡೆಯುವುದು ಸಿದ್ಧವು. ನಾನಾದರೋ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡುವವರೆಗೂ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗುವವಳಲ್ಲ. ಹೂಗಳನ್ನು ಮುಡಿಯುವವಳಲ್ಲ. ಗಂಧವನ್ನು ತೊಡೆಯುವವಳಲ್ಲ. ಅಭ್ಯಂಗನವನ್ನಾಗಲಿ, ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವವಳಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಎಲೆ ಮಂಥರೆ, ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ನಾನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವಳಲ್ಲ. ಇದು ನಿಜವಾದ ಮಾತು.'' ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷಯಿಸಿಹೋದಮೇಲೆ, ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುತಿದ್ದಳು. ಮಹಾಂಧಕಾರದಂತೆ ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೋಪವು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು, ಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯಾಭರಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು. ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಸ್ತಂಗತವಾದಮೇಲೆ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗಗನಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ತೋರುತಿದ್ದಳು.

ಇದು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ದಶರಥನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ಅವಳ ಕೋಪವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು. }

ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಮಂಥರೆಯ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೊಳಗಾಗಿ ಕೋಪಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆಗ ಅವಳು ವಿಷದಿಗ್ಧವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಭೇದಿಸಲಟ್ಟು ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತಿದ್ದಳು. ಚತುರೆಯಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಮುಂದೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕೃತ್ಯಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂಥರೆಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಹಾವಿನಂತೆ ಬಿಸಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ದುಃಖಿತೆಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ದಾರಿಯನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಮಂಥರೆಯು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳಾಗಿ ಹಣದಾಸೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಈ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವಳಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಸ್ನೇಹವೂ ಇತ್ತು. ಈ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಡಿದ ದುರ್ಬೋಧನೆಯು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಅವಳು ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಂಥರೆಗೆ ಪರಮಾನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳು ಆಗಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವಳಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಹಿಗ್ಗುತಿದ್ದಳು. ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೋಪಸೂಚಕವಾಗಿ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕಿ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಳು. ತಾನು ಮುಡಿದಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿಸುಟಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಬಿಸುಟಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯಾಭರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ನಕ್ಷತ್ರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಗನಪ್ರದೇಶದಂತೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಂದವನ್ನು ಕೊಡುತಿತ್ತು. ಮುಂಗುರುಳುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಕೂದಲನ್ನು ಒಂದೇಜಡೆಯಾಗಿ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ, ಆ ಕೋಪಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಉಸಿರಾಡದೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ. ತೋರುತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಶರಥನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಸಭಿಕರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ, “ಈಗಲೀಗ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಕೈಕೇಯಿಯು ತನಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯಳಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಆಕೆಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರಿಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವಳ ಅಂತಃಪುರದಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಚಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಹುವನ್ನೊಳಗಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಲೆ ಬಿಳೀ ಮೋಘಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ, ದಶರಥನು ತನಗೆ ಮೃತ್ಯುಹೇತುವಾದ ಆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ದೈವಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆ ಅಂತಃಪುರದ ಸುತ್ತಲೂ, ಈತನಿಗೆ ಕಾಮೋದ್ದೀಪನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ, ಗಿಳಿಗಳು,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನವಿಲುಗಳು, ಕ್ರೌಂಚಗಳು, ಹಂಸಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪವನಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾದಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಣಾನಂದಕರಗಳಾದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳು ಕೇಳಿಸುತಿದ್ದುವು. ನಾಯಿಕಾನಾಯಕರ ಪರಸ್ಪರಪ್ರೇಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳ ಗುಜ್ಜಾರಿಗಳು, ಗೂನಿಯರು, ಮೊದಲಾದ ಅಂತಃಪುರಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಪಿಸುತಿದ್ದರು. ಸಂಪಗೆ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೆಮನೆಗಳೂ, ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಾನಂದಕರಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ದಂತದಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಲೂ ಬಂಗಾರದಿಂದಲೂ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗಲಿಗಳೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಷ್ಪಫಲಭರಿತವಾದ ಗಿಡಗಳೂ, ಜಲಸಮೃದ್ಧವಾದ ನಡೆಬಾವಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದುವು. ಬೆಳ್ಳಿಬಂಗಾರಗಳಿಂದಲೂ, ದಂತದಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿತಗಳಾದ ಆಸನಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಅನ್ನಪಾನಗಳೂ, ವಿಧವಿಧವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳೂ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ದಿವ್ಯಾಭರಣಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ದಶರಥರಾಜನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಶಯನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈತನು ಅಂತಪುರದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಕಾಮೋದ್ದೀಪಕಗಳಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂಪ ಈತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರವು ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಕೆಯಿಯನ್ನು ಕಾಣದೇಹೋಗಲು, ಆ ಕಾಮಾತುರವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರಮೇಲೆ ಅದು ರತಿಕೇಳಿಗೆ ಉಚಿತಕಾಲವೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆಶಾಭಂಗದಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಇದುವರೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಕೇಯಿಯು ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದವಳಲ್ಲ. ದಶರಥನೂಕೂಡ ಹಿಂದೆಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆ ಶೂನ್ಯವಾದ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ವಿಪರೀತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಕಳವಳವು ಹುಟ್ಟಿತು. ದಶರಥನು ಇದುವರೆಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರತೆ, ಕೋಪ, ಅವಿವೇಕ, ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳೊಂದನ್ನೂ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಲ್ಲನು? ಅವನಿಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಕೋಪಗೊಂಡು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವಳೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎಂದಿನಂತೆ ಅವನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತೀ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈಕೇಯಿಯೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತೀಹಾರಿಯು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿದು, ಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ, ಕೈ ಮುಗಿದು, ಕೊನೆಗೆ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ದೇವಿಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡು ಕೋಪಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿರುವಳು" ಎಂದು ವಿನಯದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಜನು ಬೆಚ್ಚರಬಿದ್ದು "ಹಾ! ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?" ಎಂದು ಶಂಕಾಕುಲನಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರವಶವಾಗಲು, ಒಡನೆಯೇ ಅವಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾದ ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮಲಗಿದ್ದಳು, ಅವಳ ಆದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಮರುಕವುಂಟಾಯಿತು. ಆತನ ಮುಖವೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದುಹೋದಂತೆ ವಿವರ್ಣವಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುದುಕರಾದವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹವು ಹೆಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಹೆಂಡತಿಯರು ಯೌವನವತಿಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ವೃದ್ಧನಾದ ದಶರಥನು ತನಗೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯಳಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಈ ದಶರಥನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಆಗ ಉಂಟಾಗಿರುವ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ[1] ಮುರಿದು ಹಾಕಿದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆಯೂ, ಗಂಧರ್ವಲೋಕದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕಿನ್ನರಿಯಂತೆಯೂ, ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆಯೂ, ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸುವುಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ಪರಾಜಿತಳಾದ ಮಾಯೆಯಂತೆಯೂ, ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆಯೂ, ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರನ ವಿಷದಿಗ್ಧವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿರುವ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮದ್ದಾನೆಯು ಅದನ್ನು ಸುಂಡಿಲಿನಿಂದ ಸವರುವಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಂದು ಅವಳ

---

1 ಇಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಆಗ ಕೈಕೇಯಿಯು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುವು. ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಕಿನ್ನರಿಯಂತೆ ಶೋಚನೀಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಪ್ಸರಸಿಯಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸವರಿಡನು. ' ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ವೃದ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚಾದುದರಿಂದ, ಆ ಹೆಂಡತಿಯರು ಇಟ್ಟಗೆರೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮೀರುವವರಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ದಶರಥನು ಕಾಮಾತುರದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆತನಿಗೆ ತಾವರೆಯೆಸಳುಗಳಂತೆ ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣು ಗಳಿಂದ ಲೋಕಮೋಹಕಳಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ ಹೇಳತಕ್ಕು ದೇನು ? ಅವನು ಬಹಳಭಯದಿಂದ ಬಂದು ಅವಳ ಮೈಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ಅನುನಯದಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೆ ದೇವಿ! ಇದೇನು! ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನು ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯ್ದವರಾರು ? ಅಥವಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸಿದವ ರಾರು ? ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ ! ನೀನು ಮಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ದುಃಖವುಂಟಾಗಿದೆ! ಏಳು! ಏಳು! ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವವಳಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗ ನೀನು ಹೀಗೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಉರುಳುವುದೆಂದರೇನು ? ಇದು ನನ್ನ ಅಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ದೈವಮೆಟ್ಟಿದವರನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು! ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವ್ಯಾಧಿಯಿದ್ದರೆ ತಿಳಿಸು. ಈಗಲೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮರ್ಥರಾದ ವೈದ್ಯರಿರುವರು. ಅವರನ್ನು ನಾವು ಬಹುವಿಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳವಿಶ್ವಾಸವುಂಟು. ಎಷ್ಟೇ ಕ್ರೂರ ವಾದ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನಾದರೂ ಅವರು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಹರಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸು ವರು. ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡ ಬೇಕಾದ ಪ್ರತಿಫಲವೇನು? ಅಥವಾ ನಿನಗೆ ಅಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದವರಾರು ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರನ್ನು ಈಗ ನಾನು ದಂಡಿಸಬೇಕು ? ಎಲೆ ದೇವಿ! ಹೀಗೆ ಅಳುವವ ರುಂಟೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಏಕೆ ಬಳಲಿಸುವೆ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಲೆಗೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಲ್ಲಿಸು ವೆನು. ಕೊಲೆಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುವ ಯಾವನನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೂ ಹೇಳು. ಅವನನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಿಸುವೆನು. ನಿನಗಾಗಿ ಯಾವ ದರಿದ್ರನನ್ನು ಧನವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ? ಅಥವಾ ಯಾವ ಧನಿಕನನ್ನು ನಿರ್ಗತಿಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟು ? ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೇ!

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಧೀನನಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ನನ್ನವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೇ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೇನು? ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿದ್ದರೂ, ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಜೀವವನ್ನಾದರೂ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆನು. ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯಳಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳು! ನೀನು ಪ್ರೇಮಪಾಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ ? ಈ ಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೂ, ಹೀಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡುವುದುಂಟೆ? ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳು. ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ನಿನಗೆ ಶಪಥಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು. ಸೂರ್ಯನ ರಥಚಕ್ರವು ಎಷ್ಟುದೂರದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿನವರೆಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವೂ ನನ್ನ ಅಧೀನವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿನವರೆಗೆ ನನ್ನ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರವು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದೇಶಗಳೂ, ಸಿಂಧು ಸಾವೀರ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಗಳೆಂಬ ಅನೇಕದೇಶಗಳೂ, ಅಂಗವಂಗ ಕಳಿಂಗ ಮಗಧ ಮತ್ಸ್ಯ ಕಾಶೀ ಕೋಸಲಗಳೆಂಬ ದೇಶಗಳೂ, ಅನೇಕವಾಗಿರುವುವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಧನಧಾನ್ಯ ಪಶುಸಮೃದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದುದನ್ನು ಕೇಳು! ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಏಕೆ ಆಯಾಸಪಡುವೆ? ಭಯಪಡಬೇಡ! ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ಏಳು ಏಳು! ನಿನಗೆ ಈಗ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಸೂರ್ಯನು ಮಂಜನ್ನೋಡಿಸುವಂತೆ ಈಗಲೇ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವೆನು.” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಅನುನಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಅತನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅತಿ ಕ್ರೂರವಾದ ತನ್ನ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು.

ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೈಕೇಯಿಯು ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದುದು.

ಹೀಗೆ ದಶರಥನು ಮನ್ಮಥಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಮೈತಿಳಿಯದೆ, ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ತಾನು ಎಳೆದ ದಾರಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೈಕೇಯಿಯು ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ರೂರವಾದ ಒಂದಾದೊಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. "ಎಲೆ ನಾಥನೆ! ಈಗ ನನಗೆ ಯಾವ ರೋಗವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಧನವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವಳಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಅವಮಾನಪಡಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ. ಅದು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನಿಂದ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಬರೀಮಾತಿನಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಲದು. ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಈಗಲೇ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಮೊದಲು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಆಮೇಲೆ ನಾನು ತಿಳಿಸುವೆನು" ಎಂದಳು. ಆಗ ದಶರಥನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಪ್ಯಾಯನವುಂಟಾಗಲು 'ಆಹಾ! ನನಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೂ ನಂಬದೆ, ಇವಳು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವಳು." ಎಂದು ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನಕ್ಕು, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯತುರುಬನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು "ಎಲೆ ಗರ್ವಶೀಲೆ! ನಿನಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮರಾದವರು ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವು. ಇದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದವರು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೇ ಇರುವುದು. ನಿನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಮದದಿಂದ ನೀನು ಇದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯನಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿ, ಮಹಾತ್ಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ರಾಮನಮೇಲೆಯೇ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಯಾವನನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದವರೆಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ನಿಲ್ಲಲಾರದೋ ಆ ರಾಮನ ಮೇಲೆಯೇ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವೆನು. ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನಾದರೂ ಅನಾದರಿಸಿ, ಯಾವ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಡದಹಾಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನೋ ಆ ರಾಮನಾಣೆಗೂ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆನು. ಎಲೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ!

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ರಾಮನ ಮೇಲೆಯೇ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೋಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದೂ, ಹೀಗೆ ಶಂಕಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ದುಃಖಪಡಿಸಬಹುದೇ? ಈಗಲಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಬದುಕಿಸು. ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆತಾನೇ ಸಹಿಸುವೆನು? ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅಧೀನನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನೀನೇ ಆಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ಸಂದೇಹಪಡದೆ ಉಚಿತರೀತಿಯನ್ನರಿತು ನಿನ್ನಿಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳು. ನನ್ನನ್ನು ಮೋಹ ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ನೀನು ತಿಳಿಯೆಯಾ? ಇನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವೇಕೆ? ಸತ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಸತ್ಯಮಾಡುವೆನು. ಸಂಕೋಚ ಪಡದೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳು.'' ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈಕೇಯಿಯು, ದಶರಥನು ತನ್ನ ಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದನೆಂದು ಸಂತೋಷಹೊಂದಿ, ಮಂಥರೆಯ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ, ಕೇವಲಪಕ್ಷಪಾತಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಹಗೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಆಡಬಾರದ ಮಾತನ್ನು ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದಳು. ರಾಜನು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾಗಲೇ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದಪಡುತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು, ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ ಆತನ ಮುಂದೆ ತಂದಿಡುವಂತೆ ಮಹಾಘೋರವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು. "ಎಲೆ ನಾಥನೆ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗನಮೇಲೆಯೂ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಮೇಲೆಯೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣದಮೇಲೆಯೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅಗ್ನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂವತ್ತುಮೂರು ಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿರಲಿ! ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ. ಆಕಾಶವೂ, ಇತರ ಗ್ರಹಗಳೂ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳೂ, ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೂ, ಭೂಮಿಯೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ. ರಾಕ್ಷಸರೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗೃಹದೇವತೆಗಳೂ, ಇನ್ನೂ ಉಳಿದ ಇತರಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀನು ಈಗ ನನಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಳಾಗಿರಲಿ ! ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಿ ! ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿ, ಪ್ರಮಾದರಹಿತನಾಗಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಪತಿಯು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತರಾಗಿರಬೇಕು.'' ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿ, ತಾನು ಅಬಲೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಹಾಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ದಶರಥನನ್ನು ಧರ್ಮಪಾಶಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬೀಳಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನಡುನಡುವೆ ಆತನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿ, ಅವನು ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿ ಮುಂದುಗಾಣದಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಎಲೆ ಆರ್ಯನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು ! ಆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡುವೆ ನಿನ್ನ ಹಗೆಯಾದ ಶಂಬರಾಸುರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೂರ್ಛೆ ಬೀಳಿಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮೃತಪ್ರಾಯನನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹುಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ತಂದೆನು. ಆಗ ನೀನು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ನಿಕ್ಷೇಪದಂತೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು. ಈಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವು ಬಂದೊದಗಿರುವುದು. ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಟ್ಟು, ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದುದು ರಾಜಧರ್ಮವಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸತ್ಯಸಂಧನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿರುವೆ. ಆದರಮೇಲೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವೆ. ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೇಳುವವಳಲ್ಲ. ನೀನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಆ ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ನೀನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆನು. ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ನಿಜವು" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ದಶರಥನನ್ನು ಮಾತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಬೇಟೆಗಾರನ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ತಾನೇ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲುಗಲಾರದೆ, ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೊಳಗಾಗುವ ಸಮಯವು ಬಂದೊದಗಿತು. ಕಾಮಾತುರದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ತನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿರುವ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು "ಎಲೈ ಪ್ರಾಣನಾಥನೆ ! ಆಗ ನೀನು ನನಗೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿರುವ ವರಗಳಿಗಾಗಿ ಈಗ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಎರಡುವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಈಗ ನೀನು ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಾರ್ಥ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು; ಇದೇ ನಾನು ಕೇಳುವ ಮೊದಲನೆಯವರವು. ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಎರಡನೆಯ ವರಕ್ಕೂ ಈಗ ತಕ್ಕ ಸಮಯವು ಒದಗಿರುವುದು. ಆ ವರಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಮನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಾಪಸನಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಆಗ ಭರತನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಪಡುವುದು. ಭರತನು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ. ನೀನು ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಈಗ ಯಾಚಿಸಿದೆನೇ ಹೊರತು ಹೊಸದಾಗಿ ಬೇರೊಂದನ್ನೂ ಕೇಳುವವಳಲ್ಲ. ಭರತನಿಗೆ ಮಾಡುವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಸಂತೋಷವು ಹಾಗಿರಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮನು ಈಗಲೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದನ್ನು ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು. ಎಲೈ! ರಾಜನೆ! ನೀನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆಂದೂ, ಸತ್ಯಸಂಧನೆಂದೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿರುವೆ. ಆ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಕುಲೀನತೆಯನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಶೀಲವನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನೂ, ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು! ತಪಸ್ವಿಗಳಾದವರು ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಸಾಧನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯದವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿನ್ನ ಭಾರವಾಗಿದೆ" ಎಂದಳು.

ಇದು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಶರಥನ ದುಃಖವು

ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ರಾಜನು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು "ಇದೇನು? ಸ್ವಪ್ನವೋ, ಅಥವಾ ಮೋಹವೋ? ಕೈಕೇಯಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವಳೆ? ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳಲಾರಳು. ಅವಳಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ! ನಾನೇ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ನಾನು ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಗಳು ಈಗ ನನ್ನ ಭಾವನೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆ! ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿರಲಾರೆನು. ನನಗೆ ಈಗ ಯಾವುದಾದರೂ ಚಿತ್ತವಿಕಾರವುಂಟಾಗಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಿರಬಹುದೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ! ಇದೇನಾಗಿರಬಹುದು?" ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಪರಿತಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ನಿಶ್ಚಯವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ! ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಆಗಾಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಜಿಂಕೆಯುಮರಿಯು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಹಿಂದುಮುಂದುತೋರದೆ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕಳವಳಿಸುತಿದ್ದನು. ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ಆ ಆವರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಬರೀ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು. ಹಾವಾಡಿಗನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವ ವಿಷಸರ್ಪದಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿಸಲಾರದೆ, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಉದ್ದವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಹಾ! ದೈವವೆ! ಇದೇನು ವಿಪರೀತವು?'' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಪುನಃ ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದಿದನು. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬಹುಕಾಲದಮೇಲೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುತ್ತ, ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂತೆ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು? "ಎಲೆ ಘಾತಕಿ! ಇದೇನು? ನಿನಗೆ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು? ಛೀ ಪಾಪಿನಿಯೆ! ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೇ ಮೃತ್ಯುವಾದೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನಗೆ ರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನು? ಅಥವಾ ನಾನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೇನು ? ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಂತೆ ನೋಡುತಿದ್ದ ನಲ್ಲವೆ ? ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಈ ವಿಧವಾದ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿಸ ಬಹುದೇ ? ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾರು ? ಕೊಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರಂತೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮನೆಗೆ ಮಾರಿಯನ್ನು ತಂದಂತಾಯಿತು ! ಕ್ರೂರವಾದ ವಿಷಸರ್ಪವನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದಿಟ್ಟಂತೆ ಅಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಜಕನ್ನಿಕೆಯೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಪಟ್ಟು ಕೈಹಿಡಿದೆನಲ್ಲವೆ ? ಎಲೆ ಮೂಢೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪಶುಪಕ್ಷಿಮೃಗಾದಿಜೀವರಾಶಿ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ರಾಮನ ಗುಣವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಯಾವ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಅಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ನಾನು ತೊರೆದುಬಿಡಲಿ ? ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನಾ ಗಲಿ, ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ವನ್ನೇ ಆಗಲಿ ನಾನು ತೊರೆದುಬಿಡಬಲ್ಲೆನೇ ಹೊರತು, ಪಿತೃವತ್ಸಲನಾದ ಆ ನನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣುತಿದ್ದಷ್ಟೂ ನನ್ನ ದೇಹವು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವುದು. ಆತನನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವೇ ನಿಲ್ಲದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕವು ಬದುಕಿರಬಹುದು ! ನೀರಿಲ್ಲದೆಯೂ ಪೈರುಗಳು ಜೀವಿಸಿರಬಹುದು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವಾದರೋ ರಾಮನಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು ! ಎಲೆ, ಪಾಪಿನಿಯೆ ! ಇನ್ನು ಸಾಕು ! ಈ ನಿನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ! ಈ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಗೆ ಕಾರಣವೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಪತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ! ಇದೋ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವೆನು ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು ! ಆಹಾ ! ಇಂತಹ ಕ್ರೂರವಾದ ಆಲೋಚನೆಯು ನಿನಗೆಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು ? ಇದೇನು ? ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದೆ ? ಸರಿ ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿ ಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದುವೇನೋ ಸಹಜವು ! ಆದರೆ ನೀನು ಪೂರ್ವ ದಿಂದ ರಾಮನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪ್ರೇಮವು ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಆತನೇ ನನಗೆ ಹಿರಿಯ ಮಗನೆಂದೂ, ಧರ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಮೇಲಾದವನೆಂದೂ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ನೀನೇ ಹೇಳುತಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ ! ಅವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಎಲ್ಲಿಹೋದುವು ? ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಆ ಮಾತನ್ನು ನನ್ನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಅಥವಾ ರಾಮನು ನಿನಗೆ ಮಾಡುತಿದ್ದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಹೊಂದಿಯೋ ಹೇಳಿರಬಹುದು, ಈಗ ನಿನಗೆ ಭರತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾತ್ಸಲ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ರಾಮನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟು ವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ನೀನು ಹಿಂದೆ ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುತಿದ್ದ ಶ್ಲಾಘನೆಯ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲಮುಖಸ್ತುತಿಯ ಮಾತುಗಳೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾದುವುಗಳಲ್ಲವೆಂದೇ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನುಕೂಡ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಹೇಳಿರಬಹುದೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಪಾಪಿನಿ! ಹೀಗೆ ನೀನು ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುವುದಲ್ಲದೆ, ನನಗೂ ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದೆ? ಯಾರ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೊಳಪಟ್ಟು ಈ ಶೂನ್ಯಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ನೀತಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಈ ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡಬಹುದೆ? ಈ ನಿನ್ನ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮವಂಶದ ಅನರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಎಲೆ! ಪ್ರಿಯೆ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಪ್ರಿಯವನ್ನಾಗಲಿ, ನಡೆಸಿದುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಹೇಳುವಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ರಾಮನೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭರತನೂ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲವೆ? ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿ, ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿರುವ ಆರಾಮನನ್ನು,—ಅಬ್ಬಾ! ಒಂದಲ್ಲ! ಎರಡಲ್ಲ!—ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆತಾನೇ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಹುಸುಕುಮಾರವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳ ಆರಾಮನನ್ನು ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಾಯಿಬಂತು? ಒಂದುವೇಳೆ ಆತನ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಗಾಗಲಿ, ಆತನ ದೇಹದ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗದೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಲಿ! ಆತನು ನಿನಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡುತಿದ್ದವನಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನಾದರೂ ಸ್ಮರಿಸಬಾರದೆ? ಲೋಕಾಭಿರಾಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭರತನಿಗಿಂತಲೂ ರಾಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತಿದ್ದವನಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಭರತನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವವಿಶೇಷವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಿನಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡುತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತಿದ್ದವರು ಬೇರೆ ಯಾರುಂಟು? ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಗಾಗಲೇ ನಡೆಸುತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹವು ಅವನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿರುವುದು? ಈ ವಿಧವಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ನಿನಗೆ ನಡೆಸಿದವರಾರು? ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಾವಿರವಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವರು. ಅನುಜೀವಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಭೃತ್ಯರಿರುವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದವರಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಲಾಲಿಸುವನು. ತನ್ನ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಭೀಷ್ಟದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅತನು [1] ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತನಗೆ ಈಡುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು ದಾನದಿಂದ ದರಿದ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಗುರುಜನಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದ ಹಗೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯೋಗ್ಯವಾದ ಭುಜವೀರ್ಯವೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸತ್ಯ ದಾನ ದಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ತನಗೆ ಈಡಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಅದ್ಭುತವಾದ ಒಂದು ಮಹಾವೀರ್ಯವೂ ಉಂಟು. ಸಮಸ್ತಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸತ್ಯವೂ, ಪರಲೋಕ ಸಾಧಕವಾದ ದಾನವೂ. ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಾಹಕವಾದ ತಪಸ್ಸೂ, ಲೋಕದಜನರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ತ್ಯಾಗವೂ, ಸಮಸ್ತ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಹಾರ್ದವೂ, ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಶುದ್ಧಿಯೂ, ಪರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸತಕ್ಕ ಋಜುಸ್ವಭಾವವೂ, ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯೂ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ. ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು

---

1. ಪೂರ್ವದಲ್ಲ ಚೋಳರಾಜನು ಮಧ್ಯಮವೀಧಿಭಟ್ಟಾರಕರೆಂಬವರನ್ನು ಕುರಿತು, "ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾನುಷಂ ಮನ್ಯೇ" ಎಂದು ಹೇಳುತಿದ್ದ ರಾಮನು ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು ಹೇಗೆ" ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲು, ಅದಕ್ಕಾಭಟ್ಟಾರಕರು "ಸತ್ಯೇನ ಲೋಕಾ ಜಯತಿ" ಆತನು ತನ್ನ ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತನಗೆ ಈಡುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಹೇಳಿ, ದೊಡ್ಡ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದುದಾಗಿ ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಈ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆತಾನೇ ಉಂಟಾಯಿತು? ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಮನಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಾನು ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ನೆನೆಸಲಾರೆನು! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ನಿನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆಗೊಳಗಾಗಿ ನಾನು ಹೇಗೆತಾನೇ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲಿ! ತಾಳ್ಮೆ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಸತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಕೃತಜ್ಞತೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ಮುಂತಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನಲ್ಲಿರುವುವೋ, ಆ ರಾಮನನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇನು? ನನಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿ? ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ನನ್ನ ಈ ಮುಪ್ಪನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ಮರುಕವು ಹುಟ್ಟಬೇಡವೆ? ಇನ್ನೇನು? ನನಗೆ ಕೊನೆಗಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು. ಬಹಳ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಮಾಡು, ಸಾಗರಾಂತವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜದಾಯರೂಪವಾಗಿ ನನಗೆ ಏನೇನು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದೋ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು! ಇದೋ! ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡುವೆನು. ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗಾದರೂ ಬೀಳುವೆನು. ರಾಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಂತೆ ಮಾಡು!" ಹೀಗೆಂದು ದಶರಥನು ದುಃಖದಿಂದ ಬೇಯುತ್ತ, ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿಂತ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. "ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿ ದಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬಾರದೆ?" ಎಂದು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಕ್ರೂರಹೃದಯಳಾದ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಮರುಕವೇ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ರೌದ್ರಾವೇಶವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. "ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೀಗ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಹಿಂದೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ, ಈಗ ಇಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಡುವುದು ನ್ಯಾಯವೆ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಂದೀತು? ನೀನು ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಅನೇಕರಾಜರ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಂದುವೇಳೆ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಆಗ ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಏನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಲ್ಲೆ? ಅಯ್ಯೋ! ರಾಜಕುಲಕ್ಕೆ ನೀನು ಒಂದು ಕಳಂಕವನ್ನು ತರುವಹಾಗಿದೆ." "ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನುಮಾಡಿದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಗೇ ನಾನು ಮೋಸಮಾಡಿದುದುಂಟು' ಎಂದು ಎಲ್ಲರಮುಂದೆಯೂ ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ನೀನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಸತ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಅವಮಾನವನ್ನು ತರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿ, ಈಗ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವೆಯಾ? [1] ಶಿಬಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಕೇವಲಸಾಧಾರಣವಾದ ಒಂದು ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದ ಗಿಡುಗನಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. [2] ಅಲರ್ಕನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಟ್ಟು, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. [3] ಸಮುದ್ರವೂ ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಈಗಲೂ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ತಾನು ದಾಟಿಹೋಗಲಾರದೆ ನಿಂತಿರುವುದು. ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನು

---

1. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೈಬ್ಯನೆಂಬ ರಾಜನು ಬಹಳದಾನಶೀಲನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದ್ದನು. ಅವನ ದಾತೃತ್ವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಂದ್ರನು ಗಿಡುಗನಂತೆಯೂ, ಅಗ್ನಿಯು ಪಾರಿವಾಳದಂತೆಯೂ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಗಿಡುಗನು ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಶೈಬ್ಯನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು. ಪಾರಿವಾಳವು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮರೆಹುಗಲು, ಅವನು ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಿ ಅಭಯಕೊಟ್ಟನು. ಗಿಡುಗವು ತನಗೆ ದೈವವಿಹಿತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಅಧರ್ಮವೆಂದೂ, ಆ ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿತು. ಅದಕ್ಕಾರಾಜನು "ಬೇಕಾದರೆ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇರೆ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೇ ಹೊರತು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕ ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ" ವೆಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಅದಕ್ಕೆ ಗಿಡುಗವು "ಪಾರಿವಾಳದ ತೂಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದು ರಾಜನನ್ನು ಕೇಳಲು, ಅವನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ತೂಗಿಕೊಟ್ಟು ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದುದಾಗಿ ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

2. ಕುರುಡನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಅಲರ್ಕನೆಂಬ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಲು, ಆ ರಾಜನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಕಥೆಯು.

3. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಮುದ್ರರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ನೀನು ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ದಾಟಬಾರದಂತೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಸಮುದ್ರನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುದಾಗಿ ಪೂರ್ವಕಥೆಯು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಸು. ಕೊಟ್ಟಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪ ಬೇಡ! ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ ನಿತ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದು. ಈ ವಿಧವಾದ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟ ಬಹುದೆ? ಈಗ ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೂ. ನೀನು ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪಹಿಂದೆ ಸತ್ಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತಡೆಯೇನಿದೆ? ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಸುಮ್ಮನೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವೆನು. ಇದು ಸತ್ಯವು. ರಾಮನ ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೈಮುಗಿದು ಸೇವೆಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಬದುಕಿರುವು ದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಯುವುದೇ ಮೇಲು. ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಅವಳ ಉಚ್ಚಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಇದೋ! ಶಪಥಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು! ಭರತನ ಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಸತ್ಯಮಾಡುವೆನು. ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು." ಹೀಗೆಂದುಹೇಳಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ದಶರಥನು ಮಾತಾ ಡಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಕರ್ಣಕಠೋರವಾದ ಈ ಎರಡುವರಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುತಿದ್ದಳು ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಏನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ! ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಿದ ಆಕೆಯನ್ನು ರೆಪ್ಪೆಮುಚ್ಚದೆ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತಿದ್ದನು. ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ಮಹಾಕ್ರೂರ ವಾಗಿಯೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಕಟಕರವಾಗಿಯೂ, ದುಃಖಪ್ರಚುರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ದಶರಥನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಸ್ತಿಮಿತದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಕೇಯಿಯು ತನ್ನ ದುರುದ್ದೇಶವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಶಪಥಮಾಡಿದುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, "ಹಾ ರಾಮನೆ!" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ, ಉದ್ದವಾದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬುಡವನ್ನು ಕಡಿದ ಮರದಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಶೂನ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಸನ್ನಿಪಾತಹಿಡಿದವನಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಮಂತ್ರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಲದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾವಿನಂತೆ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹುದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಕುಗ್ಗಿದ ಸ್ವರದಿಂದ ಹಿಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ನಿನಗೆ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು? ಮಹಾನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನಿನಗೆ ದುರ್ಬೋಧನೆಮಾಡಿದವರಾರು? ಪಿಶಾಚಿಗ್ರಸ್ತಳಂತೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪತಿಯಾದ ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ಹೀಗೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡುವೆಯಲ್ಲಾ! ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುವೆ? ಈಗ ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನೀನು ಪತಿಯಾದ ನನಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭರತನಿಗೂ ನಿಜವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವವಳಾದರೆ ಈ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸು! ಎಲೆ ಘಾತುಕಿ! ಎಲೆ ಪಾಪಿನಿ! ಎಲೆ ನೀಚಳೆ! ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಂಜದ ಮಹಾಕ್ರೂರಿ! ನನ್ನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ರಾಮನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆ? ನಮ್ಮಿಂದ ನಿನಗುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಅನರ್ಥವೇನು? ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಭರತನೇನು ಕಡಿಮೆಯಾದವನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭರತನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವನೆ? ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿವಾಗ, ಗ್ರಹಣಹಿಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ರಾಮನ ಮುಖವು ಬಣ್ಣಗುಂದಿದರೆ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಮಿತ್ರರೊಡನೆಯೂ ಪುರಜನರೊಡನೆಯೂ ಕಲೆತು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು ಹೀಗೆ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಗ ಹೇಗೆ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಿ! ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಿತವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೈಲಾಗದೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕಟಪಡುವಂತೆ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಮುಖವಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಹಿಸಲಿ! ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಕರೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರಾಜರು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಏನೆಂದು ಹೇಳುವರು! ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಈ ದಶರಥನಿಗೆ ಎಷ್ಟುವಯಸ್ಸಾದರೇನು? ಇವನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿಯೂ ಫಲವೇನು? ಈತನಿಗೆ ಬಾಲಯೋಗ್ಯವಾದ ಚಪಲ ಬುದ್ಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ" ವೆಂದು ಹೀಗಳೆಯುವರಲ್ಲವೆ? ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಉತ್ಸವ ಕ್ಕಾಗಿ ಗುಣವಂತರಾಗಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕವೃದ್ಧರು ಬಂದು ಸೇರಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು "ರಾಮನೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಏನುಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! "ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ರಾಮನನ್ನು ನಾನು ಕಾಡಿಗೆಕಳುಹಿಸಿದೆ"ನೆಂದರೆ, ಅವ ರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬುವರೆ? ಅದೂ ಹೋಗಲಿ! ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳುವಳು? ಇಷ್ಟು ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆನು? ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ಕೋರತಕ್ಕವಳು. ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅವಳು ನನಗೆ ಉಪಚಾರಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯಂತೆ ಉಪಚರಿಸುವಳು. ದ್ಯೂತಾದಿವಿನೋದಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಸಖಿ ಯಂತೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಿರುವಳು. ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಃಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳಂತೆ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ನನ್ನದೇಹಪೋಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಂತೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಸುವಳು. ತಾನು ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯೆಂಬ ಗರ್ವವನ್ನು ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ಅವಳು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡವಳಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ಇಷ್ಟು ಮಹೋಪಕಾರಗಳನ್ನು ಅವಳಿಂದ ನಾನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಪಾಪಿನಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕೋಪಕ್ಕೆಹೆದರಿ, ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸತ್ಕಾರಾರ್ಹಳಾದ ಅವಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸದೇ ಹೋದೆನು. ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಬಾಯಿಯ ಚಾಪಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದು ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಂದು, ಅಪಥ್ಯವನ್ನುಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ರೋಗಬಾಧೆ ಯಿಂದ ನರಳುವಂತೆ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿಯದೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸುತಿದ್ದೆನು. ಅದನ್ನು ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗ ಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಈಗ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳು ಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಸುಮಿತ್ರೆಗೆತಾನೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟುವುದು?

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅವಳು ನನ್ನ ಈ ಚಪಲಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಗೂ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನು ಅಪಾಯವುಂಟಾಗಬಹುದೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಭಯಪಡುವಳಲ್ಲವೆ? ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಕೂಡಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವುದೇನೋ ಸಿದ್ಧವು. ಈ ಎರಡು ದುಃಖವಾರ್ತೆಗಳೂ ಸೀತೆಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಲ್ಲಳು? ಹಿಮವತ್ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಿನ್ನರನನ್ನು ಕಾಣದ ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ, ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ತತ್ತಳಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡಳು! ಹಾಕಷ್ಟವೆ! ರಾಮನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಾ,ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲೆನು? ಎಲೆ ಪಾಪಿನಿ! ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆನೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು. ಆಗ ಗಂಡನಿಲ್ಲದ ಮುಂಡೆಯಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಗನೊಡಗೂಡಿ ರಾಜ್ಯಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ಅಯ್ಯೋ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮಹಾಸಾಧುಸ್ವಭಾವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ! ಈಗ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನನಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು! ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಮಿಶ್ರವಾದ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು, ಆಮೇಲೆ ಅದರ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು ತಿಳಿದು ತತ್ತಳಿಸುವಂತೆ, ಈಗ ನಾನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ! ಇದುವರೆಗೂ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಪಟಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ಸುಳ್ಳುಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡುತಿದ್ದೆ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡನು ಇಂಪಾದ ಗಾನಧ್ವನಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ, ಈಗ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ! ಸ್ತ್ರೀಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನನ್ನು ನಾನು ಮಾರಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಛೀಗಳೆಯುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸದಿರುವರೆ? ಹಾ! ಎಂತಹ ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತು! ಈ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಪತ್ತೆಂಬುದು ಹೀಗೂ ಉಂಟೆ? ಎಲೆ, ಕೈಕೇಯಿ! ನಿನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯವು ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ ಕರ್ಣಕಠೋರವಾದ ಘೋರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ನಾನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನಲ್ಲವೆ? ಈ ನನ್ನ ಹೃದಯಕಾಠಿನ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದ ಫಲದಿಂದಲೇ ಅಪ್ರತೀಕಾರಾರ್ಹವಾದ ಇಂತಹ ಮಹಾ ದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಎಲೆ ಘಾತುಕಿ! ಲೋಕಕಂಟಕಿಯಾದ, ಮಹಾಪಾಪಿನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಕಾಪಾಡಿಟ್ಟ ಮಹಾಪಾತಕವೊಂದು ನನಗೆ ಬಂದೊದಗಿದೆ! ನಿನ್ನ ದುಸ್ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಾನು, ನೇಣುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಟ್ಟಂತೆ ಬಹುಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಲಾಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಕಂಠಪಾಶದಂತೆ ನೀನು ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುಹೇತುವಾದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯೆಂಬುದನ್ನರಿಯದೆ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಇದುವರೆಗೆ ರಮಿಸುತಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಮಾಡಿದುದುಕೂಡ, ಒಂದು ಸಣ್ಣಮಗುವು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು, ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ನಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಯಂತಾದನು. ದುರಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ "ನಮ್ಮ ರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದಶರಥನು, ಕೇವಲ ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇವನಷ್ಟು ಅವಿವೇಕಿಗಳೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ"ವೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವರಲ್ಲವೆ? ರಾಮನು ಇದುವರೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಗುರು ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೂ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತಿದ್ದನೇಹೊರತು, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ರಾಜ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿತು! ಗುಣಾಢ್ಯನಾದ ಆ ರಾಮನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯಲಾರನು. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಬದಲುಮಾತನ್ನಾಡದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದರೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟವೇಹೊರತು ಅಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗೆ ನಡೆಯಲಾರನು. ಆತನು ಕಪಟವನ್ನರಿಯದ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ನಾನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟುದನ್ನೇ ನಿಜವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನುಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕವೂ ನನ್ನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸದೆ ಬಿಡದು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಾಪವಾದವೊಂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದರಿಂದಲೇ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗಲಾರದು. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ, ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಗೂಕೂಡ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ಯಮಪುರಿಗೆ ಕರೆದುಯ್ಯದೆ ಬಿಡದು! ಎಲೆ ಪಾಪಿ! ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು, ನಾನೂ ಮೃತಿಹೊಂದಿದಮೇಲೆ, ನನ್ನ ಕಡೆಯವರಾಗಿ ಉಳಿದ ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವಕ್ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡುವೆಯೋ ಕಾಣೆನು! ಅಥವಾ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ನನ್ನನ್ನೂ, ರಾಮನನ್ನೂ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ಸಹಗಮನಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ವಳು. ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವಳು. ಹೀಗೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಯನ್ನೂ, ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ನನ್ನನ್ನೂ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾಡುಪಾಲುಮಾಡಿ, ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಸುಖ ಪಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ಇದುವರೆಗೂ ಗುಣವಂತರಾದ ಅನೇಕ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಯಾರ ಅಪವಾದಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕದೆ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೂ, ರಾಮನನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದಮೇಲೆ, ಅಪವಾದ ಕ್ಕೆಡೆಯಾದ ಆ ವಂಶವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಆಳಬೇಕೆಂದಿರು ವೆಯಾ? ಎಲೆ ನೀಚಳೆ! ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಭರತನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಭರತನು ನನಗೆ ಪ್ರೇತಕೃತ್ಯ ವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅಂತವನ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಅಪರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಅನಾರ್ಯೆ! ನೀನೇ ನನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆಯಲ್ಲ? ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಲಿ! ನಾನೂ ಸತ್ತು, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ, ನೀನು ಗಂಡನಿಲ್ಲದ ಮುಂಡೆಯಾಗಿದ್ದು ಮಗನೊಡಗೂಡಿ ಇಷ್ಟಬಂಧ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಮನೆಗೆ ಮಾರಿಯಾದ ನೀನು ರಾಜ ಕುಮಾರಿಯೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಂತೆ ಮಹತ್ತಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೂ, ತಿರ ಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ, ದೊಡ್ಡ ಅವಮಾನಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕಾಯಿತು! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗಲಿ! ಆಗಾಗ ರಥಗಜತುರಗಾದಿ ವಾಹನಗಳಮೇಲೆಯೇ ಮಹಾವೈಭವ ದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದ, ಸುಕುಮಾರಾಂಗನಾದ ರಾಮನು, ಈಗ ಆ ಮಹಾರಣ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಚರಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು?

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾವನ ಭೋಜನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಿಗೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಕುಂಡಲಾದ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ, ನಾನುತಾನೆಂದು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದುಪಾಕವಮಾಡುತಿದ್ದರೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನು ಈಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತ, ಕಹಿ, ಒಗರು, ಕಾರ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೆಣಿಸದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲನು? ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ರಾಜೋಪಭೋಗದಲ್ಲಿ ಬಳೆದ ರಾಮನು, ಈಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾವೀಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದು ತಾನೇ ಹೇಗೆ? ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಭರತನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆ? ಹಾ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಈ ಕಠಿನವಾರ್ತೆಯು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ ಬಹಳ ಮೂರ್ಖಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಯನ್ನೇ ಸುಡಬೇಕು. ಛೀ! ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನೇ ನಾನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಏಕೆ ನಿಂದಿಸಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ಈ ಭರತನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಲೆ ಕೇಡಾಳಿ! ಎಲೆ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳೆ! ಎಲೆ ಘಾತುಕಿ! ನನ್ನನ್ನು ಸಂಕಟಪಡಿಸಬೇಕೆಂದೇ ನೀನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನು? ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಹಿತವನ್ನೇ ಬಯಸುತಿದ್ದ ರಾಮನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನೀನು ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಿದೆ? ಎಲೆ ನೀಚೆ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಬಹುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಳೆಸಿದ ತಮ್ಮ ಮುದ್ದುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದುವೇಳೆ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಗಂಡಹೆಂಡಿರೂ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತೊರೆದುಬಿಡುವುದುಂಟು, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ಯಾವ ಹಾನಿಯೂ ಇರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಬಾಯಿಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ, ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಈ ವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಮರುಗದೇ ಇರಲಾರದು. ನಾನು ಈ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದುದೇ ಆದರೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ವಿರೋಧಿಯಾಗುವೆನು. ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ದೇವಕುಮಾರನಂತೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವುದು. ಆತನನ್ನು ನೋಡುತಿದ್ದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸಯೌವನವುಂಟಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸದಿದ್ದರೂ, ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸದಿದ್ದರೂ, ಈ ಪ್ರಪಂಚವು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬದುಕಿರಬಲ್ಲುದು ! ರಾಮನು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟರೆ, ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಜೀವಿಸಿಲಾರರೆಂದೇ ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವು. ಎಲೆ ಕೇಡಾಳೀ! ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಡನ್ನೇ ಕೋರುವವಳಾಗಿ, ನನಗೆ ಹಗೆಯಾಗಿ, ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ತೊಡೆಯಮೇಲಿಟ್ಟು ಲಾಲಿಸುತಿದ್ದು ದೆಲ್ಲವೂ, ಮಹಾವಿಷವುಳ್ಳ ಕಾಳಸರ್ಪವನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂತಾಯಿತು ! ಈಗ ನೀನು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಅಜ್ಞತೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನು ! ನನ್ನನ್ನೂ, ರಾಮನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟು, ಭರತನು ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೂ ಆಳಲಿ ! ನೀನೂ ನನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದು, ನನ್ನ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿರು ! ಎಲೆ ಘಾತುಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೆ ! ಮೊದಲೇ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಡಲಾರದ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ನೊಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಈ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನಾಲಗೆಯು ಇನ್ನೂ ಏಕೆ ಸಹಸ್ರಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ ! ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳೇಕೆ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಉದುರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ರಾಮನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ನಿನಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ನುಡಿದವನಲ್ಲ. ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದೇ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಗುಣಾಢ್ಯನಾದ ಆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ದೋಷವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದೆ ? ಎಲೆ ಪಾಪೀ ! ಕೇಕಯವಂಶಕ್ಕೆ ಕಳಂಕಪ್ರಾಯಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ದೇಹಕ್ಷಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿ ! ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ಬೆಂದುಹೋದರೂ ಸರಿ ! ಸತ್ತರೂ ಸರಿ ! ಸಹಸ್ರಭಾಗವಾಗಿ ತಲೆಯೊಡೆಯುವಂತೆ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದರೂ ಸರಿ ! ನಾನು ಅಂಜುವವನಲ್ಲ ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ನಡೆಸಲಾರೆನು ! ಈಗ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವ ಕೋರಿಕೆಯು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹಾನರ್ಥಹೇತುವಾಗಿರುವುದು. ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗಿನಂತೆ ಮಹಾತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ವಭಾವಳಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪರರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನೇ ಬಯಸುವಳಾಗಿ ಮೇಲೆಮಾತ್ರ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ಕಪಟಸ್ವಭಾವಳಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೇ ಹಾನಿಯನ್ನು ತರುವ ನೀನು ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾಯುವುದು ಮೇಲು ! ನೀನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಶ್ರಯವಾದ ಪ್ರಾಣದೊಡನೆಯೇ ಸುಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ ! ನನ್ನ ಜೀವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಜಿಹಾಸೆಯುಂಟಾಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಸುಖದಾಸೆಯೇನು? ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಮಗನನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರ್ಷವೆಲ್ಲಿಯದು? ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೇ! ಬೇಡ! ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆ! ನೀನು ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸಬಹುದೆ! ಇದೋ ನಿನ್ನಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವೆನು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು!" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ರಾಜನು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ಗರ್ವದಿಂದ ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿನಿಯಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ವಶ್ಯನಾಗಿ, ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನಾದವನು ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬೀಳುವಂತೆ, ನೀಡಿದ್ದ ಅವಳ ಎರಡುಕಾಲುಗಳಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಇವನು ಬೀಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ನೀಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಈತನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನೇಹೊರತು ಅವಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಇದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ದಶರಥನು ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು.

ದಶರಥನು ಇಂತಹ ಮಹಾವ್ಯಸನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದವನಲ್ಲ. ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾಗಿದ್ದು ನೆಲದಮೇಲೆ ಉರುಳುವುದೆಂದರೇನು? ಹೆಂಡತಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವುದೆಂದರೇನು? ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಮಹಾ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ಪುಣ್ಯದ ಫಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೀರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಯಯಾತಿಯಂತೆ ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆತನ ಇಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ಅನರ್ಥಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಮರುಕವಾಗಲಿ, ಭಯವಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಭಯಜನಕವಾದ ರಾಜನ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದರೂ ಆಕೆಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಭಯವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಇನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಒಂದೇ ಹಠದಿಂದ, ತಿರುಗಿ ಆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇತೀರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು. "ಎಲೆಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದೇನು? ನೀನು ಆಗಾಗ ಇತರರಮುಂದೆ "ನಾನೇ ಸತ್ಯಸಂಧ" ನೆಂದೂ "ನಾನೇ ವ್ರತನಿಷ್ಠ" ನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಎಲ್ಲಿಹೋಯಿತು? ನನಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರಗಳನ್ನು ಈಗ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು?" ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು, ಮಿತಿಮೀರಿದಕೋಪದಿಂದ ಒಂದುಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿದವನಂತಿದ್ದು, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, "ಹಾ! ಎಲೆ ದುಶ್ಶೀಲೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುವೆ! ನಾನೂ ಸತ್ತು, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ ನೀನು ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದು! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಲಿ! ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ. ಅಲ್ಲಿದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಆಹಾ! ಕೇವಲಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಮಹಾವ್ಯಸನವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟ" ನೆಂದು ನಿಂದಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ! ಅವರು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಏನೆಂದು ಸಮಾಧಾನಹೇಳಲಿ! ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಅವಳ ಇಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು" ಎಂಬ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅಂಶವನ್ನೇನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಆಗಲೂ ನಾನು ಅಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿದಂತಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನೆ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನೊಡನೆ "ನಾಳೆಯೇ ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವೆನು" ಎಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ನಾನು, ಬಹುಶ್ರಮಪಟ್ಟು ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾಮನೆಂಬ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದೆನು. ಅಂತವನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿ? ಹಾ ಕಷ್ಟವೆ! ಮಹಾಶೂರನಾಗಿ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಯೋಗನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದವನಾಗಿ, ಕೆಂದಾವರೆಯಂತೆ ಅಂದವಾದ ರಾಮನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಅಗಲಿರಲಿ! ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾಗಿ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿ, ಲೋಕೈಕಸುಂದರನಾದ ಆ ರಾಮ ನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಿ! ಅಯ್ಯೋ! ಅತನು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ರಾಜಭೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳೆದವನು! ಕಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸುಕುಮಾರಾಂಗನಾದ ರಾಮನ ಕಷ್ಟಪಡುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ! ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡರಿಯದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು, ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ನಾನೇ ಅತನಿಗೆ ಈ ಮಹಾಘೋರವಾದ ವ್ಯಸನಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾಣವು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ನನಗೆ ಪರಮಸುಖವೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆನು!" ಎಲೆ ಘಾತುಕಿ! ಎಲೆ ಕೇಡಾಳಿ! ಕುಂದದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಮತ್ತು ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಪದಕವಂತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಅಪಖ್ಯಾತಿಯೂ, ಅವಮಾನವೂ ನನಗೆ ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು." ಹೀಗೆಂದು ದಶರಥನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಮೂರು ಜಾವವುಳ್ಳ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಂದಕೂಡಿ ಲೋಕರಂಜಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ದುಃಖಿತನಾದ ಆ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅಪ್ಯಾಯನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವೃದ್ಧನಾದ ರಾಜನು ಕೇವಲ ದುಃಖಪ್ರಲಾಪಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಮೂರು ಯಾಮಗಳನ್ನೂ ಕಳೆಯುತಿದ್ದು, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಾದವರು ನರಳುವಂತೆ, ಬಹಳದೀನಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ "ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೆ ರಾತ್ರಿಯೆ! ನೀನು ಮುಂದುವರಿಯದಿರು! ಬೆಳಗಾಗಬೇಡ! ಇದೋ! ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸು! ಹಾಗಿಲ್ಲವೇ! ನೀನು ಬೇಗನೆ ಕಳೆದುಹೋಗು! ನನಗೆ ಈ ಮಹಾವ್ಯಸನವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟ ಕ್ರೂರಿಯಾದ ನಿರ್ಘೃಣೆಯಾದ, ಪರಮಘಾತುಕಿಯಾದ, ಈ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಾರೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಬೆಳಗಾಗು" ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದು ಸ್ತಿಮಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ದೇವಿ! ನನ್ನ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಿರುವೆ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನೂ ನೀನು ಬಲ್ಲೆ! ಈಗ ನನ್ನ ವಯಸ್ಸನ್ನೂ, ನನಗೆ ಒಂದೊದಗಿರುವ ಮಹಾವ್ಯಸನವನ್ನೂ ಪರ್ಯಾ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲೋಚಿಸಿ ನೋಡು ! ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದು, ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ; ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ತಪ್ಪಿ, ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಅವಮಾನದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡದ ಹಾಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರವು ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ! ಎಲೆ ಸುಂದರಾಂಗಿ! ನಾನು ರಾಮಾಭಿಷೇಕದ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದ ಶೂನ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆಯೂ ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು? ನೀನೂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನರಿಯದವಳಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ ! ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು ! ನಿನಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ವರಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿನಗೇ ಬರಲಿ ! ಎಲೆ ಪ್ರಿಯೆ ! ಪಂಕಜಾಕ್ಷೀ ! ಚಂದ್ರಮುಖಿ ! ಈ ಕಾರ್ಯವು ನನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ತೃಪ್ತಿಕರವೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಡ ! ನನಗೂ, ರಾಮನಿಗೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಗುರುಜನಗಳಿಗೂ, ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭರತನಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿ ! ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡು” ಎಂದನು. ಎಷ್ಟು ಗೋಳಿಟ್ಟ ರೇನು ? ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವೆಯಾದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಶರಥನಾದರೋ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಅಳುತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಕೆಂಪದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಬಹಳ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆತನು ಎಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ, ಎಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರೂ, ಅವಳು ಈತನ ದಾರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಕೇಯಿಯು ತನಗೆ ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಿದವಳಲ್ಲ. ಪರಮಸಾಧುತ್ವವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತ ಸುಶೀಲೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮನೋನುಕೂಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಪ್ರಾಣಸದೃಶನಾಗಿ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಠಹಿಡಿದಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ದಶರಥನು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೂ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾರದೆ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ, ಈ ಎರಡುವಿಧವಾದ ಸಂಕಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಪರಮಸಾಧುವಾದ ಆ ರಾಜನು ನೋಡುವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವರಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗುವಂತೆ ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ, ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ವೈತಾಳಿಕರು ಬಂದು ಎಂದಿನಂತೆ ರಾಜನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಪ್ರಭಾತಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜನು "ಬೇಡ" ವೆಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಇದು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದುದು. ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು. ರಾಮನನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವುದು.

ಹೀಗೆ ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುತ್ತಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕೈಕೇಯಿಯು ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೀಗ ಬಹಳಚೆನ್ನಾಯಿತು! ನನಗೆ ಮೊದಲು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಈಗ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಹಾಗಿದೆ? ಹೀಗೆ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿದವನೆಂಬ ಮಹಾಪಾತಕಕ್ಕೊಳಗಾಗಿಯೂ ನೀನು ಏನೋ ಬಹಳ ದುಃಖಿತನಾದಂತೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುವೆಯಾ? ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ ಉಚಿತವಾದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗು! ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದವರು ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವೆನೇ ಹೊರತು ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಹೋದವಳಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಲ್ಲಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೀರದಿರಬಹುದೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು" ಹಿಂದೆ ಶೈಬ್ಯ ನೆಂಬ ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಜೀವದ ಮೇಲೆಯೂ ಆಶೆಯಿಡದೆ ಒಂದುಗಿಡುಗನಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಅಲರ್ಕನೆಂಬ ರಾಜನು ವೇದ ಪಾರಂಗತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಂಜರಿ ಯದೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ! ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಈಗಲೂ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿಬರಲಾರದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು. ಪರ್ವಕಾಲಗ ಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವಾಗಲೂಕೂಡ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವೆಂ ಬುದೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾಚಕವಾದ ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪವು. ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮ ಗಳೂ ಅಡಗಿರುವುವು. ಸತ್ಯವೇ ಸಮಸ್ತವೇದಗಳೆನಿಸುವುವು. ಸತ್ಯವೇ ಸಮಸ್ತ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕದು. ಸತ್ಯವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು. ನಿನಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಾದರೆ, ಆ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆ. ನೀನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೇಳಿದ ವರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡುವವನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದವ ನಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನಾನು ಕೇಳುವ ವರಗಳನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು. ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನ ಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ನನ್ನ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಲಿ, ರಾಮನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಬಿಡು! ಇದೋ ನಾನು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುವೆನು! ರಾಮನನ್ನು ಹೊರಡಿಸು! ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಪಾಲಿಸು!! ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸು!!! ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಈಗ ನೀನು ನನಗೆ ಶಪಥಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದ ನಾನು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವೆನು" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯ ಳಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ತನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಿರಲು, 1 ಇಂದ್ರನಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ವಾಮನರೂಪಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನನ್ನುವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಹಿಂದೆ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ಕೊಟ್ಟಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳ

---

1. ಹಿಂದೆ ಬಲಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು, ಇಂದ್ರನ ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿಯು, ತನ್ನ ಮಗನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಿಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ವಾಮನಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ, ಯಜ್ಞ ಮಾಡುತಿದ್ದ ಬಲಿಯ ಸಭೆಗೆ ಬಂದು, ಮೂರಡಿನೆಲವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದನು. ಬಲಿಯು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿ ದಾನಮಾಡಲು, ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಎರಡಡಿಗಳಿಂದಲೇ ಮೂರುಲೋಕ ಗಳನ್ನೂ ಅಳೆದುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಮೂರನೆಯ ಅಡಿಗಾಗಿ ಆತನು ತಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಲು ಆ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆ ಬಲಿಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುದಾಗಿ ಪುರಾಣಕಥೆಯು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಾರದೆ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತೆ, ಈಗ ದಶರಥನು ಕೈಕೇಯಿಯು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಸತ್ಯಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಹೋದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮವು ಹಿಡಿದಂತಾಯಿತು. ಆತನ ಮುಖವು ಬಣ್ಣಗುಂದಿತು. ರಥದ ನೊಗಕ್ಕೂ ಚಕ್ರಗಳಿಗೂ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲುಗಲಾರದೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವ ಎತ್ತಿನಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ದುಃಖದಿಂದ ಕುರುಡನಂತೆ ಕಣ್ಣುಕಾಣದವನಾಗಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. “ಎಲೆ ಪಾಪಿನಿ! ಹಿಂದೆ ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ, ಮಂತ್ರಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆನು. ನೀನು ನನಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭರತನು ನನ್ನ ಮಗನಲ್ಲ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಆತನನ್ನೂ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ, ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸುವ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಗುರುಜನಗಳು ಬಂದು ರಾಮನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸುವರು. ಅಯ್ಯೋ! ಆತನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೇ, ಅವನು ನನಗೆ ಅಪರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು! ಎಲೆ ನೀಚೆ! ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಮಗನೂ ನನಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಮಾಡಿರುವ ಅಭಿಷೇಕಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನೀನು ಮುರಿದುಬಿಟ್ಟರೆ. ಈ ಮಹೋತ್ಸವವು ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಜನವೆಲ್ಲವೂ ಮೊದಲು ಸಂತೋಷಭರಿತವಾಗಿದ್ದುದನ್ನೂ, ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಘಾತವುಂಟಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಜನವೇ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ದುಃಖಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ?” ಎಂದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ದಶರಥರಾಜನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಚಂದ್ರನಿಂದಲೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕೈಕೇಯಿಯು ಪುನಃ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಕರ್ಣಕಠೋರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೇನು? ವಿಷಸಂಬಂಧವಾದ ಮಹಾವ್ಯಾಧಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ಕೇಳಲಸಹ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಸುಮ್ಮನೆ ಉತ್ತರಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳಿಂದೇನು? ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಮನನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸು! ಆತನನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿ, ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೊರತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರದು. ನೀನೂ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಲಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ನೀನು ಪ್ರಾತರಾಹ್ನಿಕಾದಿಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದು" ಎಂದಳು. ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಶೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನೊಂದ ಕುದುರೆಯಂತೆ, ಆ ರಾಜನು ಅವಳ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯದಿಂದ ನೊಂದವನಾಗಿ, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಘಾತುಕಿ! ಅದುದಾಯಿತು! [1] ಧರ್ಮಪಾಶಕ್ಕೆನಾನು ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದೆನು. ಈಗ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ನನ್ನ ಅಧೀನವಾಗಿಲ್ಲ! ಧರ್ಮಶೀಲನಾಗಿ, ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಇನ್ನೊಂದಾವೃತ್ತಿಯಾದರೂ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಸೆಯಿರುವುದು." ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯನೂ ಉದಿಸಿದನು. ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರವು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಶುಭಮುಹೂರ್ತಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಮಸ್ತಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಟ್ಟಣದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಜಲಸೇಚನದಿಂದ ತಂಪೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳು ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರ್ಷದಿಂದ ಓಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಅಂಗಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪದಾರ್ಥಸಮೃದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ ಈ ಮಹೋತ್ಸವದ ಕೊಂಡಾಟಗಳೇ ನಡೆಯುತಿದ್ದುವು. ರಾಮನಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಸಮಸ್ತಜನಗಳೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಧೂಪಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಅತಿಮನೋಹರವಾದ ಆಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಬಂದು, ವಸಿಷ್ಠನು ಅಂತಃಪುರದ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕಪಕ್ಷಿಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ಜನಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗೋಷ್ಠಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದುದಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ಋಷಿಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರ ಗುಂಪನ್ನೂ ದಾಟಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಈ ಸಂಭ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ವಸಿಷ್ಠನಿಗುಂಟಾದ ಸಂತೋ

---

1. ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಮಂತ್ರನೆಂಬ ಸಾರಥಿಯೂಕೂಡ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ಆ ಅಂತಃಪ್ರರದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದನು. ಅಂತಃಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ, ವಸಿಷ್ಠನು 'ಎಲೆ ಸೂತನೆ! ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ನಾನು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ದಶರಥನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಗೆಯಿಂದಲೂ, ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸುವರ್ಣಕುಂಭಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಅತ್ತಿಯಮರದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಂಗಳಪೀಠವನ್ನು ತರಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನವಧಾನ್ಯಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತರಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನವರತ್ನಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಜೇನು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ದರ್ಭೆಗಳು, ಪುಷ್ಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತರಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಮನೋಹರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ ಅಷ್ಟಕನ್ನಿಕೆಯರೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು. ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ಮಹಾಗಜವು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. [1] ನಾಲ್ಕು ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಮಹಾರಥವು ಇಲ್ಲಿರುವುದು. ಮೇಲಾದ ಕತ್ತಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಬಿಲ್ಲು, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಬಿಳೀಕೊಡೆ, ಬಿಳೀಚಾಮರಗಳು, ಚಿನ್ನದ ಕಲಶಗಳು, ಬಂಗಾರದ ಸರಪಣಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಬಿಳೀಯೆತ್ತು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಅಂದವಾದ ಕೇಸರಗಳುಳ್ಳ, ನಾಲ್ಕುಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಕುದುರೆಯೂ, ಇಲ್ಲಿರುವುದು. ಸಿಂಹಾಸನವೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ತರಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಹುತಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹಗೊಂಡವನಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಸಮಸ್ತಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ವೇಶ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿರುವರು. ಆಚಾರ್ಯರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಬಂದಿರುವರು. ಗೋವುಗಳೂ, ಶುಭಕರಗಳಾದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳೂ, ವರ್ತಕರೂ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಬಂದು ಸೇರಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ರಾಮಾಭಿಷೇಕವೆಂಬ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ

1. "ಇಲ್ಲಿ ಚತುರಶ್ವೋ ರಥಶ್ರೀಮಾನ್' ಎಂಬ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು, ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದ "ತು" ಎಂಬುದು, ಗಾಯತ್ರಿಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮೂರುಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಗಿದು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಹಸ್ರವು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ ಇತರಸಾಮಂತರಾಜರೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ಅಭಿಷೇಕಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನೀನು ಹೋಗಿ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸು! ಹೊತ್ತು ಮೀರುವುದು. ಇದೋ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಈಗಲೇ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪುಷ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರವು ಬರುವುದು. ಆ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಡ ಬೇಕು. ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಡು.'' ಎಂದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥನಿಗೆ ಈ ಸದಭಿಪ್ರಾಯವು ಹುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ಆ ರಾಜಗೃಹ ದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ರಾಜನಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾಗಿ ವಯೋವೃದ್ಧನಾಗಿರುವ ಆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ನೋಡಿ, ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹಿಂಜ ರಿದು ನಿಂತರು. ಈ ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳಆಪ್ತನಾದುದರಿಂದ ಅತ ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ತಡೆಯಕೂಡದೆಂದು ರಾಜನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದು ದರಿಂದ, ಆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಸುಮಂತ್ರನು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಜನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ದಶರಥನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಆಗಲೂ ಈತನಿಗೆ ದಶರಥನು ಅನುಭವಿಸು ತಿದ್ದ ದುರವಸ್ಥೆಯು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವು ದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿ, ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಂಗಳಾ ಶಾಸನಗಳನ್ನುಪಕ್ರಮಿಸಿ, ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು "ಎಲೆ ಮಹಾ ತ್ಮನೆ! 1 ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರನು ಒಂದು ತೇಜೋವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವಂತೆ, ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿ ಆನಂದಿಸು! ಇಂದ್ರ ನನ್ನು, ಅತನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯು, ಹೀಗೆ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತಲಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವೈರಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡು ವೆನು. 2 ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಅಂಗಗಳೊಡಗೂಡಿದ ವೇದಗಳೂ,

---

1. ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿಬರುವುದುಂಟು. ಅಥವಾ ಮೂಲ ದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಸ್ಕರಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಚಂದ್ರನೆಂದೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

2. "ನಾಮ ರೂಪಂ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಕೃತ್ಯಾನಾಂಚ ಪ್ರಪಂಚನಂ। ವೇದಶಬ್ದೇಭ್ಯ ಏವಾದೌ ದೇವಾದೀನಾಂ ಚಕಾರ ಸಃ" ಎಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನು ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾಮ, ರೂಪ, ಕೃತ್ಯ ಮೊಲಾದುವುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮೊದಲು ವೇದಗಳನ್ನೇ ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದೆಂದರ್ಥವು- ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಥ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮೀಮಾಂಸಾದಿವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಸರ್ವವಿಭುವಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪೋದ್ಬೋಧಿಸುವಂತೆ, ನಾನೂ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವೆನು. ಸೂರ್ಯನು ಚಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವಂತೆ, ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವೆನು. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಬೇಗ ಏಳು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಂಗಳಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು. 1 ಮೇರು ಪರ್ವತದಿಂದ ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಹೊರಟುಬರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತವಾದ ದೇಹದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸು! ಎಲೈ ಕಕುತ್ಸ್ಥವಂಶಶಿಖಾಮಣಿಯೆ! ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ಕುಬೇರನೂ, ವರುಣನೂ, ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳೂ ನಿನಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಪೂಜ್ಯವಾದರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶದಂತೆ ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಪುರಜನರೂ, ದೇಶಜನರೂ, ವರ್ತಕರೂ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ, ತನ್ನ ಆಜ್ಞಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರಲು, ಅವರೊಡಗೂಡಿ ವಸಿಷ್ಠನು ಬಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ರಾಜನೆ! ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು! ಕಾವಲಿಲ್ಲದ ಮಂದೆಯಂತೆಯೂ, ನಾಯಕನಿಲ್ಲದ ಸೇನೆಯಂತೆಯೂ, ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೂ, ಗೂಳಿಯಿಲ್ಲದ ಗೋಸಮೂಹದಂತೆಯೂ, ರಾಜನಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವು ಹದ್ದುಮೀರಿಹೋಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಬೇಗ ಏಳು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಮಂತ್ರನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಜನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಶೋಕೋದ್ರೇಕವುಂಟಾಯಿತು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಚಿಂತೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಎಡೆ

ಗಳನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ "ವೇದೇಭ್ಯ ಏವ ಭೂರಾದೀನ್ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವೇಧಾಸ್ತಾನ್ ಸೃಜತಿ" ಬ್ರಹ್ಮನು ವೇದಗಳಿಂದಲೇ ಭೂವ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಎಂದರೆ ಭೂವ್ಯಾದ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ವೇದಗಳೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು.

1. ಸೂರ್ಯನು ಮೇರುವನ್ನು ಸುತ್ತುವನೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ಉದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ "ಮೇರುವಿನಿಂದ" ಎಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿನ ರಥಚಕ್ರದದಾರಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದವನೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಿಡದೆ ಅಳುತಿದ್ದುದರಿದ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ಮೊದಲೇ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಳಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಮರ್ಮಭೇದಕಗಳಾದ' ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಬಂದಿರುವಹಾಗಿದೆ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ದೈನ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸುಮಂತ್ರನು ಬೇರೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ, ರಾಜನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟನು. ಕೈಕೇಯಿಯು ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ತಂತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವಳಾದುದರಿಂದ, ರಾಜನು ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕೊಡಲಾರದೇ ಇದ್ದುದನ್ನೂ, ಸುಮಂತ್ರನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಆ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ಹೇಳುವಳು. "ಎಲೈಸುಮಂತ್ರನೆ! ರಾಜನಿಗೆ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವೆನೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಆತನು ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿ ಈಗತಾನೇ ಮೈಮರೆತು ನಿದ್ರೆಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ನೀನು ಈಗ ರಾಜನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ಬೇಗಹೋಗಿ ರಾಮನನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ! ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ!" ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಕಪಟವನ್ನರಿಯದ ಆಸುಮಂತ್ರನು ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ, ಅದನ್ನೇ ರಾಜಶಾಸನವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಉಕ್ಕಿ ಬರುವ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವನಾಗಿ, ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು. "ಆಹಾ! ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ನಮ್ಮ ರಾಜನಿಗೆ ರಾಮನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹವು! ಆತನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿರುವುದೇನೋ ನಿಜವು' ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೈಗಾಣದೆ, ರಾಮನನ್ನುನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದ ಬೇಗನೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿನ ಮಡುವಿನಂತೆ ಪಟ್ಟಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಮುಂದೆ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ದಾಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಆ ದ್ವಾರಪ್ರದೇಶವನ್ನುನೋಡಿದಾಗ, ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಾಜಾಧಿರಾಜರೂ, ಅನೇಕ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪುರವಾಸಿಗಳೂ, ಬಹಳಧನಿಕರಾದ ವರ್ತಕರೂ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಬಂಧುಗಳೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ್ದರು.

ಇದು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ರಾಮಾಭಿಷೇಕ ಸಂಭಾರ ವರ್ಣನವು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ವೇದಪಾರಂಗತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಬಹ.ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕಳೆದು, ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ರಾಜಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಭಿಷೇಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಸೇರಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ಪಟ್ಟಣದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ್ದರು. ಸೂರ್ಯನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉದಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿತು. ಕರ್ಕಾಟಕಲಗ್ನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ರಾಮನ ಜನನಲಗ್ನವೇ ಆಗಲೂ ಸಂಧಿಸಿತು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟರು. ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಕುಂಭಗಳು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಭದ್ರಪೀಠವು ನಡುವೆ ಶೋಭಿಸುತಿತ್ತು. ಅಂದವಾದ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮದಿಂದ ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಥವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಗಂಗಾಯಮುನೆಗಳ ಸಂಗಮಸ್ಥಳದಿಂದ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥವನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳುಂಟೋ, ಯಾವಯಾವ ಪುಣ್ಯಸರಸ್ಸುಗಳುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ತೀರ್ಥಜಲವನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ವಾಪೀಕೂಪತಟಾಕಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ವದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರವಾಹಿನಿಗಳಾದ ಸಮಸ್ತನದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿರಿನದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರುದ್ರಾವರ್ತಾದಿ ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ, ತೀರ್ಥಗಳು ತರಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ತರಿಸಿದ್ದರು. ಬೆಳ್ಳಿ, ಬಂಗಾರಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಜಲಕುಂಭಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆರಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಅರಳಿ, ಅತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಾವರೆ, ನೈದಿಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಜೇನು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಅರಳು, ದರ್ಭೆಗಳು, ಪುಷ್ಪಗಳು ಹಾಲು, ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ತಮ್ಮ ಕುಲಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತರಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ರಾಮನ ಅಭಿಷೇಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರಕಿರಣದಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ, ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ದಿವ್ಯಚಾಮರವೊಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆತನ ಅಭಿಷೇಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಶೋಭಿಸುವ ರಾಜ್ಯಚಿಹ್ನವಾದ ಶ್ವೇತಛತ್ರವನ್ನೂ ತರಿಸಿದ್ದರು. ಬಿಳೀಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಒಂದು ವೃಷಭವೂ, ಒಂದು ಬಿಳೀಕುದುರೆಯೂ, ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಏರಿಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಒಂದು ಮದ್ದಾನೆಯೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಂಗಳಾರ್ಥವಾದ ಅಷ್ಟಕನ್ಯಕೆಯರು ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಸಮಸ್ತವಾದ್ಯಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದುವು. ವಂದಿಮಾಗಧಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು. ಮೊದಲಿಂದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುರಾಜಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆದಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತಮಜಾತೀಯವಾದ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕೈಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕರಾಜರು ದಶರಥನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದಶರಥನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು "ನಾವು ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ದಶರಥನಿಗೆ ಯಾರು ತಿಳಿಸುವರು ? ರಾಜನೆಲ್ಲಿರುವನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ರಾಮನ ಯೌವ್ವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತಸನ್ನಾಹಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಹೊತ್ತು ಮೀರುತ್ತಿರುವುದು. ಈಗ ಮಾಡುವುದೇನು ?" ಎಂದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು, ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ಸುಮಂತ್ರನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಾಧಿರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ, ರಾಜರೆ ! ರಾಮನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕರೆತರುವಂತೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಹೊರಟಿರುವೆನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾಗಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವಿರಿ. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವವುಂಟು. ಆಯುಷ್ಮಂತರಾದ ನೀವು ಆತನ ಕ್ಷೇಮಲಾಭಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದುದಾಗಿ, ನಾನೇ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೊಡನೆಯೇ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು.” ಎಂದು ಬಹುಕಾಲದ ಅನುಭವವುಳ್ಳ ವಯೋವೃದ್ಧನಾದ ಆ ಸುಮಂತ್ರನು ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಶರಥನು ಮಲಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ರಾಜರ ವೈಭವವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತೆರೆಯ ಹೊರಗಾಗಿ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಕುಲಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೊದಲು ಆತನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. “ಎಲೈ, ಕಕುತ್ಸ್ಥವಂಶಶಿಖಾಮಣಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೂ, ರುದ್ರನೂ, ಕುಬೇರನೂ, ವರುಣನೂ, ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳೂ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ಪೂಜ್ಯವಾದ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆಯಿತು! ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಎಲೈ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಏಳು. ಮೇಲಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳೂ, ವರ್ತಕರೂ, ಬಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುವರು. ಎಲೈ ರಘುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನೆ! ಏಳು!” ಎಂದನು. ಮಂತ್ರಜ್ಞನಾದ ಸುಮಂತ್ರನು ಪುನಃ ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ” ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಈಕೆಯು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದಳಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನೂ ಏಕೆ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ? ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ನೀನು ನಡೆಸದೆ ಇರುವೆ? ಇವಳು ಹೇಳುವಾಗ ನಾನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವಳು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನು ನಿಷೇಧಿಸದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅನುಮತಿಸಿದೆನೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಡವೆ? ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಹೋಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ!” ಎಂದು ಆ ಸಾರಥಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಸುಮಂತ್ರನು ಆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬರುತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೀದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚಗಳು ಏಳುತ್ತಿರಲು, ವೇಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತಿದ್ದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಆತನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಭಿಷೇಕದ ಸಂಭ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಆತನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊಂಡಾಟಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟು, ಕೈಲಾಸಶಿಖರದಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ ರಾಮನ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅದು ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ, ದೊಡ್ಡಕದಗಳಿಂದಲೂ, ನೂರಾರು ಜಗಲಿಗೆಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಸುವರ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತಿತ್ತು. ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಹೊರಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಶುಭ್ರವರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದುದರಿಂದ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಂತೆ ರಂಜಿಸುತಿತ್ತು. ಸುವರ್ಣಪುಷ್ಪದಿಂದಲೇ ಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಡು ನಡುವೆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮುತ್ತುಮೊದಲಾದ ರತ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಅಗರುಧೂಪಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳುದಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಲಯಪರ್ವತದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಚಂದನವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಜನ್ಮಸ್ಥಾನವಾದ ದರ್ದರವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರದಂತೆ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಸುವಾಸನೆಯು ಹೊರಡುತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾರಸಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ನವಿಲುಗಳೂ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂದವಾದ ತೋಳಗಳ ಆಕೃತಿಯು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಚತುರರಾದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದುವು. ತನ್ನ ತೀವ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಾ, ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ, ಕುಬೇರಭವನದಂತೆ ಅತ್ಯಂತಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ಇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ, ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿಯೂ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇಶದೇಶದಿಂದ ತಂದ ಕೈಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಾಮಾಭಿಷೇಕವನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಜನಭರಿತವಾಗಿ, ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ, ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ರತ್ನಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಗುಜ್ಜಾರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂತಃಪುರಸೇವಕರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಪಶರೀರವುಳ್ಳ ಕಿರಾತಜಾತಿಜನರಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಆ ಅರಮನೆಯ ಅಂದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ಸುಮಂತ್ರನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮೇಲುಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಮಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಅರಮನೆಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಈತನನ್ನು ಅತ್ಯಾಹ್ಲಾದದಿಂದ ನೋಡುತಿದ್ದರು. ಅತಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನಸಮೂಹದಿಂದಲೂ, ಸಾಕಿದ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ನವಿಲುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗಲೇ ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ಸುಮಂತ್ರನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವುಂಟಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಅತನು ಹೊರಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ, ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಮನೆಯ ಮೂರುತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದು, ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಕಾಲವನ್ನು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಾ ಗುಂಪುಗೂಡಿದ್ದ ಜನಗಳನ್ನು ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನ ಅಂತಃಪುರದ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕಜನರು ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳೇ ಹೊರಡುತಿದ್ದುವು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಮಂತ್ರನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ, ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಇಂಪಾದಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಹ್ಲಾದಕವಾಗಿ, ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ. ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳುದಾಗಿರುವ: ಆ ಅಂತಃಪುರದ ಅಂದವನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ನೋಡುತಿದ್ದನು. ದೇಶವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೈಕಾಣಿಕೆಗಳೊಡಗೆ ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಈ ಜನರು ಏರಿಬಂದ ರಥಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಂದ ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮೇಘದಂತೆಯೂ, ದೊಡ್ಡಪರ್ವತದಂತೆಯೂ, ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿ, ಅಂಕುಶಕ್ಕೂ ಅಡಗದ ಮಹಾಮದವುಳ್ಳುವಾಗಿ, ಇತರರಿಂದ ತಡೆಯಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಮನೋಹರವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ “ಶತ್ರುಂಜಯ” ವೆಂಬ ರಾಮನ ಪಟ್ಟದಾನೆಯು ನಿಲ್ಲಿಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ರಥ, ಗಜ, ತುರಗಾದಿ ವಾಹನಗಳೊಡನೆ ಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಸುಮಂತ್ರನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದೊತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಕಲ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಿಮಾನಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಅನೇಕ ಗೃಹಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ, ಪರ್ವತಶಿಖರದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತಿದ್ದ ಆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು, ಅನೇಕರತ್ನಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮಹಾಮಕರದಂತೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಇದು ಹದಿನೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಸುಮಂತ್ರನು ರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು ಕೈಕೇಯೀದಶರಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುದು.

ಪೂರ್ವಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಆ ಸುಮಂತ್ರನು, ಅಭಿಷೇಕದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಮನ ಅಂತಃಪುರದ್ವಾರವನ್ನು ದಾಟಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜನರಗುಂಪಿಲ್ಲದ ಎರಡನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ನಡುಪ್ರಾಯದ ಕೆಲವು ವೀರಪುರುಷರು, ಕತ್ತಿ, ಬಿಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಥಳಥಳಿಸುತ್ತಿರುವ ದಿವ್ಯಕುಂಡಲಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಬಹುಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಭಕ್ತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತಿತ್ತು. ಮತ್ತು 1 ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ದೇಹವನ್ನು

ಇಲ್ಲಿ “ತತ್ರ ಕಾಷಾಯಿಣೋ ವೃದ್ಧಾನ್ ವೇತ್ರಪಾಣೀನ್ ಸ್ವಲಂಕೃತಾನ್ । ದದರ್ಶ ವಿಷ್ಠಿತಾನ್ ದ್ವಾರಿಸ್ತ್ರ್ಯಧ್ಯಕ್ಷಾನ್ ಸುಸಮಾಹಿತಾನ್ ॥” ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. (ಕಾಷಾಯಿಣಃ) ಕಾವೀಬಣ್ಣದ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವರು. ರಾಮನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೆಂದು ಭಾವವು. (ವೃದ್ಧಾನ್) ತೊಂಬತ್ತೈದು ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಮುದುಕರನ್ನೇ ಅಂತಃಪುರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣು ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದರ್ಥವು. (ವೇತ್ರಪಾಣೀನ್) ಬೆತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದವರು. ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಇವರು ವೇತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮುದುಕರಾದ ಕೆಲವು ಅಂತಃಪುರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ಈ ಜನರ ಸಂಭ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಸೇವಕರೆಲ್ಲರೂ ಥಟ್ಟನೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಸನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮಂತ್ರನು ಬಹಳ ನಮ್ರಭಾವದೊಡನೆ "ಎಲೈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೆ! ಸುಮಂತ್ರನು ಬಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ" ಎಂದನು. ರಾಮನ ಅಭ್ಯುದಯಕಾಲವನ್ನೇ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೇವಕರು, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಸುಖಸಲ್ಲಾಪದಿಂದಿರುತಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ಈವಿಷಯವನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿದರು. ಸುಮಂತ್ರನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನೆಂಬುದನ್ನು ರಾಮನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲನಾದುದರಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ 1 ಅಂತರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. 2 ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂದವಾದ ಮೇಲು

ರೆಂದು ಭಾವವು (ಸ್ವಲಂಕೃತಾಃ) "ಸು + ಅಲಂಕೃತಾಃ" ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರೆಂದರೆ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಕುಮಾರನಾದ ರಾಮನುಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸ್ನಾನಭೋಜನಾದಿಗಳನ್ನುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ದಿವ್ಯಾಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಈ ಅಂತಃಪುರಾಧಿಕಾರಿಗಳೂಕೂಡ ದಶರಥನಂತೆಯೇ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಲುಗೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಅವನಿಗೆ ಅಂತರಂಗಭೂತರಾಗಿಯೂ, ಇರುವುದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಲಾಲಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವುದುಂಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಸ್ತೂರಿ, ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಮೊದಲಾದ ಸುವಾಸನಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವವು. ಮತ್ತು (ಸ್ವಲಂಕೃತಾಃ) ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾಗುವ ಸೀತಾರಾಮರ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ, ರಾಮಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿ ತಮಗುಂಟಾದ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸೇವಕರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಲಂಕಾರವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಅತಿಶಯಿತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

1. ಅಷ್ಟು ಅಂತರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದಲೇ, ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ತನಗೆ ಬಹಳ ಅಂತರಂಗಭೂತನೆಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ತಾನು ಹೀಗೆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದುದು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿದರೆ, ಅವನು ಸಂತೋಷಿಸುವನೆಂಬುದೇ ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

2. ತಂ ವೈಶ್ರವಣಸಂಕಾಶಮುಪವಿಷ್ಟಂ ಸ್ವಲಂಕೃತಂ। ದದರ್ಶ ಸೂತಃ ಪರ್ಯಂಕೇ ಸೌವರ್ಣೇ ಸೋತ್ತರಚ್ಛದೇ ॥ ವರಾಹರುಧಿರಾಭೇಣ ಶುಚಿನಾ। ಚ ಸುಗಂಧಿನಾ। ಅನುಲಿಪ್ತಂ ಪರಾರ್ಧ್ಯೇನ ಚಂದನೇನ ಪರಂತಪಂ ॥ ಸ್ಥಿತಯಾ ಪಾರ್ಶ್ವತಶ್ಚಾಪಿ ವಾಲವ್ಯಜನಹಸ್ತಯಾ 1

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚಿನ್ನದ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ, ಬಹಳಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಗಂಧವನ್ನು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಸೀತೆಯು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಕುಳಿತು ಬೀಸಣಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅತನನ್ನು ಬೀಸುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ರಾನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರ

ಉಪೇತಂಸೀತಯಾ ಭೂಯಶ್ಚಿತ್ರಯಾ ಶಶಿನಂ ಯಥಾ॥" ಎಂಬುದೇವ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. (ವೈಶ್ರವಣ ಸಂಕಾಶಂ) ಕುಬೇರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದವನು. ಕುಬೇರನಂತೆ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ಸಮೃದ್ಧನಾದನೆಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ, "ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ವೈಶ್ರವಣೋ ದದಾತು" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಮಹಾದಾತನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ವೈಶ್ರವಣನ ಹಾಗೆ ಈ ರಾಮನೂ ದಾತೃವೆಂದು ಭಾವವು. ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲದ ವಿರಕ್ತರಿಗೂಕೂಡ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯದ ಸರ್ವಸ್ವಾನುಭವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆನಂದಪಡಿಸುವವನೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು. (ಸೌವರ್ಣೇ) ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ತನಗೆ ಆಧೇಯವಾದ ವಸ್ತುವಿಗೆ (ರಾಮನಿಗೆ) ಅನುರೂಪವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಸೋತ್ತರಚ್ಛದೇ) ಸುಕುಮಾರಾಂಗನಾದ ರಾಮನ ಮೈಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮೃದುವಾದ ಮೇಲುಹೊದ್ದಿಕೆಯುಳ್ಳುದೆಂದರ್ಥವು. ಇಂತಹ (ಪರ್ಯಂಕೇ) ಮಂಚದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಘವನ ಮಹೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಅಪೂರ್ವರಚನೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರತಿಮಾವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ "ಪರ್ಯಂಕಮಗ್ರ್ಯಾಸ್ತರಣಂ ನಾನಾರತ್ನವಿಭೂಷಿತಂ । ತಮಪೀಚ್ಛತಿ ವೈದೇಹೀ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಿತುಂ ತ್ವಯಿ" ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯೊಡಗೂಡಿ, ನಾನಾರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಮಂಚವನ್ನೂಕೂಡ ಸೀತೆಯು ನಿನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳು" ಎಂದು ಅದು ಸುಯಜ್ಞನಲ್ಲಿಡಲ್ಪಡುವುದು. (ಉಪವಿಷ್ಟಂ) ಉಪಾಸನಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವವನೆಂದರ್ಥವು. ಪದ್ಮಪತ್ರವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಾ ನಾರಾಯಣಮುಪಾಗಮತ್" ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಪರನಾಗಿರುವವನೆಂದರ್ಥವು. (ಸ್ವಲಂಕೃತಂ) ಧ್ಯಾನಾನುಕೂಲವಾದ ಅಂಜಲಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ ದಿವ್ಯಮಾಲ್ಯಾಲಂಕೃತನಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ರಾಮನನ್ನು (ಸೂತೋ ದದರ್ಶ) ಕೇವಲ ಸೂತಜಾತಿಯವನೊಬ್ಬನು ಕಂಡನು. ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನು, ಅತಿನಿಕೃಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸೂತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು, ಭಗವಂತನ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಸುಮಂತ್ರನ ಭಾಗ್ಯಾತಿಶಯವೂ ವ್ಯಂಜಿತವಾಗುವುದು. ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಗಳಾದ (ಸ್ರಕ್ಚಂದನವನಿತಾದಿಗಳ) ಹಾರ, ಚಂದನ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಯೋಗವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು (ಸ್ವಲಂಕೃತಂ) ಎಂಬುದರಿಂದ ದಿವ್ಯಮಾಲಾ ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ದಿವ್ಯಚಂದನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರು. (ವರಾಹರುಧಿರಾಭೇಣ ಚಂದನೇನ) ಹಂದಿಯರಕ್ತವು ಬಹಳ ಕೆಂಪುಬಣ್ಣವುಳ್ಳುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು. ಮೊದಲೇ ರಕ್ತಚಂದನವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿಯ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಂಪಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದರಮೇಲೆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕೈಯಿಂದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಂತೆ ಸೀತಾಸಮೇತನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ, 1 ತನ್ನ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುಮಂತ್ರನು ಬಹಳವಿನೀತನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಆತನ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನ ಆಹಾರ, ನಿದ್ರೆ, ವಿಹಾರ, ಆಸನ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಸುಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದಿರುವನು. ಈಗ ಅವನು ಕೈಕೇಯಿಯೊ

ಸವರಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಹಸ್ತತಲದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆಂಪಾಗಿರುವುದೆಂದು ಗಮ್ಯಾರ್ಥವು. (ಶುಚಿನಾ। ಚ) ಸೀತಾಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ (ಚ) ಎಂಬ ಸಮುಚ್ಚಯದಿಂದ ಆ ಕರಸ್ಪರ್ಶಸಂಜನಿತವಾದ ಶೈತ್ಯಾತಿಶಯವೂ ವ್ಯಂಜಿತವಾಗುವುದು. (ಸುಗಂಧಿನಾ) "ಸರ್ವಗಂಧಃ" ಎಂಬಂತೆ ಸಮಸ್ತಪರಿಮಳವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದು ಶ್ರೀದೇವಿಗೂ ಸಮಾನವಾದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀರೂಪಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶೋಭಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಪರಾರ್ಧ್ಯೇನ) ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ವರೂಪಳಾದ ಸೀತೆಯ ಕರಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ಚಂದನವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸಲ್ಲತಕ್ಕುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಚಂದನೇನ, ಅನುಲಿಪ್ತಂ) "ಚಂದನದಿಂದ (ಅನು) ಆಮೇಲೆ, ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು" ಎಂದರೆ, ರಾಮನು ಮೊದಲು ಸೀತೆಗೆ ಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ತಾನು ಲೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೆಂಬ ಕ್ರಮವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸ್ತ್ರೀಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. (ಸ್ಥಿತಯಾ ಪಾರ್ಶ್ವತಶ್ಚಾಪಿ) ಇಲ್ಲಿ "ಚಾಪಿ" ಎಂಬ ನಿಪಾತವು ಹಿಂದಿನ ವಿಷಯಗಳೊಡನೆ ಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದ, ಸೀತೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಮೊದಲುಚಂದನವನ್ನು ಪೂಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಚಾಮರವನ್ನುಹಿಡಿದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಳೆಂದು ಭಾವವು. (ಚಿತ್ರಯಾ ಶಶಿನಂ ಯಥಾ) ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಾನಕ್ಷತ್ರದೊಡಗೂಡಿ ಉದಿಸಿದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸೀತಾಯೋಗದಿಂದ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ವಿಶೇಷಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಉದಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾರಾಗದಿಂದಕೂಡಿ ಕೆಂಪಾಗಿರುವಂತೆ, ಈ ರಾಮನೂ ವರಾಹರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪಾದಗಂಧದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದನೆಂದು ಸಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗುವುದು. (ದದರ್ಶ)ಸುಮಂತ್ರನು ನೋಡಿದನೆಂದನ್ವಯವು, ಸುಮಂತ್ರನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಭಾವವು.

1. ಇಲ್ಲಿ "ತಂ ತಪಂತಮಿವಾದಿತ್ಯಮುಪಪನ್ನಂ ಸ್ವತೇಜಸಾ। ವವಂದೇ ವರದಂ ವಂದೀ ವಿನಯಜ್ಞೋ ವಿನೀತವತ್ ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇದರಲ್ಲಿ "ಆದಿತ್ಯಮಿವ" ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಏಕವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಸೂರ್ಯನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಕೂಡದು. "ದಿವಿ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರಸ್ಯ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದು. 'ಆದಿತ್ಯಂ' ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರವೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸದಿದ್ದರೂ, "ತಪಂತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಡನೆ ಅವಳ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವನು. ನೀನು ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು.'' ಎಂದನು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನು, ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಸೀತೆಯಕಡೆಗೆಶಿರುಗಿ, ಮನ್ನಣೆಯ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು,'' ಎಲೆ ದೇವಿ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಯೂ, ದೇವಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯೂ, ಸೇರಿ ಈಗ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದವಿಷಯವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂತಿದೆ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿರದು! ಕೈಕೇಯಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದು. ನನ್ನ ಅಭಿಷೇಕದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದಶರಥನಿಗಿಂತಲೂ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಆತುರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ತಂದೆಗೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ, ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿಯೇ ಅನವರತವೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೈಕೇಯಿಯು ರಾದನನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಪಡಿಸದೆ ಬಿಡಳು. ಆಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರತಕ್ಕವಳು. ಮಹಾರಾಜನಾದ ದಶರಥನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವವಳು. ಆಕೆಗೆ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರ್ಣವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿರುವುದು. ದಶರಥನಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟು. ಈ ಸುಮಂತ್ರನೂ ಕೂಡ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕವನು. ಆದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಸಭೆಯು ಎಂತದೋ ದೂತನೂ ಅಂತಹ ಗುಣವುಳ್ಳವನೇ ಬಂದಿರುವನು. ರಾಜನು ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಬಿಡಬಹುದು. ನಾನು ಹೋಗಿ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡುವೆನು. ಪರಿಜನ ಸಹಿತಳಾಗಿ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರು.'' ಎಂದನು. 1 ಕನ್ಯೆದಿಲೆಯುಂತೆ ಆರ

ಮಾದಿತ್ಯಮಿವ' ಎಂದು ಸಾಕಲ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುವಾಗ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರ ಜನ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸ ಮೂಹದಂತೆ ತಪಿಸುವವನೆಂದು ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. (ಸ್ವತೇಜಸಾ) ಕೃತ್ರಿಮವಲ್ಲದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ (ಉಪಪನ್ನಂ) ಕೂಡಿದವನು, (ಇಂದೀವರಶ್ಯಾಮಂ) ಶ್ಯಾಮ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನು. ದೀಪದಕುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯೂ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ತೇಜಃಪ್ರಸರಣವೂ ಕಾಣುವಂತೆ, ಶ್ರೀರಾಮನ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಭಾವಶ್ಯಾಮಲ ವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಸುತ್ತಲೂ ಬಿಳುಪಾದತೇಜಃಪ್ರಸರಣವೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ "ತಂ ವೈಶ್ರವಣಸಂಕಾಶಂ" ಎಂಬುದುಮೊದಲಾಗಿ "ಸ್ವತೇಜಸಾ" ಎಂಬವರೆಗೂ ಶುಭಾಶ್ರಯವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯವಿಗ್ರಹವಿಶೇಷವು ವ್ಯಂಜಿತವಾಗಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ "ದದರ್ಶ" ಎಂಬುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸಾಫಲ್ಯವೂ. "ವವನ್ದೇ" ಎಂಬು ದರಿಂದ ಶಿರಸ್ಸಾಫಲ್ಯವೂ "ವಂದೀ" ಎಂಬುದರಿಂದ ವಾಕ್ಸಾಫಲ್ಯವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಪತಿಸಂಮಾನಿತಾ ಸೀತಾ ಭರ್ತಾರಮಸಿತೇಕ್ಷಣಾ। ಆದ್ವಾರಮನುವವ್ರಾಜ ಮಂಗಳಾನ್ಯಭಿದಧ್ಯುಷೀ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಇಲ್ಲಿ (ಪತಿಸಂಮಾನಿತಾ) ಪತಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಆ ಸೀತೆಯಾದರೋ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಸಂತೋಷಹೊಂದಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅತನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ ಅತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋಗಿ, ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ! ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿದಂತೆ, ದಶರಥರಾಜನು ನಿನಗೆ ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವನು. ಮುಂದೆ ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಹಾರಾಜಾಭಿಷೇಕವೂ ನಡೆಯಲಿ! 1 ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವ್ರತನಿಷ್ಠವಾಗಿ, ಮೃಗಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಜಿಂಕೆಯಕೊಂಬನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನನಗೆ ಬಹಳವಾಗಿರುವುದು. ನಿನಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಮನೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವರುಣನೂ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನೂ ರಕ್ಷಕರಾಗಿರಲಿ!"

ಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು ಎಂದರೆ, ನಾಯಕನಾದ ರಾಮನು ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮುತ್ತಿನಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳಕೊರಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಗೌರವಿಸಿದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ರಾಮನು ಇಷ್ಟು ಗೌರವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ (ಸೀತಾ) ನೇಗಿಲಿನ ಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಹೀಗೆ ಅಯೋನಿಜೆಯಾದುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅವನಿಗೂ ಗೌರವಾರ್ಹಳಾದವಳೆಂದು ಭಾವವು. (ಅಸಿತೇಕ್ಷಣಾ) ರಾಮನು ಮುಕ್ತಾಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲರೂಪವಾಗಿ ಈ ಸೀತೆಯು, ತನ್ನ ನೀಲಕಟಾಕ್ಷಕಾಂತಿಯೆಂಬ ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಹಾರವನ್ನು ಅತನಿಗೆ ಹಾಕಿ ಗೌರವಿಸಿದಳೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಸೀತೆಯು (ಭರ್ತಾರಂ) ನಾಯಕನನ್ನು (ಆದ್ವಾರಂ) ಬಾಗಿಲವರೆಗೆ (ಅನುವವ್ರಾಜ) ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದಳು. ರಾಮನನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲವೂ ಅಗಲಿರಲಾರದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಟುಬಂದರೂ, ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾದ ತಾನು ಎಷ್ಟುದೂರ ಬರಬಹುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿದಳೆಂದು ಭಾವವು. ಎಂದರೆ ಅಂತಃಪುರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಜಪತ್ನಿಯರು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದೆಂಬ ವಿಧಿಯುಂಟು. ಮಂಗಳಾನ್ಯಭಿದಧ್ಯುಷೀ ಮಂಗಳವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಳೆಂದರ್ಥವು. ತನ್ನ ನಾಯಕನಾದ ರಾಮನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿದೋಷವು ತಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ಅತನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದಳೆಂದು ಭಾವವು. (ಅಭಿದಧ್ಯುಷೀ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತಿದ್ದಳು" ಎಂಬುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಗಂಡನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಭಾವವು.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ದೀಕ್ಷಿತಂ ವ್ರತಸಂಪನ್ನಂ ವರಾಜಿನಧರಂ ಶುಚಿಂ । ಕುರಂಗಶೃಂಗಪಾಣಿಂ ಚ ಪಶ್ಯಂತೀ ತ್ವಾಂ ಭಜಾಮ್ಯಹಂ ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು, ಇಲ್ಲಿ (ದೀಕ್ಷಿತಂ)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾದ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುಮಂತ್ರನೊಡಗೂಡಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಿಂಹವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬರುವಂತೆ, ರಾಮನು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡುವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದ ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಮುಂದೆಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವ ಜನಸಮೂಹವನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರನ್ನು

ಎಂದರೆ, ನವನೀತದಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಯಜಮಾನವೇಷದಿಂದಿರುವವನೆಂದರ್ಥವು. "ಯನ್ನವನೀತೇನಾಭ್ಯಙ್ತೇ ಸರ್ವಾ ಏವ ದೇವತಾಃ ಪ್ರೀಣಾತಿ ಯದಙ್ಕ್ತೇ ಚಕ್ಷುರೇವ ಭ್ರಾತೃವ್ಯಸ್ಯ ವೃಙ್ಕ್ತೇ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. (ವ್ರತಸಂಪನ್ನಂ) ವಸಿಷ್ಠನು ಒಂದುದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದಾಗ, ರಾಮನು, ತನ್ನ ಸೌಕುಮಾರ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸ ಬಾರದೆಂದು ವಸಿಷ್ಠನು ಹೀಗೆ ನಿಯಮಿಸಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ, "ತಿಸ್ರೋ ರಾತ್ರೀರ್ದೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಸ್ಯಾತ್, ಷಡ್ರಾತ್ರೀರ್ದೀಕ್ಷಿತಸ್ಸ್ಯಾತ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೂರಾರ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಡೆಸುವವನೆಂದು ಭಾವವು. (ವರಾಜಿನಧರಂ) ಈ ವ್ರತಾಚರಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ದುಕೂಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಠಿನವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೆಂದರ್ಥವು. (ಶುಚಿಂ) ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊರತು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರೆ ಮಹಾದೋಷವೆಂದು ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಸೀತಾಸ್ಪರ್ಶವಾದ ಮೇಲೆಕೂಡ ಸ್ನಾನಮಾಡ ತಕ್ಕ ಸಂಪ್ರದಾಯವುಳ್ಳವನೆಂದರ್ಥವು. (ಕುರಂಗಶೃಂಗಪಾಣಿಂ) ನವೆಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜಿಂಕೆಯ ಕೊಂಬನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನೆಂದರ್ಥವು. "ಏಕವಸ್ತ್ರಧರೋಧನ್ವೀ" ಎಂಬಂತೆ ಒಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಬಿಲ್ಲುಹಿಡಿದು ಬರುತಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ವೇಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಗಿನ ವೇಷವು ತನಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿರುವ (ತ್ವಾಂ) ನಿನ್ನನ್ನು (ಪಶ್ಯನ್ತೀ) ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, (ಭಜಾಮಿ) ಭಜಿಸುವೆನು. ಎಂದು ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದು ಆತನ ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಅದ ರಂತೆಯೇ ಸೀತೆಯು ನವೀನ ವೇಷದರ್ಶನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಈಗ ಆತನನ್ನು ಭಜಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದ, ಒಂದು ಮುಖ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೋರಿದಾಗ, ಅದುನಡುವೆ ಒದಗಿಬರತಕ್ಕ ಅವಾಂತರ ಫಲಗಳನ್ನು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮನ್ನಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತನಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ರಥವನ್ನು ಏರಿದನು. ಆರಥವು ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮದಿಂದ ಹೊದ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ರಜತಮಯವಾಗಿ, ನವರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿನ್ನದಿಂದಲೂ ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮೇಘದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಂತಿರುವ ಆದರ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು, ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೋರೆಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳು ಆನೆಯ ಮರಿಗಳಂತೆ ಮಹೋನ್ನತಗಳಾಗಿಯೂ, ಬಲವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುವು. ಇಂದ್ರನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನೊಡಗೂಡಿದ ವೇಗವತ್ತಾದ ತನ್ನ ರಥವನ್ನೇರುವಂತೆ, ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಈರಾಮನು, ಆ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟನು. ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆ ರಥವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗುಡುಗುತ್ತಿರುವ ಮೇಘದಂತೆ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ತುಂಬುತ್ತ, ಚಂದ್ರನು ಉದಯಪರ್ವತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವಂತೆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು, ಒಂದು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಛತ್ರವನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಚಾಮರವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸೇವಿಸುತಿದ್ದನು, ಈ ರಥವು ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟುಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಸಿದ್ದ ಜನಗಳು ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಬಿದ್ದು ಒತ್ತರಿಸುತ್ತ, ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ರಥವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತಮಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತಗಳಾದ ಆನೆಗಳೂ ಸಾವಿರಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಆ ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಥದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವೀರಭಟರು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಚಂದನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬರುತಿದ್ದರು.

ಆಗುವುದು, ಅದುವರಿಂದ ಸೀತೆಯು ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಭವವಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅದರಮೇಲೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ರಾಜಸೂಯಯಾಗದೀಕ್ಷಿತತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ರಾಮನಿಗೆ ಕೋರಿರುವಳು, ಇದರಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಾಭ್ಯುದಯವನ್ನೂ ಕೋರಿದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಮೃತಿಹೊಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಯಮನಿಗೆ ಕೋರಿಸಿ, "ಇವನಿಂದ ತನಗೆ ಅನೇಕಪುತ್ರರುಂಟಾಗುವಹಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳಲ್ಲವೆ. ಇದರಿಂದ ತನ್ನಗಂಡನು ಬದುಕಿಕೊಂಡು ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅನೇಕಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳೂ, ಹೊಗಳುಭಟರ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ, ವೀರಭಟರ ಸಿಂಹನಾದಗಳೂ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬುತಿದ್ದುವು. ರಾಮನು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳನ್ನೇರಿ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಗವಾಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೆರಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮನೆಯಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೂ ನಿಂತು, ಅತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ರಾಮನೇ! ನಿನ್ನ ಈಗಿನ ಜಯಪ್ರಯಾಣವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿ! ದಶರಥನಿಂದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಸಂತೋಷಪಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ರತ್ನಪ್ರಾಯಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ “ಭಲೆ! ಸೀತೆಯು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಳೋ! ಚಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿದ ರೋಹಿಣಿಯಂತೆ ರಾಮನ ಕೈಹಿಡಿದು, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈಕೆಗಿಂತಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೇರೊಬ್ಬರುಂಟೆ? ಆಃ! ಅವಳ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯವು!” ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪುರವಾಸಿಗಳೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತ, ‘ಭಲೆ! ಈಗ ರಾಮನು ದಶರಥನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅತಿವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಈಗೀಗ ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಕ್ಯೈಗೂಡಿದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ರಾಮನೇ ನಮಗೆ ಒಡೆಯನಾಗುವನು. ಈ ರಾಮನು ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸುವನೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಲಾಭವೇನುಂಟು? ಈತನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ, ಯಾವುದೊಂದುದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತ, ರಾಮನು ರಥದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬರುತಿದ್ದನು. ಅನೇಕದುರಿಗೆಗಳ ಕೂಗಿನಿಂದಲೂ, ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೊಗಳುಭಟರ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಚತುರರಾದ ವಾದ್ಯಗಾರರಿಂದ ನುಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ತುಂಬಿರಲು, ಸಮಸ್ತಜನಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಾ, ಕುಬೇರನಂತೆ ಬಹುವೈಭವದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ರಥಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ಅನೇಕಜನಸಮೂಹದಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ರತ್ನರಾಶಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಂಗಡಿಯ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ರಾಜಬೀದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಇದು ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು.

ರಾಮನು ಹೀಗೆ ರಥವನ್ನೇರಿ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರಲು, ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಅಗರುಧೂಪಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯಾಡುತಿದ್ದುವು. ನಾನಾಜಾತಿಯ ಜನರೂ ಬಂದು ಗುಂಪುಗೂಡಿದ್ದರು. ಶರನ್ಮೇಘದಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನೆಗಳು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ರಾಮನು ಬರುವನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಗಿಲು, ಚಂದನ, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳ ಧೂಪದಿಂದ ಬೀದಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸುವಾಸಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶದೇಶದ ವರ್ತಕರು ಬಂದು, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸುಗಂಧಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟೆಮಡಿಮೊದಲಾದ ವಿಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ವೆಜ್ಜಹಾಕದ ಹೊಸಮುತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತೀಯಗಳಾದ ಸ್ಫಟಿಕದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಅಮೂಲ್ಯಗಳಾದ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ಮುಂದೆ ರಾಶಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ದೇವಲೋಕದ ರಾಜಬೀಧಿಯಂತೆ ಸಕಲಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಆ ಬೀದಿಗಳ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತ, ಅದರ ನಡುವೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಅರಳು, ಅಕ್ಷತೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನೆಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧದ ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಧೂಪಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಮನೆಯಮುಂದೆ ಹೂವಿನ ಕುಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಆ ರಾಮನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಆತನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಮನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ಬಂದು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಎಲೈ ಶ್ರೀಮಂತನೆ! ನಿನ್ನ ತಾತಂದಿರೂ, ಮುತ್ತಾತಂದಿರೂ, ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಾಲಿಸುತಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೀನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು!" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು "ಈ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದರೆ, ಇವನ ತಂದೆ, ತಾತ, ಮುತ್ತಾತಂದಿರು, ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳುತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಆಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ! ರಾಮನು ತಂದೆಯಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನಮಗೆ 1 ಊಟವೂ ಬೇಡ! ಉಪಚಾರವೂ ಬೇಡ! ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕಗಳೂ ಬೇಡ! ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದುದೇ ಸಾಕು! ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಆತನು ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುವುದನ್ನು ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ರಾಮನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು." ಎಂದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಬಹಳ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ, ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳದಂತೆ ಉದಾಸೀನನಾಗಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ದಾಟಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರೂ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದರೂ, ಆತನ ಮೋಹನಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟುಹೋದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನಾಗಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಆತನು ಹೋದ ದಾರಿ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಅಲಮದ್ಯ ಹಿ ಭುಕ್ತೇನ ಪರಮಾರ್ಥೈರಲಂ ಚ ನಃ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ (ಅದ್ಯಭುಕ್ತೇನ ಅಲಂ) ಈಗ ನಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಭೋಗಗಳೇ ಸಾಕು. ಅಥವಾ, ಪರಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧಕಗಳಾದ ಜಪಹೋಮಧ್ಯಾನಾದಿಗಳೂ ಸಾಕು, ಇವಾವುವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕರಗಳಲ್ಲವು. ಕಾಮ್ಯಗಳಾದ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಪರಮೋತ್ತಮಪ್ರಾಪ್ತಿಹೇತುವಾದ ರಾಮಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೊಂದನ್ನೇ ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸುವೆವೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1 ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದು ದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವನು ರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿಲ್ಲವೋ ಅಂತವನೇ ಲೋಕ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಯಶ್ಚರಾಮಂ ನಪಶ್ಯೇತ್ತು ಯಂ ಚ ರಾಮೋ ನಪಶ್ಯತಿ । ನಿಂದಿತಸ್ಸ ವಸೇ (ಭವೇ) ಲ್ಲೋಕೇ ಸ್ವಾತ್ಮಾಪ್ಯೇನಂ ವಿಗರ್ಹತೇ॥" ಎಂಬುದೇಮೂಲವು, ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳೇನೆಂದರೆ:-(ಯಃ) ಯಾವನು (ರಾಮಂಚ) ನೋಡುವಾಗಲೇ, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವೆಂಬ ಅಮೃತಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಡುವನೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನನ್ನೂಕೂಡ (ನ ಪಶ್ಯೇತ್) ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಒಂದುವೇಳೆ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೂ, ಆತನೊಡನೆ ಸಲ್ಲಾಪಮಾಡುವುದೂ, ಅವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವುದೂ, ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿಂದಲಾದರೂ ಯಾವನು ನೋಡದಿರುವನೋ ಆತನ ಜನ್ಮವು ನಿಂದ್ಯವೆಂದು ಭಾವವು. (ಯಂಚ ರಾಮೋ ನಪಶ್ಯತಿ) ಯಾವನನ್ನು ರಾಮನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ತನಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೇ ಭಗವಂತನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸುವವನಾದುದರಿಂದ, ಯಾವನು ಆತನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತವನನ್ನು ಆತನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡದವರೊಬ್ಬರೂ ಇರಲಾರರೆಂದೂ, ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನು ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಭೂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ (ಸಃ) ಇಂತಹ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡದೆಯೂ, ಆತನ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗದೆಯೂ ಇರುವವನು (ಲೋಕೇ) ಲೋಕದಲ್ಲಿ, (ನಿಂದಿತಃ ವಸೇತ್) ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನಾದಿ ಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ, ಆತನನ್ನು ಲೋಕದ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ನಿಂದಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಂದೆಗೆಗುರಿಯಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವನೆಂದರ್ಥವು. (ಏನಂ ಸ್ವಾತ್ಮಾಪಿ ವಿಗರ್ಹತೇ) ಅಂತವನನ್ನು ಆತನ ಆತ್ಮವೇ (ಮನಸ್ಸೇ) ಬೈಯುವುದು. ಎಂದರೆ, ತನ್ನನ್ನು ಇತರರು,ಎಷ್ಟೇವಿಧದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆತಾರದೆ, ಗರ್ವಪಡುತ್ತಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು, ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಬ್ಬಿಸಿ, ಅಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಉದ್ರೇಕಗೊಳಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಕೂಡ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟು ನಿಂದಿಸುವು ದೆಂದರ್ಥವು. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಾಗುವುದೆಂದು ಮುಖ್ಯ ಭಾವವು. (ಸಾತ್ಮಾಪ್ಯೇನಂ ವಿಗರ್ಹತೇ) ತನ್ನ ಆತ್ಮವೇ ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು. ರಾಮನು ಇದಿರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣಿಂದಲೂ, ಆತನು ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನೋಡದವನನ್ನು ಲೋಕವು ನಿಂದಿಸುವುದು. ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು.

ಯಾವನು ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ರಾಮನು ಬಂದಿರುವಾಗಲೂ ಆತನನ್ನು ನೋಡದಿರುವನೋ ಮತ್ತು ಯಾವನನ್ನು ರಾಮನುತನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂಕಟಾಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತವನು ಅಪರೋಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಲ್ಲಿ ನಿಂದ್ಯನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಆತ್ಮವೇ ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು! ಆ ರಾಮನು ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರಿಗೂ, ಅವರವರ ವಯೋನುಗುಣವಾಗಿ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಇವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಆತನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೀದಿಯ ಚೌಕಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ, ಬಲಗಡೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಮೇಘಗಳ ಸಮೂಹದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಕೈಲಾಸಶಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ, ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಬಿಳೀವಿಮಾನಗಳಂತೆ ಗಗನಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ನಡುವೆ ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ವರ್ಧಮಾನವೆಂಬ ಶಿಲ್ಪಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಅದು ಇಂದ್ರಭವನದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತಿತ್ತು. ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದುನಿಂತಿರುವ ಕಾವಲುಗಾರರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ಅರಮನೆಯ ಮೂರುತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ರಾಮನು ರಥಾರೂಢನಾಗಿಯೇ ದಾಟಿಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ರಥದಿಂದಿಳಿದು, ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಎರಡುತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿಹೋದನು. ಅದುವರೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದ ಜನರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಅಂತಃಪುರದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಚಂದ್ರೋದಯವನ್ನು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಇದು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಅದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದವನೆಂದು, ಊರ್ಧ್ವಾಧೋಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ನಿಂದಿಸುವುದು. ರಾಮರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಾಗಿರುವಾಗ, ಅದಕ್ಕೂ ಅದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದವನು ಇನ್ನೆಂದಿಗೂ ಸಂಸಾರಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ (ಸ್ವಾತ್ಮಾಪಿ) ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೂಕೂಡ, "ಈತನು ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠನು. ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಉಪಾಯವು ಬಹುಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ತನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋದ" ನೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುವನೆಂದರ್ಥವು, (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೈಕೇಯಿಯು ತಾನು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ವೃತ್ತಾಂತ ವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು.

ರಾಮನು ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿ ದುಃಖದಿಂದ ಕಂದಿದಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯೂ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ವಿನಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಮೊದಲು ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಕೈಕೇಯಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ತಡೆಯಲಾರದ ದುಃಖದಿಂದ ದಶರಥನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, “ರಾಮಾ!” ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಅತನನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆಯೂ, ಆತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತಾಡಲಾರದೆಯೂ, ಪರಿತಪಿಸುತಿದ್ದನು. ದಶರಥನು ಹೀಗೆ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುತಿದ್ದುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಮನು ನೋಡಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಅತನ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಸರ್ಪದಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟವನಂತೆ ರಾಮನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದನು. ಆಗ ದಶರಥನಿಗಿದ್ದ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಅತನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಂದಾದರೂ ಸ್ಫುಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖದಿಂದ ಬೆಂದು ಕೃಶವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಅತನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದುಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಭಾವಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಲಕಿಹೋದ ಮಹಾಸಾಗರದಂತೆಯೂ, ಗ್ರಹಣಹಿಡಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ, ಸುಳ್ಳಾಡಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಯಂತೆಯೂ, ಆತನು ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ರಾಮನೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದಿದನು. ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಕದಲಿಹೋದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅತನ ಮನಸ್ಸೂ ಕದಲಿತು. ತಂದೆಯ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು “ಆಃ ಇದೇನು? ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸದಿರುವನು? ಈತನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಹರ್ಷಪರವಶನಾಗಿ ಕೋಪವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತಿದ್ದನು. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು, ಈತನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಚಿಂತಿಸುತಿದ್ದನು. ದುಃಖದಿಂದ ರಾಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಳುಪೇರಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೋಡಿ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಇದೇನು? ನಾನು ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು? ನಾನು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಲಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಈತನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ನೀನಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಹೇಳಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು! ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಂದೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿದ್ದರೂ ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ದುಃಖದಿಂದ ನನಗೆ ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಹವುಂಟಾಯಿತು? ಈತನಿಗೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವ್ಯಾಧಿಯುಂಟಾಗಿರಬಹುದೇ? ಅಥವಾ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಗೇನಾದರೂ ಕಾರಣವುಂಟೇ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವರೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗದು! ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿದೆ. ಪ್ರಿಯದರ್ಶನನಾದ ಭರತನಿಗಾಗಲಿ, ಮಹಾಸತ್ವನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗಾಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗಾಗಲಿ, ಯಾವುದೊಂದು ಅಮಂಗಳವೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಈ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ಆತನಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸದೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆನು. ಆತನು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದಮೇಲೆ ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾವು ಬದುಕಿದ್ದು ಫಲವೇನು? ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ತಂದೆಯನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂದೆಣಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅಂತಹ ಹೆತ್ತತಂದೆಗೆ ಯಾವನು ತಾನೇ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ನಡೆಯದಿರುವನು? ಎಲೆ ಜನನಿ! ಆತನಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗದ ಬಲದಿಂದ, ನೀನೇನಾದರೂ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಕೋಪದಿಂದಾಗಲಿ ಆತನೊಡನೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿರುವೆಯಾ? ಈತನ ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟು ಕಳವಳಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಲೆ ದೇವಿ! ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು." ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದುರುದ್ದೇಶವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ರಾಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೆಂಬ ನಾಚಿಕೆಯೂ ಆಕೆಗುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣಹೃದಯಳಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥಪರೆಯಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ಈಗ ರಾಜನಿಗೆ ವ್ಯಸನವೂ ಇಲ್ಲ; ಕೋಪವೂ ಇಲ್ಲ; ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಡಿರುವನು. ಅದು ನಿನಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಬಾಯಿಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸುವೆನೆಂದು ಭರವಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬಹುದು. ಈತನಾದರೋ ನನಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಇವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವುಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ನನಗೆ ಒಳ್ಳೇಸಮಯವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಇವನು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅಭಯಕೊಟ್ಟು, ಈಗ ನಾನು ಅವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಅಜ್ಞರಂತೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಈತನು ಮೊದಲು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರವಾಹವು ಹೋದಮೇಲೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರಂತೆ, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈಗ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವನು. ಸತ್ಯವೇ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಮೂಲಾಧಾರವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವೇಕವುಳ್ಳವರು ಯಾರುತಾನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು? ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾಗಿ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಆತನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಪಬಾರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರವು ನಿನ್ನದಾಗಿದೆ. ಈ ರಾಜನು ನಿನಗೆ ಹಿತವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅಹಿತವಾಗಲಿ, ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ನೀನು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆಸುವುದಾದರೆ ಮುಂದಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನೇ ತಿಳಿಸುವೆನು. ರಾಜನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಡು. ನಾನೇ ಹೇಳುವೆನು. ಈತನು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವನು." ಎಂದಳು. ಕೈಕೇಯಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾ, ರಾಜನ ಮುಂದೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು. "ಎಲೆ, ದೇವಿ! ಇದೀಗ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ನೀನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಹುದೆ? ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಾರದು. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಾದರೆ ನಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವವನಲ್ಲ! ವಿಷವನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿದುಬಿಡುವೆನು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಿದ್ದುಬಿಡುವೆನು. ನನಗೆ ಗುರುವಾಗಿ, ತಂದೆಯಾಗಿ, ದೊರೆಯಾಗಿ, ಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈತನ ಉದ್ದೇಶದಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇಕೆ? ಎಲೆ, ಜನನಿ! ರಾಜನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ತಪ್ಪದೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವೆನು. ಆಣೆಯಿಟ್ಟು, ಸತ್ಯಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು. ರಾಮನು ಎರಡು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾತಾಡತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯೆಯಾ ?'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಋಜು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಷ್ಟೆಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. 'ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಾಗ, ನಾನು ಈತನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆನು. ಆಗ ಈತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಾಣ ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ಕಾಪಾಡಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಈತನು ನನಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ವರಗಳನ್ನೇ ಈಗ ನಾನು ಯಾಚಿಸಿದೆನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆನು. ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಸತ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸಬೇಕು! ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೇ ಭರತ ನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನುಟ್ಟು, ಹದಿ ನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಸಬೇಕು. ಭರತನು ಕೋಸಲದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಸಮಸ್ತರತ್ನಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ರಥ, ಗಜ, ತುರಗಾದಿ ಸೈನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ ಯಿಂದಕೂಡಿದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಭರತನೇ ಅನುಭವಿಸಲಿ! ರಾಜನಿಗೆ ನಾನು ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಈತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ, ದುಃಖದಿಂದ ಕಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಇರುವನು. ಈಗ ದಶರಥನು ನಿನಗೆ ಹೇಳ ಬೇಕಾದ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಇದು. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆತನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡು.'' ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವ ನ್ನಾಡುತಿದ್ದರೂ, ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖವಾಗಲಿ, ವ್ಯಥೆಯಾಗಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ವಿಕಾರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ತಲಾಗಿ ದಶರಥನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬೇಯುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ತಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು.}

ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ರಾಮನು, ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಾಳದೆ, ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ತಾಯಿ! ಅದಕ್ಕೆ ತಡೆಯೇನು? ಈ ಅಲ್ಪವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನವೇಕೆ? ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭರತನೇ ಅನುಭವಿಸಲಿ! ತಂದೆಯು ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆಯೇ ನಡೆಸಲಿ! ನಾನು ಜಟಾವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಈಗ ನನ್ನೊಡನೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಸುಮುಖನಾಗಿ ಮಾತಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಮೊದಲು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು? ಎಲೆ ಜನನಿ! ನೀನು ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ಇದೋ! ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುವೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ ನಾನು ಜಡೆಯನ್ನೂ ನಾರುಮಡಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುವೆನು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಉತ್ತಮಧರ್ಮವಾವುದು? ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಗುರುವಾಗಿ, ತಂದೆಯಾಗಿ, ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವ ಈತನು ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನಾದರೆ, ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ನಾನು ಮಾಡದಿರುವೆನು? ನೀನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರನು. ಆದರೆ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಸದೆ, ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪರಮಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಈತನು ತನ್ನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸದೆ ಮರೆಸಿಟ್ಟಿರುವನೆಂಬುದೊಂದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಸಂಕಟ ಪಡುವೆನು. ಎಲೆ ಜನನಿ! ನನ್ನೊಡಹುಟ್ಟಿದ ಭರತನಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಭೇದಬುದ್ಧಿ ಯುಂಟೆ? ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಇತರರು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಅವನಿಗಾಗಿ ನಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಧನವನ್ನಾಗಲಿ, ಸೀತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಈವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತತಂದೆಯೇ ನನಗೆ ಪ್ರೇರಿಸು ವುದಾದರೆ ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಇದಲ್ಲದೆ, ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೃಪ್ತಿ ಯುಂಟಾಗಿ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂ ಪರಿಪಾಲಿತವಾಗುವುದಾದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು ನಡೆಸದಿರುವೆನೆ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ತಂದೆ ಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು. ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಆಹಾ! ಇದೇನು? ತಂದೆಯು ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೂ ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರಬಹುದೆ? ಅದೋ! ನೋಡು! ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿದ ಆತನು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲ ವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವನು! ಈಗಲೇ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಯಿಂದ ಒಳ್ಳೇವೇಗವುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳಮೇಲೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಭರತನನ್ನು ಮಾವನಮನೆಯಿಂದ ಕರೆತರಿಸು. ಇದೋ! ನಾನೂ ಈಗಲೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುವೆನು. ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನುಕೂಡ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದು ದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬರುವೆನು," ಎಂದನು. ರಾಮನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷವುಂಟಾ ಯಿತು. ಆತನನ್ನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತ "ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಈಗಲೇ ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳು ಹಿಸಿ ಮಾವನಮನೆಯಿಂದ ಭರತನನ್ನು ಕರೆತರಿಸುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು 'ಭರತನಿಗಾದರೋ ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಹಳಭಕ್ತಿಯಿರುವುದು. ಅವನು ಬರುವವರೆಗೂ ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರೆ, ಇವನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭರ ತನು ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪಲಾರನು. ಆಗ ಕೆಲಸವೇ ಕೆಡುವುದು.' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪುನಃ "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದಿರುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಆ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ನನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೀನು ತ್ವರೆಪಡು. ನೀನ್ನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದೂ, ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಧೂ, ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿರುವೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ದಶರಥನಿಗೆ "ತಾನು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಈತನಿಗೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ವ್ಯಸನವಾಗಲಿ, ಕೋಪವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವಿಚಾರಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟರೆ, ಆಗ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದು. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನೀನು ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವವರೆಗೂ ಆತನು ಸ್ನಾನಭೋಜನಾದಿಗಳೊಂದನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು." ಎಂದಳು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತಿದ್ದ ರಾಜನು, "ಹಾ! ಕಷ್ಟವೇ!" ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು, ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಮಂಚದಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿಬಿದ್ದನು. ರಾಮನಾದರೋ ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೇಳಿದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, ದಶರಥನ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮುಂದೆಬಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಕಶೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಹೆದರಿ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಅಷ್ಟು ಕಠೋರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ಆವಳನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ, ಜನನಿ! ನನಗೆ [1] ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ನನಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನೆಂದು ತಿಳಿ. ನನಗೆ ಧರ್ಮವೊಂದೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವೇಹೊರತು ಬೇರೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈ ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪ್ರಿಯಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವುದು, ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ

---

1. ಭರತನು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತನೇ ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವನೆಂದು ತಾನು ಆಶೋತ್ತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ಶಂಕಿಸಬಹುದೆಂದೂಹಿಸಿ, ಈಗ ರಾಮನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಇದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಹಣದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದುದರಿಂದ, ಈಗಲೇ ಆಕೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆ ಶಂಕೆಯು ನಿವಾರಿತವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾದ ಧರ್ಮವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ನನಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಿರ್ಜನವಾದ ವನದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಎಲೆ ಜನನಿ! ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೀನು ಕಂಡಿಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಈ ಉದ್ಧೇಶವನ್ನು ನೀನು ಮೊದಲು ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಎಂದಾದರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆನೆ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವೇನಿತ್ತು? ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಕ್ಷೇಪದಂತೆ ನೀನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಈಡುಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯವೇನಿತ್ತು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸದ್ಗುಣವಿರುವುದೆಂದು ನೀನು ಎಣಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಹೋಗಲಿ! ಈಗಲೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡೆಂದು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಈಗಲೇ ನಡೆಸುವೆನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವಳ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಅಷ್ಟರವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವವನಲ್ಲ. ಒಡನೆಯೇ 1 ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಎಲೆ ಜನನಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೊಂದಿರುವುದು! ಭರತನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದಮೇಲೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುದರೊಡನೆ, ವೃದ್ಧನಾದ ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನಾದಿಯಾದ ಧರ್ಮವು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು.'' ಎಂದನು. ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅತ್ತಲಾಗಿ ದಶರಥನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಆತನಿಗೆ ದುಃಖವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ತನ್ನ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆತನು ಇದುವರೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿ

---

1. ದಂಡನೆಂಬವನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನ ಮಗನು. ಆತನ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ದಂಡಕವೆಂದು ಹೆಸರು. ಶುಕ್ರಶಾಪದಿಂದ ಆತನ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರಣ್ಯವಾಯಿತು. ಅದೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯವೆನಿಸುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದ್ದರೂ, ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಆ ಮೃದುವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ದುಃಖದಿಂದ ಮೈಗಾಣದ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿದ್ದ ಆತನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕೈಕೇಯಿಗೂ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡಿ, ಅಕ್ಷಣವೇ ಆ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ತಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಿತ್ರಮಂಡಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ||ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾದರೋ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವ್ಯಸನಕರವಾದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತುನೋಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬರುತಿದ್ದನು. ಅದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನದೊಡನೆ 1 ಕೋಪವೂ ಕಾಣಿಸುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಉಪಕರಣಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ರಾಮನು ಅವುಗಳನ್ನು 2 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ, ಭರತನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಲೋಕೈಕನಾಥನಾದ ಆ ರಾಮನು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ತನಗಧೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವಾದ ಕೋಸಲರಾಜ್ಯವು ತನಗೆ ತಪ್ಪಿಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡುವನೆ? ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆನಂದಪಡಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆತನ ಮುಖಕಾಂತಿಯು, ರಾಜ್ಯಭ್ರಂಶವೆಂಬ ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕುಂದುವುದು? ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಹ್ಲಾದಪಡಿಸತಕ್ಕ ಚಂದ್ರನಕಾಂತಿಯು ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಬರುವಂತೆ ರಾಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಾಸವೇ ಉಕ್ಕುತಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗಲೂ, ಆತನ ಮುಖವು ಕಳೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಾವಮಾನಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ

---

1. ಇದರಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಿರುವ ಗುಣತಾರತಮ್ಯವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

2. ಮಂಗಳವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ, ಚತುಷ್ಪಥಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಲಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾಡದೆ ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಮಹಾಯೋಗಿಯಂತೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಧೀರನಾದ ರಾಮನು ಹೊರಟುಬರುವಾಗ, ಉಪಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ತನಗೆ ತಂದು ಹಿಡಿದ ಛತ್ರಚಾಮರಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತಿದ್ದ ಪುರಜನವನ್ನೂ, ಪರಿಜನರನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಸಿದ್ಧವಾದ ರಥವನ್ನೂ ಏರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಈ ಕಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ದುಃಖಿಸದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಇದರಿಂದುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ದುಃಖವನ್ನೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ವ್ಯಸನಕರವಾದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವುದೆಂಬ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ, ಮಹಾಧೀರನಾದ ಈ ರಾಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯಸನಚಿಹ್ನಗಳನ್ನೂ ಕಾಣದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಶರತ್ಕಾಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ತನ್ನ ಮುಖಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕುಂದಿಸದೆ, ಸಂತೋಷವನ್ನೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೃದುವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ ತಾಯಿಯಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗಿ, ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆನಿಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂಕೂಡ, ತನ್ನ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಂದನು. ರಾಮನು ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ತನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಜನಸಮೂಹವನ್ನೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ತನಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ವನವಾಸಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಿ, ಆದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾಗಿರುವ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯಾವ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೇ ತೋರಿಸುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

{ ರಾಮನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ತನ್ನ ವನವಾಸವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ವಿಲಾಪವು. }

ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಗೂ, ದಶರಥನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದ ಕೈಗಳೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟುಬಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಹಾಹಾಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೋಳಾಟವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಪತ್ನಿಯರು ರಾಮನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಗುಣವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತ, "ಅಯ್ಯೋ! ರಾಮನು ನಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರದ ಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುತ್ತ, ನಮಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ರಾಮನು ಈಗ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊರೆದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವನಲ್ಲಾ! ಈತನು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ತನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಾಯನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ನಾವು ಎಷ್ಟೇಬಯ್ದರೂ ಕೋಪಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪವುಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ತೋರಿದರೆ. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಮಗೆ ಕೋಪಬಂದಾಗ ತಾನೇ ಬಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ರಾಮನು ಈಗ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಹೋಗುವನಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ದಶರಥನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕಾಗಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಈ ಲೋಕವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿರುವಹಾಗಿದೆ." ಎಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ, ಕರುವನ್ನು ಕಾಣದ ಹಸುಗಳಂತೆ ಕಳವಳಿಸಿ, ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಗೋಳಾಟವು ಹೊರಟುದನ್ನೂ, ತನ್ನ ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ದಶರಥನೂ ಕೇಳುತಿದ್ದನು. ಮೊದಲೇ ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಬೇಯುತಿದ್ದ ದಶರಥನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯೂ, ನಾಚಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಪುನಃ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನೂ, ಅಂತಃಪುರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದ ಆ ಪ್ರಲಾಪಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಆನೆಯಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ ತಾಯಿಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿಯೂ, ವೃದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನೂ, ಅವನೊಡನೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಜನರೂ ಕುಳಿತಿರುವು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ರಾಮನು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಥಟ್ಟನೆ ಇದಿರೆದ್ದು, ಜಯಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಮೊದಲನೆಯತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಎರಡನೆಯತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಬಹಳ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕೆಲವು ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವರಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೊರಟು, ಮೂರನೇತೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲುಕಾಯುತಿದ್ದ ವೃದ್ಧಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಬಾಲಿಕೆಯರನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಅವರೂ ಈ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಜಯಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಮನು ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾದರೋ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ರಾಮನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತಿದ್ದು, ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಿಳೀದುಕೂಲವನ್ನುಟ್ಟು, ಮಂಗಳಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಹೀಗೆ ವ್ರತನಿಷ್ಠಳಾದ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ದೇವಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೊಸರು, ಅಕ್ಷತೆ, ತುಪ್ಪ, ಕಡುಬು, ಹವಿಸ್ಸುಗಳು, ಅರಳು, ಬಿಳೀಹೂವಿನಹಾರಗಳು, ಪಾಯಸ, ತಿಲೋದನ, ಸಮಿತ್ತು, ಪೂರ್ಣಕುಂಭಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಬಿಳೀಪಟ್ಟೆಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು, ವಿಷ್ಣುತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದೂ, ದೇವತೆಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂಕೂಡ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈಗ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಅಗಲಿದ್ದ ಮರಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯಂತೆ, ಬಹುಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಹೀಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಇದಿರುಗೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ರಾಮನು ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಎರಡುತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಪುತ್ರವತ್ಸಲೆಯಾದ ಆಕೆಯು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ "ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಜಋಷಿಗಳಂತೆ ನೀನು ದೀರ್ಘಾಯುಸ್ಸನ್ನೂ, ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನುಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ನಡೆಸುವನಾಗು ! ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಇದೇನು ? ನೀನು ಏನನ್ನೋ ಚಿಂತಿಸುವಹಾಗಿದೆ ? ಈಗ ನಿನಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಂಕಿಸುವೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆಗಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ನಿನಗೆ ರಾಜನು ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.'' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದು ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ರಾಮನು ಆ ಆಸನವನ್ನು [1] ಕೈಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಗೆ, ಆ ಅಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೆಂದು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಆಕೆಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಗೌರವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಬಹಳ ನಮ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, "ಎಲೆ, ಜನನಿ! ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನರಿಯದೆ ಏಕೆ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವೆ ! ನಿನಗೆ ಈಗ ಮಹಾಭಯವೊಂದು ಬಂದೊದಗಿರುವುದು. ನಾನಾದರೋ ಇಂತಹ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ, ಅಂಜುವನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈಗಿನ ವಿಷಯವು ನಿನಗೂ, ಸೀತೆಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಂದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈಗಲೇ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಈ ರತ್ನಮಯವಾದ ಪೀಠದಿಂದೇನು ? ಈಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಾಪಸಯೋಗ್ಯವಾದ [2] ವಿಷ್ಟರವೆಂಬ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲವು ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ [3] ಆರೆಂಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಾನು ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೇನು, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳು, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳು, ಮುಂತಾದುವನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಡಿಗೆಯವರಿಂದ

---

1. ಇತರರು ಕೊಟ್ಟ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಕೈಯಿಂದಲಾದರೂ ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯುಂಟು.

2. ಇಲ್ಲಿ (ವಿಷ್ಟರಾಸನಯೋಗ್ಯೋಮೇ ಕಾಲಃ) ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಷ್ಟರವೆಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ತಾಪಸರ ಆಸನಕ್ಕೆ ಹೆಸರು.

3. ಇಲ್ಲಿ "ಷಟ್ಚಾಷ್ಟೌಚ ವರ್ಷಾಣಿ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದರರೆ ಬಹಳ ದೀರ್ಘಕಾಲವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ, ಆರೆಂಟು ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಮಿತವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾಂಸವು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನನಗೆ ದುರ್ಲಭವು. ಇನ್ನು ನಾನು ಋಷಿಗಳಂತೆ ಜೀವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಭರತ ನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ನನಗಾದರೋ ತಾಪಸನಂತೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಗಳವರೆಗೆ ನಾನು ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ತಿಂದುವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು," ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿ ಯಿಂದ ಕಡಿದ ಮರದ ತುಂಡಿನಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷಯವಾದಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದ ದೇವಶಾಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಕಾಣು ತಿದ್ದಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡರಿಯದ ಆಕೆಯು, ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಬಾಳೇಗಿಡದಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಥಟ್ಟನೆ ಸಮೀ ಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಬಹಳ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು, ಅದರಿಂದುಂಟಾದ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಣ್ಣಿನ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮೈಯನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ, ಎದ್ದುನಿಂತಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯಂತೆ, ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿರಲು, ರಾಮನು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಒರಸಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಯಾವಾ ಗಲೂ ರಾಜಭೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳೆದು ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡರಿಯದ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಕೇಳುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು. "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಇದೇನು? ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೆ? ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರ ಬೇಕೆ? ನನಗೆ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ತಂದಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಂ ತಿದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದೆಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮಹಾಘೋರವಾದ ಪುತ್ರ ವಿರಹವೆಂಬ ಈ ದುಃಖವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸದಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಬಂಜೆಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಬಂಜೆಯರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದೊಂದೇ ಚಿಂತೆಯೇ ಹೊರತು, ಈ ವಿಧವಾದ ಬೇರೇ ದುಃಖ ಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಕೈಸಾಗುವಾಗಲೂ ಕೂಡ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪತ್ನಿಯೆಂಬ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟು ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಸತ್ಕರಿಸಿದವನಲ್ಲ. ನಾನು ಹೆಸರಿಗೆ ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಇದು ವರೆಗೆ ರಾಜಮಹಿಷಿಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯಾವಸುಖವನ್ನೂ ಕಂಡವಳಲ್ಲ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅದು ಹೋಗಲಿ! ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಅದರ ಬಲದಿಂದಲಾದರೂ ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೆನು. ಹಾ! ದೈವವೆ! ಈಗ ಅದೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಯಿತು. [1] ನಾನು ರಾಜನಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ, ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಹೀನರಾದ ನನ್ನ ಸವತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗಳೆದು, ನನ್ನ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗುವರು. ಅಹಾ! ಅವರ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸವತಿಯರ ಬಾಯಿಗೆಸಿಕ್ಕಿ ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬೇರೆ ದುಃಖವೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಕೊನೆಗಾಣದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಂಕಟವು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ, ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಿಯನಾದ ನೀನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ನನ್ನ ಸವತಿಯರು ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನೀನೂ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ನನಗೆ ಉಳಿಗಾಲವೆಲ್ಲಿಯದು? ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನೇ ನನ್ನನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವನು. ಕೈಕೇಯಿಯ ಗೌಡಿಯರನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವನು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಗೌಡೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಕೀಳಾಗಿ ಎಣಿಸುವನು. ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ಇದುವರೆಗೆ ಅರಮನೆಯ ಪರಿಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರಾದರೂ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತ ಅನುವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಬಂತೆಂದರೆ, ಅವರು ಕೈಕೇಯಿಯ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾ! ಕಷ್ಟವೆ! ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾದ ಮಾತೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಮೇಲೆ ಆಕೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯದ್ವೇಷವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡತೊಡಗುವಳು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಮುಖವನ್ನು ಗಂಟುಹಾಕುತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ? ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ನಾನು ಯಾರೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ?

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಸಾ ಬಹೂನ್ಯಮನೋಜ್ಞಾನಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಹೃದಯಚ್ಛಿದಾಂ । ಅಹಂ ಶ್ರೋಷ್ಯೇಸಪತ್ನೀನಾಮವರಾಣಾಂ ವರಾಸತೀ ॥", ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. (ಸಾ ಅಹಂ) ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಹೀಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದ ನಾನು, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ (ಹೃದಯಚ್ಛಿದಾಂ) ನನ್ನ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕ, ಮತ್ತು (ಅವರಾಣಾಂ) ನನಗಿಂತಲೂ ನಿಕೃಷ್ಟರಾದ, ತಾನು ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೀನಾದರೂ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದುದುಮೊದಲು ಕಳೆದ 1 ಹದಿನೇಳುವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾದಿದ್ದೆನು. ಅದೂ ತಪ್ಪಿತು! ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಸವತಿಯರ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಇನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಾನು ಬದುಕಿರಲಾರೆನು. ಈಗಲೇ ನನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದು. ಈಗಲಾದರೋ ಕೊನೆಗಾಣದ ಮಹಾದುಃಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನಿನ್ನ

ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಒಂದುವೇಳೆ ತಾನು ಇತರ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ದಂಡಿಸಿದರೂ ದಂಡಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಲ್ಪಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಲಾರಂಭಿಸುವರೆಂದು ಭಾವವು. (ಸಪತ್ನೀನಾಂ) ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸವತಿಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ವ್ಯಸನವು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸವತಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ತನಗಿಂತ ಹೀನರಾದವರು ತನ್ನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಬೈಯುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಬಹೂನಿ) ಮೊದಲೇ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹೇಳುತಿದ್ದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಹೇಳುವರೆಂದರ್ಥವು. (ಅಮನೋಜ್ಞಾನಿ) ಇಂಪಲ್ಲದವುಗಳೆಂದರೆ ಕಠಿನವಾದುವುಗಳೆಂದರ್ಥವು. ಮೊದಲು ಅವರು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುತಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರ್ದವವನ್ನಾದರೂ ತೋರಿಸುತಿದ್ದರು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. (ವಾಕ್ಯಾನಿ) ಇದುವರೆಗೂ ಮೇಲೆ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ, ನನಗೆ ಮರ್ಮಭೇದಕವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯಂಗ್ಯಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಪದಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸುತಿದ್ದರು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರೆಂದು ಭಾವವು. ವರಾಸತೀ) ನಾನು ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದೂ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು. (ಸಪತ್ನೀನಾಂ) ಇಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದುದು ಕೇವಲಕೋಪದಿಂದಲೇ ಹೊರತು, ನಿಜವಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಈ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಏಕವಚನಾರ್ಥವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

1. ಇಲ್ಲಿ "ದಶ ಸಪ್ತ ಚ ವರ್ಷಾಣಿ ತವ ಜಾತಸ್ಯ ರಾಘವ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ರಾಮನ ವಯಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳುವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹಿಂದೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದಶರಥನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ದಶರಥನು "ಊನಷೋಡಶವರ್ಷೋಽಮೇ ರಾಮಃ" ರಾಮನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹದಿನಾರುವರ್ಷಗಳೂ ತುಂಬಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಆ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನಿಗೆ ವಿವಾಹವು ನಡೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನೊಡನೆ "ಉಷಿತ್ವಾ ದ್ವಾದಶ ಸಮಾ ಇಕ್ಷ್ವಾಕೂಣಾಂ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮುಖವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಬಲ್ಲೆನು. ಅಥವಾ ಬದುಕಿದ್ದರೂ, ಆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದ ಜೀವನದಿಂದ ಫಲವೇನು? ಅಯ್ಯೋ! ನೀನು ಭಾಗ್ಯಹೀನೆಯಾದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಇದುವರೆಗೆ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೇ ಬಳೆದುದಲ್ಲದೆ, ಮುಂದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದೆನು. ಎಷ್ಟೋ ದೇವತಾಧ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದೆನು. ಎಷ್ಟೋ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಳಲಿಸಿದೆನು.

ನಿವೇಶನೇ" ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಳು ಹೀಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡನೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಅದರಮೇಲೆ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ಬಂದು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಶರಥನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳೂ ಸೇರಿದರೆ, ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿರಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನೊಡನೆ "ಮಮ ಭರ್ತಾ ಮಹಾತೇಜಾ ವಯಸಾ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ। ಅಷ್ಟಾದಶ ಹಿ ವರ್ಷಾಣಿ ಮಮ ಜನ್ಮನಿ ಗಣ್ಯತೇ" ಎಂಬುದಾಗಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳೆಂದೂ, ತನಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿರುವಳು. ಇದರಿಂದ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಹದಿನೇಳು ವಯಸ್ಸೂ, ದಶರಥನ ಮಾತಿನಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಯಸ್ಸೂ, ಸೀತೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವಯಸ್ಸೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅದರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಹೇಳಿರುವ "ದಶಸಪ್ತ ಚ ವರ್ಷಾಣಿ ತವ ಜಾತಸ್ಯ ರಾಘವ" ಎಂಬವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ (ಜಾತಸ್ಯ) ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ದ್ವಿತೀಯ ಜನ್ಮವೆಂದರೆ ಉಪನಯನವೆಂದರ್ಥವು. "ಮಾತುರ್ಯದಗ್ರೇ ಜಾಯಂತೇ ದ್ವಿತೀಯಂ ಮೌಂಜಿಬಂಧನಾತ್। ಅತ್ರಾಸ್ಯ ಮಾತಾ ಸಾವಿತ್ರೀ ಪಿತಾ ತ್ವಾಚಾರ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಶಸ್ತಸ್ಮಾದೇತೇ ದ್ವಿಜಾತಯಃ॥" ಎಂಬಂತೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ದ್ವಿಜರೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಉಪನಯನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮವುಂಟಾದಹಾಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯವಚನವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಗರ್ಭೈಕಾದಶೇಷು ರಾಜನ್ಯಂ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ, "ಏಕಾದಶೇಷು" ಎಂದು ಬಹುವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಒಂಬತ್ತು, ಹತ್ತು, ಅಥವಾ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಉಪನಯನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು, ಒಂಭತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಪನಯನವು ನಡೆಯಿತು. ಈ ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಪನಯನ ಕಾಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿ, ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳಾದುದಾಗಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಲೆಕ್ಕದಿಂದಲೇ ಸೀತೆಯೂ ಕೂಡ, ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಮೇಲಿನ ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಎದೆಯು ಒಡೆದು ಹೋಗದೇ ಇರುವುದಲ್ಲಾ! ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಹೊಳೆಯು ಬಂದಾಗಲೂ ಒಡೆದುಹೋಗದಿರುವ ನದಿಯ ದಡದಂತೆ, ಈ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿ ಬಹುಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನನಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರಣವನ್ನೇ ಬರೆದಿರಲಾರನು. ಅಥವಾ ಭಾಗ್ಯಹೀನೆಯಾದ ನನಗೆ

ಸೇರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಾದುವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ, ಸೀತಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಇದರಂತೆಯೇ ದಶರಥನು ಹೇಳಿರುವ "ಊನಷೋಡಶ ವರ್ಷಃ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದೊಡನೆಯೂ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ದಶರಥನು ರಾಮನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕಡಮೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ಮಾರೀಚನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿರುವನು. ಆಮೇಲೆ ಮಾರೀಚನೇ ರಾವಣನೊಡನೆ, ರಾಮನ ಈ ಯುದ್ಧವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ (ಬಾಲೋದ್ವಾದಶವರ್ಷೋಽಯಮಕೃತಾಸ್ತ್ರಶ್ಚ ರಾಘವಃ) ಎಂದು, ರಾಮನನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು ಆದುದರಿಂದ ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು, "ಸಮಾ ದ್ವಾದಶ ತತ್ರಾಹಂ ರಾಘವಸ್ಯ ನಿವೇಶನೇ। ಭುಂಜಾನಾ ಮಾನುಷಾನ್ ಭೋಗಾನ್" ಎಂದೂ, "ಉಷಿತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಸಮಾ ಇಕ್ಷ್ವಾಕೂಣಾಂ ನಿವೇಶನೇ" ಎಂದೂ, ತಾನು ಹನ್ನೆರಡುಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮಾರೀಚನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಸೀತೆಯ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ವಿವಾಹಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದುವೆಂದೂ, "ತತ್ರ ತ್ರಯೋದಶೇ ವರ್ಷೇ ರಾಜಾಮಂತ್ರಯತಪ್ರಭುಃ॥" ಎಂಬುದರಿಂದ, ರಾಮನ ಹದಿಮೂರನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದಶರಥನು ಅತನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನೆಂದು ಸೀತೆಯು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮನು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ, ದಶರಥನು ಹೇಳಿರುವ "ಊನಷೋಡಶವರ್ಷಃ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹದಿನಾರುವರ್ಷಗಳಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಇನ್ನೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದರೆ, ದಶರಥನ ಲೆಕ್ಕವೂ ಸರಿಹೋಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ಉಪನಯನವೂ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವರ್ಷವಾದ ಮೇಲೆ ವಿವಾಹವೂ, ಆಮೇಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸವೂ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವನಪ್ರವೇಶವೂ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಸಿದ್ಧವು. ಮತ್ತು "ಮಮ ಭರ್ತಾ ಮಹಾತೇಜಾ ವಯಸಾ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ। ಅಷ್ಟಾದಶಹಿ ವರ್ಷಾಣಿ ಮಮ ಜನ್ಮನಿ ಗಣ್ಯತೇ॥" ಎಂದು, ರಾಮನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಮನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವಿರಲಾರದು. ಹಾಗೆ ಯಮನು ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೇ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕಾದರೆ ಆತನಿಗೇನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯೆ? ಗೊಳಿಡುತ್ತಿದ್ದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಂಹವು ಜಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲದಿರುವುದೆ? ಮಹಾದುಃಖವುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವೂ, ಈ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ, ಭೇದಿಸಿ ಹೋಗದಿರುವುದರಿಂದ, ಇವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರಬಹುದು! ಈ ನನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾಶವಿರದು!

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ತನಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳಿರುವಳಾದುದರಿಂದ, ರಾಮನಿಗಿಂತ ಸೀತೆಯು ಏಳುವರ್ಷಗಳು ಕಿರಿಯಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸೀತೆಗೆ ಆಗ ಐದೇ ವಯಸ್ಸಿರಬೇಕು. ಸೀತೆಯು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆಗಿದ್ದ ಹದಿನೆಂಟುವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರೆ, ಆರು ವರ್ಷಗಳು ಮಿಗುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಸೀತೆಗೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಐದುವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದು ಆರನೆಯ ವರ್ಷವು ನಡೆಯುತಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ರಾಮನು ವಿವಾಹವಾದ ಕೂಡಲೆ "ರಾಮಸ್ತು ಸೀತಯಾಸಾರ್ಧಂ ವಿಜಹಾರ ಬಹೂನೃತೂನ್" ಎಂಬುದಾಗಿ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ವಿಹರಿಸುತಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷದ ರಾಮನು, ಐದಾರು ವರ್ಷದ ಬಾಲೆಯೊಡಗೂಡಿ ವಿಹಾರಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಈ ಸೀತಾರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಕಲೆತಿದ್ದರೆಂದಾಗಲಿ, ನಿರತಿಶಯವಾದ ರಾಜಭೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೌವನಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದಾಗಲಿ, ಈ ದಿವ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬಾಲ್ಯಯೌವನಗಳೆಂಬ ಅವಸ್ಥಾನಿಯಮವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ, ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವರು ಹನ್ನೆರಡು ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲಕನು, ಐದಾರು ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲೆಯೊಡನೆ ರತಿಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಂಭವವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಯಸ್ಸುಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತೆಂದೇ ಸಾಧಿಸುವರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಮತದವರು ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸುವ ರೀತಿಯೇನೆಂದರೆ:—"ಊನಷೋಡಶವರ್ಷಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡನೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಆತನಿಗೆ ಹದಿನಾರುವಯಸ್ಸು ತುಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಮಾತ್ರವೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಶರಥನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೊಡನೆ ಹೇಳಿರುವ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಲ್ಲಿ "ಬಾಲೋಹ್ಯಕೃತವಿದ್ಯಶ್ಚ ನವೇತ್ತಿಚ ಬಲಾಬಲಂ" "ರಾಮನು ಬಾಲನು, ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವನು. ತನ್ನ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರನು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನಲ್ಲವೆ? ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವಯಸ್ಸಿನ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತಿದ್ದನೆ?

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಥವಾ ಎಂತಹ ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣವು ತೀರಿದಹೊರತು ಯಾರಿಗೂ ಸಾವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾನು ಬದುಕಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ವ್ರತಗಳೂ, ದಾನಗಳೂ, ದೇವತಾಧ್ಯಾನಗಳೂ

ಎಂದು- ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ಅವರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ:- “ಬಾಲ ಆಷೋಡಶಾದ್ವರ್ಷಾತ್” ಹದಿನಾರುವರ್ಷದವರೆಗೆ ಬಾಲನೆಂಬ ವ್ಯವಹಾರವುಂಟೆಂದು ವಚನವಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಬಾಲ್ಯಯೌವನಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲನೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಯೌವನಾರಂಭದಲ್ಲಿಕೂಡ ಬಾಲನೆಂದೇ ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದೇಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಮಾರೀಚನೂಕೂಡ, “ಬಾಲೋದ್ವಾದಶವರ್ಷೋಽಯಮಕೃತಾಸ್ತ್ರಶ್ಚ ರಾಘವಃ ॥ ಅಜಾತವ್ಯಂಜನಶ್ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪದ್ಮಪತ್ರನಿಭೇಕ್ಷಣಃ” ಈ ರಾಮನು ಹನ್ನೆರಡು ವಯಸ್ಸಿನವನು. ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಯೌವನಚಿಹ್ನವಾದ ಮೀಸೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ” ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಯೌವನಚಿಹ್ನವೇ ಇಲ್ಲದ ಹನ್ನೆರಡು ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲಕನನ್ನು, ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಮಾರೀಚನು ಯುದ್ಧಭಯದಿಂದ ಭ್ರಮಿಸಿಯೋ, ಅಥವಾ ರಾವಣನಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಆತನು ನಿಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಕೂಡದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತನ್ನನ್ನು ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಎಷ್ಟೋದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಕೃತಾಸ್ತ್ರಃ” ಅಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹದಿನಾರುವಯಸ್ಸುಳ್ಳವನನ್ನೇ ಹನ್ನೆರಡು ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಿಲ್ಲದ ಅಂತಹ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಯವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತೂರಿಬಿಟ್ಟ ರಾಮನು, ಈಗ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನಾಗಿ, ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿರುವಾಗ, ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ರಾವಣನಿಗೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾರೀಚನು ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹೇಳಿರಬಹುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ “ಅಜಾತವ್ಯಂಜನಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ, “ಆತರುಣಿಗೆ ನಡುವೇ ಇಲ್ಲ” ವೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಯೌವನಚಿಹ್ನಗಳು ಆಗ ತಾನೇ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವೇ ಹೊರತು, ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು “ಏಕವಸ್ತ್ರಧರೋಧನ್ವೀ ಶಿಖೀ ಕನಕಮಾಲಯಾ” ಒಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಬಾಲಶಿಖೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಬಾಲವೇಷದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಹದಿನಾರು ವಯಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ “ಏಕವಸ್ತ್ರಧರಃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಒಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವನೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಗಂಟಾಗಿಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾದನೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಿಷ್ಫಲಗಳಾದುವು. ಉಪ್ಪುನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜದಂತೆ ನಾನು ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಎಂದೂ ಕಾಣದ ಮಹಾವ್ಯಸನವು ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ದುಃಖಗಳು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ ಮನುಷ್ಯನಾದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದಾದರೆ, ನಾನು ಆ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದೆನು. ಕರುವನ್ನು ಕಾಣದ ಆಕಳಿನಂತೆ, ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರಲಾರದೆ, ಈಗಲೇ ಯಮಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರುತಿದ್ದೆನು. ಆದಕ್ಕೂ ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ಈಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ಜೀವನವೆ? ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕರುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವ ಹಸುವಿನಂತೆ, ನಾನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಆಗಾಗ ನೋಡುತಿದ್ದಾದರೂ ಸಂತೋಷಪಡಬಹುದು.'' ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಸವತಿಯರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ರಾಮನು ಸತ್ಯಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತಿದ್ದಳು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

"ವಯಸಾ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಹೇಗೆ ಸಂಗತವಾಗುವುದೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಈ ರಾಮನು ತನ್ನ ದೇಹಸೌಕುಮಾರ್ಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುವಯಸ್ಸುಳ್ಳವನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತಿದ್ದನೆಂದೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ನಿತ್ಯಯೌವನವುಳ್ಳವನೆಂದು ಭಾವವು. ದೇವತೆಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವಯಸ್ಸುಳ್ಳವರಂತೆಯೇ ಕಾಣುವರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿರುವುದರಿಂದ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು "ಗರ್ಭೈಕಾದಶೇಷು ರಾಜನ್ಯಂ" ಎಂಬಂತೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಉಪನಯನವನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಣಿಸಿದರೆ, ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳಾಗುವುವು. ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಈ ವನವಾಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತೆಂಟು ಸಂವತ್ಸರಗಳಾಗುವುವು" ಎಂದು ಕೆಲವರು ಸ್ಥಾಪಿಸುವರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಯು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರಾವಣನೊಡನೆ "ವಯಸಾ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ" ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದವನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಪಾಪಭಯವುಳ್ಳಸೀತೆಯು ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಬೇರೆವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ವನಪ್ರವೇಶಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷವೆಂಬುದನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು;
ಮತ್ತು ಸತ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಕೂಡದೆಂದು ರಾಮನು
ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು.

ಕೈಕೇಯಿಯ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಕೋಪವು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇವನು ರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ಧರ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊರಬೀಳಿಸದೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮಗನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆ ಕೋಪವು ಉದ್ರೇಕಹೊಂದಿತು. ಆಗ ಬಹಳದೀನನಾಗಿ, ಅವಳ ದುಃಖವನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ, ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸುತ್ತ, 1 ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. “ಅಮ್ಮ ಕೌಸಲ್ಯೆ! ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತಿಗಾಗಿ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೂಕೂಡ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದರೋ ಬಹುಳವೃದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಆತನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಸ್ತಿಮಿತವಿಲ್ಲದೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರುವುದು. ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದರೂ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬುದು ಆತನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮೊದಲೇ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟಿರುವ ಆತನು, ಕಾಮಪರವಶನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಮೇಲೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ತಾನೇ ಆಡಲಾರನು? ಆತನಿಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ ವಿವೇಚನೆಯೆಲ್ಲಿಯದು? ಈಗ ಆತನ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಬಾರದು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಷ್ಟು ರಾಮನು ಮಾಡಿರುವ ಅಪರಾಧವೇನು? ಈತನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ದೋಷವೇನೂ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ! (ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಇಷ್ಟುಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಹೆಂಗಸಿನಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರುವನಲ್ಲವೆ? ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ

---

1. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲೋಚಿತವೆಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅವಕಾಶಕೊಡದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಪ್ರಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆತನಿಗೆ, ಅವಳ ದುಃಖೋಪಶಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವುಂಟಾಯಿತೆಂದರ್ಥವು. ರಾಮನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅಳುತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಿಸದೇ ಬಿಡದೆಂದೂ ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುವೆನು. ಆತನು ನನಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ.) ಅದು ಹೋಗಲಿ! ರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಹಗೆಯಾಗಿದ್ದವನೂ ಕೂಡ ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಲಾರನು. ಆತನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾದವನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಆವನಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಲಾರನು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ, ಕಪಟವನ್ನರಿಯದ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುವ ಇಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನು, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಯಾವಮನುಷ್ಯನು ತಾನೇ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ತೊರೆದುಬಿಡುವನು? ಇಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾದರೂ ಬಾಲ್ಯ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳವನಂತೆ ಚಪಲಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವ ಈ ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಯಾವ ಮಕ್ಕಳು ತಾನೇ ಗೌರವಿಸುವರು? ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೌಢರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಚಪಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಇಂತಹ ತಂದೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ, ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ತಾವು ಹಿಡಿಯುವರು. ಅಣ್ಣಾ! ಈ ವನವಾಸಪ್ರಸ್ತಾವವು ಹೊರಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ನೀನು ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು! ನಿನಗೆ ನಾನೂ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವೆನು. ನಾನು ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಜೆಂಬಲವಾಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಕೈಮಾಡಲಾರರು. ಹಗೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯಮನನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ನಡುಗುವರು. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನಿನಗೆ ಕೆಡುಕನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೆ, ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಈ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮನುಷ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಭರತನ ಕಡೆಯವರಾಗಿಯೂ, ಆತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ, ಇರುವವರು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅಂತವರನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಕೊಲ್ಲುವೆನು. ಇದು ಸಾಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾಲವಲ್ಲ! ನಾವು ಮೃದುವಾಗಿದ್ದಷ್ಟೂ ಇತರರು ನಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರು. ಒಂದುವೇಳೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನೇ, ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಏನಾದರೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಆತನನ್ನೂ ಕೊಂದುಬಿಡುವೆವು. ಅಥವಾ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವೆವು. ಇದನ್ನು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಕಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಪರವಶನಾಗಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನರಿಯದೆ, ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕನಾದವನು ತನಗೆ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತವನನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವುಂಟು. ಅಣ್ಣಾ ! ಇದೇನು ? ಯಾರಬಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವನು ? ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು ? ನಿನ್ನೊಡನೆಯೂ, ನನ್ನೊಡನೆಯೂ ಇಷ್ಟು ದ್ವೇಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಾದರೂ, ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಈತನಿಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರ ಬಲವುಂಟು ? ಅಮ್ಮ ಕೌಸಲ್ಯೆ ! ಭರತನಂತೆ ನಾನೂ ಈ ರಾಮನಿಗೆ ದಾಯಾದಿನಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಅಂತರಂಗಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನನಗೆ ಈತನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವುಂಟು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಈ ಧನುಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆಯೂ, ನನ್ನ ಸತ್ಯದಮೇಲೆಯೂ, ನನ್ನ ಸುಕೃತಗಳಮೇಲೆಯೂ, ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಶಪಥಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು. ರಾಮನು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಘೋರವಾದ ಮಹಾರಣ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ ! ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವಂತೆ, ನಾನು ನನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು ? ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನಾದರೂ ನೋಡು ? ರಾಮನೂ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿ" ಎಂದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ ! ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಾ ? ಇದು ನಿನಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು ? ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಸವತಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಕಟಪಡಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಈಗಲೂ ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನುಮಾಡುತ್ತ, ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬ ಈ ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಬಾ ! ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಧರ್ಮವೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದನು. ನಿನಗೆ ತಂದೆಯು ಹೇಗೆ ಪೂಜ್ಯನೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾಯಿಯಾದ ನಾನೂ ಪೂಜ್ಯಳಲ್ಲವೆ ? ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನೂ ನೀನು ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ ? ನೀನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲೇ ಕೂಡದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿದಮೇಲೆ ನನಗೆ ಈ ಜೀವವೇಕೆ? ಈ ಸುಖವೇಕೆ? ನೀನಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಕಡ್ಡಿಕಸಗಳನ್ನಾದರೂ ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವುದು ಮೇಲೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ವ್ಯಸನದಿಂದ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾದರೆ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ನಾಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೇ ಹೊರತು ಬದುಕಿರಲಾರೆನು. ಇದರಿಂದ ನೀನು ಇದೊಂದು ಮಹಾಪಾತಕಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ನದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಡೆಯನಾದ ಸಮುದ್ರನು ಪಿಪ್ಪಲಾದನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದುಂಟಾದ 1 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಾತಕಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಸಂಕಟವನ್ನನುಭವಿಸಿದಂತೆ, ನೀನು ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿಯಬೇಕಾಗುವುದು." ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು.'' ಎಲೆ ಮಾತೆ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ನನಗೆ ಧರ್ಮವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ನಾನು ಗೌರವಿಸಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಡವೆ? ನಿನಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಆತನು ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ನಾನು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವುದಾಗಿ ಮೊದಲೇ

---

1. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಮಹಾಪಾತಕವು. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಈವಿಧವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯುಂಟಾದಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ, "ಪಿಪ್ಪಲಾದಸಮುತ್ಪನ್ನೇ ಕೃತ್ಯೇ ಲೋಕಭಯಂಕರಿ" ಎಬುದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರನು ಪಿಪ್ಪಲಾದನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಪಟ್ಟುದರಿಂದ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಒಂದು ಕೃತ್ಯೆ (ಶೂನ್ಯದದೇವತೆ) ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದು ಸಮುದ್ರನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿತು. ಈ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂದು ವ್ಯವಹರಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮೊದಲು ಕಾಶ್ಯಪಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಈಗ ಅಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡದವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ದುಷ್ಫಲಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಸಮುದ್ರನು ಮಾತೃದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂಬ ಪುರಾಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಒಪ್ಪಿಬಂದಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಈಗ ಶಕ್ತನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಣಾಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ವ್ರತನಿಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಂಡುಮಹರ್ಷಿಯು ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಗೋಹತ್ಯೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಆತನೇನು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವನಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಗರಪುತ್ರರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಸಗರನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರು. ಜಮದಗ್ನಿಪುತ್ರನಾದ ಪರಶುರಾಮನೂಕೂಡ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ, ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆಯೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರು ಪಿತೃವಚನ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಬಹುಸಾಹಸದಿಂದ ನಡೆಸಿರುವರು. ಈಗ ನಾನೂ ತಂದೆಯ ಹಿತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದು ಧರ್ಮವು. ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಗೋವಧೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಘೋರಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಿರುವಾಗ, ನಾನು ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಕಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಪಿತೃವಾಕ್ಯವನ್ನು ಲಂಘಿಸುವುದು ಧರ್ಮವೆ? ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹಾಗೆ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿರುವೆನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾತ್ಮರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸಿರುವ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಾನು ಈಗ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಾದುದು? ನಾನು ನಿನಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವೆನೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ಮಹಾತ್ಮರಾದ [1] ಪೂರ್ವಿಕರು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅನುಸರಿಸಿರುವದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿರುವೆನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಯತಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಆದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿ

---

1. ಪೂರ್ವಿಕರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದುದೆಂದರೆ ಅವರು ಸಮ್ಮತಿಸದ ಕೃತ್ಯಗಳೂ ಕೆಲವುಂಟು. ಅವುಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ನಡೆಸಕೂಡದೆಂದು ಭಾವವು. ಚಂದ್ರನು ತಾರೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದುದೇ ಮೊದಲಾದ ಅಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಗೋವಧೆ, ಮುಂತಾದುವು ಪೂರ್ವಿಕರು ನಡೆಸಿದ ಸಾಹಸಕೃತ್ಯಗಳಾದರೂ ಅಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಪಿತ್ರಾಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವು ಅಕೃತ್ಯಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು 'ಪಿತುಶ್ಶತಗುಣಂ ಮಾತಾ ಗೌರವೇಣಾತಿರಿಚ್ಯತೇ" ಪೂಜ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಗಿಂತಲೂ ತಾಯಿಯು ನೂರುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಹೇಳಿದುದು, ಶುಶ್ರೂಷಾವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು, ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಲ್ಲ. ತಂದೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯಾಮಕನಾದುದರಿಂದ, ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗಿಂತಲೂ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ಈ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನದಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಅನಿಷ್ಟವುಂಟಾದರೂ, ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿದವನಮೇಲೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡುವವರಲ್ಲಿಯೂ, ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, "ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಇತರರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಎಲೆ ಶುಭಂಗಳಾಂಗನೆ! ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾದರೋ, ಸತ್ಯ, ಶಾಂತಿ, ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದುದರಿಂದ, ಅವಳು ಈಗ ಈ ಮಹಾವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡುಗಾಣದಿರುವುದೇನೋ ಸಹಜವು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದುಚಿತವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮವೆ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದು, ಈ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬುದೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವುದು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು, ಆ ಧರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವವನು ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿನಡೆಯಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ! ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಈಗ ಶಕ್ತನಲ್ಲ. ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬೇಡ. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ನನಗೆ ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರೂರವಾದ ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. [1] ಧರ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸು. ಈ ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸು. ನನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಬುದ್ಧ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೇ ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು.'' ಎಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ

1. ಕೇವಲನೀತಿಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲದ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀತಿಯನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಯತಮತವನ್ನು ಉಪನ್ಯಸಿಸಿದಾಗ, ರಾಮನು ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸುತಿದ್ದನೆಂದು ರಹಸ್ಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ. ಪುನಃ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ. ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡು, "ಅಮ್ಮಾ! ಇನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡು! ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವೆನು. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಬೇಡುವೆನು. ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನೀನು ತಡಮಾಡಬೇಡ. ನನಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸು. ಈ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ತೀರಿದೊಡನೆಯೇ ಕಾಡಿನಿಂದ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಯಯಾತಿಯು ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ. ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದುಬಿಡುವೆನು. ದಶರಥನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಭಾರವು ನನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸೇರಿದುದೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ. ನಾನಾಗಲಿ, ನೀನಾಗಲಿ, ಸೀತೆಯಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಲಿ, ಸುಮಿತ್ರೆಯಾಗಲಿ, ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವು. ಇದೊಂದು ಅನಾದಿಯಾದ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿ. ಎಲೆ ತಾಯಿ! ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯ ಸಂಭಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡು. ವ್ಯಸನವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳಾಗು! ನಾನು ಈಗ ವನವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆಯೇ, ನೀನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸು." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮುಂದುಗಾಣದಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ಪುನಃ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವತ್ಸನೆ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿ ವೃದ್ಧಿಗೆ ತಂದೆನಲ್ಲವೆ? ಆ ಕೃತಜ್ಞತಾಧರ್ಮವನ್ನಾದರೂ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸು. ವಾತ್ಸಲ್ಯದವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇಹಸಂಬಂಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿನಗೆ ತಂದೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ ಪೂಜ್ಯಳಲ್ಲವೆ? ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ನೀನು ಆದರಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲಾರೆನು. ನನ್ನನ್ನು ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ನೀನಿಲ್ಲದಮೇಲೆ ನನಗೆ ಈ ಜೀವನವೇಕೆ? ಪರಲೋಕವೇಕೆ? ಪಿತೃಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಧೆಯು ಸಿಕ್ಕಿದರೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವೇ ಲಭಿಸಿದರೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿರದು. ಆನಂದಪ್ರದಗಳಾದ ಮಹರ್ಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದುನಿಂತರೂ, ನೀನು ಕಣ್ಣಿದಿರಿಗಿದ್ದಂತೆ ತೃಪ್ತಿಕರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದಳು. 1 ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯತಕ್ಕವರು ಕೊಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಉಪದ್ರವಪಡಿಸಿದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ. ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ತಾನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆದರೂ, ರಾಮನು ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ದೃಢಚಿತ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ತಾನು ಹಿಡಿದುನಿಂತನು. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ನೋಡಿ ರಾಮನು, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈ ವಿಧವಾದ ಧರ್ಮಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ರಾಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾರುಂಟು? ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸುಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ನಾನು ಮೊದಲಿಂದಲೂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಆದರೂ ನೀನು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ, ತಾಯಿಯಾದ ಈ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ದುಃಖಪಡಿಸುವುದುಚಿತವೆ? 1 ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಫಲಭೂತಗಳಾದ ಸೌಖ್ಯ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಮಹಾಗಜೋಽಧ್ವಾನಮನುಪ್ರವಿಷ್ಟಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದು ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನುಸಾರವಾದ ಪಾಠವು. "ಮಹಾಗಜೋಧ್ವಾನ್ತಮನುಪ್ರವಿಷ್ಟಃ" ಎಂಬುದು ಮಹೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನುಸಾರವಾದ ಪಾಠವು. ಇದಕ್ಕೆ "ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಓಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕತ್ತಲೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ಆನೆಯು, ಭಯದಿಂದ ಹೇಗೆ ತಪಿಸುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತಾಯಿಯ ವಿಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳವಾಗಿ ತಪಿಸುತಿದ್ದನೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

1. ಅಥವಾ ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಈಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆಯೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಫಲಸಾಧನಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುವ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬಿವು ಮೂರೂ, ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಿಯಳಾಗಿಯೂ, ಪುತ್ರವತಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹೆಂಡತಿಯಂತೆ ಫಲಸಾಧನಗಳಾಗುವುವು. ಆದರೆ, 'ಇವು ಮೂರೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಫಲಸಾಧಕಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನುಮಾತ್ರ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸಾಕಲ್ಲವೆ. ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಇವು ಮೂರನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡದೆ, ಕೇವಲ ಧರ್ಮಮಾತ್ರಸಾಧಕವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅರ್ಥಪರಾಯಣರು ದ್ವೇಷಿಸಲ್ಪಡುವರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಮಪರಾಯಣತ್ವವು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸುವುದು ಮೇಲೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಗಳೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮೂರುಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಧರ್ಮವೇ ಆಧಾರವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯಳಾಗಿದ್ದು ಕಾಮವನ್ನೂ, ಸತ್ಪುತ್ರಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವಂತೆಯೇ, ಧರ್ಮವೊಂದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುತಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸೌಖ್ಯಪ್ರದಗಳಾದ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ತಾವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು. ಯಾವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರುಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿಲ್ಲವೋ, ಆಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬಾರದು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಅರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅರ್ಥಪರಾಯಣನಾದವನು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಕೇವಲ ಕಾಮಪರಾಯಣತ್ವವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದಶರಥನು ನಮಗೆ ತಂದೆಯುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆತನೇ ಆಚಾರ್ಯನು. ಆತನೇ ರಾಜನು. ಮತ್ತು ಅವನು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯನು. ಆತನು ಕೋಪದಿಂದಲೋ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಕಾಮದಿಂದಲೋ, ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವಾಗ, ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದ ಯಾವ ¹ಪುತ್ರನು ತಾನೇ ಅದನ್ನು ನಡೆಸದಿರುವನು? ಅದುದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತನ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದುದೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯಲಾರೆನು. ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನನಗಾಗಲಿ, ಭರತನಿಗಾಗಲಿ, ಯಾವವಿಷಯವನ್ನಾದರೂ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವನಲ್ಲವೆ? ಈ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೂ ಆತನೇ ನಿಯಾಮಕನು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನೇ ಗತಿಯು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು

---

1. "ಜೀವತೋ ವಾಕ್ಯಕರಣಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಬ್ದಂ ಭೂರಿಭೋಜನಾತ್। ಗಯಾಯಾಂ ಪಿಣ್ಡದಾನಾಚ್ಚ ತ್ರಿಭಿಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪುತ್ರತಾ" ॥ ಎಂದರೆ ತಂದೆಯು ಬದುಕಿರುವಾಗ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೂ, ಆತನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಸಂತರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ, ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ, ಇವು. ಮೂರುಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಮಗನು ಪುತ್ರನೆನಿಸುವನೆಂದರ್ಥವು. ಈ ಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದಾರಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು. ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೂಕೂಡ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವು. ಈಕೆಯ ಪರಲೋಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಆತನೇ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧರ್ಮಸಿಯಾಮಕ ನಾಗಿ, ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಪೂರ್ವರಾಜರಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ನಮ್ಮ ತಾತನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೂ, ತಾಯಿಯು ಪತಿಯಾದ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಬರುವೆನೆಂಬುದು ಧರ್ಮವೆ? ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನೇ ತನಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಣ್ಣೆದಿರಿಗಿರುವಾಗ, ಗಂಡನಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳ ಕೈ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕಷ್ಟಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಇತರವಿಧವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಈಕೆಯು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದೆಂದರೇನು? ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವಾದರೂ ಇವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲಿರಕೂಡದು. ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಪತಿಯು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ನೀನು ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವುದು ಎಂದಿಗೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನನಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ದೌಹಿತ್ರನು ಹೇಳಿದ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯದಿಂದ ಯಯಾತಿಯು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಯೇ, ನಾನೂ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ನನ್ನ ನಿಯಮವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು. ಸುಖವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಸೇರುವೆನು. 1 ನಮಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಮಾಡು. ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ, ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಕೀರ್ತಿ

1. ಇಲ್ಲಿ "ಕುರುಷ್ವ ನಸ್ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನಾನಿ" ಎಂದು ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಮನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ನಮಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು" ಕೇಳಿದಂತೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ರಾಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿರುವಾಗ "ನಮಗೆ" ಎಂದು ಬಹುವಚನವನ್ನೇಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವನೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಇದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾಗಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆಯೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, "ಅಸ್ಮದೋದ್ವಯೋಶ್ಚ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿ ದ್ವಿವಚನಕ್ಕೂ ಬಹುವಚನವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸೀತೆಯು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರುವ ವಿಷಯವು ರಾಮನಿಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಾರದಿರನೆಂಬುದು ರಾಮನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ನಿಶ್ಚಯವಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. "ದೀಪ್ತಮಗ್ನಿಮರಣ್ಯಂ ವಾಯದಿ ರಾಮಃ ಪ್ರವೇಕ್ಷ್ಯತಿ। ಪ್ರವಿಷ್ಟಂ ತತ್ರ ಮಾಂ ದೇವಿ ತ್ವಂ ಪೂರ್ವಮವಧಾರಯ" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನು ತನ್ನೊಡನೆ ಬಂದೇ ಬರುವನೆಂದು ರಾಮನು ಮೊದಲೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ನಾವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರಬೇಕಾದುದೇ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ತುಚ್ಛವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡೆನು,” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತ್ವರೆಪಡಿಸಿದ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ [1] ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ಕೈಕೇಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಿರುವ ಕೋಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದು.

ದುಃಖದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ, ಹಾವಿನಂತೆ ಉದ್ಧವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಕೋಪದಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಸಹೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. “ವತ್ಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಏಕೆ ಕೋಪಿಸುವೆ? ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಕೋಪವನ್ನಡಗಿಸು. ನನಗೆ ಈ ವ್ಯಸನವು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ

---

1. ಇಲ್ಲಿ “ಸ್ವದರ್ಶನಂ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ದರ್ಶನವೆಂದರೆ ಮತವೆಂದರ್ಥವು. ತನ್ನ ಮತವಾದ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕೇವಲ ಧರ್ಮವೇ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು. ಉಳಿದುವೆರಡೂ ಅಪಾಯಹೇತುಗಳೆಂದು ರಾಮನ ಮತವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದುಃಖಿಸಬೇಡ! ಧೈರ್ಯವನ್ನವಲಂಬಿಸು. ಈ ಅಭಿಷೇಕವು ನಿಂತುಹೋದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಯಾವವಿಧವಾದ ಅವಮಾನವೂ ಇಲ್ಲವು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರು. ಈಗ ನನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಃ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪಸನ್ನಾಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ. ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡು. ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ಎಲೈ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತಿದ್ದೆಯೋ, ಅಷ್ಟೇ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ನಾರುಮಡಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೊದಗಿಸು. ಎಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆದುಹೋಗುವುದೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುವ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಈಗ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಲೆತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಅವಳ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಘಾತವನ್ನು ತಂದಿಡುವೆವೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೂ ನಾವು ಈಗ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ನನಗೆ ಅಭಿಷೇಕವು ಎಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಗುವುದೋ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೂ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೇ ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವಳ ಶಂಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಾದ ಕೈಕೇಯಿಗಾಗಲಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಗಾಗಲಿ, ನಮಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲ. ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬಾರದು. ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದಾಗಲಿ, ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಳ್ಳಾಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿದವನಲ್ಲ. ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮವೋ ಯಾವಾಗಲೂ ಇತರರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತವಾದುದಲ್ಲ. ಆತನು ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅಂಜುವವನಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಪರಲೋಕದ ಭಯವೇ ಭಯವು, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಆತನು ಈಗ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ, ನಾವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಆ ಪರಲೋಕದ ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕೂ ನಾವು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸದಿದ್ದರೆ, ಆತನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ತಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ವಾಕ್ಯವು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಡುವನು. ಆತನ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಪರಿತಪಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿರುವ ಈ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೀಗೆಯೇ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಆಗ ಕೈಕೇಯಿಯೂ ಕೃತಾರ್ಥಳಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಳಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿರಬಹುದು. ನಾನು ನಾರುಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು, ಜಡೆಯನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೊರತು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿರದು. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ನನಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಲಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಆಯಾಸಪಡಿಸುವುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ, ಇನ್ನು ನಾನು ಹೊರಡುವೆನು. ಯಾವನು ತನ್ನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವನೋ, ಆ ತಂದೆಗೆ ನಾವು ಮನಃಕಿಂಕೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಾರದು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಕೆಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ (ಮಂಥರೆಯೇ ಮೊದಲಾದ) ಜನರಿಗೂ ನಾವು ಆಶಾಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿಯಾದರೂ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದೇ ನ್ಯಾಯವು. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗಲಿ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯದ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ದೈವವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿ! ಕೈಕೇಯಿಗೂ ಆ ದೈವವೇ ಪ್ರೇರಿಸಿರುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ ಆಕೆಗೆ, ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತಿತ್ತು? ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿನೋಡು. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯೆಂದೂ, ಮಲತಾಯಿಯೆಂದೂ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟವನಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೀನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ! ಆ ಕೈಕೇಯಿಯೂಕೂಡ ನನ್ನನ್ನೂ ಭರತನನ್ನೂ ಒಂದೇರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವಳಿಗೆ ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತಿತ್ತು? ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಆಕೆಯು ಎಷ್ಟೋ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತಿದ್ದು, ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು, ಆಡಬಾರದ ಈ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಿರುವಳಲ್ಲವೆ!

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇದಕ್ಕೆ ದೈವವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವನ್ನೂಹಿಸಬಹುದು ? ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ಬಹಳ ¹ ಮೃದುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ರಾಜಕುಮಾರಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಳು, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುವು. ಅಂತವಳು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೇವಲಪ್ರಾಕೃತಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ತನ್ನ ಗಂಡನಿದಿರಾಗಿ ನಿಂತು, ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ವಿಧವಾದ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತಿದ್ದಳೆ! ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳಲಾರಳು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ದೈವವೇ ಮೂಲವು. ದೈವಗತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ದೈವಬಲದಿಂದ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ನಿರಂಕುಶವಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವಿರುವುದು. ಇದು ನಿಜವು. ಈಗ ನೋಡು! ನನಗೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಯಿತು. ಆಕೆಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಿದ್ದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ತಪ್ಪಿತು. ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ, ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತಲ್ಲವೆ! ದೈವಕ್ಕೆ ಯಾವುದೂ ಇದಿರಲ್ಲ. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ಎಲ್ಲವೂ ದೈವವಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದೂ. ಆ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದೇಕೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವೇನೆಂದೂ, ನೀನು

---

1. ಕಥಂ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಪನ್ನಾ ರಾಜಪುತ್ರೀ ತಥಾಗುಣಾ । ಬ್ರೂಯಾತ್ಸಾ ಪ್ರಾಕೃತೇವ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ಪೀಡಾಂ ಭರ್ತೃಸನ್ನಿಧೌ ॥" ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ "ಪ್ರಕೃತಿಸಂಪನ್ನಾ, ರಾಜಪುತ್ರೀ ತಥಾಗುಣಾ," ಎಂಬೀ ಮೂರು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಸುಸ್ವಭಾವವೂ, ವಂಶೋನ್ನತಿಯೂ, ಉತ್ತಮಗುಣವೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುವು. ಇಂತಹ ಕೈಕೇಯಿಯೂ "ಪ್ರಾಕೃತಾ ಸ್ತ್ರೀವ" ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಎಂದರೆ, ತನಗೆ ಅನುರೂಪಳಲ್ಲದೆ, ದುಸ್ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಕುಲದಿಂದಲೂ, ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ, "ಭರ್ತೃಸನ್ನಿಧೌ" ತನ್ನ ಗಂಡನಿದಿರಾಗಿ, ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಮುಂದೆಯಾಗಲಿ, ದೂತಮುಖದಿಂದಲಾಗಲಿ ಹೇಳಿದವಳಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕುಲೋನ್ನತಿ ಮೊದಲಾದ ಸುಗುಣಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಾನು ಪತಿಗೆ ವಿಧೇಯಳಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಗಂಡನಿದಿರಿಗೆ ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿ ನಿಂತು, (ಮತ್ಪೀಡಾಂ) ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದ ನನ್ನನ್ನೇ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರಿಸುವಂತೆ, (ಕಥಂ) ಹೇಗೆ ತಾನೇ, (ಬ್ರೂಯಾತ್) ಹೇಳುತಿದ್ದಳು ? ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳೇ ಹೊರತು, ಸೂಚನಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಅಸಂಭವವೆಂದು ತೋರಿದ ವಿಪರೀತಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ದೈವವೇ ಪ್ರೇರಕವೆಂದು ಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು. ನಾವು ನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಫಲಾಫಲವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡುವುದು. ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುವು. ನಾವು ಅಕ್ಕರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇವುಗಳಿಂದ ದೈವಬಲವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಈ ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ದೈವವಿರುವುದೆಂದು ನಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಕಾರ್ಯಗಳ ಫಲಾಫಲದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ದೈವವನ್ನು ನಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಾಧನವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ದೈವವೆಂಬುದನ್ನು ಕಾರ್ಯದಬಲದಿಂದಲೇ ಅನುಮಾನಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದೈವವೆಂಬುದನ್ನು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ಅದು ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ತೋರಿಬಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವೇನೆಂದು ನಾವು ಚಿಂತಿಸಿಯಾದರೂ ಚಿಂತಿಸಬಹುದು. ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಆಗದ ಮೇಲೆ, ಆಗ ಯಾವ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಾನೇಮಾಡಬಹುದು ? ಹೀಗೆ ದೈವವನ್ನು ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನದ ಬಲದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಸುಖ ದುಃಖಗಳಾಗಲಿ, ಲಾಭನಷ್ಟಗಳಾಗಲಿ, ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗಳಾಗಲಿ, ಜನನಮರಣಗಳಾಗಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಾರದ ಯಾವಕಾರ್ಯಗಳೇ ಆಗಲಿ ಅವೆಲ್ಲವೂ ದೈವಾಧೀನವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆತಾರದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳುಕೂಡ, ದೈವವಶರಾಗಿ, ತಾವು ನಡೆಸುತಿದ್ದ ವ್ರತೋಪವಾಸಾದಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ, ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವು ತಪ್ಪಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಯೋಚಿಸದಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವು ಥಟ್ಟನೆ ಸಂಭವಿಸುವುದುಂಟಲ್ಲವೆ ? ಇದು ದೈವಿಕವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾರ ಕಾರ್ಯವು ? ನಾನು :ಈಗ ಹೇಳಿರುವ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿ ! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ನನಗಾಗುವ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು ತಪ್ಪಿಹೋದರೂ ವ್ಯಸನಪಡದಿರುವೆನು. ನೀನೂ ದೈವಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಬಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನನುಸರಿಸು. ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡು. ಈ ಮಂಗಳಕುಂಭಗಳಿಂದಲೇ ನನಗೆ ತಾಪಸಯೋಗ್ಯವಾದ ವ್ರತಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತ್ತಿನಿಸು. ಅಥವಾ ರಾಜದ್ರವ್ಯದಿಂದತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ 'ಜಲಕುಂಭಗಳಿಂದೇನು? ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೂ, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಈ ಸ್ನಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿದಹಾಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಸಂದೇಹಪಡಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ರಾಜದ್ರವ್ಯಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ನಾನೇ ತೀರ್ಥಜಲವನ್ನು ತಂದು ತಾಪಸಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನನಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದರೇನು? ವನವಾದರೇನು? ಎರಡೂ ಸಮಾನವು. ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ವನವಾಸವೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲ. ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ, ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಈಗ ನಡೆದಿರುವ ಅಭಿಷೇಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕತಾಯಿಯು ಕಾರಣವೆಂದು ಎಂದಿಗೂ ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಗಿರುವುದೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆ ದೈವದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೇ ಇದುವರೆಗೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು. ನಿನಗೂ ಈ ವಿಷಯವು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ದೈವಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಈಗ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದೇಕೆ? ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆದು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು," ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[1] ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೈವಬಲಕ್ಕಿಂತ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೇ ಪ್ರಬಲವೆಂದು ವಾದಿಸಿದುದು.

ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮ್ಮತವಾಗದುದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ಈತನಿಗೆ ಒಂದುಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನವೂ ಮತ್ತೊಂದುಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಆತನ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಿರಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ ನೋಡಿದುದರಿಂದುಂಟಾದ ಸಂತೋಷವೂ ಉಕ್ಕುತಿತ್ತು. ಈ ದುಃಖಹರ್ಷಗಳನಡುವೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ತೂಗಾಡುತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತನ ಕೋಪವುಮಾತ್ರ ಶಾಂತವಾಗದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ಪುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಮಹಾಸರ್ಪವು ರೋಷದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುವಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತಿದ್ದನು. ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಹಾಕಿದ ಆತನಮುಖವು ಕೋಪಗೊಂಡ ಸಿಂಹದ ಮುಖದಂತೆ, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ಆನೆಯು ತನ್ನ ಸುಂಡಿಲನ್ನು ತೂಗಾಡಿಸುವಂತೆ, ಆತನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೈಗಳನ್ನೊದರುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೊರಳನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ, ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಅಣ್ಣಾ! ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀನೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿರುವೆ? ಇಷ್ಟುಸಂಭ್ರಮಗಳಿಗೆ ಇದುಸಮಯವಲ್ಲ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ಲೋಕದ ಜನವೂ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸುವುದೆಂದೂ ಶಂಕಿಸಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಹಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಕೇವಲಭ್ರಮವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಲೋಪಬರುವುದೆಂಬ ವ್ಯಾಜವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಲೋಕನೀತಿಗೆ ಅಂಜದಿರಬಹುದೆ? ಯಾವಾಗಲೂ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮಂತವರು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಬಾರದು. ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯವಾದರೊ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ಇದರಮೇಲೆ ಪೌರುಷವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಉಳ್ಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ನೀನೇ

---

1. ಹಿಂದೆ ರಾಮನು "ದೈವವೇ ಪ್ರಬಲವಾದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಪಡಬಾರದು- ಧರ್ಮವೇ ಸಮಸ್ತಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ಮೂಲಾಧಾರವು. ಪಿತೃವಚನಪರಿಪಾಲನವೆಂಬುದು ಧರ್ಮಮೂಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯು ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಪೂಜ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಮೊದಲು ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ನಡೆಸಬೇಕು" ಎಂಬೀ ವಿಷಯಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ಯುಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೈವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೌರುಷವೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ದೈವಬಲವನ್ನೂ ತಲೆಕೆಳಗುಮಾಡತಕ್ಕ ಮಹಾವೀರ್ಯ ವುಳ್ಳ ನೀನು ಕೇವಲದುರ್ಬಲವಾದ ದೈವವನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಬಲವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲವೆ! ಇದು ಕೇವಲಭ್ರಾಂತಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ದೈವ ವೆಂಬುದು ಯಾವಾಗಲೂ ದುರ್ಬಲರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪರಿಗ್ರಾಹ್ಯವಾದುದು. ಪುರುಷಕಾರವಿಲ್ಲದೆ [1] ದೈವಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಯಾವಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಅಶಕ್ತ ವಾಗಿಯೂ ಕೃಪಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೈವವನ್ನು ಏನೆಂದು ನೀನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುವೆ? ಬಹು ದೂರದವರೆಗೆ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ನೀನು, ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ಆ ಕೈಕೇಯೀ ದಶರಥರ ದುಸ್ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದಿರ ಬಹುದೆ? ಅಂತಹ ಪಾಪಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಬರತಕ್ಕ ಧರ್ಮಹಾನಿಯೇನು? ಆ ಕೈಕೇಯಿ ದಶರಥರಿಬ್ಬರೂ, ಸತ್ಯವೆಂಬುದೊಂದು ವ್ಯಾಜ ವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿನಗೆ ಈ ವನವಾಸವನ್ನಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅನೇಕರುಂಟು. ಮೇಲೆಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವೆಂಬ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಕಪಟದಿಂದ ಸ್ವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕರ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರೂ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿಯುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ಆ ಕೈಕೇಯೀ ದಶರಥರಿಬ್ಬರೂ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದವರಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿ ಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿರುವರು. ಈ

ಪ್ರಬಲವೆಂದೂ, ಕೇವಲ ದುರ್ಬಲರುಮಾತ್ರವೇ ದೈವಬಲವನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡತ್ತಿರು ಬೇಕೆಂದೂ, ಧರ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾದರೂ ಅದು ಅರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಬಾರದೆಂದೂ, ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಈ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು, ಆದಕ್ಕೆ ರಾಮನು ಪುನಃ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು.

1. "ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ದಿರುವಾಗ ಅದರಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂಬುದು ಅಸಮಂಜಸವು. ಅದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯದ ಫಲದಿಂದಲೇ ದೈವವಿರುವುದೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅದರಸ್ಥಿತಿಯೇ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ ಅಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಕೇವಲ ಭ್ರಮೆಯೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಅದೃಷ್ಟದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ವನ್ನು ಹೇಳಿದ ರಾಮನ ಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದುರಭಿಪ್ರಾಯವು ಅವರಿಗೆ ಈಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಡ! [1] ಬಹು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿದ್ದಿರಬೇಕು. ವರಪ್ರದಾನಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಈ ದುರ್ಮಂತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದ ವರಗಳನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣವೇನು ? ತಂದೆಗೆ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವರಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೋ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವೆಂದರೇನು? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಾನೇ ಇದನ್ನೊಪ್ಪುವರು? ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು ! ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು ! ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೀಗೆ ಭೇದಿಸಿಹೋಗಿರುವುದೋ, ಯಾವ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಈ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಮರುಳಾಗಿರುವುದೋ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ಆ ಧರ್ಮವು ಈಗ ನನಗೆ ಬಹಳ ದ್ವೇಷಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಪೌರುಷದಿಂದ ನೀನು ವಿಮುಖವಾದ ದೈವವನ್ನೂ ಅನುಕೂಲಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಕೈಕೇಯಿಯಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರುವ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅವನು ತಂದೆಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇನು ? ಲೋಕನಿಂದಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆತನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ನೀನು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತ

---

1. ದಶರಥನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಹುಕಾಲವಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಕೈಕೇಯಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾವಾಗಲೋ ಆ ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಈ ಕೈಕೆಯಿಯು ತಾನಾಗಿ ಕೇಳದಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮನಿರತನಾದ ದಶರಥನು ತಾನೇ ಅವಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಇದುವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕದ ಸನ್ನಾಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವರಗಳನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಿದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದೊಂದು ತಂತ್ರವೆಂದೇ ತೋರುವುದೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ರಾಮನಿರುವಾಗ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನಿಗೇ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನವಟ್ಟಂತೆ ನಟಿಸಿ, ಈ ನಡುವೆ ಈ ಎರಡುವರಗಳ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಂದು ಆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಕೈಕೇಯೀ ದಶರಥರಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲೇ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದು ಅವನ ಮನೋಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ನಿನಗೆ ಇದೊಂದು ಕೇವಲವ್ಯಾಮೋಹವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾವುದು ? ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಪಟಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವರಗಳೆಂಬ ವ್ಯಾಜವನ್ನು ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದೆಯಲ್ಲಾ ! ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈಗ ನಾನು ದುಃಖಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ! ನೀನು ಈಗ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವೂ ನನಗೆ ಬಹಳನಿಂದ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದೆ. ಕಾಮಪರವಶರಾಗಿ ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಡನ್ನೇಬಯಸುತ್ತ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ನಿನಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿರುವ ಆ ಕೈಕೇಯೀದಶರಥರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾಗಿ ಈ ದುರ್ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ನಿಯಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು ? ಅವರಿಗೆ ಈ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿದುದು ದೈವಿಕವಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಎಂದಿಗೂ ಆದರಿಸಬಾರದು. ದೈವವೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪಲಾರೆನು. ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿಗಳು ದೈವವನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು, ದೃಢಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವೀರಪುರುಷರು ಎಂದಿಗೂ ದೈವದಮೇಲೆ ಭಾರವನ್ನಿಡಲಾರರು. ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ದೈವವನ್ನೂ ಮುರಿಯಬಲ್ಲವನು ಯಾವನೋ, ಅಂತವನು ಎಂದಿಗೂ ಕಾರ್ಯಹಾನಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು. ಆತನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಿದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದೈವವೂ ಹೆದರುವುದು. ಎಲೈ ಆರ್ಯನೆ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು ? ದೈವಬಲವು ದೊಡ್ಡದೇ, ಅಥವಾ ಪುರುಷಕಾರದ ಬಲವು ದೊಡ್ಡದೇ, ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಈಗಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು! ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ಬಲದ ತಾರತಮ್ಯವು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮುಂದಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ದೈವವು ಕಾರಣವೆಂದು ನೀನು ನಂಬಿರುವೆಯೋ, ಆ ದೈವವನ್ನೇ ಈಗ ನಾಮ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಬಲದಿಂದ ಮುರಿದಿಡುವುದನ್ನು ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಲಿ! ಮಿತಿಮೀರಿದ ಮದದಿಂದ, ಅಂಕುಶಕ್ಕೂ ಅಡಗದೆ, ಉನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನು ತಡೆದಿಡುವ ಮಾವಟಿಗನಂತೆ. ಈಗ ನಿನಗೆ ವಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದೈವವನ್ನು ಈಗಲೇ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನಾದರೂನೋಡು ! ದಿಕ್ಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನಿದಿರಿಸಿದರೂ, ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಬಂದುತಾಗಿದರೂ, ಈಗ ನಾನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾರರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಆ ಮುದಿತಂದೆಯು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲನು? ಇದ್ದು ನೀನೇ ಮಹಾರಾಜನೆಂದುತಿಳಿ! ಈಗ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಯಾರು ಈ ದುರ್ಮಂತ್ರವನ್ನಾಲೋಚಿಸಿರುವರೋ, ಆ ಪಾಪಿಗಳು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವನ್ನೂ ತಾವೇ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಮತ್ತು ಯಾವಳು ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ದುರಾಶೆಪಟ್ಟಿರುವಳೋ, ಅವಳಿಗೂ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿರುವ ಆ ಮುದಿತಂದೆಗೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಈ ದುರುದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಈಗಲೇ ಭಂಗವನ್ನು ತರುವೆನು. ತಂದೆಗೆ ದೈವಬಲವಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಪೌರುಷವುಯಾವಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಅಹಾ! ನನ್ನ ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ದೈವವೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ತಂದೆಯಾದರೇನು? ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೇನು? ನನ್ನೊಡನೆ ವಿರೋಧಿಸಿದವನಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ದೈವಬಲವಿದ್ದರೂ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ, ನನ್ನ ಪೌರುಷದಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಅಪಾಯವು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿ! ನನ್ನ ಪೌರುಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವನನ್ನು ದೈವವೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ನೀನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಾಜ್ಯಸುಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಅನುಭವಿಸಿ, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಮೇಲೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನೀನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರೂ, ಆ ಮೇಲೆಯೂ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಭರತನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಈ ರಾಜ್ಯವು ದೊರಕಲಾರದು. ಶಕ್ತಿಯಿರುವವರೆಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳವಶಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಪುರಾತನ ರಾಜರ್ಷಿಗಳೂ ಇದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸುತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಎಲೈ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೆ! ಈಗ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಭೇದಗಳುಂಟಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂದೂ ಶಂಕಿಸಿ, ನೀನು ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡದಿರುವುದಾದರೆ ಅದನ್ನಾದರೂ ಹೇಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನೀನಾದರೋ ಮಹಾವೀರನು. ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯನಾಗಿರುವೆನು. ಸಮುದ್ರವೇಲೆಯು ಉಕ್ಕಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬರುವ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತಡೆದಿಡುವಂತೆ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರಿಸತಕ್ಕ ಭಾರವು ನನಗಿರಲಿ! ಬೇಕಾದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ತಪ್ಪಿದರೆ, ನನಗೆ ಲಭಿಸಬೇಕಾದ ವೀರ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗಲಿ! ಈಗಲೇ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡು! ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜರಾದರೂ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತರೆ, ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ನಾನು ವಹಿಸುವೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಾಕು. ಅಣ್ಣಾ! ಈ ನನ್ನ ಕೈಗಳೆರಡೂ ನನ್ನದೇಹಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾದುವುಗಳೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಈ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲೂ ನನ್ನಕೈಗೆ ಅಲಂಕಾರಾರ್ಥವಾದುದಲ್ಲ. ಈ ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯೂ ಕೇವಲ ವೀರಭೂಷಣವಾಗಿ ನಡುವಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ನಾನು ಧರಿಸಿರುವ ಈ ಬಾಣಗಳೂ ಕೇವಲ ಡಂಭಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿದಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನನಗೆ ಯಾವನು ಶತ್ರುವೆಂದು ತೋರುವನೋ, ಅಂತವನನ್ನು ನಾನು ಹುಟ್ಟಡಗಿಸದೆ ಬಿಡುವವನಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವನು ಕೊನೆಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆತನನ್ನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಲಗುಳ್ಳ ಈ ನನ್ನಕತ್ತಿಯಿಂದ. ತುಂಡುಮಾಡದೆ ಬಿಡೆನು, ಒಂದುವೇಳೆ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ನನಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದ ಆನೆಕುದುರೆಕಾಲಾಳುಗಳೆಂಬ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತುಮುರುತುಮುರಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಅಂಗಾಂಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ, ಜನಸಂಚಾರಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಇದೋ! ಈ ನನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೀಸಿದರೆ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದ ಆನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಿಂಚಿನೊಡಗೂಡಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ, ಆ ಖಡ್ಗಕಾಂತಿಯೊಡಗೂಡಿ, ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಉರುಳಿಬೀಳುವುವು. ನಾನು ಉಡುವಿನ ಚರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕೈಗೌಸಣಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿದು, ಯುದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ತಾನೂ ಒಬ್ಬಗಂಡನೆಂದು ನನ್ನಿದಿರಾಗಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕ ವೀರಪುರುಷನಾವನು? ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬವೀರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು. ಹೀಗೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಶಸ್ತ್ರಚಾತುರ್ಯದಿಂದ, ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲೆನು. ಅರ್ಯನೆ! ನನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಭಾವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನು ನೋಡು! ಈಗ ದಶರಥರಾಜನಿಗಿರುವ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೇ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಅದೇ ಪ್ರಭುಪದವಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಇದೋ! ಈ ನನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುವುವು. ನಾನು ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗೆ ಈ ನನ್ನ ತೋಳುಗಳೆರಡೂ ಕೇವಲ ಚಂದನಾನುಲೇಪನಕ್ಕೂ, ತೋಳ್ಬಳೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ಮಿತ್ರರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಇವುಗಳೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುವು. ಅಣ್ಣಾ! ನಿನ್ನ ಹಗೆಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು! ಈಗಲೇ ಅತನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರಿ ಬಿಡುವೆನು! ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಶಲೆಯೆತ್ತದ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವೆನು! ಆತನ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸುವೆನು! ನೀನು ನಿನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ಈ ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಡುವೆನು! ಇದೋ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು." ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆತನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದಲೇ ಒರೆಸಿ, "ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಸುಮ್ಮನೆ ಹೀಗೆ ದುಡುಕಬಾರದು. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮೀರಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ! ಬಹುಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನೀನೂ ಹೀಗೆ ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸು." ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನ ವನವಾಸನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅನುಮೋದಿಸಿದುದು.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಹೀಗೆ ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಧರ್ಮಯುಕ್ತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು. “ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಧರ್ಮರೂಪನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತಕ್ಕ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ರಾಜಾಧಿರಾಜ ನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀನು ಕಾಡಿಗೆಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉದಿರಿರುವ ಧಾನ್ಯಕಣಗಳನ್ನು ಆಯುತ್ತ, ಅದರಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರ ಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವು ದಲ್ಲಾ? ಸುಕುಮಾರಾಂಗನಾದ ನೀನು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ? ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಭೃತ್ಯವರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ವನ್ನು ಭುಜಿಸುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಂತಹ ಉದಾರಪ್ರಭುವಾದ ನೀನು ಈಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸ ಬಲ್ಲೆ? ದಶರಥರಾಜನು ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಸದ್ಗುಣಾಢ್ಯ ನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಯಾರೂ ನಂಬಲಾರರು. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ನಂಬಿದರೂ ಮಹಾ ಘೋರವಾದ ಈ ವ್ಯಸನವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಾರೂ ಅಂಜದಿರಲಾರರು. ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೇನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೈವಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾವುದೂ ಇದಿರಲ್ಲ. ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ದೈವವೇ ನಿಯಾಮಕವು. ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೂ ವನವಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಮೇಲೆ, ಇದು ದೈವಾಧೀನವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ವತ್ಸನೆ! ನನ್ನ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಆಯಾಸದಿಂದುಂಟಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಡಗಿರುವ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ! ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದುದರಿಂದ ಆಗಾಗ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕಸಂಕಟವೇ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಪ್ರಲಾಪದಿಂದುಂಟಾದ ಈ ದುಃಖವೇ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಯಾಗಿ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳೇ ಆಜ್ಯಾಹುತಿಯಾಗಿ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿಂತೆಯ ಬೇಗೆಯೆಂಬ ಹೊಗೆಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಮಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ನೀನಿಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದ ಪೊದೆಯನ್ನು ಕಾಡು ಗಿಚ್ಚು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ; ವತ್ಸ ರಾಮನೇ! ಹಸುವು ತನ್ನ ಕರುವು ಹೋದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನೀನು ಹೋಗುವ ಕಡೆಗೆ ನಾನೂಬರು ವೆನು” ಎಂದಳು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ಮಾತೆ! ಮೊದಲೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನು ತನ್ನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮೋಹಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಈಗ ನಾನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ನೀನೂ ನನ್ನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟುಬಂದರೆ ಆತನು ಬದುಕು ವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು. ನಿಜವಾಗಿ ಆತನು ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬೇರೆ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವೇನುಂಟು? ನಿನ್ನಂತಹ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಪರಾಯಣರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಂದಿಗೂ ಈ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುವುದೂ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಕಕುತ್ಸ್ಥವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಈ ಭೂಮಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಡೆಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಆತನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯವು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇದೇ ಶಾಶ್ವತಧರ್ಮವು." ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆತನ ಧರ್ಮಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನಗೆ ದುಃಖ ನಿವಾರಕನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸನೆ! ಸರಿ! ಇನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದೇನು? ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನು." ಎಂದಳು. ಧಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನು, ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇನ್ನೂ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಪುನಃ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೆ ತಾಯಿ! ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವು ನನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ನಿನಗೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಮುಖ್ಯಕರ್ತವ್ಯವು. ಆತನನ್ನು ನೀನು ಗಂಡನೆಂದುಮಾತ್ರವೇ ಎಣಿಸಬೇಡ! ಆತನೇ ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಜನು, ಆತನೇ ನಮಗೆ ಆಚಾರ್ಯನು, ಆತನೇ ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯನು, ಆತನೇ ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪ್ರಭುವು, ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದುದೇ ಪರಮಧರ್ಮವು. ಅಮ್ಮಾ! ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷೀಕರಿಸದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಬೇಡ! 1 ಮೊದಲು ಒಂಭತ್ತುವರ್ಷಗಳು! ಅದರಮೇಲೆ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ವಿಹೃತ್ಯ ನವ ಪಂಚ ಚ" ಎಂದುಮೂಲವು. ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳೆಂದು ಕೂಡಿಸಿ ಹೇಳದೆ, "ನವ ಪಂಚ ಚ" ಒಂಬತ್ತುವರ್ಷಗಳೂ, ಐದುವರ್ಷಗಳೆಂದು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿದುದೇಕೆಂದರೆ, ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ "ವಿಹೃತ್ಯ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೂ ತನಗೆ ಬಹುವಿನೋದದಿಂದ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಾಯಿಗೆ ಆಶ್ವಾಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಐದುವರ್ಷಗಳು! ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದುದು ಇಷ್ಟೇಅಲ್ಲವೆ? ಈ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿವಿನೋದದಿಂದ ಕಳೆದು ಕಾಲಹರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾ ಧಾರಕನಾಗಿರುವೆನು," ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುತ್ರವತ್ಸಲೆಯಾದ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನೋ ನಿಜವು. ಆದರೆ ಈ ಸವತಿಯರ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಜೀವಿಸಿರಲಾರೆನು. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗ ಬೇಕೆಂದೇ ನಿಶ್ಚೈಸಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. 1 ಕಾಡು ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯು ವೆನು." ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ರಾಮನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ತಾನೂ ಅಳುತ್ತ, "ಅಮ್ಮಾ! ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬದುಕಿರುವ ವರೆಗೂ ಗಂಡನೇ ದೈವವು; ಆ ಗಂಡನೇ ಪ್ರಭುವು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೂ ನನಗೂ ಆ ದಶರಥನೇ ನಿಯಾಮಕನು. ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲವೂ ನಾಥನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಆ ರಾಜನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ನಾವು ಅನಾಥರೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವುದುಚಿತವೇ? ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸತಕ್ಕ ರಾಜನಿರುವಾಗ ನೀನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಅನಾಥೆಯಾಗುವೆ? ಭರತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿಯೋಚಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಹಳ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತಕ್ಕವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯು ವನು. ಒಂದುವೇಳೆ ಆತನ ತಾಯಿಯೇ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದರೂ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶಂಕಿಸ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಜನನಿ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಾನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಮೇಲೆ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ಈ ಪುತ್ರವಿರಹದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಯಾಸ ಪಡದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರವು ನಿನಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಬಹುಜಾಗರೂಕಳಾಗಿ ಆತನ ಕ್ಷೇಮಲಾಭವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರು. ಯಾರಿಗಾದರೇನು? ಪುತ್ರವಿರಹ ವೆಂಬುದು ಬಹಳ ವ್ಯಸನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಮೊದಲೇ

1. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಡುಜಿಂಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳು ಸಂತೋಷ ದಿಂದಿರುವಂತೆ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನೂ ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವೃದ್ಧನು. ಇದರಮೇಲೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಪುತ್ರಶೋಕವು ಅತನ ದೇಹವನ್ನು ಕೆಡಿಸದಂತೆ ನೀನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅತನಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು. ಅಮ್ಮಾ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಅದರೂ ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಯೊವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯದಿರುವಳೋ, ಅಂತವಳು ಪಾಪಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಳೇ ಹೊರತು ಎಂದಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರಳು. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯೊಂದೇ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವು. ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ, ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ನಾಸ್ತಿಕಳಾದ ಹೆಂಗಸೂಕೂಡ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು. ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಇಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದ ಬಂದ ಪುರಾತನಧರ್ಮವೇ ಇದು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳೂ ಇದನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುವು. ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನನಗಾಗಿ ಶಾಂತಿಕಪೌಷ್ಟಿಕಹೋಮಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ದೇವತಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು: ಹಾಗೆಯೇ ವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆಗಾಗ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ, ನೀನು ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿರು. ಮತ್ತು ಸ್ನಾನಾದಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭುಜಿಸದೆ ನಿಯತವಾದ ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರಗಳನ್ನು, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರು. ಧಾರ್ಮಿಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ತಂದೆಯು, ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ಬದುಕಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆಗಲೂ ಎಡಬಿಡದೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ, ಪುನಃ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದು ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಕಾಲಗತಿಯು ಹೀಗೆ ಬಂದೊದಗಿರುವಾಗ ಯಾರೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು? ಎಲೆ ಮಗನೇ! ಇನ್ನು ನೀನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾಗಲಿ! ನೀನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆಯೇ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಬೇಕು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನೀನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ, ತಂದೆಯ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದ ಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ದೈವಗತಿ ಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ದುರ್ದೈವದಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೆ ಈಗ ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಮಗನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದು, ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿತು. ಆ ದೈವವು ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ನನ್ನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಮಾತನ್ನುನುಡಿಸಿತಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ಪುತ್ರನೇ! ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಡು! ಮಹಾಬಾಹುಬಲವುಳ್ಳ ನೀನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು, ಆ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆನಂದಿಸು. ನೀನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಜಟಾವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು, ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕಕಾಲವು ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಒದಗಿಬರಬಾರದೇ?" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೊಂಡಿರಲು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆತ್ಯಾದರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ, ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಹಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮನ ಮತವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಇದುವರೆಗೂ ತಾನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಳುತಿದ್ದುದರಿಂದ ತನಗುಂಟಾದ ಅಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿಬಂದು, ರಾಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಇನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಲಾರೆನು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬರಬಹುದು. ಅದರೆ ನೀನು ಅಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅವಧಿಯು ಕಳೆದೊಡನೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಒಡನೆಯೇ ಬಂದುಬಿಡು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನಾಗು! ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ, ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, ನಿಯಮದಿಂದಲೂ ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಬಂದೆಯೋ ಆ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ! ಎಲೈ ರಘುವಂಶಶಿಖಾಮಣಿಯೆ! ಚತುಷ್ಪಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನೀನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತಿದ್ದೆಯೋ, ಆ ದೇವತೆಗಳೇ ಈಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ! ಧೀಮಂತನಾದ ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹರ್ಷಿಯು ಯಾವ ಯಾವ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವನೋ, ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡುತಿದ್ದ ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೂ, ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೂ, ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ನಿನಗೆ ಚಿರಜೀವವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಮಿತ್ತುಗಳೂ, ದರ್ಭೆಗಳೂ, ಪವಿತ್ರಗಳೂ, ಅಗ್ನಿವೇದಿಕೆಗಳೂ, ದೇವತಾಗೃಹಗಳೂ, ದೇವಪೂಜಾರ್ಥವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಯಾಪೂಜಾಸ್ಥಳಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ಗಿಡಗಳೂ, ಸಣ್ಣಕೊಂಬೆಗಳೂ, ಮಡುಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಹಾವುಗಳೂ, ಸಿಂಹಗಳೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯರೂ, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ, ಸಪ್ತಮರುತುಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ! ಧಾತೃವಿಧಾತೃಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ಲೋಕಧಾರಕನಾದ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಪೂಷ, ಭಗ, ಅರ್ಯಮರೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರೂ, ಇಂದ್ರಾದ್ಯಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರೂ, [1] ಋತುಗಳು, ಪಕ್ಷಗಳು,

---

1. ಇಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಋತು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಪುನರುಕ್ತಿಯೆಂದು ಕಾಣಬಹುದು, ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಋತುಗಳೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳೆಂದೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ, ಆ ದೋಷವಿಲ್ಲವು. ಅಥವಾ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಪುತ್ರರಕ್ಷಣವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಮರೆತು, ಪುನಃ ಪುನಃ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾಸಗಳು, ಸಂವತ್ಸರಗಳು, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳು, ಮುಹೂರ್ತಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದಕಾಲ ಪರಿಮಾಣಗಳೂ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ! ಧ್ಯಾನ ಯೋಗಗಳೂ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಗಳಾದ ಧರ್ಮವೂ ನಿನಗೆ ಯಾವಾ ಗಲೂ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಚಂದ್ರನೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ, ನಾರದನೂ, ನಿನಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ! ದಿಕ್ಪಾಲಕರೊಡಗೂಡಿದ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಳಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲಿ! ಸಪ್ತಕುಲ ಪರ್ವತಗಳೂ, ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಕುಬೇರನೂ, ವರುಣನೂ, ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳೂ, ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕವೂ, ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ನವಗ್ರಹಗಳೂ, ಆಯಾಗ್ರಹಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳೂ, ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳೂ, ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆಗಳೂ, ಕಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ! ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಆರು ಋತುಗಳೂ, ಮಾಸಗಳೂ, ಸಂವತ್ಸರಗಳೂ, ಕಾಷ್ಠೆ, ಕಲೆ, ಮೊದಲಾದ ಕಾಲವಿಭಾಗಗಳೂ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ಮುನಿವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ, ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿ! ಯಾವಾ ಗಲೂ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಪಿಶಾಚಗಳಿಂದಲೂ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕಗಳಾದ ಇತರ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲದಿರಲಿ! ಕಾಡು ಕಪಿಗಳು, ಚೇಳುಗಳು, ಕಾಡುನೊಣಗಳು, ಹುಳುಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ, ನಿನಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ! ಕಾಡಾನೆಗಳೂ, ಸಿಂಹಗಳೂ, ಹುಲಿಕರಡಿಗಳೂ, ಕಾಡು ಹಂದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಕೋರೆಯುಳ್ಳ ಮೃಗಗಳೂ, ಕಾಡೆಮ್ಮೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಕೊಂಬುಳ್ಳ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೂ, ನಿನಗೆ ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರಲಿ! ಮತ್ತು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಇತರ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಾವುವುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಅವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನಗ ಳಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸದಿರಲಿ! ನೀನು ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲ ಮೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಸೌಖ್ಯಪ್ರದಗಳಾಗಿರಲಿ! ನಿನ್ನ ಪರಾ ಕ್ರಮ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ! ಈ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಯನ ಗಳು ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿರಲಿ! ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿದ್ದು ಬರುವನಾಗು. ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿ! ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಇಂದ್ರನೂ, ಚಂದ್ರನೂ, ಸೂರ್ಯನೂ, ಕುಬೇರನೂ, ವರುಣನೂ ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ,ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ವಾಸಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಎಲೈ ರಘುವಂಶೋತ್ತಮನೆ! ನದೀನ ದಾದಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿಯುವಾಗ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ವಾಯುವೂ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಧೂಮಗಳೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ನಿನಗುಪದೇಶಿಸಿರುವ ರಕ್ಷಾಮಂತ್ರ ಗಳೂ ನಿನಗೆ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಪಾಡಲಿ! ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪೋಷಿಸತಕ್ಕ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗಂಧಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಮತ್ತು ಆ ರಾಮನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಮಹಾತ್ಮ ರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ತುಪ್ಪ, ಬಿಳೀಹೂಗಳು, ಸಮಿತ್ತುಗಳು, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಮುಂತಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತರಿಸಿಟ್ಟಳು. ಪುರೋಹಿತರು ರಾಮನ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವಾರಣಾರ್ಥ ವಾಗಿಯೂ, ಆರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶಾಂತಿಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಉಳಿದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಬಲಿಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದರು! ಮತ್ತು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಜೇನು, ಮೊಸರು, ಅಕ್ಷತೆ, ತುಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಭೂರಿ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಪುರೋಹಿತನಿಗೂ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವುಂಟಾಯಿತೋ, ಅದೇಮಂಗಳವು ನಿನಗೂ ಈಗ ಉಂಟಾಗಲಿ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗರುಡನು ಹೊರಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ತಾಯಿಯಾದ ವಿನತೆಯು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡಿದಳೋ, ನಿನಗೂ ಈಗ ಅದೇವಿಧವಾದ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ಹೊರಟಾಗ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅವನ ತಾಯಿಯಾದ ಅದಿತಿಯು ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಮಂಗಳವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದಳೋ, ಅದೇ ಮಂಗಳವು ಈಗ ನಿನಗೂ ಉಂಟಾಗಲಿ! ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರಡಿಗಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿ, ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ಆಳಿದಾಗ, ಆತನಿಗುಂಟಾದ ಮಂಗಳವೇ ಈಗ ನಿನಗೂ ಉಂಟಾಗಲಿ! ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳುವೆನು. ವಸಂತಾದಿ ಋತುಗಳೂ, ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳೂ, ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳೂ, ಚತುರ್ವೇದಗಳೂ, ಚತುರ್ದಶ ಲೋಕಗಳೂ, ದಶದಿಕ್ಕುಗಳೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ನಿನಗೆ ಅನವರತವೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ!'' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು. ಆತನ ಮೈಗೆಲ್ಲಾ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿದಳು. ಅಮೋಘವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ವಿಶಲ್ಯಕರಣಿಯೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಆತನ ಮೈಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದಳು. ಮಹಾಯಶಸ್ವಿನಿಯಾದ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ತಾನು ವ್ಯಸನಪರವಶಳಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಮನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಾಗ, ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡುವುದನುಚಿತವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಒಳಗಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಲೆಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷ ಸೂಚಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ನಡುನಡುವೆ ಮಾತುಗಳು ತಡವರಿಸುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ರಾಮನನ್ನು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಬಗ್ಗಿ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನು ಮೂಸಿ, ಆತನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸನೆ! ಇನ್ನು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗು! ನೀನು ಯಾವ ರೋಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು, ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡು ಸುಖಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕು! ಈಗ ನನಗುಂಟಾಗಿರುವ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿ, ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಚಿಂತಾಜ್ವರವೆಲ್ಲವೂ ಹೋಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನು ಉದಿಸಿಬಂದಂತೆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಬೇಕು! ನೀನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಬೇಕು. ನೀನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಬಂದು, ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಂಗಳಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನನಗೂ ನನ್ನ ಸೊಸೆಯಾದ ಸೀತೆಗೂ ಕೋರಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೈಗೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು! ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ಈಗ ನಾನು ಪೂಜಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಭೂತಗಳೂ, ಅಸುರರೂ, ಪನ್ನಗರೂ, ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ!'' ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಆಕೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಳುಕಿಸುತ್ತ, ಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾದ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಸುತ್ತಿಬಂದು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿಕೊಳುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ರಕ್ಷಾವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ. ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ತಾಯಿಯ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಮನು ಆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಉಲ್ಲಾಸ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಸೀತೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ರಾಮನು ಸೀತೆಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದುದು.}

ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವಳಿಂದ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಈತನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ, ವಿಶೇಷಜನಭರಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ, ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತಜನರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತ, ಬೀದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸೀತೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಸೀತೆಗೆ ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ವಿಪರೀತ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಾವುವೂ ತಿಳಿಯದುದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯುವುದೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದೇವತಾಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ ನಿಯಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಬರುವ ಪತಿಗೆ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪಾದಾರ್ಚನಾದಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲಳು. ಮತ್ತು ರಾಜಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಮನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿದ್ದಳು. ಆ ಅಂತಃಪುರವೆಲ್ಲವೂ ಈ ರಾಮೋತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೇವಕಜನದಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿತ್ತು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಸ್ವಭಾವಗಂಭೀರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಳವಳಿಸಿ, ದುಃಖದಿಂದ ಆತನ ಮುಖವು ಕಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ, ಥಟ್ಟನೆ ಇದಿರೆದ್ದು ಬಂದಳು. ಹೀಗೆ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ರಾಮನೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನವಿಕಾರಗಳು ತೋರಿಬಿಟ್ಟುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಸನಪರವಶಳಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಆರ್ಯನೆ! ಇದೇನು? ಈಗ ನಿನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೂ ಮೂಲವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿದೇವತಾತ್ಮಕವಾದ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರವು ಈಗಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಶತಶಲಾಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ನೊರೆಯಂತೆ ಬಿಳುಪಾದಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೆತ್ತಿಯಮೇಲೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಅಂದವಾದ ಮುಖಕಮಲವು ಇದುವರೆಗೂ ಆ ಛತ್ರಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಕಮಲದಂತೆ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಈ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಚಂದ್ರಹಂಸಗಳಂತಿರುವ ರಾಜಚಿಹ್ನಗಳಾದ ಚಾಮರಗಳಿಂದ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬೀಸಲ್ಪಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಹೊಗಳು ಭಟರೂ, ಪುರಾತನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡುವ ಸೂತರೂ, ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುವ ಮಾಗಧರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಂದು ಮಂಗಳವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೂ ಸ್ತುತಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು, ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಜೇನು, ಮೊಸರು, ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡದಿರುವುದೇಕೆ? ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇಗವತ್ತಾದ ನಾಲ್ಕು ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುಷ್ಯರಥವೆಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ರಥವು ಈಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದೇಕೆ ? ಕಾಳ ಮೇಘದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ನೀಲಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ, ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟದಾನೆಯು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಾರದಿರುವುದೇಕೆ ? ನೀನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಬರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಪುರವಾಸಿಗಳೂ, ದೇಶವಾಸಿಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತಾದಿಗಳೂ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರೂ. ಆಯಾ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರೂ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತರಾಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ನೀನು ಬರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ವೀರ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ನಿನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗೆಬಾರದಿರುವುದೇಕೆ ? ಈಗಲೇ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ನೀನು ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕೋ, ಅಷ್ಟು ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಬಣ್ಣಗುಂದಿರುವುದು ! ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಂತೋಷವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ! ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣವು ? ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡಿದವಳಲ್ಲ ! ಹೀಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು "ಎಲೈ ಪ್ರಿಯೆ ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಹೊರಡಿಸಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವನು. [1] ನೀನು ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ

1. ರಾಮನು ತಾನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಅಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಸೀತೆಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದೃಢಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅವಳ ಗುಣವರ್ಣನವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅದರಂತೆಯೇ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವಳು. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಜನಕರಾಜನಿಗೆ ಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಎಂದಿಗೂ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲಾರೆ! ಪೂರ್ವೋತ್ತರಗಳೊಂದನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯದೆ ಆಕ್ರೋಶಪಡಬೇಡ! ಆಕ್ರೋಶಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ಆತುರಪಡದೆ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳು. ತಂದೆಯು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಕಾರಣಗಳುಂಟು. ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಎರಡುವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿದ್ದನು. ಈಗ ಆತನು ನನಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಭಯಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ವರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಈಗ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ರಾಜನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಳು. ತಂದೆಯು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಪಾಶಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವನು. ನಾನು ಈಗ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಭರತನಿಗೆ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ತಂದೆಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವನು. ಈಗಲೇ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆನು. ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳು ಕೆಲವುಂಟು. ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ನೀನು ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಭರತನ ಮುಂದೆಮಾತ್ರ ನೀನು ನನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಡ! ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರು ಪರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆತನ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ತುತಿಸಬಾರದು. ಭರತನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಇತರ ಬಂಧುಗಳಂತೆ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ನನ್ನಂತೆಯೇ ಆತನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಷಿಸುವನೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನು ನೀನು ಇಟ್ಟಿರಬಾರದು. ಆತನ ಮನೋನುಕೂಲೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ನೀನು ಈ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಳಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಬರುವುದು. ತಂದೆಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಭರತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಶರಥನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ನೀನು ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ನಾನೂ ಈಗ ತಂದೆಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವೆನು. ನೀನು ಉದಾರ
ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆದರದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರು! ಎಲೆ ಮಂಗ
ಳಾಂಗಿ! ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಇದ್ದು ಬರುವವರೆಗೂ,
ನೀನು ವ್ರತೋಪವಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ, ನಿರ್ದುಷ್ಟಳಾಗಿ ನಿಯಮದಿಂದಿರಬೇಕು;
ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಎದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತಾಪೂಜೆಯನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿರು. ಈ ದೇವಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ
ಹೋಗಿ ರಾಜನಾದ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಬಾ! ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ವಿರಹಸಂಕಟ
ದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ವೃದ್ಧಳಾದ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಾ!
ಆಕೆಯು ಧರ್ಮವನ್ನೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿರತಕ್ಕವಳು. ಅವಳನ್ನು ನೀನು ಯಾವಾ
ಗಲೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಇತರ ಮಾತೆಯರೂಕೂಡ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ
ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ, ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದವರಾದುದರಿಂದ,
ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪೂಜಿಸು! ನನಗೆ
ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯರಾದ [ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರನ್ನೂ ನೀನು ಒಡಹುಟ್ಟಿದವ
ರಂತೆಯೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೂ ಭಾವಿಸಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಭರತನಿಗೆ
ವಿಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಬೇಡ. ಆತನೇ ಈಗ ನಮ್ಮ
ದೇಶಕ್ಕೂ ಕುಲಕ್ಕೂ ರಾಜನಾಗುವುದರಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದೇ
ನಿನ್ನ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವು. ರಾಜರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ
ಬಹಳ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೂ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಷ್ಟ
ಪಟ್ಟು ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಬಹಳ
ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಕೋಪಿಸುವರು. ತನಗೆ
ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕ
ಳನ್ನಾದರೂ ತೊರೆದುಬಿಡುವರು. ಕಾರ್ಯದಕ್ಷರಾಗಿ ತನಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗಿರು
ವರೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ, ಅವರು ಹೊರಗಿನವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ
ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದು ಬಿಡುವರು. ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ರಾಜನ
ಮನೋನುವರ್ತಿನಿಯಾಗಿಯೇ ನೀನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು. ಈಗ ಭರತನೇ
ರಾಜನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪುವಂತೆ ನೀನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ
ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ! ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನಂಬಿ
ನಡೆಯುತ್ತಿರು! ನಿನ್ನ ವ್ರತಾದಿನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಾ! ಇನ್ನು ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವೆನು. ಅದುವರೆಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ನಾನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದವು" ಎಂದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಕೂಡದೆಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೀತೆಯು ಕೋಪಿಸಿದುದು.

ಸೀತೆಯು ರಾಮನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳುತಿದ್ದವಳೇ ಹೊರತು, ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವಳಲ್ಲ. ಈಕೆಯೂ ರಾಮನೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ನುಡಿದವಳಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಎಡೆಬಿಡದ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಆ ವ್ಯಸನವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೀತೆಗೆ ಥಟ್ಟನೆ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕೋಪವೂ ಪ್ರಣಯಸಂಬಂಧವಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ವೈರಬುದ್ಧಿಯಿಂದುಂಟಾದುದಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣಯಕುಪಿತೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ಪತಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ನಾಥನೆ! ಇದೀಗ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ನೀನೇ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಹುದೆ? ಕೇವಲ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವರೇ ಹೊರತು, ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನಂತವರು ಕೆಲಸಕ್ಕೆಬಾರದ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲಾರರು! ನೀನು ಈಗಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ನಿಸ್ಸಾರಗಳೆಂದು ನಿನಗೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದೇ ಇರಬಹುದು. ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ನನಗೇ ಇವು ಪರಿಹಾಸಾಸ್ಪದಗಳಾಗಿರುವುವು. ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ನೀನೇ ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಇದುವರೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾನು ಈ ವಿಧವಾದ ಮಾತನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿ, ವೀರರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜಕುಮಾರರು, ಅಪಕೀರ್ತಿ ಹೇತುವಾದ ಇದನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದಲೂ ಕೇಳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಾರದು. ಅಂತಹ ಮಾತನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ನೀನೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿರುವುದು? ಎಲೈ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೇ! ಲೋಕ ದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಲಿ, ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ಸೊಸೆಯಾಗಲಿ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭ ವಿಸುವರು. ಆಯಾ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರುವರು. ಗಂಡನಿಗೆ ಅರ್ಧಶರೀರದಂತಿರುವ ಹೆಂಡತಿ ಯಾದರೋ, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾದ ಫಲವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ವಳು. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ! ನಿನಗೆ ನಾನು ಅರ್ಧದೇಹವಲ್ಲವೆ? ದಶರಥನು ನಿನಗೆ ವನವಾಸವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದಮೇಲೆ ನನಗೂ ಅದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದಂತಾಗ ಲಿಲ್ಲವೆ? ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಲಿ, ಮಗನಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಸಖಿಯ ರಾಗಲಿ. ದಿಕ್ಕಾಗಿರಲಾರರು. ಅವರಿಗೆ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರುವುದಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪತಿ ಯೊಬ್ಬನೇ ಗತಿಯು. ಈಗ ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಹೊರಟು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ನಿನಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವೆನು. ಒಂದುವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವು ದರಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥಳಾಗಿಬಿಡುವೆನೆಂಬ ಅಸಹನವಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವೆನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪವಿದ್ದರೂ, ಇತ ರರು ಕುಡಿದುಮಿಗಿಸಿದ ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಬಿಡುವಂತೆ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ಅಥವಾ ನೀನು ಒಂದುವೇಳೆ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಭಯಪಡಬಹುದು? ನೀನು ಮಹಾವೀರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ನಿನಗೊಂದು ಕಷ್ಟವೆ? ನಿನ್ನಂತವನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಡಬಾರದು. ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿ ಜೀವಿಸ ತಕ್ಕ ಮಹಾಪಾಪಕಾರ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು. ರಾಜಗೃಹದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸೌಖ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುವುದೇಕೆಂದು ನೀನು ಕೇಳ ಬಹುದು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿ ಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಯ ಪಾದಛಾಯೆಯ ನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮವು. ನನ್ನ ತಂದೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಾಯಿಗಳೇ ನನಗೆ ಯಾವಯಾವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದವರು ಯಾವಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಆಗಾಗ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಉಪದೇಶಿಸ ಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಅರಣ್ಯವು ಎಷ್ಟೇ ದುರ್ಗಮವಾಗಿ ಜನರಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಹುಲಿ, ತೋಳ, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಾರದಿರಲಾರೆನು. ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಸುಖದಿಂದಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವೇ ಸಿಕ್ಕುವುದಾದರೂ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡುವವಳಲ್ಲ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೆಂಬ ನಿಯಮವೊಂದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುವಿಧವಾದ ರಾಜೋಪಭೋಗಗಳಿದ್ದರೇನು ? ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಕರಂದದಿಂದ ಸುವಾಸಿತವಾದ ವನಪ್ರದೇಶವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ವಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದ ಭೋಗವು ಬೇರೊಂದುಂಟೆ ? ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬಹುದು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದುಮರೆಹೊಕ್ಕ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲೆಯಲ್ಲವೆ ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಾಪಾಡಲಾರೆಯಾ ? ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವೆ, ಮಾನವನ್ನೂ ಕಾಪಾಡುವವನು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದೇಬರುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಮಹಾಭಾಗನೆ! ನೀನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿರಲಾರೆನು. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳನ್ನೂ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು ಜೀವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸಸೌಖ್ಯವೊಂದಿದ್ದರೆಸಾಕು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದೀನದಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೂ, ಕೆರೆತೊರೆಗಳನ್ನೂ, ಮಡುಗಳನ್ನೂ, ತೋಪುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆಯಿರುವುದು. ನಾಥನಾದ ನೀನೇ ಈಗ ನನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ, ಆ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವು ಮುಂದೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಂಸಗಳು,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೀರು ಕೋಳಿಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಜಲಚರಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಅತಿ ಮನೋಹರಗಳಾಗಿರುವ ತಾವರೆಕೊಳಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವುಂಟು. ರಮ್ಯಗಳಾದ ಆ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವ್ರತನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಿಸಿನೀರು ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವಳಲ್ಲ. ಆ ತಾವರೆಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸಾವಿರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗಾದರೂ ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೊಂದಸಾಧ್ಯವೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನಾದರೂ ನಾನೊಲ್ಲೆನು. ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿರಿಸಿದರೂ ನಾನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. 1 ಈಗ ನೀನು ಹೋಗಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ವನಪ್ರದೇಶವು ಎಷ್ಟೇ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ! ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಕೋತಿಗಳು, ಕಾಡಾನೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೇ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ! ನಾನು ಹಿಂತೆಗೆಯುವವಳಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಬರುವೆನು. ನಾನು ನಿಯಮನಿಷ್ಠಳಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಸುಖವಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅಗಲಿರಲಾರದು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುವೊಂದೂ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿಹೋದರೆ ನನಗೆ ಮರಣವೇ ಶರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ

---

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಅಹಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ವನಂ ಸುದುರ್ಗಮಂ ಮೃಗಾಯುತಂ ವಾನರವಾರಣೈರ್ಯುತಂ। ವನೇ ನಿವತ್ಸ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ಪಿತುರ್ಗೃಹೇ ತವೈವ ಪಾದಾವುಪಗೃಹ್ಯ ಸಂಯತಾ ॥ ಅನನ್ಯಭಾವಾಮನುರಕ್ತಚೇತಸಂ ತ್ವಯಾ ವಿಯುಕ್ತಾಂ ಮರಣಾಯ ನಿಶ್ಚಿತಾಂ। ನಯಸ್ವಮಾಂ ಸಾಧು ಕುರುಷ್ವ ಯಾಚನಾಂ ನ ತೇ ಮಯಾ ತೇ ಗುರುತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು, ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾದ ಕೆಲವು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳುಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—(ಅಹಂ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ವನಂ ಸುದುರ್ಗಮಂ) ಎಷ್ಟೇ ದುರ್ಗಮವಾದ ವನಪ್ರದೇಶವಾದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವೆನೆಂದರ್ಥವು. (ಮೃಗಾಯುತಂ) ಮೃಗದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು. ಮಾರೀಚನು ಮಾಯಾ ಮೃಗವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ನಮಗೆ ವಿಯೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ವನಪ್ರದೇಶವೆಂದು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವು (ವಾನರವಾರಣೈರ್ಯುತಂ) ವಾನರವಾರಣರೆಂದರೆ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿದುದು. ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ನಮಗುಂಟಾದ ವಿಯೋಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು! ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸು! ನಾನು ಸಂಗಡಬಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಅದೊಂದು ಭಾರವಲ್ಲ." ಎಂದಳು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಸೀತೆಯು ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೇವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಅವಳ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರೆಂಬ ಭಾವವು. (ವನೇ) ಹಿಂದಿನಪಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ "ವನಂ" ಎಂಬಶಬ್ದವೇ ಸಾಕಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿ "ವನೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ವನಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಶೋಕವನವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. (ನಿವತ್ಸ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ಪಿತುರ್ಗೃಹೇ) ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇದ್ದು ಬರುವೆನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಕೂಡ (ತವೈವ ಪಾದಾವುಪಗೃಹ್ಯ ಸಂಯುತಾ) ನಿನ್ನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ ನಿಯಮದಿಂದಿರುವೆನೆಂದರ್ಥವು. (ಅನನ್ಯಭಾವಾಂ) ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನವಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲವು. (ಅನುರಕ್ತಚೇತಸಂ) ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪತಿಯೆಂಬ ಗೌರವದಿಂದಮಾತ್ರವೇ ನಾನು ಹಾಗಿರುವವಳಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುರಾಗವೇ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆಮಾಡುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ತ್ವಯಾವಿಯುಕ್ತಾಂ ಮರಣಾಯ ನಿಶ್ಚಿತಾಂ ಮಾಂ ನಯಸ್ವ) ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿನ್ನಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗ ನಾನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೋ, ಆಗ ನೀನು ಆಂಜನೇಯನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಪಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು" ಎಂದು ಭಾವವು. (ಯಾಚನಾಂ ಕುರುಷ್ವ) ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಕೇಳಿ ಕೊಂಡ ರಾವಣವಧವನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸು. (ಅತಃ) ಇದರಿಂದ, (ಮಯಾ) ನನ್ನಿಂದ (ತೇ) ನಿನಗೆ, (ಗುರುತಾ) ಭಾರವು ವಿರಹಾಯಾಸವು, (ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ) ಇರಲಾರದು. ಎಂದು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನು ವನವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಸೀತೆಯು ಹೀಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರೂ, ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೇ ರಾಮನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮನಿರತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುನಃಪುನಃ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತೆಯಾದರೋ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿನೀರುತುಂಬಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದಳು. ಹೇಗಾದರೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವುಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನೀನು ದೊಡ್ಡವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ಧರ್ಮನಿರತಳಾದವಳು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರು. ನಿನ್ನ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೇ ನೀನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಪತಿಯಾದ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದೇ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಅದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಅಗಲಾದರೂ ನೀನು ಈಗ ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ವನವಾಸದ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬಹುದು. ವನವೆಂಬುದು ಏನೆಂದುಬಲ್ಲೆಯಾ? ಆದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಹುಲಿಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದಲೂ. ಸಂಚರಿಸುವುದಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಹಾರಣ್ಯವೇ ವನವೆನಿಸುವುದು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವೆನೇ ಹೊರತು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ಸುಖವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖಪ್ರಚುರವಾಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹದ ಗರ್ಜನೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಗಿರಿನದಿಗಳ ಜಲಪಾತಧ್ವನಿಗಳೂ, ಆಗಾಗ ಕಿವಿಗೆಬೀಳುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವುದೂಕೂಡ ಬಹಳಕಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವನವಾಸವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವುಂಟು. ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಮೃಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುವು. ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬರುವವು. ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸವನ್ನು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕೊಳಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಡಾನೆಗಳಿಂದಲೂ, ತುಂಬಿರುವವು. ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸವು ಬಹಳ ಅಪಾಯಹೇತುವಾಗಿರುವುದು. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳು, ಪೊದರು, ಮುಂತಾದುವುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕಾಡುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುವುದೇ ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳು ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಎಷ್ಟುದೂರ ಹೋದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನೀರುಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಕಷ್ಟವೇನುಂಟು? ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಡುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಬೇಕಾದರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದಿರಿಬಿದ್ದಿರುವ ಎಲೆಗಳಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕೇಹೊರತು, ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಸುಖಶಯ್ಯೆಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ ಇದರಿಂದಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಹಸಿದುಬಂದರೆ ತಕ್ಕ ಆಹಾರವೂಕೂಡ ಅಲ್ಲಿದುರ್ಲಭವು. ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರಗಳಿಂದ ಉದಿರಿಬಿದ್ದಿರುವ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸವು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಅವರವರ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಜಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ನಾರುಮಡಿಯನ್ನುಡಬೇಕು. ಆಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ದೇವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು. ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಬಂದವರನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಉಪಚರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂರಾವರ್ತಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಯಾವಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಬಹುನಿಯಮದಿಂದಿರಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ವನವಾಸವೆಂಬುದು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಮತ್ತು ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಾದ ಋಷಿಗಳು ನಡೆಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಹೂಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದು ತಂದು, ಅಗ್ನಿವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸುವುದು. ಬಾಲೆಯಾದ ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸವು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ, ಹಣ್ಣುಮೊದಲಾದುಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಬೇಕು. ಸಿಕ್ಕಿದುದರಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವವರೆಗೂ ನಿಯತವಾದ ಆಹಾರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸವೆಂಬುದು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು! ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಕವಿದಿರು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವುದು! ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಬೇಕಾಗುವುದು! ಆಗಾಗ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವನವಾಸವೆಂಬುದು ಬಹುಕಷ್ಟವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ದೊಡ್ಡದೇಹವುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟದಹಾವುಗಳು ಬುಸು ಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ನೆಲದಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರು ವುದು ಬಹಳ ಅಪಾಯಕರವು. ನದಿಗಳಂತೆಯೇ ವಕ್ರಗತಿಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಸರ್ಪ ಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುವು. ಇದರಿಂದಲೇ ವನವಾಸ ವೆಂಬುದು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿಡಿತೆಗಳೂ, ತೇಳುಗಳೂ, ಕೀಟಗಳೂ, ಕಾಡುಸೊಣಗಳೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರು ವುದು ಬಹುಕಷ್ಟವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಮರಗಳೂ, ದರ್ಭೆಗಳೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ದೇಹಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸತಕ್ಕ ಭಯಕಾರಣಗಳೂ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ವನವಾಸವೆಂಬುದನ್ನು ಕೇವಲದುಃಖವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು ಕ್ರೋಧಲೋಭಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡ ಬೇಕು. ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ಭಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದರೂ ಭಯಪಡಬಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ವನವಾಸವೆಂಬುದು ಯಾವಾ ಗಲೂ ಕಷ್ಟವೇ ಹೊರತು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಖವೆಂಬುದು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲೆಸೀತೆ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ವನವಾಸದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಡು! ಇದು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ! ಎಷ್ಟೇವಿಧದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೋಷಗಳೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುವು" ಎಂದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೀತೆಯು ಅತನಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷೀಕರಿಸದೆ ವ್ಯಸನಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಪುನಃ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಳು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸೀತೆಯು ತಾನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದೇಬರುವೆನೆಂದು ರಾಮನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದುದು.

ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯು ಪರಮದುಃಖಿತಳಾಗಿ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. "ಎಲೆ ಆರ್ಯನೆ! ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಬರುವ ನನಗೆ ಗುಣರೂಪಗಳಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುವುವೇಹೊರತು ದೋಷಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೃಗಗಳಾಗಲಿ, ಸಿಂಹಗಳಾಗಲಿ, ಆನೆಗಳಾಗಲಿ, ಹುಲಿಗಳಾಗಲಿ, ಶರಭಗಳಾಗಲಿ, ಕಡವೆಮೊದಲಾದ ಮೃಗವಿಶೇಷಗಳಾಗಲಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಲಿ, ಇನ್ನೂ ವನಚರಗಳಾದ ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಲಿ, ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕಾಣದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುವುವಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮೆದಿರಾಗಿ ಬಂದು ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೇನು ? ಭಯವುಂಟಾದಾಗ ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಅಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಗುರುಜನವು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಆಜ್ಞೆಯು ನನಗೆ ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವುದೆ? ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಾನೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೊರಡಬೇಕಾದುದೇ ನಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವು. ಅದು ತಪ್ಪಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದುದು ಎರಡನೆಯ ಕೆಲಸವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಭಯವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನೀನು ನನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವಾಗ, ದೇವದೇವನಾದ ಮಹೇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಗಂಡನನ್ನಗಲಿದ ಹೆಂಗಸು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಾರಳು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನೇ ನನಗೆ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಹಿಂದೆ ನಾನು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ, ನನಗೆ ಕೆಲವುದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ವನವಾಸಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರು ಹೇಳುತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೂಡ ಇದೇವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದುಮೊದಲುಗೊಂಡು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ವನಸಂಚಾರವು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮಾತು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಕೆಲವುದಿನಗಳವರೆಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ದೈವಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೀನೂ ತಪ್ಪಿಸಲಾರೆಯಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಈಗ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಕಳೆದುಬಿಡುವುದುತ್ತಮವಲ್ಲವೆ? ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಈಗಲೇ ಕಳೆದುಹೋಗಲಿ. ಈಗ ತಕ್ಕ ಅವಕಾಶವು ದೊರಕಿರುವುದು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಲಿ! ನಾನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ವನವಾಸವನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಹಾವೀರನಾದ ನಿನಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವು ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಸ್ವಭಾವ ಭೀರುಗಳಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವು ಸಂಭವಿಸುವುವು. ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಾನು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಆಗ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನಳಾದ ತಾಪಸಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ನೀನು ವನವಾಸವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವು"ದೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನೂ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು. ನಾನು ವಿವಾಹಿತಳಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆಕೂಡ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ತಪೋವನಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಗಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಪೀಡಿಸುತಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ? ನೀನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ! ವನವಾಸವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡಹಬ್ಬವೆಂದೇ ಎಣಿಸಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯು. ನೀನು ಅಸೂಯಾದಿ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿ, ನನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿರಬೇಕಾದುದೇ ನನ್ನ ಧರ್ಮವು. ಪತಿಯಾದ ನೀನೇ ನನಗೆ ಪರದೈವವಲ್ಲವೆ? ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಸೇರಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮತವು. ಎಲೈ ಧೀಮಂತನೆ! "ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಸ್ತ್ರೀಯು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಅವರವರ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ದಾನಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುರುಷನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡಲ್ಪಡುವಳೋ, ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪುರುಷನೇ ಪತಿಯಾಗಿರುವನು." ಎಂದು, ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಋಷಿಗಳ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರುವೆವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನು ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನೆಯಾಗಿಯೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ವಿವಾಹಿತಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವೆಯೋ ಕಾಣೆನು! ಎಲೈ ಕಕುತ್‌ಸ್ಥವಂಶ ಶಿಖಾಮಣಿಯೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ, ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿನಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವು. ನಾನು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಾದರೆ, ವಿಷದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ, ನೀರಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೇ ಹೊರತು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಬದುಕಿರಲಾರೆನು" ಎಂದಳು. ಸೀತೆಯು ಹೀಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರೂ, ರಾಮನು ನಿರ್ಜನವಾದ ವನಕ್ಕೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೀತೆಯು ಬಹಳಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದಲೇ ಭೂಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ನೆನೆಯುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು, ಆಕೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ಸೀತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದ ಕೋಪಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದುದು. }

ಜನಕರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು, ರಾಮನು ತನಗೆ ಹೇಳುತಿದ್ದ ಸಮಾಧಾನ ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದರೂ, ತನ್ನ ದೃಢವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಹೇಗಾದರೂ ಅವನೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಪುನಃ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತೊಡಗಿದಳು, ಆಗ ಈಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕೋಪಕ್ಕೂ, ದುಃಖಕ್ಕೂ ಪಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಿತಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮೀರಿದ ದುಃಖಕೋಪಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನಗಿರತಕ್ಕ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಣಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ 1 ''ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ

ಇದಕ್ಕೆ "ಕಿಂ ತ್ವಾಽಮನ್ಯತ ವೈದೇಹಃ ಪಿತಾ ಮೇ ಮಿಥಿಲಾಧಿಪಃ। ರಾಮ ಜಾಮಾತರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದರೊಳಗಿನ ಪದಗಳ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳೇನೆಂದರೆ ;—

(ರಾಮ) ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನೀನು ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದಲೇ ಜನಗಳನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವವನು. ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸುವ ನಿನ್ನ ರೂಪವಿಶೇಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಿ ವಸಿಷ್ಠನು ನಿನಗೆ "ರಾಮ" ನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಸಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ವಿಧವಾದ ಅಂಶಸ್ವಾರವುಳ್ಳವನೆಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ "ರಾಮ ಇತ್ಯಭಿರಾಮೇಣ ವಪುಷಾ ತಸ್ಯ ಚೋದಿತಃ। ನಾಮಧೇಯಂ ಗುರುಶ್ಚಕ್ರೇ ಜಗತ್ಪ್ರಥಮಮಂಗಳಂ॥" ಎಂಬುದಾಗಿ, ನಿನ್ನ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಹೆಸರು ನಿನಗೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಂಗಳಕರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ನೀನು ಆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಮಂಗಳಕರನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದೇ? ಮತ್ತು (ರಾಮ) "ಸಹಸ್ರನಾಮತತ್ತುಲ್ಯಂ ರಾಮನಾಮ" ಎಂಬಂತೆ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಿಗೂ ರಾಮನಾಮವೊಂದೇ ಸಮಾನವೆಂದೂ, ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವೂ "ರಾಮ" ಎಂಬ ಈ ಎರಡಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಹೆಸರುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದ ನನಗೇ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೆ? (ವೈದೇಹಃ) ವಿದೇಹವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. "ಕರ್ಮಣೈವ ಹಿ ಸಂಸಿದ್ಧಿಮಾಸ್ಥಿತಾ ಜನಕಾದಯಃ" ಎಂಬುದಾಗಿ, ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಜನಕಾದಿಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಜನಕವಂಶೀಯರು ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಡದಂತೆಯೇ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯರಾದ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆಯೇ ನಡೆಸುವವರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅವರು ಪತ್ನೀವಿಯೋಗವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದವರಲ್ಲವು. ಈ ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗವು ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಬೀಳಲಾರದು. ಮತ್ತು (ವೈದೇಹಃ) ವಿದೇಹವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಯಾರೂ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡವರಲ್ಲ. ಈಗ ನಾನೊಬ್ಬಳು ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ದುಃಖಪಡಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? (ಮಿಥಿಲಾಧಿಪಃ) ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋದರೆ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಮಾತ್ರವೇ ದುಃಖಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣದ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖಿಸದೆ ಬಿಡದು. ಇಷ್ಟು ರಾಜಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜಾಸಮುದಾಯವನ್ನೊಳಕೊಂಡ ಮಿಥಿಲೆಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ದುಃಖಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವನ ರಾಜ್ಯವೇ ದುಃಖಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಅಥವಾ (ಮಿಥಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಾರವೆಲ್ಲವೂ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯವೊಂದೇ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಳಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪೌರುಷವಿಲ್ಲ! ವಿದೇಹವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಮಿಥಿಲಾಧಿ

ಲಾಧಿಪಃ) "ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದೇಶವನ್ನೇ ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಧರಿಸಿರುವವನು, ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಾರದೆ ಇತರರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟುಹೋದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗದಿರುವನೆ?" ಎಂದು ಭಾವವು. ಇಂತವನಾದ (ಮೇ ಪಿತಾ) ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜನಕನು, (ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಹೊರಕ್ಕೆ ಪುರುಷಾಕಾರದಿಂದಕೂಡಿ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ಕಿರೀಟಪೀತಾಂಬರಾದ್ಯಲಂಕರಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರುಷನೆಂದೂಹಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆಂಗಸೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆ ಕಿರೀಟಪೀತಾಂಬರಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು. ಅವು ಪುರುಷಚಿಹ್ನಗಳಾದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ಕಾಡುಜನರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಹಿಂಜರಿಯುವರೆಂದೆಣಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಬಲವೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂದು ಭಾವವು. (ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ನೀನು ಹೊರಗೆ ಪುರುಷಾಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುತಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದರ್ಥವು. (ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಪೈರುಗಳ ನಡುವೆ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಬೊಂಬೆಯ ಆಕೃತಿಯಂತೆ, ನಿನ್ನ ಆಕಾರವು ಮಾತ್ರ ಪುರುಷಾಕಾರವೇ ಹೊರತು, ಒಳಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಸಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಒಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಪುರುಷಸ್ವರೂಪವೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸ್ತ್ರೀತ್ವಪುರುಷತ್ವಗಳೆರಡೂ ಕಲೆತಿರುವುದನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದು (ಷಂಡನೆಂದು) ಜನಗಳು ಹೇಳುವರು. ಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಾರದೆಂದು ಭಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ, "ಹೆಂಗಸೂಗಂಡಸೂ ಕಲೆತು" ದೆಂದು ಬೇರೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ (ಜಾಮಾತರಂ) ಅಳಿಯನನ್ನು "ಜಾಮಾತಾ ದಶಮೋಗ್ರಹಃ" ಎಂಬಂತೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ನವಗ್ರಹಗಳ ಬಾಧೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅಳಿಯನೆಂಬ ಹತ್ತನೇ ಗ್ರಹವೊಂದೂ ಸೇರಿ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲೂ ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಲೋಕವಾರ್ತೆಯು. ಈಗ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಅಳಿಯನನ್ನು (ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಹೊಂದಿ (ತ್ವಾ) ಹೀಗೆ ಒಳಗೆ ಸಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲದ ನಿನ್ನನ್ನು (ಕಿಂ ಅಮನ್ಯತ?) ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು? ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ರಾಜಧರ್ಮವು ತಿಳಿಯದೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಿಳಿಯದವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಕುಲಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯೊಡಗೂಡಿರಬೇಕಾದುದೇ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯದವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ನೀನು ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತದವನಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಇಷ್ಟು ಅನುಷ್ಠಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ಹೀಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ತಂದೆಯು, ಕೈಹಿಡಿದಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ಕಾಪಾಡಲಾರದ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವನು? ಪುರುಷವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬಹೆಂಗಸು. ತನ್ನ ಮಗಳಾದ

ನೀನು ಅನುಚಿತವಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕಾದರೆ. ಆತನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಡುವನೋ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಭಾವವು, ಮತ್ತು (ಕಿಂ ತ್ವಾ ಮನ್ಯತ) ನಿನ್ನನ್ನು ಅವನು ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು? ಮೊದಲು ನನ್ನ ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸುವಾಗಲೇ "ಇಯಂ ಸೀತಾ ಮಮ ಸುತಾ" ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಆತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ "ಪಾಣಿಂ ಗೃಹ್ಣೀಷ್ವ ಪಾಣಿನಾ" ಎಂದುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಯೆಯಾ? ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಧೂವರರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೈಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ಲೋಕವಿದಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೈಯಿಂದ ಕೈಯ್ಯನ್ನುಹಿಡಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇಕೆ? ಈ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವೂ ಬಂದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರೆಹೊಕ್ಕರೂ ಕಾಪಾಡುವಷ್ಟು ವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ನಿನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನುನೋಡಿ, ಇವುಗಳ ವಶಕ್ಕೇ ನನ್ನನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದರೆ ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುವುವೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರದಿಂದಲೇ ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿ, ನನ್ನನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಈ ನಿನ್ನ ತೋಳುಗಳೆರಡೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು, (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ).

ಅಥವಾ (ಮೇ ಪಿತಾ ತ್ವಾಂ ಕಿಮಮನ್ಯತ) ನನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನೋ ಕಾಣೆನು. ನಿಜವಾಗಿ ನೀನು ಪುರುಷವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ, "ಸ ಏವ ವಾಸುದೇವೋಽಯಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುರುಷ ಉಚ್ಯತೇ। ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಾಯಮೇತತ್ಸರ್ವಂ ಜಗದ್ಬ್ರಹ್ಮಪುರಸ್ಸರಂ॥" ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುರುಷನೇ ಹೊರತು, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಾಯವಾದುದೆಂಬ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನನ್ನ ತಂದೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು, (ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಪುರುಷಾಕಾರವುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ (ಸ್ತ್ರಿಯಂ) ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಾಯವನ್ನಾಗಿ, (ಕಿಂ ಅಮನ್ಯತ) ಏತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು? ವಿಷ್ಣುದೇವಾವತಾರವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದುದರಿಂದ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನೆಂದೂ, ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದೂ ತಿಳಿದೇ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದ" ನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ವನೇ ಹೊರತು, ನೀನೊಬ್ಬಗಂಡಸೆಂದೇ ಎಣಿಸಲಾರನಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಂತಹ ಅಳಿಯನು ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾಗಬಹುದು? ಅಯ್ಯೋ! 1 ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿರುವು ದೆಂದು ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿರುವುದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ಹೊರಕ್ಕೆ

ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಹಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೀಗೆ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಥವಾ, (ರಾಮಜಾಮಾತರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಎಂಬಲ್ಲಿ "ರಾಮಜ + ಅಮಾತರಂ + ಪ್ರಾಪ್ಯ + ಸ್ತ್ರಿಯಂ + ಪುರುಷ + ವಿಗ್ರಹಂ" ಎಂದು + ಪದ ಛೇದವನ್ನುಮಾಡಬಹುದು. ಆಗ (ರಾಮಜ) ಲೋಕರಂಜನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ (ಪುರುಷ) ಎಲೈ ಪರಮಪುರುಷನೆ! (ಅಮಾತರಂ) ನಿನಗೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲದ (ಸ್ತ್ರಿಯಂ) ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು. ಎಂದರೆ, ಸವತಿತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು (ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, (ವಿಗ್ರಹಂ) ಕಲಹವನ್ನು (ಅಮನ್ಯತಕಿಂ) ತಿಳಿದಿದ್ದನೋ ಏನು?" ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ಲೋಕರಂಜನೆಗಾಗಿ ಲೀಲಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ನಿನಗೆ ಕೇವಲಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ವೈಮನಸ್ಯವುಂಟಾಗಿ, ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವುದೆಂದು ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯದೇ ಹೋದುದರಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಥವಾ (ಪುರುಷವಿಗ್ರಹಂ) ಪುರುಷರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ, ಎಂದರೆಭಕ್ತ ಜನರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದರಿಸತಕ್ಕ (ರಾಮಜಾಮಾತರಂ) ಲೋಕರಂಜಕನಾದ ಅಳಿಯ ನನ್ನು (ತ್ವಾ) ನಿನ್ನನ್ನು) (ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಹೊಂದಿ, ನನ್ನ ತಂದೆಯು (ಸ್ತ್ರಿಯಂ) ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಯನ್ನೂಕೂಡ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಶಬ್ದವು ಇತರರಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ತನ್ನ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಆಮುಷ್ಮಿಕಭೋಗೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ (ಅಮನ್ಯತಕಿಂ) ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದನೇ ಏನು? ಆನಂದರೂಪನಾದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಪಾಲಕನಾದ ನೀನು ಅಳಿಯನಾಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತಸಂತೋಷಹೊಂದಿ, ಐಹಿಕ ಸುಖಸಾಧನಗ ಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಎಣಿಸಿ, ಪರಮಾನಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾನಂದ ಕರನಾದ ನೀನು ನನಗೇಕೆ ಹೀಗೆ ದುಃಖಕರನಾಗುವೆ? ಎಂದು ಭಾವವು.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಅನೃತಂ ಬತ ಲೋಕೋಽಯಮಜ್ಞಾನಾದ್ಯದ್ಧಿ ವಕ್ಷ್ಯತಿ। ತೇಜೋ ನಾಸ್ತಿಪರಂ ರಾಮೇ ತಪತೀವ ದಿವಾಕರೇ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇದರ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೇ ನೆಂದರೆ:—(ಅಯಂ ಲೋಕಃ) ಈ ಲೋಕವು, (ಯತ್) ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿರುವುದೆಂಬ ಯಾವ ಮಾತನ್ನು. (ವಕ್ಷ್ಯತಿ) ಹೇಳುವುದೋ, ಅದು, (ಅಜ್ಞಾನಾತ್) ಅವರ ಅಜ್ಞಾನ ದಿಂದ, (ಅನೃತಂ ಬತ) ಅಬದ್ಧವಲ್ಲವೆ? (ತಪತಿ ದಿವಾಕರೇ ಇವ) ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಣಿಸದಿರುವುದೆ? ಎಷ್ಟೇ ಅಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನುವಚನವಿಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ ನೀನು ಅಕಾರ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಿ ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ? ವೀರಾಗ್ರೇಸರನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಲಾಗ್ನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕೋಪವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ, ಅಂಜಿಕೆಯೆಂಬುದು ಹೇಗುಂಟಾಯಿತು? ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಣಿಸದೆ, ನಿನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ನಂಬಿ, ಅನಾಥೆಯಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ! ದ್ಯುಮತ್ಸೇನನ ಮಗನಾದ ಸತ್ಯವಂತನನ್ನು, ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ, ಆತನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನೇ ವ್ರತವಾಗಿಉಳ್ಳ, ಸಾವಿತ್ರಿಯಂತೆ, ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವಳೆಂದೇ ತಿಳಿ! ಎಲೈ, ಪಾಪರಹಿತನೆ! ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನೇ ಕೆಡಿಸತಕ್ಕ ಇತರ ನೀಚಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ನನ್ನನ್ನೆಣಿಸಬೇಡ. ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊರತು ಇತರರನ್ನು ನೆನೆಯತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನರಿಯೆಯಾ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಬಂದೇ ಬರುವೆನು. ದೃಢ ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಇರಲಿ! ಎಲೈ, ರಾಮನೆ! 1 ನಾನು ಕುಮಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆನು! ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಂಗ

ನಲ್ಲಿರುವಂತೆ, "ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿಲ್ಲವು" ಎಂದು ಸೀತೆಯು ರಾಮನಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿರುವುದೆಂದು ಜನಗಳಾಡುವ ಮಾತನ್ನು ತಾನೇ ನಿರಸನಮಾಡಿ ಅದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ, (ಅಯಂ ಲೋಕಃ) ಈ ಲೋಕವು, (ತಪತಿ ದಿವಾಕರ ಇವ ರಾಮೇ ಪರಂ ತೇಜೋ ನಾಸ್ತಿ), ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು ರಾಮನಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಎಂದು (ಯದ್ವಕ್ಷ್ಯತಿ) ಹೇಳುವುದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದು, (ಅನೃತಂ) ಅಬದ್ಧವು. ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ಸೀತೆಯು ಲೋಕವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ರಾಮನಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸಿರುವುದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎರಡುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಸ್ವಯಂ ತು ಭಾರ್ಯಾಂ ಕೌಮಾರೀಂ ಚಿರಮಧ್ಯುಷಿತಾಂ ಸತೀಂ। ಶೈಲೂಷ ಇವ ಮಾಂ ರಾಮ ಪರೇಭ್ಯೋ ದಾತುಮಿಚ್ಛಸಿ॥" ಎಂದು ಮೂಲವು. ರಾಮನು ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಸೀತೆಗೆ ಅಭಿಮತವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:— (ರಾಮ) ಎಲೈ ರಾಮನೆ! (ಭಾರ್ಯಾಂ) ಭರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ, (ಸತೀಂ)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಡಲೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು! ನಾನು ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ! ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ನಿನಗೆ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೆಂಬುದು ಲೋಕವಿದಿತ ವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಇತರರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶೈಲೂಷನಂತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ವಶದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ? ನೀನು ಯಾರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೋ, ಯಾರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೋಸ್ಕರ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸುವೆಯೋ, ಆ ಮಾತೆಯರಿಗೆ ಅನವರತವೂ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀನೇ ಏಕಿಲ್ಲಿರಬಾರದು? (ಯಾವಳಿಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ನೀನು ಅನೇಕ ಹಿತವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತಿದ್ದೆಯೋ, ಯಾವಳಿಗಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ನನಗೆ ನೀನು ಇದೊಂದಾವರ್ತಿ ಯಾದರೂ ವಶ್ಯನಾಗಿದ್ದು, ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಬಾರದೆ? ಯಾವನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಾ ಅನುಕೂಲಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೋ, ಯಾವನ ಅಭಿಷೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು, ತಂದೆಯಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಭರತನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನೀನೇ ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಬಾರದೆ?) ಆಗ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಾನೂ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟರೆ ನಾನೂ ಹೊರಟುಬರುವೆನು. ಪತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ಪತ್ನಿಯರ ಧರ್ಮವು. ನನಗೆಮಾತ್ರ ನೀನು ಆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರೆಂದು ಹೇಳುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ಎಲೈ, ರಾಮನೇ! ನಿನಗೆ ತಿಳಿ ಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ತಪೋವನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಆಯಾ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅಗಲಿರುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಬೇಡ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಬರುತಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಯಾವು

ಅನಶ್ವರವಾಗಿಯೂ; (ಚಿರಮಭ್ಯುಷಿತಾಂ) ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದು ದಾಗಿಯೂ, (ಕೌಮಾರೀಂ) ಕುಮಾರವಯಸ್ಕನಾದ ನಿನಗೆ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ವಾಗಿಯೂ, ಎಂದರೆ, ಯೌವರಾಜ್ಯರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವ (ಮಾಂ) ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, (ಶೈಲೂಷ ಇವ) ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ನಟರಂತೆ, (ಪರೇಭ್ಯಃ) ಭರತಾದಿಗಳಿಗೆ (ದಾತುಮಿಚ್ಛಸಿ ಕಿಂ) ಕೊಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುವೆಯಾ? ಇದು ಎಂದಿಗೂ ನಿನ್ನಂತ ವನಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನಭಾವವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೊಂದು ಮಾರ್ಗಶ್ರಮವೂ ತೋರಲಾರದು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಸೇರಿರುವ ವರೆಗೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮಗಳಾದ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ಪುಷ್ಪದ ಹಾಸಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಂತೆಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಕರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದೇಹೊರತು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಷ್ಟವು ತೋರಲಾರದು. ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನು ಬರುತಿದ್ದರೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆ, ನೊದೆ, ಮತ್ತು ಇತರಮುಳ್ಳುಗಿಡಗಳು ಎಷ್ಟೇ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಹತ್ತಿಯಂತೆಯೂ, ಮೃದುವಾದ ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮ ದಂತೆಯೂ, ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುವೇಹೊರತು ಕಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದು, ಎಲೆ ನಾಥನೆ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹಾರಿಬಂದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲವೂ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವಾಗ ನನಗೆ ಸರ್ವೋ ತ್ತಮವಾದ ಚಂದನದಂತೆ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುದೇಹೊರತು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಎಳೇಗರಿಕೇ ಹುಲ್ಲುಗಳಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕಂಬಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ದುಪ್ಪಟಿಮೊದಲಾದ ಮೇಲುಹೊದ್ದಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಹಾಸಿಗೆಯು ಹೆಚ್ಚುಸುಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುವೆಂದೆಣಿಸುವೆಯಾ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಬಹು ದಾದ ಸೊಪ್ಪುಸದೆಗಳಾಗಲಿ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳಾಗಲಿ, ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳಾಗಲಿ, ಅವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದೇ ನನಗೆ ಅಮೃತರಸದಂತಿರುವುದು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಋತುಧರ್ಮ ಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಳೆಯುವ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ಹೂಗಳನ್ನುಮುಡಿದು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಷ್ಟುದಿನವಾದರೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಯಾಗಲಿ, ಮನೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಿ, ದುಃಖವಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ, ನನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿ ಸುವುದಕ್ಕೂ ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವವಿಧ ದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಕೊರಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ನಾಥನೆ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದ ರಿಂದೇನು? ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿರುವುದೇ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು. ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿರುವುದೇ ನನಗೆ ನರಕವು. ಇದನ್ನು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ, ನನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಯು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅಗಲಿಸದಷ್ಟು ಮಿತಿಮೀರಿಹೋಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ ಸಂಗಡಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗವಿಶೇಷದಿಂದ ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೂ ಹೆದರದೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೃಢ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಇಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದೇ ಆದರೆ, ಈಗ ನಿನ್ನಿದಿರಾಗಿಯೇ ನಾನುವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದುಬಿಡುವೆನೇಹೊರತು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂಶತ್ರುಗಳವಶದಲ್ಲಿರಲಾರೆನು. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ! ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಈಗ ಸಾಯದಿದ್ದರೂ, ನೀನು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆಯಾದರೂ ಆ ಪ್ರಾಣವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಆಮೇಲೆ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಕೊರಗಿ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನ್ನಿದಿರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದೇ ಸುಖವಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ನಿನ್ನ ವಿರಹದುಃಖವನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಮೊದಲು ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳು! ಆದರಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಮೂರುವರ್ಷಗಳು!! ಅಷ್ಟು, ಸಾಲದೆ ಮತ್ತೊಂದುವರ್ಷಕಾಲವು!!! ಅಬ್ಬಾ! ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳನ್ನೂ ದುಃಖದಿಂದಲೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಹೇಗೆತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು?" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ಮಿತಿಮೀರಿದ ದುಃಖದಿಂದ ಬೆಂದು ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ, ಬಹುದೀನಳಾಗಿ ಮುಂದೆಬಂದು, ಪತಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಎರಡುತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದಳು. ವಿಷದಿಗ್ಧವಾದ ಬಾಣದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣಾನೆಯಂತೆ, ಆ ಸೀತೆಯು ರಾಮನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದು, ಅರಣಿಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿದಾಗ ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಅಡಗಿರತಕ್ಕ ಬೆಂಕಿಯು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬರುವಂತೆ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅವಳು ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ಕಣ್ಣೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಧಾರೆಯು ಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾ, ಕಮಲದಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಕರಂದ ಧಾರೆಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕಳಂಕವಿಲ್ಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮುಖವು, ವ್ಯಸನ ಸಂತಾಪದಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂದಿ, ನೀರಿನಿಂದ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ ತಾವರೆಹೂವಿನಂತೆ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ಆಗ ರಾಮನು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದವಳಂತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಎರಡುತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ, "ಎಲೆ ದೇವಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವಾದರೂ ರುಚಿಸಲಾರದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಗೋಹಾಗೆ ನನಗೆ ಭಯವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿಯದು? ನಾನು ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿರಲಾರೆನಾದರೂ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇದುವರೆಗೆ
CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಿನ್ನ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಮೈಥಿಲಿ! ಈಗ ನಿನಗೆ ನಿಜವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ನೀನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೇ ನನ್ನೊಡನೆ ವನವಾಸವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ಧೀರನಾದ ಪುರುಷನು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟದಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡದಿರುವಂತೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರೆನು. ಸುವರ್ಚಲೆಯು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಇರುವಳಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಆ ಸೂರ್ಯನ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದುದೇ ನನಗೆ ಧರ್ಮವು. ಹೇಗಾದರೂ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗದೇ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ನಾನೂ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಸತ್ಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆ, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ, ಇವೆರಡೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಹೋಗದಿರುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಮನುಷ್ಯನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಮೊದಲನೆಯಧರ್ಮವು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ವ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ಬದ್ಧದೀಕ್ಷನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ನಾನು, ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಬದುಕಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಸಮಸ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧನವಾದ ದೇವತಾರಾಧನೆಗಿಂತಲೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಗುರು, ಈ ಮೂವರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವತೆಗಳೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಮಗಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಆರಾಧನೆಗಳಿಗೆ ವಶ್ಯರಾಗಿರುವ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಮಗೆ ವಶ್ಯರಲ್ಲದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದರೇನು? ಇವರಿಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದರೆ, ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿದಷ್ಟು ಫಲವುಂಟು. ಇವರಂತೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೈವವು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬುದು ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಲೋಕಸಾಧನವಾಗಿರುವುದೋ, ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ಯವಾಗಲಿ, ದಾನಮಾನಗಳಾಗಲಿ, ಉಚಿತ ದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳಯಾಗಗಳಾಗಲಿ ಪರಲೋಕಸಾಧಕಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗಗಳಾಗಲಿ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗಲಿ, ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಗಲಿ, ಸೌಖ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ಬೇರೆಯಾವವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾಗಲಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯೊಂದರಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುವುವು. ಆದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರು, ದೇವಲೋಕವನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವಲೋಕವನ್ನೂ, ಗೋಲೋಕವನ್ನೂ, ಇತರ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನೂ ಸೇರುವರು. ಇಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ತಂದೆಯು, ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ದೃಢವಾಗಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ನಾನು ನಡೆಸದಿರಬಹುದೆ? ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬುದೇ ಸನಾತನಧರ್ಮವು. ಎಲೆ, ಸೀತೆ! ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ದೃಢವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನ್ನ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗಡಕರೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವೆನು. ನೀನು ಕುಂದು ಕುಂದುಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಬಹುಕೋಮಲವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವಳು. ಲೋಕಮೋಹಕವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು. ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಭಯಶೀಲೆಯಾದವಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ದೇಹಶ್ರಮವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಮಹಾಭಯಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸದೆ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಈ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡದು? ನೀನು ನನಗೆ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ತಡೆಯೇನಿರುವುದು. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಿನಗೆ ಈ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಂಟಾಗಿರುವುದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವಂಶಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಈ ನಿನ್ನ ವ್ಯವಸಾಯವು ಬಹಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನೀನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳಾಗು. ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಾದರೂ ರುಚಿಸದು. ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ, ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನುಮಾಡಿಸು! ಯಾರು ಯಾರು ಬೇರೆ ಯಾವಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರೋ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡು! ಸಾವಕಾಶಮಾಡಬೇಡ! ತ್ವರೆಮಾಡು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆಭರಣಗಳಾಗಲಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳಾಗಲಿ, ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾದ ಇತರಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಲಿ, ಹಾಸಿಗೆಗಳಾಗಲಿ, ವಾಹನಗಳಾಗಲಿ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದ ಯಾವಯಾವ ವಸ್ತುಗಳುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತಿದ್ದ ಭೃತ್ಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಬಿಡು” ಎಂದನು. ರಾಮನು ತನಗೆ ವನವಾಸಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಅನುಮತಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಸೀತೆಯು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆಗಲೇ ದಾನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಮಹಾಯಶಸ್ವಿನಿಯಾದ ಆ ಸೀತಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ, ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಾನಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಇದು ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಬರಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು. }

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ರಾಮನೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ಬಂದು, ಸೀತೆಗೂ ರಾಮನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂವಾದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತಿದ್ದನು. ಆಗಲೇ ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ತನಗೆ ಅರ್ಧಶರೀರಭೂತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಈತನು ಸಮ್ಮತಿಸದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಬಹುನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು ?” ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ 1 ರಾಮನ

---

1. ಇದಕ್ಕೆ “ಸ ಭ್ರಾತುಶ್ಚರಣೌ ಗಾಢಂ ನಿಪೀಡ್ಯ ರಘುನಂದನಃ । ಸೀತಾಮುವಾಚಾತಿಯಶಾ ರಾಘವಂ ಚ ಮಹಾವ್ರತಂ ॥” ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪುರುಷಕಾರವೂ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನಗೆ ರಾಮಾನುವರ್ತನವೆಂಬ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪುರುಷಕಾರಮುಖದಿಂದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. (ಸಃ) ಬೇರೆಯಾವುದೊಂದುಪಾಯವೂ ತೋರದೆ ಹೋದುದರಿಂದ, ಹಾಗೆ ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾದವನೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು (ಭ್ರಾತುಶ್ಚರಣೌ ಗಾಢಂ ನಿಪೀಡ್ಯ) ಅಣ್ಣನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಇದರಿಂದ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. (ಸೀತಾಂ) ಮೊದಲುಸೀತೆಯನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಲಿನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಆತನ ಕಾಲುಗಳೆರಡನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮೊದಲು ತನಗೆ ಪುರುಷಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಮೇಲೆ ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ ನೋಡಿ, ನೀವು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ನೀವು ಹೊರಡಬೇಕೆಂದೇ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳೂ ಕಾಡಾನೆಗಳೂ,

---

ನೋಡಿ, ಎಂದರೆ, ಮೊದಲು ಪುರುಷಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, (ಉವಾಚ) ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ (ಮಹಾವ್ರತಂ) ಶರಣಾಗತಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ, "ನ ತ್ಯಜೇಯಂ ಕದಾಚನ" "ಏತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ" ಎಂಬುದಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಣವೆಂಬ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ. ಮತ್ತು (ರಾಘವಂ) ರಘುವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದವನನ್ನು, ರಘುರಾಕ್ಷಸಸಂವಾದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೇ ರಘುವಂಶದ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಮನೊಡನೆ, (ಉವಾಚ) ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಭಾವವು. ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಫಲಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುವಾದುದರಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. "ಸ ಭ್ರಾತುಶ್ಚರಣೌ ಗಾಢಂ ನಿಪೀಡ್ಯ" ಎಂಬುದರಿಂದ, "ದ್ವಯ" ವೆಂಬ ಮಂತ್ರವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯೂ, "ರಾಘವಮುವಾಚ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಉತ್ತರಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಫಲಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, "ಸೀತಾಮುವಾಚ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಖಂಡಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಪುರುಷಕಾರಪರಿಗ್ರಹವೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯವು)

(ಸಃ) ಪರಮಪದದಲ್ಲಿಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಸಂಗಡಲೇ ಅವತರಿಸಿದವನು. (ರಘುನಂದನಃ) ಹಿರಿಯರನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸುವುದೇ ರಘುವಂಶದವರ ಕುಲಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಆ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುವವನೆಂದರ್ಥವು. (ಅತಿಯಶಾಃ) ತಾನು ರಾಜಕುಮಾರನಾಗಿದ್ದರೂ, "ಅಹಂಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ" ಎಂದು ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನುವರ್ತನದಿಂದುಂಟಾದ ಮಹಾಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು (ಭ್ರಾತುಃ) ತನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನಂಗೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸತಕ್ಕವನಾದ ರಾಮನ, (ಚರಣೌ) ಕಾಲುಗಳೆರಡನ್ನೂ, ಇಲ್ಲಿ "ಚರಗತಿಭಕ್ಷಣಯೋಃ" ಎಂಬ, "ಚರ" ಧಾತುವಿಗೆ ಗತಿಭಕ್ಷಣಾರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ದ್ವಿವಚನ ಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದಲೂ, ಇವೇ ಪ್ರಾಪಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಪ್ಯಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುವೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಪಾದಗಳನ್ನು(ನಿಪೀಡ್ಯ)ಹಿಡಿದು, ಮೊದಲು ಕೈಹಿಡಿದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಕಾಲುಗಳನ್ನೇ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಕಾಲುಗಳನ್ನೇ ಹಿಡಿದನೆಂದು ಭಾವವು. "ಆನುಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಜನಂ। ರಕ್ಷಿಷ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸೋ ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣಂ ತಥಾ । ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಕಾರ್ಪಣ್ಯೇಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ॥" ಎಂಬಂತೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆರು ಅಂಗಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ, ನಾನು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ನಿಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನನುಸರಿಸುವೆನು. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ಕಾಡುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಬರಬಹುದು. [1] ನೀವಿಲ್ಲದಮೇಲೆ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವೇ ಲಭಿಸಿದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಾವಿಲ್ಲದ ಅಮರತ್ವವೇ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ಈ ತ್ರಿಲೋಕೈಶ್ವರ್ಯವೂ ನನಗೆ ದೊರಕುವುದಾದರೂ ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡುವವನಲ್ಲ!'' ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ದೃಢಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದಾಗಿಯೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು, ಆತನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಷೇಧಿಸಲು, ಪುನಃ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಅಣ್ಣಾ! ಇದೇನು! ನೀನು [2] ಮೊದಲೇ

---

1. ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನಗೆ ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಈಗ ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು. ಇದಕ್ಕೆ "ನ ದೇವಲೋಕಾಕ್ರಮಣಂ ನಾಮರತ್ವಮಹಂ ವೃಣೇ । ಐಶ್ವರ್ಯಂ ವಾಽಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಕಾಮಯೇ ನ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನತ್ವವೆಂದರೆ "ನೀನೊಬ್ಬನು ಹೊರತು ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕರವಾದ ವಸ್ತುವು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲ"ವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. (ದೇವಲೋಕಾಕ್ರಮಣಂ) "ದೇವಾನಾಂ ಪೂರಯೋಧ್ಯಾ" ಎಂಬಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕವೆಂದರೆ ಪರಮಪದವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. "ನೀನಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪರಮಪದವೂ ಬೇಡ"ವೆಂದು ಭಾವವು. ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಮೋಕ್ಷವೂ ಬೇಡವೆಂದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹಾಗೆಯೇ (ಅಮರತ್ವಂ) ಎಂದರೆ ಕೈವಲ್ಯವು "ಜರಾಮರಣ ಮೋಕ್ಷಾಯ" ಎಂಬಂತೆ ಜರಾಮರಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದೇ ಕೈವಲ್ಯವೆನಿಸುವುದು. ಆ ಕೈವಲ್ಯವೆಂಬ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ತಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದು ಭಾವವು. (ಐಶ್ವರ್ಯಂ ವಾಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ) ಎಂದರೆ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೂ ನಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದರ್ಥವು. "ಮುಮುಕ್ಷುವಾದವನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಕೈವಲ್ಯ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವಾಗ ಇತರ ಕೈವಲ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನೆ?" ಎಂದು ರಾಮಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಆದರಣೀಯಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

2. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಬರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹಿಂದೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ, "ಉಪಕ್ಲೃಪ್ತಂ ಚ ಯತ್ಕಿಂಚಿದಭಿಷೇಕಾರ್ಥ ಮದ್ಯ ಮೇ । ಸರ್ವಂ ವಿಸರ್ಜಯ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಕುರು ಕಾರ್ಯಂ ನಿರತ್ಯಯಂ ॥" ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಡೆಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟು, ಹಾನಿ ಬಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು," ಎಂದು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನೋ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿರುವುದು," ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು, ತನಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೈಯ್ಯನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಯಾಚಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ "ವತ್ಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನಿನಗೇನೋ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿರುವುದು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ. ಮಹಾವೀರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಂದಿಗೂ ಚಲಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾಗಿಯೇ ಇರುವೆ. ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮೀರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲದೆ ಮಿತ್ರನಂತೆಯೂ ಇರುವೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದರೂ ನಿನಗೆ ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ, ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸುಮಿತ್ರೆಯರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪೋಷಿಸತಕ್ಕವರಾರು? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಹಿಂದೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. "ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನೇ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಭರಿಸಲಾರನೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರ್ಜನ್ಯನಂತೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಆಶ್ರಿತರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಪ್ರಿಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅನುಮತಿಯು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ. "ತಸ್ಮಾದ ಪರಿತಾಪಸ್ಸ್ವಂ ತ್ವಮಪ್ಯನುವಿಧಾಯ ಮಾಂ। ಪ್ರತಿಸಂಹಾರಯ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಾಭಿಷೇಚನಿಕೀಃ ಕ್ರಿಯಾಃ॥" "ನೀನು ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಸೀತೆಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, "ಭ್ರಾತೃಪುತ್ರಸಮೌ ಚಾಪಿ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯೌ ಚ ವಿಶೇಷತಃ । ತ್ವಯಾ ಭರತಶತ್ರುಘ್ನೌ ಪ್ರಾಣೈಃಪ್ರಿಯತರೌ ಮಮ" "ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿರು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನೇ ಹೊರತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಇಲ್ಲಿನಿಲ್ಲಲಾರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇದರಮೇಲೆ ಅತನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅತನು ಕೈಕೇಯಿಯಿಂದ ಕಾಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಅಶ್ವಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ಆಕೆಯಾದರೋ, ಈ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಗನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ, ತಾನೇ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸುವಳು. ಆಕೆಯು ಸವತಿಯರನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸುವಳೆಂಬುದೇ ಅಸಂಭವವು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಎಡಬಿಡದೆ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸ್ಮರಿಸಲಾರಳು. ಭರತನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಅವನ ತಾಯಿಯ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯುವನು. ಆದುದರಿಂದ ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ರಾಜಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಪೋಷಿಸುವುದುತ್ತಮವಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಇದಿರುಮಾತನ್ನಾಡದೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಸು. "ನಿನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯೊಂದನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಇತರರ ಚಿಂತೆಯೇಕೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೂ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡುತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ನೀನು ನಡೆಸಿದಂತೆಯೇ ಆಗುವುದಲ್ಲವೆ? ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಿದರ್ಶನವು. ಮತ್ತು ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಧರ್ಮವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದುಂಟು? ನೀನು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನನಗೆಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ರಘುವಂಶಕ್ಕೇ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರಿಗೆ ಸುಖವೆಂಬುದನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಎಣಿಸಬೇಡ." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಉಪಾಯದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, ಆತನಿಗಿಂತಲೂ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು "ಅಣ್ಣಾ! ನೀನು ಮಹಾವೀರನಲ್ಲವೆ! ನೀನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು? ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸೊಂದೇ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂಜಿಸುವುದು! ಭರತನೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪೋಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. (ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಮದದಿಂದ ಆತನು ಹಿಂದುಮುಂದರಿಯದೆ ಗರ್ವಪಟ್ಟು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮಾತೆಯರನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಕಂಡು, ಸರಿಯಾಗಿ ಪೋಷಿಸದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಕ್ರೂರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆತನನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಕೊಂದುಬಿಡುವೆನು. ಆತನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಆತನ ಕಡೆಯವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವೆನು. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಮೂರುಲೋಕವೂ ಆತನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿಬಂದರೂ ಅದನ್ನೂ ಆಗಲೇ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.) ಅಥವಾ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಪೋಷಿಸಬೇಕೆ? ಆಕೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇದುವರೆಗೂ ಬದುಕುತಿದ್ದವರು ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿಯಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರೆ? ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರರು! ಅವರ ಬಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು, ತನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನೂ, ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮಂತವರು ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿಗಳು ಬಂದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪೋಷಿಸಬಲ್ಲಳು. ಎಲೈ, ಆರ್ಯನೆ! 1 ನನ್ನನ್ನು ನಿನಗೇ

---

1. ಇದಕ್ಕೆ ಕುರುಷ್ವ ಮಾಮನುಚರಂ ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ ನೇಹ ವಿದ್ಯತೇ। ಕೃತಾರ್ಥೋಽಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತವ ಚಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ " ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿನ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—(ಮಾಂ) ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನನ್ನನ್ನು (ಅನುಚರಂ) ಆ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವವನನ್ನಾಗಿ, (ಕುರುಷ್ವ) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು. ನಿನಗೆ ಅನಸ್ಯಾರ್ಹವಾದ ಸ್ವತ್ತಿನಂತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಭಾರವು ನಿನಗೇ ಸೇರಿರುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅದರ ಫಲವು ಕರ್ತೃವನ್ನೇ ಹೊಂದುವುದಾದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿನಗೇ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ (ಕುರುಷ್ವ) ಎಂದು ಆತ್ಮನೇಪದವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತನ್ನಸ್ವತ್ತನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಸ್ವಾಮಿಗೇ ಫಲನಾಶವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಇಹ) ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ (ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ) ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿರುವ ಸೇವ್ಯಸೇವಕಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯು (ನ. ಇಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇವ್ಯಧರ್ಮವೂ, ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇವಕಧರ್ಮವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ಧರ್ಮಹಾನಿಯೂ ಇಲ್ಲವು. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಧರ್ಮಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ, (ವೈಧರ್ಮ್ಯಂ ನೇಹ ವಿದ್ಯತೇ) ವೈಪರೀತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದ ದಾರಿಯೂ ಇದರಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ನನಗೆ ನೀನು ಮಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ, ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಆಗಲೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನಾದುದರಿಂದ, ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. ತನ್ನನ್ನು ಅನುಚರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವನು, (ಕೃತಾರ್ಥೋಽಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತವ ಚಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ) ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು, ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದರಿಂದ ನಾನೂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆನೆಂದರ್ಥವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅನುಚರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು. ಇದರಿಂದ ಯಾವವಿಧವಾದ ಧರ್ಮ ಹಾನಿಯೂ ಇಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ನಾನೂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಫಲ ಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುವುದರಿಂದ ನಿನಗೂ ಅನುಕೂಲ್ಯವುಂಟು. ನಮಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳಾಗಿ ಬರುವ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇದೋ! ನನ್ನ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಈ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳಿರುವುವು. ನಿಮಗೆ ಆಗಾಗ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆದು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಗುದ್ದಲಿಯನ್ನೂ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲಗಳನ್ನೂ, ಹೂಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನಿಮಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವೆನು. ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಗಳ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಇತರ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಆಯಾ ಕ್ಷಣವೇ ತಂದು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು. ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶ್ರಮಪಡ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. 1 ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಬೆಟ್ಟದ

ಅಥವಾ, (ಮಾಂ) ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ನಿನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವ ನನ್ನನ್ನು (ಅನುಚರಂ) ತದನುರೂಪವಾದ ಶೇಷತ್ವವೆಂಬುದು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಶೇಷತ್ವದಲ್ಲಿರುವಂತೆಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಕೇವಲ ನಾಮಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಶೇಷಭೂತನೆನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಆ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವುದೆಂದರ್ಥವು.(ಇಹ)ಈ ನನ್ನಲ್ಲಿ(ಸ್ವಧರ್ಮ್ಯಂ) ಶೇಷತ್ವವೆಂಬ ಧರ್ಮ ವಿಪರ್ಯಾಸವು(ನಾಸ್ತಿ) ಇಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವೆಂಬುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನಿಗೆ ಎಂದರೆ ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವವನಿಗೆ ಶೇಷ (ಸ್ವಾಮಿ) ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಫಲವೆಂದೂ, (ಮಾಂ, ಅನುಚರಂ) ಎಂಬೀ ಎರಡುಪದಗಳಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುವು. (ಕೃತಾರ್ಥೋಽಹಂ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ) ಆಗ ನಾನೂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆನು. ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಬರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. (ತವಚಾರ್ಥಃ ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ) ಇಲ್ಲಿ "ಚ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವಧಾರಣಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿ (ತವೈವಾರ್ಥಃ) ನಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನೇ ಹೊರತು, ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಲ್ಲವು. ಪರಾರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆನಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಶೇಷಭೂತನಿಗೆ ಶೇಷತ್ವಾಧ್ಯವಸಾಯವೇ (ತಾನು ಶೇಷಭೂತನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೇ) ಉಪಾಯ (ಫಲ) ವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಯೋಪೇಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿ ರಹಸ್ಯವು.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಗಿರಿಸಾನುಷು ರಂಸ್ಯತೇ । ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಜಾಗ್ರತಸ್ಸ್ವಪತಶ್ಚ ತೇ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ (ಸಹ ವೈದೇಹ್ಯಾ)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು! ನೀನು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರೂ, ಮಲಗಿದ್ದರೂ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಸರಿ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ! ನೀನು ಹೋಗು! ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಬಾ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವರುಣನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜನಕರಾಜನಿಗೆ 1 ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೌದ್ರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಯಾವ ದಿವ್ಯಧನುಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನೋ, ಆಯೆರಡು ಧನುಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸುವುದಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾದ ಎರಡು ದಿವ್ಯಕವಚಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷಯ ಬಾಣಗ

ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿದಾಗಲೇ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೇ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. (ಜಾಗ್ರತಃಸ್ವಪತಶ್ಚ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಉಚಿತವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದ ದೇವೀವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶೇಷಿಗೆ, ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದುದೇ ಶೇಷಭೂತನಾದವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವೆಂದು ಫಲಿತಾರ್ಥವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. (ಜಾಗ್ರತಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಬೆಳಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಕೂಡಲೆ ದಂತ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ತಂದಿಡುವುದು ಮೊದಲುಕೊಂಡು (ಸ್ವಪತಃ) ಮಲಗಲು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನುಮಾಡಿ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುವಾಗ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಬಂದು ಬಾಧಿಸದಂತೆ ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೂ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಕಾವಲಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವವು,

1. ಇಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬರುವಂತೆ ವರುಣನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜನಕನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಆಯುಧಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಆಗಾಗ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿಯು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅಂಶವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳೂ ಉಂಟು. ಏನೆಂದರೆ, "ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೀತಾವಿವಾಹಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಣಿಬಂಧನದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟು ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರಂತೆಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಕಾಸುರವೃತ್ತಾಂತವಿಷಯವಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನನ್ನು (ಸ ಪಿತ್ರಾ ಚ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ) ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಇದರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಪದ್ಧತಿಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಳುಳ್ಳ ಎರಡು ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎರಡು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ! ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುವೆನು. ನೀನು ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದು, ಆಮೇಲೆ ಆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾ!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನ ಮನೆಗೆಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದನು. ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಮನ ಮುಂದೆಯೇ ಇಟ್ಟನು. ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ "ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನಾನು ಬೇರೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತಿದ್ದೆನು. ನೀನು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವೊಂದುಂಟು! ನಮ್ಮಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅನೇಕಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿರುವರು. ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರೂ ಅನೇಕರಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ತಕ್ಕಸಮಯವು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ, ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಾ! ಆತನನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟರಾದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವೆವು" ಎಂದನು.

ಇದು ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು.

ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟೊಡನೆಯೇ, ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಸುಯಜ್ಞನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಯಜ್ಞನು ತನ್ನ ಅಗ್ನಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ! ರಾಮನು ಈಗ ಇತರರಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದುದೊಡ್ಡಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಈಗಲೇ ಆತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಬಾ!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಯಜ್ಞನು ಬಹುಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಬೇಗನೆ ತನ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು, ವಿಶೇಷ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಹುರಮಣೀಯವಾದ ರಾಮನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹುತವಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವೇದವಿತ್ತಾದ ಆ ಸುಯಜ್ಞನು ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಆತನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು, ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ತನ್ನ ತೋಳ್ಪಳಿಗಳನ್ನೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮಗಳಾದ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ, ಚಿನ್ನದ ಸರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರತ್ನಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಕೈಬಳೆಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಆತನ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಪುನಃ ಸೀತೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಆ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಸೌಮ್ಯನೆ! ಈ ಸೀತೆಯೂ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ರತ್ನಹಾರವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಚಿನ್ನದ ಉಡಿದಾರವನ್ನೂ, ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಕೊಡು! ಸೀತೆಯು ಈಗ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಬಳೆಗಳನ್ನೂ, ತೋಳ್ಪಳಿಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವಳು. ಮತ್ತು ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸುತಿದ್ದ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಮಂಚವನ್ನೂ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವಳು. ಆ ಮಂಚವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ನವರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು, ದಿವ್ಯವಾದ ಮೇಲುಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆಕೆಗೆ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ನಿನಗೇ ಕೊಡುವುದಾಗಿರುವಳು. ನನಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನ್ನ ಸೋದರಮಾವನು ಕೊಟ್ಟ ಶತ್ರುಂಜಯವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಆನೆಯೊಂದಿರುವುದು. ಅದನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಸಾವಿರಾರು ಆನೆಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಯಜ್ಞನು ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೂ, ಸೀತೆಗೂ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಕಾರ್ಯದಕ್ಷನಾಗಿಯೂ, ಜಾಗರೂಕನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಪ್ರಿಯಸಹೋದರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡುವಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನೀನು ಈಗಲೇಹೋಗಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಾ! ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಪೈರುಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುವಂತೆ ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸು. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಗಳನ್ನೂ, ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸು! ತೈತ್ತಿರೀಯ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿ, ಪಂಡಿತೋತ್ತಮನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೊಬ್ಬನು, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರತಿದಿನವೂಬಂದು ಆಕೆಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಅತನಿಗೆ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳನ್ನೂ, ದಾಸದಾಸೀಜನರನ್ನೂ, ಪಟ್ಟೆಮಡಿ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಕೊಟ್ಟುಪೂಜಿಸು. ಚಿತ್ರರಥವೆಂಬ ಸಾರಥಿಯು ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗಿರುವನು. ಅತನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಅತನಿಗೂ ನೀನು ಅಮೂಲ್ಯಗಳಾದ ನಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಧನರಾಶಿಯನ್ನೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಆಕಳುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು, ಕಠ, ಕಾಲಾಪ ಮೊದಲಾದ ವೇದಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿರುವರು. ಪಲಾಶದಂಡಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿಯಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವರೇಹೊರತು, ಬೇರೆ ಯಾವಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಬಹಳ ಅಲಸ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು. ಅವರಿಗೆ ಮಧುರವಾದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಸೆಯುಂಟು. ಮಹಾತ್ಮರಾದವರು ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವರು. ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಎಂಬತ್ತರವರೆಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೊಂದೊಂದರಂತೆ ರತ್ನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಎಂಬತ್ತು ವಾಹನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು. ಮತ್ತು ಬತ್ತಗಳನ್ನು ಹೇರಿದ ಇನ್ನೂರು ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡು. ಅವರು ಮಧುರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಯಸುವರಾದುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಅವರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಾವಿರಗೋವು ಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸು" ಎಂದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ಧನರಾಶಿಯನ್ನು ತಂದು, ಕುಬೇರನಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ರಾಮನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವ ತನ್ನ ಅನುಜೀವಿಗಳನ್ನುನೋಡಿ, ಅವರ ಜೀವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಾವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಮನೆಯನ್ನೂ ಶೂನ್ಯ ವಾಗಿಟ್ಟಿರದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾವಲಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಮತ್ತು ದುಃಖಿತರಾದ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಧನಾ ಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸದಿಂದ ಧನವನ್ನು ತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮನ ಅನುಚರರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಧನಾಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ರಾಮನ ಭಂಡಾ ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಧನರಾಶಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ತಂದು, ರಾಮನ ಮುಂದು ಗಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ರಾಶಿಹಾಕಿದ್ದ ಧನವು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ನೊಡಗೂಡಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ ಹಂಚಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಡುವೆ ಗರ್ಗಮಹಾಋಷಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತ್ರಿಜಟನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ದಾರಿದ್ರ್ಯದಶೆಯಿಂದ ಆತನ ಮೈಯ್ಯೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಗೋರೋಚನದಂತೆ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಕೊಡಲಿ, ಗುದ್ದಲಿ, ನೇಗಿಲು, ಕಲ್ಲಿ, ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗುತ್ತಾ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿತರುತಿದ್ದನು. ಆತನು ಬಹಳವೃದ್ಧನು. ಅವನ ಹೆಂಡಿತಿಯಾದರೋ ಎಳೆಯವಯಸ್ಸಿನವಳು. ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡು ತಿದ್ದ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಎಳೆಯಮಕ್ಕಳನ್ನು ಭರಿಸಲಾರದೆ, ವೃದ್ಧನಾದ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಆರ್ಯನೆ! ನಮ್ಮ ಈ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಶೆಯು ಎಂದಿಗೆ ತೀರುವುದೋ ಕಾಣೆನು! ನೀನು ಈಗ ಹಿಡಿದಿರುವ ಈ ಗುದ್ದಲಿ, ನೇಗಿಲುಗಳಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟವು ತೀರದು! ಈಗ ನಾನೊಂದುಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಈಗ ರಾಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನೇಕವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವನ ಬಳಿಗೆಹೋದರೆ, ನಮಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು" ಎಂದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿ, ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬಟ್ಟೆಗೂ ತನಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶತಚ್ಛಿದ್ರವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಒಂದು ಹರಕುಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಮನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು. ಈತನು ಎಷ್ಟು ದರಿದ್ರನಾದರೇನು! ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಾದರೋ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು! ಆ ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿಂತಿದ್ದಾಗ ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯಂತೆಯೂ, ಅಂಗಿರಸ್ಸಿನಂತೆಯೂ, ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ಈತನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರಿ, ದ್ವಾರಪಾಲಕರೊಬ್ಬರಾದರೂ ಇವನನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಅರಮನೆಯ ಐದುತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ, ರಾಮನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ರಾಜಕುಮಾರನೆ! ನೀನು ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಯು. ನಾನಾದರೋ ಬಹಳದರಿದ್ರನು. ನಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು! ನನಗೆ ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿರುವರು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುತಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ, ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ಇದೋ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರಗೋವುಗಳಿರುವುವು. ನಿನಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡುಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಲದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನುಮಾಡು. ಇದೋ! ಈ ದಂಡವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿರುವವರೆಗೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಬಿಸುಡು! ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡುವೆನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೀನು ಬೀಸಿಬಿಡಿದ ಆ ದಂಡವು ಎಷ್ಟುದೂರಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಬೀಳುವುದೋ, ಅಷ್ಟುಗಲದಲ್ಲಿರುವ ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು" ಎಂದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಹುಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ದಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಆ ದಂಡವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಎಸೆದನು. ಆತನ ಬ್ರಹ್ಮಬಲದ ಅತಿಶಯವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಅವನು ಬೀಸಿದ ದಂಡವು ಸರಯೂ ನದಿಯನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರಗೋವುಗಳಿಂದಾಚೆಗೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಬಿತ್ತು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ಬಹಳಸಂತೋಷಿಸಿ ಅತ್ರಿಜಟನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸರಯೂನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆತನ ದಂಡವು ಬಿದ್ದಸ್ಥಳದವರೆಗಿದ್ದ ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ, ಗೊಲ್ಲರಮೂಲಕವಾಗಿ ಆತನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ, ಆಗಾರ್ಗ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ "ಎಲೈ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಕೋಪಿಸಬೇಡ! ನಾನು ಪರಿಹಾಸಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅತಿಶಯವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕೋರಿಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಕೇಳು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ಈಗಲೂ ನಾನು ಪರಿಹಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಸತ್ಯವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿಲ್ಲವು. ನನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧನವೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಉಪಯೋಗಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸತ್ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದಾದರೆ, ನನ್ನ ಧನವು ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡದೆ?" ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ಅತ್ರಿಜಟನು ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ಆ ಗೋಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತಾವುದನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ, ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ರಾಮನೂ ಕೂಡ ಧರ್ಮಾತಿಕ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆಧನವೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಪಾತ್ರವಿನಿಯೋಗದಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸುಹೃಜ್ಜನರಿಗೂ, ಅವರವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಮ್ಮಾನವಾಕ್ಯಗಳೊಡನೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಧನವನ್ನೂ ಹಂಚಿಕೊಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆತನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಭೃತ್ಯಜನರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ದರಿದ್ರರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯೆತ್ತಿ ಜೀವಿಸುವವರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ರಾಮನಿಂದ ಯಥೋಚಿತ ಸನ್ಮಾನಗಳನ್ನೂ, ಗೋದಾನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು ತೃಪ್ತರಾಗದವರು ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ಎಷ್ಟೋ ಆತುರದಿಂದ ಮಾಡಿದುದಾದರೂ ಆ ದಾನವು ಯಾವಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಯೇ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇದು ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯೊಡನೆಸೇರಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನೇಕ ಧನದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಖಡ್ಗಾದ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು, ಆ ಆಯುಧಗಳು ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಶೋಭಾವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇವರು ಹೋಗತಕ್ಕ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಜನರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಸಿ ತುಂಬಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸುಲಭಸಂಚಾರಕ್ಕೇ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ವಿಮಾನಗಳನ್ನೂ ಏರಿನಿಂತು ಬಹುವ್ಯಸನದಿಂದ ರಾಮನನ್ನೇ ನೋಡುತಿದ್ದರು. ಆಗ ರಾಮನು ರಾಜಚಿಹ್ನವಾದ ಛತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮುಂದುಗಾಣದವರಾಗಿ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು “ಆಹಾ! ಈ ರಾಮನು ಹೊರಟಾಗ ದೊಡ್ಡ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವು ಈತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತಿತ್ತು. ಇಂತಹರಾಮನನ್ನು ಈಗ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರವೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಆಹಾ! ಇದೇನು ವಿಪರೀತವು! ರಾಮನು ಪ್ರಭುತ್ವದ ರಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದವನು. ಕೋರಿದವರ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಗಾಗಲೇ ಈಡೇರಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕವನು. ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷಾದಿ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವುಳ್ಳವನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಾರದೆ, ಈಗ ಇವನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವಳನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೂತಗಳೂಕೂಡ ನೋಡಲಾರದಿದ್ದುವೋ, ಅಂತಹ ಸೀತೆಯು ಈಗ ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಬೀದಿಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುವಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಸೀತೆಯ ದೇಹವು ಎಷ್ಟೋ ಸುಕುಮಾರವಾದುದು. ಈಕೆಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಸುಗಂಧಾನುಲೇಪನವೊಂದೇ ಉಚಿತವಾದುದು! ಈಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ತಚಂದನದಿಂದಲೇ ತನ್ನದೇಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದವಳು. ಇಂತಹ ಸೀತೆಯ ದೇಹವು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲುಮಳೆಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕಂದಿಹೋಗಬೇಕಾದ ಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿರುವುದಲ್ಲಾ! ಛೀ! ಈಗ ದಶರಥನಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕೆಟ್ಟಪಿಶಾಚಿಯು ಬಂದು ಮೆಟ್ಟಿರುವಂತಿದೆ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ! ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದುವರೆಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಗುಣಾಢ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ರಾಜನು, ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತಿದ್ದನೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ಗುಣಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾರರು. ತನ್ನ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇಂತಹ ರಾಮನೆಂಬ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನೇ ಹೀಗೆ ತೊರೆದು ಬಿಡಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಅಹಿಂಸೆ, ದಯೆ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ವಿದ್ಯೆ, ಶೀಲ, ಅಂತರಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಬಹಿರಿಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಈ ಆರುಗುಣಗಳೂ ರಾಮನಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಶೋಭಾತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಹಿಂಸೆಯುಂಟಾದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರೊಣಗಿದ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಜಲಜಂತುಗಳಂತೆ ಪರಿತಪಿಸುವರು. ಈ ರಾಮನೇ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲವೂ ಅಧಿನಾಥನು. ಅಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸಪೀಡೆಯುಂಟಾದರೆ, ಬುಡವುಕೆಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ಪುಷ್ಪಫಲಭರಿತವಾದ ಮರವು ನಾಶಹೊಂದುವಂತೆ, ಆತನ ಆಧಾರದಿಂದಿರುವ ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮವೆಂಬುದೇ ಈತನಿಗೆ ಮುಖ್ಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಾದ ಸಾರವು. ಈತನಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಾದ ಒಂದು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಣಿರೂಪಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಮೂಲಪ್ರಾಯನಾಗಿರುವನು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಂತೆಯೂ, ಫಲಗಳಂತೆಯೂ, ಶಾಖೆಗಳಂತೆಯೂ, ಇರುವರು. ಅದುದರಿಂದ ಈತನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರಬಂಧುಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತೆ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಚಿತವು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಮಾರುಗಳನ್ನೂ, ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಸ್ವತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಈ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಆತನ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಹೋಗುವೆವು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿರುವ ನಿಧಿನಿಕ್ಷೇಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರರ ಪಾಲಾಗುವುವು. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಮಠಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳು ಬೀಳುವುವು. ನಾವುಸೇರಿಸಿಟ್ಟಿರುವ ಧನಧಾನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂರೆಹೋಗುವುವು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಶಯನಾಸನಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಕಳ್ಳರ ಪಾಲಾಗುವುವು. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಂಗಳವೆಲ್ಲವೂ ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿ, ಗೃಹದೇವತೆಗಳೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಲಿಹೆಗ್ಗಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಬಿಲಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಓಡಾಡುವುವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಮ್ಮಮನೆಯು ಜಲಸೇಚನವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಾಣದು. ಅದನ್ನು ಗುಡಿಸುವವರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗುವರು. ಇದುವರೆಗೂ ನಾವು ಸುವಾಸನೆಗಾಗಿ ಆಗಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸುತಿದ್ದ ಧೂಪದೀಪಾದಿಗಳಿಗೂ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಬಲಿಕರ್ಮಗಳಾಗಲಿ, ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳಾಗಲಿ, ಜಪಗಳಾಗಲಿ, ಯಾವುದೊಂದೂ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಮ್ಮಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಾರವು. ಕೊನೆಗೆ ಹೊಗೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ, ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಹಾಳಬಿದ್ದಮನೆಗಳಂತೆ, ಒಡೆದುಹೋದ ಕುಡಿಕೆ ಮಡಕೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಮನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದುರಾಶೆಯುಳ್ಳ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲಿ! ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೇ ಕಾಡಾಗಿರಲಿ! ರಾಮನು ಹೋಗತಕ್ಕ ಕಾಡುಗಳೇ ಪಟ್ಟಣಗಳಾಗಲಿ! ರಾಮನೊಡನೆ ನಾವು ಹೋದರೆ ನಮಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಭಯವೂ ಇರದು. ಬಿಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಾವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಹೆದರಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವು. ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವು. ಕಾಡಾನೆಗಳೂ,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಿಂಹಗಳೂ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುವುವು. ಆ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರಾಶ್ರಯವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ಸೇರಲಿ! ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನೂ, ಮಾಂಸಗಳನ್ನೂ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು ಜೀವಿಸತಕ್ಕ ವನಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆ ಗೊಂಡಿರಲಿ! ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಕೈಕೇಯಿಯೂ, ಅವಳ ಮಗನೂ, ಅವರ ಬಂಧುಗಳೂ ಸಂತೋಷದಿಂದನುಭವಿಸಲಿ! ನಾವು ರಾಮನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವೆವು" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಜನರು ವಿಧವಿಧವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಆತನು ಬಹಳ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಅವು ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಯಾವವಿಧವಾದ ಸಂತೋಷವಿಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾಮನು, ಕೈಲಾಸಶಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂದೆಯ ಅರಮನೆಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೀರಪುರುಷರು ವಿನೀತರಾಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಆ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಪಿತೃಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತಿದ್ದಾಗ, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತ, ಆತನ ಕಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ನಗುಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಧೀರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ದಶರಥ ಪುತ್ರನು ಹೀಗೆ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಂದೆಯು ವನವಾಸವನ್ನಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದು ಮೊದಲು ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ. ತಾನು ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತಾನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ದಶರಥನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಇದು ಮೂವತ್ತುಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ದಶರಥನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದು.

ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಶ್ಯಾಮವರ್ಣನಾಗಿಯೂ, ಸಣ್ಣನಡುವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ರಾಮನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಸೂತನನ್ನು ನೋಡಿ, ತಂದೆಗೆ ತಾನು ಬಂದಿರುವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಸುಮಂತ್ರನು, ದುಃಖದಿಂದ ಕರಗಿದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಗಲೇ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿರುವ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಗ ದಶರಥನ ದುಸ್ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು! ರಾಹುಗ್ರಸ್ತನಾದ ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ, ಬೂದಿಮುಚ್ಚಿದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆಯೂ, ನೀರಿಲ್ಲದ ಕೆರೆಯಂತೆಯೂ, ಆತನು ಕಳೆಗುಂದಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳವಳಿಸಿತ್ತು. ಅವನು ರಾಮನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹಂಬಲಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ದಶರಥನಬಳಿಗೆ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಆ ಸುಮಂತ್ರನು ವಿನಯದಿಂದ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿಯೇ ಬಂದು, ಕ್ರಮಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಜಯಶಬ್ದದೊಡನೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಯದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ ಸ್ವರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ, ಮಹಾರಾಜನೆ! ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನ ಕುಮಾರನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವನು. ಆಗಲೇ ಅವನು ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಪರಿಜನರಿಗೂ, ವಿಶೇಷವಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು. ಆತನು ಈಗಲೇ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ, ಸೂರ್ಯನು ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಆತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ನೋಡು" ಎಂದನು. ದಶರಥನಾದರೋ ಸತ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮೀರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಂತಿರುವನು. ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ಮಲನಾಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಗುಣಾಢ್ಯನಾದ ದಶರಥನು ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ ಸೂತನೆ! ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸು. ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಯಾರುಂಟೋ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಈಗಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಾ! ಅವರೆಲ್ಲರೊಡಗೂಡಿಯೇ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು,

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಮಂತ್ರನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಜಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು, "ಅಮ್ಮಾ! ರಾಜನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುವನು! ಈಗಲೇ ನೀವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು!" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದಹೊರಟು ದಶರಥನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಮುನ್ನೂರೈವತ್ತುಮಂದಿ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಆ ರಾಜ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರಿದರು. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಸೇರಿದಮೇಲೆ, ದಶ ರಥನು ರಾಮನನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು! ಆದ ರಂತೆಯೇ ಸುಮಂತ್ರನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿದ ರಾಮನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ದಶರಥನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಬಿಟ್ಟನು. ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೈ ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ, ದಶರಥನು ಥಟ್ಟನೆ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಸನದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು, ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮೈತಿಳಿಯದವನಾಗಿ, ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ನಿಯರೊಡ ಗೂಡಿ ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ‌ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಓಡಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಬೇಗನೆ ಮುಂದೆಬಂದು, ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತಂದೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಭಯ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವರ ಕಾಲಂದುಗೆ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣ ಗಳ ಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ, ಅವರ ಹಾಹಾಕಾರವೂ ಅರಮನೆಯ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ರಾಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಹಾಕಾರದೊಡನೆ ಕೂಗಿ ಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಎರಡುತೋಳುಗಳಿಂ ದಲೂ ಆ ದಶರಥನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರು. ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಇವರಿಗೆ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ದಶರಥನಿಗೆ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದಳು. ಈ ಅತ್ಯಾಹಿತವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂವರೂ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅಳುತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದ ಮೇಲೆ ದಶರಥನು ಚೇತರಿಸಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖಸಮುದ್ರ ದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿರುವ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನು ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯುತ್ತಾ “ಎಲೈ, ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಂಟು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ಮುಖ್ಯನಿಯಾಮಕನಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಈಗ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವೆನು. ಪ್ರಯಾಣಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸು. ಇದೋ! ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನೀನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸು! ನಾನು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆದರೂ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡದೆ ಹೋದರು. ನೀನು ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಯಾಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಿಸುವಂತೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥನು “ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನಾನು ವರಪ್ರದಾನವೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಧರ್ಮಪಾಶಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ಮೋಸಹೋಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು! ಆದುದರಿಂದ ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ರಾಜನಾಗಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಧರ್ಮಹಾನಿಯೂ ಇರಲಾರದು.” ಎಂದನು. ಧರ್ಮಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ನೀನು ಈಗ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನೀನು ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಅಸತ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನು ತರುವುದು ನನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದೇ ಬರುವೆನು. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದು ನನಗೊಂದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಕಳೆದು ಬಿಡಬಹುದು. ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು, ನಿನ್ನ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ, ತಾನು ಸತ್ಯಪಾಶಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೈಕೇಯಿಯೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಿರಲು, ಏನೊಂದೂ ತೋರದೆ, ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ‘ವತ್ಸನೆ! ಇನ್ನು ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಪಾರಲೌಕಿಕ ಫಲಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಇಹಲೋಕದ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನೀನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಈ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ! ನೀನು ಹೋಗತಕ್ಕ ಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿರಲಿ! ನಿನಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ! ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಸೇರುವವರೆಗೂ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗಲಿ! ನೀನು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಹೋಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಸರ್ವಥಾ ಈಗ ಹೊರಡಲೇ ಕೂಡದು. ಈ ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಆನಂದಿಸುವೆನು. ಇನ್ನೇನು! ಇದೋ! ರಾತ್ರಿಯು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು! ಇದೊಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ನೋಡುತಿದ್ದು, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸು! ನಾಳೆಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆವು! ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನೀನು ಈಗ ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಅತಿ ದುಷ್ಕರವಾದುದು! ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟರಾದ ಇತರ ಬಂಧುಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊರೆದು, ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಇಷ್ಟು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ! ಇದರಿಂದ ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುವೆನೆಂದು ನೀನು ಎಂದಿಗೂ ತಿಳಿಯಬೇಡ! ನನ್ನ ಸತ್ಯದಮೇಲೆ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವೆನು. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದವಳೊಬ್ಬಳು ಬೂದಿಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ತನ್ನೊಳಗಿನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ನನ್ನನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಲಿಸಿ, ಮೋಸದಿಂದ ಮಾತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ಕುಲಗೇಡಿಯಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ವರಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ, ನೀನು ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಕೈಗೂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಗುಣವನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಆದರೆ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ನೀನು, ತಂದೆಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಂತೆ ಮಾಡಿ ಉದ್ಧರಿಸುವುದೇನೂ ಅಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ವಿಷಯವಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುವ್ಯಸನದಿಂದ ದಶರಥನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ರಾಮನು ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ! ತಂದೆಯೆ! ನೀನು ನಾಳೆ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತವಿಧವಾದ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದರೂ ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪಡೆಯದೆ ಮತ್ತಾರಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು? ತಂದೆತಾಯಿಗಳಾದ ನೀವಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾರುತಾನೇ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುವರು? ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದೊಂದುಂಟು. ಅದನ್ನುಮಾತ್ರ ಈಗ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ನನ್ನ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನೀವು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಾನು ಈಗ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಕೋರಿಕೆಯು. ನನಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಈ ಪ್ರಯಾಣದ ಅನುಜ್ಞೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾದ ದೇಶಗಳಿಂದಲೂ, ಜನಗಳಿಂದಲೂ, ಭರಿತವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಭರತನಿಗಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು. ಭರತನೇ ಇದನ್ನನುಭವಿಸಲಿ! ವನವಾಸಕ್ಕೆ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಈಗ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಚಲಿಸಲಾರದು. ವರಪ್ರದಾತನಾದ ನೀನು ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಯಾವ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಯೋ, ಅವುಗಳನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯು ಕೆಡದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು! ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವನಚರರೊಡನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಾರಪಡಬೇಡ! ಭರತನಿಗೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡು! ನಮ್ಮ ರಘುಕುಲಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡು! ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಜಭೋಗಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಮತ್ತಾವುದರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವು. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ವ್ಯಸನವನ್ನುಬಿಡು! ಈ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳನ್ನು ತಡೆದಿಡು! ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳಿಗೂ ಪತಿಯಾದ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ಕಲಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾರಿಂದ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು? ಹಾಗೆಯೇ ಸಮುದ್ರನಂತೆ ಧೀರನಾದ ನೀನು ಈ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಧೈರ್ಯಗೆಡುವುದುಚಿತವೇ? ನನಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯಸುಖದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ! ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ, ಅಗಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ! ಸ್ವರ್ಗಸೌಖ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ! ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸದೆ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನನ್ನಾಗಿ ಇರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವಾದ ನಿನ್ನಿದಿರಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಸತ್ಯದಮೇಲೆಯೂ, ನನ್ನ ಸುಖದಮೇಲೆಯೂ, ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಶಪಥಮಾಡಿ ಕೊಡುವೆನು. ಇನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ನಿಲ್ಲಲಾರೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಈ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ನಾನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಈಗ ತಪ್ಪಿಸಲಾರೆನು. ಆಗಲೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ನನ್ನನ್ನು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ತ್ವರೆಪಡಿಸಿ ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಳು. ನಾನೂ ಈಗಲೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಭಾರವು ನನಗೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೆ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಳವಳಿಸಬೇಡ! ನಾವು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಬಹಳ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಜಿಂಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹಗಳ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಿನೋದದಿಂದಿದ್ದು ಬರುವೆವು. ಎಲೈ ತಂದೆಯೇ! ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ತಂದೆಯೇ ದೈವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಾದ ನಮಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಾನು ಪರದೈವವೆಂದೆಣಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವೆನು. ಎಲೈ, ರಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳೆಂಬುದು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವು? ಈ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಅವಧಿಯು ಕಳೆದೊಡನೆಯೇ ನೀನು ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಎಲೆ ತಾತನೆ! ಇದೇನು? ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ದೊಡ್ಡವನಲ್ಲವೆ? ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಇವರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಒರೆಸಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಭಾರವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆಯುವವರಾರು? ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೂ, ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೂ, ಈ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು! ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಭರತನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡಬಹುದು! ನಾನು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬರುವೆನು! ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾಲವು ಹಿಡಿಯ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅದುವರೆಗೆ ಭರತನು ಇಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಡುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟುಗಳುಳ್ಳ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ನಾನು ಹಟದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ನಾನು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆನು. ಎಲೈ ದೋಷರಹಿತನೆ! ಸಜ್ಜನ ಸಮ್ಮತವಾದ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡಿರುವುದೋ, ಬೇರೆ ಕೋರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆತ್ಮ ಸುಖದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲವು. ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಯಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ನಾನು ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಇಷ್ಟಪಡುವವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ಸೀತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಆಗಲಿ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ. ನೀನು ಸತ್ಯವ್ರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೋರಿಕೆ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಈಗ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವುಂಟು! ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು! ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ರುಚಿನೋಡಬಹುದು! ವಿಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ, ನದಿಗಳನ್ನೂ, ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು! ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು! ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಈಗಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿಸಿಕ್ಕುವುದು? ನೀನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರಬಹುದು!" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ದಶರಥನು ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಬೆಂದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಕಂದಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾ, ರಾಮನನ್ನು ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಹಾಗೆಯೇ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಬಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರೂರಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೊರತು, ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಗಳನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾಡುತಿದ್ದರು. ಸುಮಂತ್ರನೂ ಕೂಡ ವ್ಯಸನದಿಂದಳುತ್ತಾ ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದನು. ಆ ಅಂತಃಪುರ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ, ಕೇವಲ ಹಾಹಾಕಾರಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು.

ಇದು ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಸುಮಂತನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದು.

ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಆಗ ವ್ಯಸನದೊಡನೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವೂ ಉಕ್ಕಿಬರುತಿತ್ತು. ಆ ಕೋಪೋದ್ರೇಕದಿಂದ ತಲೆಯನ್ನೂ ದರುತ್ತಾ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತಿದ್ದನು. ಆಗಾಗ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಸುಕುತಿದ್ದನು. ಸ್ವಭಾವತಃ ತೆಳುವಾದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪೇರಿದುವು. ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ವರ್ಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈವರ್ಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅತಿ ತೀವ್ರವಾದ ಕೋಪದಿಂದ ತಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಕೈಕೇಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಮರುಳಾಗಿದ್ದ ದರರಥನ ಮನಸ್ಸೂ ಕೂಡ, ಈಗ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೇದಿಸಿಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ಸುಮಂತ್ರನಿಗೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಗೌರವಬುದ್ಧಿಯು ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅತಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ತನ್ನ ವಾಗ್ಬಾಣವು ಆಕೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ, ವಜ್ರಸಾರವಾದ ತನ್ನ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚುತ್ತ, ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ನಿಂದಾವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ಗುಟ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊರಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು, “ಎಲೆ, ದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈ ದಶರಥನನ್ನು ನೀನೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ಈತನು ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧರಿಸತಕ್ಕವನು. ಇಂತಹ ಮಹಾಪ್ರಭುವಾದ ರಾಜನನ್ನು ನೀನು ಅಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡು, ಈತನ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಅಂಜದಮೇಲೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಕಾರ್ಯವೇನಿರುವುದು? ಹೀಗೆ ಪತಿಹತ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ನೀನು ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಕುಲವನ್ನೇ ಕೆಡಿಸುವಹಾಗಿದೆ! ಮಹೇಂದ್ರ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಂತೆ ಇತರರಿಂದ ಜಯಿಸುವದಕ್ಕಸಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಪರ್ವತದಂತೆ ಕದಲಿಸಲಾರದವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಸಾಗರದಂತೆ ಇತರರಿಂದ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾಧೀರನಾದ ದಶರಥನನ್ನೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಕಟಪಡಿಸುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದು ನಿನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಕೋರಿದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಗಾಗ ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಪತಿಯಾದ ದಶರಥನಿಗೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ತಂದಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪತಿಯ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೇ ವಿಶೇಷಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು. ಕೋಟಿಕೋಟಿ ಪುತ್ರರಿದ್ದರೂ ಪತಿಯ ಪಾದಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಮೇಲಾದ ಧರ್ಮವು. ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಕುಲಕ್ರಮಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ರಾಜನಾದವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಗ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಾರತಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿರಿಯನಾದವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಈ ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಈ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆಯಾ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಈ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲಾ? ಹೇಗಾದರೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಭರತನಿಗೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವುದಾದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು! ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನೇ ರಾಜನಾಗಿರಲಿ! ಅತನೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರಲಿ! ಆಗ ನಾವೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವವರಲ್ಲ. ರಾಮನು ಹೋದಕಡೆಗೆ ನಾವೂ ಹೋಗುವೆವು! ನಮ್ಮ ವಿಷಯವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಈ ನಿನ್ನ ದೇಶದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಕಾಣಲಾರೆ! ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಎಂತಹ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ! ನಿನ್ನ ಈ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಈ ಭೂಮಿಯು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳದೆ ಧರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. ವಸಿಷ್ಠರೇ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಕೋಪಿಸಿ ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಾಪರೂಪವಾದ ವಾಗ್ದಂಡದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸದಿರುವರಲ್ಲಾ! ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಮಾಡದಿರುವುದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದೆ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರತಕ್ಕ 1 ಮಾವಿನಮರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದು, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೇವಿನಮರವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲೆರೆದು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದರೂ ಅದು ರುಚಿಯಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ? ಇದು ನಿನಗೆ ಜನ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಗುಣವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಗುಣವಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಯಾವದು ಸ್ವಭಾವವಿತ್ತೋ, ಆ ಸ್ವಭಾವವೇ ನಿನಗೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ಬೇವಿನ ಹೂಗಳಲ್ಲಿ ಜೇನಿಲ್ಲವೆಂಬ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯು ನಡೆಸಿದ ಮಹಾಘೋರವಾದ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆವು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವರಪ್ರದನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಒಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ವರದಿಂದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಬಲದಿಂದ ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳು ಆಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಮಲಗಿರುವಾಗ, ಅತನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಜೃಂಭವೆಂಬ ಒಂದುಜಾತಿಯ ಇರುವೆಗಳು ಮಾತಾಡುತಿದ್ದುವು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅದರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಫಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕನು. ಆಗ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ, ಪತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗುವನೆಂಬ ಭಾವವುಂಟಾಗಿ, ಆಕೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಕೋಪವೇ ತನಗೆ ಮರಣಹೇತುವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ, ಸೌಮ್ಯನೆ! ನೀನು ನಕ್ಕುದೇಕೆ? ಅದರ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು" ಎಂದಳು. ಆಗ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆದೇವಿ! ಅದನ್ನು ನಾನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಮರಣವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಬಾರದು" ಎಂದನು. ಆಗ ಕ್ರೂರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ

1. ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥನನ್ನೂ ಗೂಢವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿ ಹಿಸಿ, ಕೈಕೇಯಿಯ ಅಭಿಮತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವುದರಿಂದ ಕಷ್ಟವೇ ಹೊರತು ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೂಢಾರ್ಥವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನೀನು ಹೇಳಿಯೇ ತೀರಬೇಕು ! ನೀನು
ಬದುಕಿದರೂ ಸರಿ ! ಸತ್ತರೂ ಸರಿ ! ನನ್ನನ್ನೇ ನೀನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿರುವೆಯೆಂದು
ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ನೀನು ಹೇಳಿದಹೊರತು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ."
ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಕಯರಾಜನು ಒಡನೆಯೇ
ತನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಮಹಾತ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆತನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುವು
ದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ
ದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ,
ರಾಜನೆ ! ನೀನು ಹೇಗಾದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಕೂಡದು. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು
ಸತ್ತರೂ ಸಾಯಲಿ ! ಈ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಹೊರಟುಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ !
ಏನುಮಾಡಿದರೂ ನೀನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಡ" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ
ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಒಡನೆಯೇ ಹೊರಟುಬಂದು, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ
ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ, ಕುಬೇರನಂತೆ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು. ಎಲೆ, ಕೈಕೇಯಿ !
ನೀನು ಪತಿಯಾದ ದಶರಥರಾಜನನ್ನು ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಳೆದು ಮರುಳುಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು
ಕೆಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ, ತಾಯಿ
ಯಂತೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಹುಟ್ಟುವರೆಂದು ಜನಜನಿತವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಲ್ಲವೆ ?
ಈಗ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದುನಿಜವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಈ
ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ನೀನು ಒಳಗಾಗಬೇಡ ! ಪತಿಗೆ ವಿಧೇಯಳಾಗಿದ್ದು, ಆತನು ಹೇಳಿ
ದಂತೆ ನಡೆಸು ! ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರನಾಗಿ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ
ಅನುಮತಿಸು ! ಈಗ ರಾಮನ ವನವಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹಳ ದುಃಖಿತರಾಗಿರುವ
ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಯಾರೋ
ನಿನಗೆ ಈ ದುರ್ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹಾಗಿದೆ ! ಆ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು
ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಲೋಕನಾಥನಾದ ನಿನ್ನ
ಪತಿಯನ್ನು ಕೆಟ್ಟದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯಬೇಡ ! ಹಿರಿಮಗನಿರುವಾಗ ಕಿರಿಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟ
ವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನೆಂಬ ಅಪವಾದವನ್ನು ಆತನಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಬೇಡ ! ಶ್ರೀಮಂತ
ನಾದ ಈ ದಶರಥನು ಎಂದಿಗೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ, ನಿನಗೆ
ತಾನುಕೊಟ್ಟ [1] ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪಿಸಲಾರನು. ಬೇರೆ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ನ ಹಿ ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ತವಾऽನಘಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು.
ದಶರಥನು ಕೇವಲವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೇ ಹೊರತು,
ನಿಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡಲಾರನು" ಎಂದು
ಮಹೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವನು. ರಾಮನು ಈತನಿಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನೆಂಬುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆತನು ಬಹಳ ಉದಾರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಕರ್ಮನಿಷ್ಠನು. ತನ್ನ ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು. ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸತಕ್ಕವನು. ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನು. ಹೀಗೆ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ತಗುಣಗಳೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೇ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು ನಡೆಯಲಿ! ಈಗ ನೀನು ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾದರೆ, ನೀನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ. ರಾಮನೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರಲಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಕಳವಳಿಸಬೇಡ! ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆತನಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಾದವರು ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ರಾಮನು ಯೌವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ, ಮಹಾಧನುರ್ಧರನಾದ ಈ ದಶರಥನು, ತನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ನಡೆಸಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ರಾಜಧರ್ಮವು! ಎಂದನು.” ಹೀಗೆ ನಯಭಯಗಳನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ತಕ್ಕಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಪುನಃಪುನಃ ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟುಹೇಳಿದರೇನು? ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮರುಕವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕ್ರೌರ್ಯವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ.

ಇದು ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ದಶರಥನು ರಾಮನೊಡನೆ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು, ಕೈಕೇಯಿಯು
ಆಡ್ಡಿಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ
ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದು.

ಕೈಕೇಯಿಯು ಹೀಗೆ ಯಾರೇನು ಹೇಳಿದರೂ ರಾಮನನ್ನು ಇಲ್ಲಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥನು, ತಾನು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದುತೋರದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ದುಃಖದಿಂದ ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ "ಎಲೈ! ಸೂತನೆ! ಈಗ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನನನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸು. ಆ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಡು. ಸಾವಕಾಶಮಾಡಬೇಡ. ಅತನ ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರರಾದ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಸೇನಾಸಮೇತನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಗಾಗಲೇ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧನಿಕರಾದ ವರ್ತಕರನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇದುವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅತನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸುತಿದ್ದ ಅವನ ಅನುಚರರೂ, ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ವೀರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತನೊಡನೆ ಕಲೆತು ವಿಹರಿಸುತಿದ್ದ ಅತನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರೂ ಅತನೊಡನೆಯೇ ಹೋಗಿಬರಲಿ! ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸುವರ್ಣರಜತ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಹೋಗಿಬರುವಂತೆ ಹೇಳು. ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧಧಾರಿಗಳೂ, ಪ್ರಮುಖರಾದ ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳೂ, ಪದಾರ್ಥಸಮೃದ್ಧವಾದ ಬಂಡಿಗಳೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಳಕೆಯುಳ್ಳ ಬೇಡರೂ, ಆತನ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿಬರಲಿ! ಹೀಗೆ ನಾವು ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಹಾಯಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅತನು ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖದಿಂದಿರಬಹುದು. ಆಗ ಅತನಿಗೆ ವನವಾಸಶ್ರಮವೇ ತೋರಲಾರದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ, ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಜೇನನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ, ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ನದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ವಿನೋದದಿಂದಿದ್ದು ಬಿಡುವನು. ಆಗ ಅತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂಬ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಬಾರದು. ರಾಮನು ಇನ್ನು ಬಹುದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ನಿರ್ಜನವಾದ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅತನಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಧನಧಾನ್ಯಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಧಾನ್ಯದ ಕಣಜಗಳು ಎಷ್ಟುಂಟೋ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಬೊಕ್ಕಸಗಳು ಯಾವುವುಂಟೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆತನೊಡನೆಯೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು. ರಾಮನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಯಥೋಕ್ತವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಗಳೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು. ಹೀಗಾದರೆ ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರಬಹುದು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಭರತನೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ರಾಜ್ಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಈ ರಾಮನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಸಂಭಾರಗಳೊಡನೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಸು." ಎಂದನು. ಈ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮುಖವು ಕಂದಿತು. ಆಕೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಭಯವುಂಟಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಸ್ವರವೂ ಅಡಗಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಭಯದಿಂದಲೂ, ಸಂಕಟದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಬಣ್ಣಗುಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಆಕೆಯು ಥಟ್ಟನೆ ರಾಜನ ಇದಿರಾಗಿ ಬಂದುನಿಂತು, ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೇನು? ಇದೊಂದು ಪಾಯವನ್ನೆತ್ತಿದೆಯಾ? ಮೇಲಿನ ಹೆಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ಹೆಂಡವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ, ಈ ದೇಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಜನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಹಾಳುಬಿದ್ದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭರತನವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವಹಾಗಿದೆ! ಹಾಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಬೇಡದ ಶೂನ್ಯವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮಗನು ಎಂದಿಗೂ ಒಪ್ಪುವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹಾಳುರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಅನುಭವಿಸು." ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತು ಅತಿಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಪುನಃ ದಶರಥನು, "ಎಲೆ ಕೇಡಾಳಿ! ಇದೇನು? ನಿನಗೆ ಈ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು? ಸಣ್ಣಕರುವಿನಮೇಲೆ ಹೊರಬಾರದಷ್ಟು ಹೊರೆಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿಟ್ಟು, ಆ ಭಾರವನ್ನೇ ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಕರುವನ್ನು ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವಂತೆ, ನೀನು ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಬಾರದ ದುಃಖಭಾರವನ್ನು ಹೊರಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಎಲೆ ದುಷ್ಟೆ! ನೀನು ಮೊದಲೇ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಬಾರದೇ? ಈಗ ನಾನು ರಾಮನೊಡನೆ ಸೈನ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದಮೇಲೆ, ನೀನು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವೆ. ಮೊದಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ರಾಮಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟಮೇಲೆ, ಅದಕ್ಕೆ ನೀನು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬಂದು ನಿರೋಧಿಸಿದೆ! ಆದರೆ ಆಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ವರಪ್ರದಾನವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ಸಾಲಗಾರನಾಗಿದ್ದೆನು! ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದೆನು. ಆದರಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ನೀನು ಬೇರೆಬೇರೆನೆವಗಳನ್ನು ತಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೇಳುವೆನೆ? ಎಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾರೆನು. ಈಗ ನಾನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರಗಳನ್ನೂ ರಾಮನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸುವುದೇ ನಿಜವು. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯತಕ್ಕವನಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ದಶರಥನು ಬಹುಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೈಕೇಯಿಯು ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ "ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೇನು ಹೀಗೆಹೇಳುವೆ? ನಿನ್ನ ವಂಶದ ಪೂರ್ವಚರಿತ್ರವನ್ನೇ ನೀನರಿಯೆಯಾ? ನಿಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯನಾದ ಸಗರನು ಅಸಮಂಜನೆಂಬ ತನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನನ್ನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟು ದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಅತನೇನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಗನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನೆ? ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲ! ಜನಸಹಾಯ ಧನಸಹಾಯಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ವನವಾಸವು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನು ನಿರ್ಧನನಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು." ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಕೋಪವನ್ನೂ ಸಂಕಟವನ್ನೂ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೂ ನುಡಿಯಲಾರದೆ "ಛೀ! ಪಾಪಿನಿಯೆ" ಎಂದು ಬಯ್ದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೌನದಿಂದಿದ್ದರು. ಕೈಕೇಯಿಯಾದರೋ ಇದೊಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಡೆ ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬನು ಬಹುಕೋಪಗೊಂಡು, ಆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಇದೀಗ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ಒಳ್ಳೇ ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ! ಮಹಾದುಷ್ಟನಾದ ಆ ಅಸಮಂಜನನ್ನು ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣವುಳ್ಳ ಈ ರಾಮನಿಗೆ ಸರಿಗಟ್ಟುವೆಯಾ? ಆ ಅಸಮಂಜನು ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ವಿನೋದಿಸುತಿದ್ದವನಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಶಿಶುಘಾತುಕನಾದ ಅತನ ದೌಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಪಟ್ಟಣವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ, ಬಹುಕೋಪದಿಂದ ಸಗರನ ಬಳಿಗೆಬಂದು ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ನಾವು ತಡೆಯಲಾರೆವು. ಅವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ನೀನು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊರೆದುಬಿಡು! ಅಥವಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಈ ದೇಶದಿಂದಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿಸು. ಹೀಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಉಳಿಗಾಲವೇ ಇಲ್ಲ" ವೆಂದರು. ಆಗ ಸಗರನು ಅವರ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೂಡಿ, ರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದಿರುವಂತಿದೆ! ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ವಿನೋದ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು" ಎಂದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದುಷ್ಟನಾದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆಗಲೂಕೂಡ ಸಗರನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಏಕಾಕಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ವಾಹನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಆವನಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಅವನೊಡನೆಯೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಯಾವ ಜೀವವೂ ಆತನನ್ನು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬರಗೊಳಿಸದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಅಸಮಂಜಸನಾದರೋ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಗುದ್ದಲಿಯನ್ನೂ, ಪುಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಪಾಪಾತ್ಮನಂತೆ ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಗಿರಿದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆದು ತಿಂದು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತಿದ್ದನು. ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಸಗರನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ದುಷ್ಟನಾದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದನೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ರಾಮನು ಮಾಡಿರುವ ಅಂತಹ ಪಾಪಕೃತ್ಯವೇನು? ಈತನಲ್ಲಿ ನಾವು ಒಂದು ದುರ್ಗುಣವನ್ನಾದರೂ ಕಾಣೆವು. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಳಂಕವುಂಟು. ನಿಷ್ಕಳಂಕನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಾನಂದಕರನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನಾರೋಪಿಸಬಹುದು? ಅಥವಾ ನಿನಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷವು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಅವನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಬಿಡಬಹುದು! ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾಗಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾಗಿರುವವನನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ತೊರೆದುಬಿಡುವುದು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವು. ಹೀಗೆ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರೆ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಗಾದರೂ ತೇಜೋಹಾನಿಯುಂಟಾಗದಿರದು! ಆದುದರಿಂದ, ಎಲೆ ದೇವಿ! ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ಆತನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘಾತವನ್ನು ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ವಿಚಾರವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನು ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕಾದರೂ ಅಂಜಬೇಡವೆ?" ಎಂದನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಹೇಳುತಿದ್ದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು, ದುಃಖದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತನ್ನಾಡಲಾರದೆ, ಬಹಳ ಕುಗ್ಗಿದ ಸ್ವರದಿಂದ, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೆ ಪಾಪಿನಿ! ಈಗಲೂ ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆ? ಈತನ ಅಮೋಘವಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ನಿನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನು ಕೆಡಿಸುವು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ ನೀನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಕುತ್ಸಿತವಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ಹೀಗೇಕೆ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದುದಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದೇ ನಿಜವಾದರೆ, ನಾನೂ ರಾಮನೊಡನೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು! ನನಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ರಾಜ್ಯವೂ ಬೇಡ! ಈ ಹಣವೂ ಬೇಡ! ಈ ಸುಖವೂ ಬೇಡ! ನೀನೇ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವನೊಡನೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರು!'' ಎಂದನು.

ಇದು ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಸೀತೆಯೂ, ಕೈಕೇಯಿಯೂ ತರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು. ವಸಿಷ್ಠನು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದುದು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಹೇಳುತಿದ್ದಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಾಮನೂ ಕೇಳುತಿದ್ದನು. ದಶರಥನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ವಿನಯದಿಂದ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ: "ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈಗ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆದುತಿಂದು ಜೀವಿಸತಕ್ಕವನು. ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿರಕ್ತನಂತೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾದ ನನಗೆ ಈ ಪರಿವಾರಗಳಿಂದೇನು? ಉತ್ತಮವಾದ ಆನೆಯನ್ನು ಹೆರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅದರ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಾಡುವರಂತೆ, ನನಗೆ ಇನ್ನು ಪರಿಜನರಿಂದಲೂ, ಸೇನೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ನೀನು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಭರತನಿಗೇ ಕೊಡು! ನನಗೆ ಈಗ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವು ನಾರುಮಡಿಯೊಂದೇ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಅವುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುಗುದ್ದಲಿಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟಿಯೂ ಬೇಕಾಗಿಬರುವುದು. ಅವುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಾದರೆ ನನಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಂತೆಯೇ ಆಗುವುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತರಿಸಿ ಕೊಡು! ನಾನು ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳುಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಆವಶ್ಯಕಗಳಾಗಿರುವುವು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುತಿದ್ದ ಕೈಕೇಯಿಯು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ನಾರು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದು ರಾಮನ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ಇದೋ! ನಾರುಮಡಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸು" ಎಂದಳು. ರಾಮನು ಆಗ ಆಕೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾರುಮಡಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮೊದಲು ತಾನು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ದುಕೂಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ತಾಪಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಆ ವಲ್ಕಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಾನು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ, ತಾಪಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದಶರಥನ ಮುಂದೆಯೇ ಅವುಗಳನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಕೊನೆಗೆ ಸೀತೆಯೂ ತನಗಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯು ತಂದಿಟ್ಟ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಈಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಪಟ್ಟೆಯ ದುಕೂಲವನ್ನು ಹೊರತು, ಬೇರೆಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಉಟ್ಟವಳಲ್ಲ. ಈಗ ಆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಬಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೆಣ್ಣುಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂಕಟವುಂಟಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಆ ಸೀತೆಯು ತನಗುಂಟಾದ ಈ ಹೀನದಶೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವಳಾದುದರಿಂದ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಗಂಧರ್ವರಾಜನಂತೆ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಪ್ರಿಯನೆ! ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಈ ವಿಧವಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬುದೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೀನೇ ಆ ಕ್ರಮವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕು?" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ವ್ಯಸನದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಎರಡುಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸರಿಯಾಗಿ ಉಟ್ಟುಕೊಳುವುದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರಲು, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸೀತೆಯು ಮೊದಲು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಪಟ್ಟೆಸೀರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಉಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಡಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ನೊಂದವರಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ಸುಕುಮಾರಾಂಗಿಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ವನವಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ! ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಈಕೆಗೆ ಆ ನಿರ್ಬಂಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೇ ನಮಗೆ ದುರ್ಲಭವು. ಈಕೆಯನ್ನಾದರೂ ಆಗಾಗ ನೋಡುತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಆಪ್ಯಾಯನವುಂಟಾಗಬಹುದು! ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು! ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯು ತಪಸ್ವಿಗಳಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕರ್ಹಳಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಇದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಾದರೂ ನಡೆಸಿಕೊಡು! ಧರ್ಮನಿರತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನಂತೂ ನಾವು ತಡೆಯಲಾರೆವು. ಸೀತೆಯಾದರೂ ಇಲ್ಲಿರಲಿ!" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಅವುಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ಸೀತೆಗೆ ಆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ರಾಜಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ನೋಡಿ, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಬಹುಕೋಪದಿಂದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಕಡೆಗೆತಿರುಗಿ "ಎಲೆ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳೇ? ಇದೇನು? ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ? ಎಲೆ ಕುಲಗೇಡಿ! ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನನ್ನೇ ಮರುಳುಮಾಡಿ ವಂಚಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ? ಎಲೆ ದುಶ್ಶೀಲೆ! ಸೀತೆಯು ಈಗ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅವಸರವೇನು? ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಮನು ನಿನ್ನ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದರೂ, ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಈ ಸೀತೆಗೇ ಬಾಧ್ಯತೆಯೇಹೊರತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗಿಲ್ಲ! ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಈಕೆಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು! ಈಕೆಯೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಗೃಹಸ್ಥರಾದವರಿಗೆ [1] ಭಾರ್ಯೆಯೇ

1. ಇಲ್ಲಿ "ಅರ್ಥೋ ವಾ ಏಷ ಆತ್ಮನೋ ಯತ್ಪತ್ನೀ" ಎಂಬುದೇ ಶ್ರುತಿಯು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆತ್ಮವೆಂದು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯೇ ರಾಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಭೂತೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈಕೆಯೇ ಬಾಧ್ಯಳು! ಒಂದುವೇಳೆ ಈ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನಗಲಿರಲಾರದೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ... ಹೊರಡುವುದಾದರೆ, ನಾವೂ ಅವರೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆವು! ಈ ಪಟ್ಟಣವೇ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದು! ರಾಮನು ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವನೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ದಂಡನಾಯಕರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು. ರಾಜನಾಗಲಿ, ಆತನ ಅನುಜೀವಿಗಳಾಗಲಿ, ಪುರವಾಸಿಗಳಾಗಲಿ, ದೇಶವಾಸಿಗಳಾಗಲಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಆ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರು. ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವರೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ಅವರೂ ನಾರುಮಡಿಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಅಣ್ಣನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರು. ಆಮೇಲೆ ಘೋರಾರಣ್ಯದಂತೆ ಶುದ್ಧಶೂನ್ಯವಾದ ಈ ದೇಶವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಆಳಬಹುದು! ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಿನ್ನ ದುಸ್ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ನಿನಗೆ ಮನಸ್ಸುಬಂದಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ನಿಜತತ್ವವನ್ನು ಒಂದೇಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ರಾಮನಿರತಕ್ಕ ಪ್ರದೇಶವೇ ರಾಜ್ಯವು. ಅವನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ಅರಣ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ! ಭರತನು ದಶರಥನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ, ತಂದೆಯು ತಾನಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೊಡದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಗನು ಎಂದಿಗೂ ಅರ್ಹನಾಗಲಾರನು. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಆತನು ತಂದೆಗೆ ಕೇಡನ್ನು ತಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಾಯಿಯೆಂದೂ ಗೌರವಿಸಲಾರನು! ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ, ನೀನು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರುವವಳಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಂಶಚರಿತ್ರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಆ ಭರತನು, ನಿನ್ನಂತೆ ವಿಪರೀತಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲಾರನು. ಆತನು ದಶರಥನ ಮಗನೇ ಆಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಕುತ್ಸ್ಥವಂಶದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರನು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಗನಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಭರತನು ಎಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸದಿರಲಾರನು. ಭರತನ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬಳು ಹೊರತು ರಾಮನನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯದಿರುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿ! ನೀನು ಭರತನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆಯೋ, ಅದೆಲ್ಲವೂ ಆತನಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗುವ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯವರ್ಗವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಅಜ್ಞಾನಿಜಂತುಗಳಾದ ಪಶುಪಕ್ಷಿಮೃಗಾದಿಗಳೂ, ಆ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋಗುವುದನ್ನು ಈಗಲೇ ನೀನು ನೋಡುವೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅಚೇತನಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಕೂಡ, ತಮಗೆ ಸಂಚಾರಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆತನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಕಡೆಗೆ ಅಭಿಮುಖಗಳಾಗಿ, ಆತನಲ್ಲಿ ತಮಗಿರುವ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ಅದುದರಿಂದ ಈ ನಿನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸು! ಈಗ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಗೆ ಉಡಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾರುಮಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಉತ್ತಮವಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ಈಕೆಗೆ ನಾರುಮಡಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ” ಎಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಿ, ಪುನಃ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದು ರಾಮನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಸೀತೆಯು ಹಾಗಿರಬೇಕಾದ ನಿರ್ಬಂಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಆಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದ ಈಕೆಯು, ರಾಜಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಆಭರಣಗಳೊಡನೆಯೇ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋಗಲಿ! ಮತ್ತು ಈ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಹನಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಜನರುಗಳನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಬೇಕಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನೀನು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆದುದರಿಂದ ಇವಳನ್ನು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬಾರದು” ಎಂದನು. ದಶರಥನಿಗೆ ಕುಲಗುರುವಾಗಿ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟುವಿಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತಿದ್ದರೂ, ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ವೇಷವನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸಿರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಧರಿಸಿದ್ದ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಲಾರದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಇದು ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದಶರಥನು ಸೀತೆಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಡಿಸದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದು. ರಾಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದು

ಆ ಸೀತೆಯು ತ್ರಿಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ರಾಮನೇ ತನಗೆ ನಾಥನಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಅನಾಥೆಯಂತೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಛಿ! ನಿನ್ನ ಬಾಳೇತಕ್ಕೆ ?" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಜನಗಳು ಆಡಿಕೊಳುತಿದ್ದ ತನ್ನ ನಿಂದಾವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶರಥನು ಪರಮದುಃಖಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ, ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ಈ ಸೀತೆಯು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಡಲೇ ಕೂಡದು. ಇವಳು ಬಹುಳಸುಕುಮಾರವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳು. ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಎಳವಯಸ್ಸಿನವಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೇ ಬಳೆದವಳು. ಇಂತವಳಿಗೆ ಅರಣ್ಯವಾಸವು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಕುಲಗುರುವಾದ ವಸಿಷ್ಠನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯವು. ಈ ಸೀತೆಯು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಈ ಜನರಮುಂದೆ ಕೇವಲ ತಾಪಸಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ನಿಂತಿರುವಳಲ್ಲಾ! ಇವಳು ಮಾಡಿರುವ ತಪ್ಪೇನು? ಜನಕರಾಜನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪರಾಯಣೆಯಾದ ಈಕೆಗೆ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೆ? ಇವಳು ಈಗಲೇ ತಾನುಟ್ಟಿರುವ ನಾರುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೇನೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ರಾಮನೊಡನೆ ಈಕೆಯು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೂ, ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೇ ಧರಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ಸುಖಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಹೋಗಲಿ! ನಾನಂತೂ ಇನ್ನು ಬದುಕಿರುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವು. ಮರಣಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು! ಇದರಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಕೇಳಿದವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸತ್ಯಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆ ನನಗೆ ಈ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿನಗೂ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿ, ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ. ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುಷ್ಪವೇ, ಅವುಗಳನ್ನು ದಹಿಸುವಂತೆ, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು. ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ರಾಮನಲ್ಲಿ ಒಂದುವೇಳೆ ನಿನಗೆ ಏನಾದರೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವೈರಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದರೂ, ಸೀತೆಯು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಕಾರವೇನು? ಜಿಂಕೆಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಮೃದುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಈ ಬಾಲೆಯು ಮುಂದೆಯಾದರೂ, ನಿನಗೆ ಯಾವ ಅಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲಳು? ಎಲೆ ಪಾಪಿ! ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದರೆ ಸಾಲದೆ? ಇದೊಂದೇ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವಿರುವ ವರೆಗೂ ನೀನು ನರಕಬಾಧೆಯನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ದುಃಖಕರವಾದ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿತು? ಇನ್ನು ಯಾವಯಾವ ನರಕಯಾತನೆಯನ್ನು ನೀನು ಅನು ಭವಿಸಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದು! ರಾಮನನ್ನು ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ ದಾಗ, ಆತನ ಕೈಗೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರು ಷಗಳಿದ್ದು ಬರಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ! ಮೋಹಾಂಧನಾದ ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆನು. ಇಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಸೀತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ! ನಾನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯು ನಾರುಬಟ್ಟೆ ಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನೀನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಆಃ! ನಿನ್ನ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನೀನು ಯಾವನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವೆಯೋ ಕಾಣೆನು! ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಕ್ಕ ನರಕಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀನು ಅನುಭವಿಸದಿರಲಾರೆ!" ಎಂದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದಶರಥನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರಲಾ ಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಆತನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ನಾದ ರಾಮನು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿ, "ಎಲೈ ತಂದೆಯೆ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವ ನಾದುದರಿಂದ, ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳಬೇಕಾದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದರೂ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಯಶಸ್ವಿನಿಯಾದ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ವೃದ್ಧೆ ಳೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಅವಳು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಸೌಶೀಲ್ಯವುಳ್ಳವಳೆಂಬು ದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಆ ಸುಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವವಿಧವಾದ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸದೆ, ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ನನ್ನಗಲಿಕೆ ಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಆಕೆಯು ಮಹತ್ತಾದ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿರು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಳು. ಇಂತಹ ಮಹಾದುಃಖವನ್ನು ಆಕೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಕಂಡನುಭವಿಸಿದವಳಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೀನು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆದರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ನೀನು ಆಕೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಕಾರ ಗಳಿಂದ ಆಕೆಯು ಪುತ್ರಶೋಕವನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ಆಗಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅಷ್ಟಾಗಿ ದುಃಖಿಸದೆ, ನಿನ್ನ ಆದರಣೆಯಿಂದ ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿಕೊಂ ಡಿರುವಳು. ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸ ಲ್ಯೆಯು, ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ನನ್ನ ವಿರಹದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗಿ ಸಾಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಭಾರವು ನಿನಗೇ ಸೇರಿರುವುದು" ಎಂದನು.

ಇದು ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ದಶರಥನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ರಾಮನಿಗಾಗಿ ರಥವನ್ನು ತರು ವಂತೆ ಹೇಳಿದುದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಸೀತೆಗೆ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು. }

ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆತನು ತಾಪಸವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದು ದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ದಶರಥನೂ ಆತನ ಪತ್ನಿಯರೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದಿದರು. ದಶರಥನು ದುಃಖದಿಂದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೇ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನೊಡನೆ ಮುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾರದೇ ಹೋದನು. ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಆ ದಶರಥನು ದುಃಖದಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುತ್ತಾ, ಆಗಾಗ ರಾಮನನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಆತನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು. "ಹಾ! ನಾನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೊಂದೆನೋ! ಎಷ್ಟು ಜೀವಜಂತುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದೆನೋ! ಆದರಿಂದಲೇ ಈಗ ನನಗೆ ಈ ಮಹಾವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕು! ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ತೀರಿದಹೊರತು, ಅತನ ಪ್ರಾಣವು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜವು! ಅದುದರಿಂದಲೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಕಟಪಡಿಸುತಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಮರಣವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದೂ, ತಾನು ಧರಿಸಿದ್ದ ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ದುಕೂಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ನನ್ನಿದಿರಾಗಿಯೇ ಕಾಡುಜನದಂತೆ ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನಲ್ಲಾ! ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿಯೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಿರುವುದಲ್ಲಾ! ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೈಕೇಯಿಯೊಬ್ಬಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಮಸ್ತಜನವೂ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೇ!'' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿಕೊಂಡು 'ರಾಮಾ!'' ಎಂದು ಒಂದೇ ಆವರ್ತಿ ಕೂಗಿ, ಆದಕ್ಕೆಮೇಲೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾರದೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ''ಎಲೆ ಸೂತನೆ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ವಿಲಾಸಾರ್ಹವಾದ ಒಂದು ರಥಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾಮನನ್ನು ಆ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ದಾಟುವವರೆಗಾದರೂ ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟುಬರಬೇಕು. ಆಃ! ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ, ಸತ್ಪುರುಷನಾಗಿಯೂ ವೀರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನನ್ನು ಕಾಡುಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತಲ್ಲವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗುಣವಂತರಾದವರ ಸಾಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಇದೇ ಫಲವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ! ಛೀ! ಇದು ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಾಲವಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸಿದರೇನು'' ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮಂತ್ರನು ಆ ದಶರಥನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಒಂದು ರಥಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿತಂದು, ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ರಥವನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಈ ವಿಷಯನ್ನು ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುತಿದ್ದ ದಶರಥನು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಬೊಕ್ಕಸದ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ, ದೇಶಕಾಲಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿಯೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗಿಯೂ, ನಿಜಸ್ಥಿತಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಧನಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೈ ಧನಾಧ್ಯಕ್ಷನೆ! ಈ ಸೀತೆಯು ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಮೇಲಾದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿಡು”ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಡನೆಯೇ ಆತನು ಬಂಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಸೀತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತೆಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು ಪ್ರಯಾಣಸನ್ನದ್ಧಳಾಗಿ ನಿಂತು, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಗಳಿಂದ ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ಆಭರಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಆಕೆಯು ತಾನಿದ್ದ ಆಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗುತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಅತ್ತೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಎರಡುತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸುಶೀಲವುಳ್ಳ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ, ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ [1] ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಸತಿಯರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುತಿದ್ದರೂ, ಪತಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಕಷ್ಟದಶೆಯು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ, ಆತನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ ಅನಾದರಿಸುವರು. ಮೊದಲು ಅನುಕೂಲಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರೂ, ದುಷ್ಕಾಲವಶದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪತಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಪತ್ತು ಬಂದೊದಗಿದರೆ, ಆಗಲೇ ಗಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಕೊನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟೂಬಿಡುವರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಡತೆಯೇ ಈ ವಿಧವಾದುದು. ಸುಳ್ಳಾಡುವುದೇ ಅವರ ಸ್ವಭಾವವು. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಪರರಿಗೆ ಕೇಡನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ಪ್ರೇಮವೇ ಸ್ಥಿರವಾದುದಲ್ಲ. ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು. ಅವರು, ವಂಶೋನ್ನತಿಯನ್ನಾಗಲಿ; ಉಪಕಾರವನ್ನಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿ ಸನ್ಮಾನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹು ಚಂಚಲವು. ಅವರು ಹಣವೊಂದನ್ನೇ ನೋಡುವರು.

1. ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ ಕುಲೋಚಿತವಾದ ನಡತೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಗುರುಹಿರಿಯರ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಆಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳ ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಪತಿಯೊಬ್ಬನೇ ಪರಮಪಾವನವಾದ ವಸ್ತುವು. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈಗ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಕಾಲವಶದಿಂದ ಈ ವನವಾಸವೆಂಬ ದುರವಸ್ಥೆಯು ಬಂದೊದಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ನೀನು ಆತನನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಕಾಣಬೇಡ! ಆತನು ಧನಿಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪತಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ನೀನು ಪರದೈವವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂದಳು. ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸಾರವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಯು, ಸನ್ನಿದಿರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅತ್ತೆಯಾದ ಆಕೆಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು "ಅಮ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಪತಿಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು. ನೀನು ಇತರ ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೆಣಿಸಕೂಡದು. ಪ್ರಭೆಯು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಗಲಿರದೋ, ಹಾಗೆ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವಳಲ್ಲ. ತಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ವೀಣೆಯು ನುಡಿಯದು. ಚಕ್ರವಿಲ್ಲದೆ ರಥವು ನಡೆಯದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ನೂರಾರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ, ಗಂಡನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅವರವರ ತಂದೆಯಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ಕೊಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಿತಿಯುಂಟು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಐಹಿಕವಾದ ಫಲಕ್ಕೆಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧಕಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅವರಿಗೆ ಪತಿಯಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಫಲಗಳಿಗಾದರೋ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು. ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಫಲಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅವು ಸಾಧಕವಾಗಿರುವುವು. ಇಂತಹ ಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದವರುಂಟೆ? ಈ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ಅದನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಯೂ ಇರುವೆನು. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನಾನು ಆತನನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸುವೆನೆ? ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆನೆ?" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ಸೀತೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ಸೀತೆಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮೊದಲಿದ್ದ ದುಃಖಜಲದೊಡನೆ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ಇತರ ಮಾತೆಯರಿಂದ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಿ, ಕೈಮುಗಿದುನಿಂತು, ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಅಮ್ಮಾ! ಇನ್ನು ನೀನು ದುಃಖಿಸಬೇಡ! ತಂದೆಯನ್ನು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು. ನನ್ನ ವನ ವಾಸಕಾಲವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದು ಹೋಗುವುದು. ನೀನು ಮಲಗಿದ್ದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣುತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುಬಿಡುವೆನು. ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆಗ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬಹುದು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಮೇಲೆ, ಉಳಿದ ಮುನ್ನೂರೈವತ್ತುಮಂದಿ ಮಾತೆಯರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ, ಅವರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸಮಾಧಾನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಮೇಲೆ ಅವ ರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು "ಎಲೈ, ಜನನಿಯರೆ! ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ನಾನು ಯಾವ ಅಪರಾಧ ವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮನ್ನಿಸಿ, ನನ್ನ ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ವ್ಯಸನಪೀಡಿತರಾಗಿ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂ ಭಿಸಿದರು. ಕ್ರೌಂಚಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿ, ಗೋಳಿಡುತಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ನಿತ್ಯವೂ ಭೇರೀ ಮೃದಂಗಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದ ಶ ರ ಥ ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೋಳಾಟದ ಧ್ವನಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಗುಣಗಳ ಕೊಂಡಾಟದ ಧ್ವನಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತಿದ್ದ ನಿಂದಾವಾಕ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯೂ ತುಂಬಿ, ಬಹಳ ದುಃಖ ಕರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತಿತ್ತು.

ಇದು ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನು ವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದುದು. ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಲಾಪವು.

ಹೀಗೆ ಸೀತಾ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂವರೂ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು, ದಶರಥನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಸನಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೊರಗುತ್ತ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ರಾಮನು ದಶರಥನ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು, ದಶರಥನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ಇನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಅಗಲಿರಬೇಕಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನಗೊಂಡು, ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮೊದಲು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿದನು. ಆಕೆಯು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಲೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಘ್ರಾಣಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು 1 "ವತ್ಸನೆ! ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಂತಿರುವ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನು

---

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಸೃಷ್ಟಸ್ತ್ವಂ ವನವಾಸಾಯ ಸ್ವನುರಕ್ತಸ್ಸುಹೃಜ್ಜನೇ। ರಾಮೇ ಪ್ರಮಾದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ ಪುತ್ರ ಭ್ರಾತರಿ ಗಚ್ಛತಿ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು.(ಸೃಷ್ಟಸ್ತ್ವಂ ವನವಾಸಾಯ) ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನನುವರ್ತಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ದೈವದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯೆಂದರ್ಥವು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಲೋಕರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂತೆಯೇ, ಆತನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪಡೆದಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವವು. (ರಾಮೇ ಪ್ರಮಾದಂ ಮಾ ಕಾರ್ಷೀಃ) ಎಂದರೆ, ರಾಮನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆತನ ಗಮನಸೌಂದರ್ಯವು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಬಿಡಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನವಾಗಿ ಆತನ ರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಡವೆಂದು ಭಾವವು.

ಅಥವಾ (ಸೃಷ್ಟಸ್ತ್ವಂ ವನವಾಸಾಯ) ಎಂದರೆ, ನೀನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿರುವುದೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುತಿದ್ದು, ಆತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ನಿರರ್ಥಕವು. (ಸ್ವನುರಕ್ತಸ್ಸುಹೃಜ್ಜನೇ) ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬನು ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಆತನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನೀನು ಸರ್ವೋಪಜೀವ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಮನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲವು (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ).

ಅಥವಾ (ಸ್ವನುರಕ್ತೇ ಸುಹೃಜ್ಜನೇಽಪಿ) ನೀನು ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಬಹಳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಈಗ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ನೀನೂ ಅವನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆತನು ಲೋಕರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವಂತೆಯೇ, ಆತನೊಡನೆ ವನವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುವ ನೀನು, ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ರಾಮನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ, ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನೇ ನಿನಗೆ ಗತಿಯು. ತಮ್ಮಂದಿರು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹಿತರಾಗಿದ್ದು, ಅವರನ್ನು ಪರಿಚರ್ಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಸತ್ಪುರುಷರ ಧರ್ಮವು. ಈ ರೀತಿಯಾದ ನಡತೆಯೂ, ಬಡವರನ್ನು ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸುವುದೂ, ಆಗಾಗ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸುವುದೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದೂ, ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಕ್ಕೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಧರ್ಮವು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೇ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದ್ದರೂ, ರಾಮನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ರಾಮನನ್ನೇ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯಗತಿಯೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡು ವನಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು "ನಡೆನಡೆ" ಎಂದು ತಾನೇ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಾ, ಪುನಃ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು 1 "ವತ್ಸನೆ! ನೀನು ರಾಮನನ್ನೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನೆಂದು ಭಾವಿಸು! ಸೀತೆಯನ್ನೇ ನಾನೆಂದು ಭಾವಿಸು! ನೀನು ಹೋಗತಕ್ಕ ಕಾಡನ್ನೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸು! ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ" ಎಂದಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಸುಮಂತ್ರನು ವಿನಯದಿಂದ

ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ (ವನವಾಸಾಯ) ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನೊಡನೆ ಹೋಗಿರುವುದಕ್ಕೆ (ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಃ) ನನ್ನಿಂದ ಅನುಮತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ" ಎಂದು ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.

1. ಇದಕ್ಕೆ "ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ। ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ ಗಚ್ಛ ತಾತ ಯಥಾಸುಖಂ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. "ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬಂದು, ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿ ಕದಲಿಹೋಗುವುದೋ" ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. ಇದರಿಂದ "ರಾಮನನ್ನೇ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸೀತೆಯನ್ನೇ ತಾಯಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಕಾಡನ್ನೇ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಂತೆ ಭೋಗಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ" ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವು. (ಯಥಾಸುಖಂ ಗಚ್ಛ) "ನಿನಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಹೋಗಿ ಬಾ" ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಭೋಗದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ರಾಮನನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೈಮುಗಿದು, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಾತಲಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವಂತೆ ಬಹುನಮ್ರಭಾವದಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು. "ಎಲೈ ಯಶಸ್ವಿ

ವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಅತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದೇ ನಿನಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸುಖವೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ದಶರಥಂ) "ದಶ್" ಎಂದರೆ ಕಡಿಯುವುದೆಂದರ್ಥವು. ಮೊಸಳೆ, ಆಮೆ. ಹಾವು, ಮುಂತಾದುವುಗಳನು ಕಡಿಯತಕ್ಕ ಪಕ್ಷಿಯು. "ದಶಃ ಪಕ್ಷೀ ವಿಹಂಗಮಃ" ಎಂಬ ಹಲಾಯುಧನಿಘಂಟುವಿನ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ "ದಶ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಿಯೆಂಬರ್ಥವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು, ಆದುದರಿಂದ (ರಾಮಂ ದಶರಥಂವಿದ್ಧಿ) ರಾಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೆಂದೇ ಭಾವಿಸು! (ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ) "ಇಂದಿರಾ ಲೋಕಮಾತಾ ಮಾ" ಎಂಬಂತೆ "ಮಾ" ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದರ್ಥವು (ಜನಕಾತ್ಮಜಾ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ) ಸೀತೆಯನ್ನು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯೆಂದು ಭಾವವು. (ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ) ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಅಪರಾಜಿತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ವೈಕುಂಠನಗರಿಯೆಂದರ್ಥವು. "ದೇವಾನಾಂ ಪೂರಯೋಧ್ಯಾ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದರೆ ವಿಷ್ಣುಪುರಿಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ, ರಾಮನಿರತಕ್ಕ ಕಾಡನ್ನೇ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಪರಮಪದವೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ರಾಮಂ ದಶರಥಂಚವಿದ್ಧಿ) "ರಾಮನನ್ನೂ ದಶರಥನನ್ನೂ ತಿಳಿ" ಯೆಂದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಗುಣತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಯಾರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರೆಂದು ಭಾವವು. ಅದರಂತೆಯೇ (ಮಾಂಜನಕಾತ್ಮಜಾಂಚವಿದ್ಧಿ) ನನಗೂ ಸೀತೆಗೂ ಇರತಕ್ಕ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸು! (ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂಚವಿದ್ಧಿ) ಅಯೋಧ್ಯೆಗೂ ಕಾಡಿಗೂ ಇರತಕ್ಕ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸು" ಎಂದರೆ, ದಶರಥನಿಗಿಂತ ರಾಮನೇ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಮೇಲಾದವನೆಂದೂ, ನನಗಿಂತಲೂ ಸೀತೆಯೇ ನಿನಗೆ ವಿಶೇಷಹಿತಕಾರಿಣಿಯೆಂದೂ, ಅಯೋಧ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ರಾಮನಿರತಕ್ಕ ವನಪ್ರದೇಶವೇ ನಿನಗೆ ವಿಶೇಷಸುಖಾಶ್ರಯವಾದ ಸ್ಥಾನವೆಂದೂ, ಸೂಚಿಸಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ದಶರಥಂ ರಾಮಂವಿದ್ಧಿ "ರಮ್" ಎಂಬಧಾತುವಿಗೆ "ರಮು ಉಪರಮೇ" ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥವನ್ನನುಸರಿಸಿ. ಉಪರತನೆಂದರೆ ಸತ್ತವನೆಂದರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ದಶರಥನನ್ನು ಸತ್ತಂತೆಯೇ ತಿಳಿ. (ಮಾಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ ವಿದ್ಧಿ) "ನನ್ನನ್ನು ತಂದೆಯ ಮಗಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿ" ಎಂದರೆ, ಪತಿಹೀನೆಯಾದ ನಾನು ಕೈಕೇಯಿಯ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದವಳನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯೆಂದು ಭಾವವು. (ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ) ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಒಂದು ಅಡವಿಯನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿ" ಎಂದರೆ, ಕಾಡಿನಂತೆ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಿರ್ಜನವಾಗುವುದೆಂದೂ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ "ನೀನು ರಾಮನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ದಶರಥನೂ ಬದುಕಿರಲಾರನು, ನಾನೂ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆಹೋಗಿ ಸೇರುವೆನು. ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೊರಟುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಕೇವಲಶೂನ್ಯಪ್ರದೇಶವಾಗುವುದೆಂದು ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವು. (ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯವು).

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯಾದ ರಾಮನೆ! ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಏರಬಹುದು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ರಥವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೂ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಈಗಲೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು! ನೀನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾದುದು, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವೆಂದಲ್ಲವೇ ಕೈಕೇಯಿಯು ನಿಯಮಿಸಿರುವಳು? ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಲಾಭವಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ ಅಷ್ಟುತ್ತಮವು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿಬಿಡು'' ಎಂದನು. ಸೀತೆಯು ಇಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅಲಂ

ಅಥವಾ (ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ) ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ "ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ನಿನಗೆ ತಂದೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದಶರಥನಲ್ಲಿ ಅತಿಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿರುಪಾಧಿಕ ಪಿತೃವಾದ ದಶರಥನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯಿಡು. ಮತ್ತು (ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ) ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ತಾಯಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಮಾತೆಯಾದ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಡು. (ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ) ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅಯೋಧ್ಯಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ರಾಮನಿಗಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕವಾದ ಭೋಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಡು," ಎಂದೂ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯಹೀನನಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುತಿದ್ದರೂ, ಆತನ ನಿತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಲೋಪವು ಬಾರದಾದುದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ದಶರಥನಂತೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೂಡ ನನ್ನಂತೆ ರಾಜಮಹಿಷಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಕಾಡನ್ನೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂತೆ ಪುಷ್ಪಫಲಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳುದನ್ನಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವರ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಭಾವವು ಅಥವಾ, ಇದರಿಂದ ಸುಮಿತ್ರೆಯು ದಶರಥನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. (ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ) ದಶರಥನನ್ನೂ ರಾಮನಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸು. ಎಂದರೆ "ಅಹಂ ತಾವನ್ಮಹಾರಾಜೇ ಪಿತೃತ್ವಂ ನೋಪಲಕ್ಷಯೇ। ಭ್ರಾತಾ ಭರ್ತಾ ಚ ಬಂಧುಶ್ಚ ಪಿತಾ ಚ ಮಮ ರಾಘವಃ'' ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ದಶರಥನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು. (ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ) ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೇಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರುವೆಯೋ ಹಾಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಇದುವರೆಗಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಡವೆಂದು ಭಾವವು (ಅಯೋಧ್ಯಾಮಟವೀಂ ವಿದ್ಧಿ) ರಾಮನಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಟ್ಟಿರು. ಎಂದರೆ "ವನಂ ನಗರಮೇವಾಸ್ತು ಯೇನ ಗಚ್ಛತಿ ರಾಘವಃ'' ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಈ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಕೂಡದೆಂದು ಭಾವವು. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ಕಥಾಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, "ರಾಮನನ್ನೂ ದಶರಥನಂತೆಯೇ ತಿಳಿ," ಎಂಬುದರಿಂದ, ದಶರಥನು ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವನ್ನು ಹೇಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ರಥದಮೇಲೆ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಏರಿ ಕುಳಿತಳು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ರಥವನ್ನು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಏರಿದರು. ಸೀತೆಯು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ದಿನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಕವಚಗಳನ್ನೂ, ರಥದಲ್ಲಿ ತಂದಿಡುವಂತೆ ದಶರಥನು ಪರಿಜನರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ತರಿಸಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗುದ್ದಲಿ, ಪುಟ್ಟಿ, ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂವರೂ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಡನೆ ರಥವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತಮೇಲೆ, ಸುಮಂತ್ರನು ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಆ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವೂ ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಆನೆಕುದುರೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿತು. ಉತ್ಸವಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಗಂತುಕರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಹಿಂದುಮುಂದುತೋರದೆ ಕಳವಳಹೊಂದಿ, ಇಂದ್ರಿಯಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತಿದ್ದರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಮದೋನ್ಮತ್ತವಾದ ಆನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೋಪದಿಂದ ಘೀಂಕಾರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದವು. ಕುದುರೆಗಳೂ ಕೂಡ ನಿಂತಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದುವು. ರಾಮನ ರಥದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಓಡುತಿದ್ದ ಜನರ ಆಭರಣಧ್ವನಿಗಳು ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ

ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮನೂ ಸೀತೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವನೆಂದು ಭಾವವು. "ಸೀತೆಯನ್ನು ನನ್ನಂತೆಯೇ ತಿಳಿ," ಎಂಬುದರಿಂದ, ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವಹಾಗೆಯೇ, ಆ ಸೀತೆಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಯಾಮೃಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋದ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋಗೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವಳೆಂದು ಭಾವವು. "ಕಾಡನ್ನೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿ," ಯೆಂಬುದರಿಂದ ರಾಮನು ಈಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂತೆಯೇ, ಮುಂದೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ (ರಾಮೇಪ್ರಮಾದಂ ಮಾಕಾರ್ಷೀಃ) ಈ ಸಮಸ್ತವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಬಹುಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ.)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದುಃಖಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಜನರಲ್ಲಿ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರೂ ರಾಮನನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾ, ಬೇಸಗೆಯ ತಾಪದಿಂದ ಬಳಲಿದವರು ನೀರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಓಡುವಂತೆ, ರಾಮನ ರಥವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಓಡುತಿದ್ದರು; ರಾಮನ ರಥದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಅಲ್ಲಿನ ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಆ ರಾಮನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುತಿದ್ದ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಅಯ್ಯಾ ಸಾರಥಿಯೇ! ಕುದುರೆಗಳ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಎಳೆದು ಹಿಡಿ! ರಥವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಿಡು! ರಾಮನ ಮುಖವನ್ನಾದರೂ ನೋಡುವೆವು. ಇನ್ನು ಆತನ ಮುಖದರ್ಶನವೂ ನಮಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ನೀನು ರಥವನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಆತನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ನಮಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಅಃ! ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಹೃದಯವು ಉಕ್ಕಿನಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ದೇವಕುಮಾರನಂತೆ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಅವಳ ಎದೆಯು ಒಡೆಯದಿರುವುದಲ್ಲಾ! ಛಾಯೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೀತೆಯೇ ಧನ್ಯಳು. ಈಕೆಯು [1] ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯು ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಅಗಲಿಹೋಗದಂತೆ, ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಅಗಲಿರದೆ ಆತನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವಳು. ಎಲೈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂತೆ ಧನ್ಯರಾರುಂಟು? ಪ್ರಿಯವಾದಿಯಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನೀನು ಅನವರತವೂ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಈತನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವುದೇ ನಿನಗೆ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಯು. ಇದೇ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಧವಾದ ಅಭ್ಯುದಯವು. ಇದೇ ನಿನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ದಾರಿಯು. ನೀನೇ ಧನ್ಯನು." ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನಾಗಿ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಕ್ಕೆ ಆನಂದಕರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರಲಾರದೆ, ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ರಥವನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾ, ವ್ಯಸನದಿಂದ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತಿದ್ದರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ದಶರಥರಾಜನೂ ಬಹಳ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮಹಾವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ, "ಮತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿಯಾದರೂ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡ

1. ಸೂರ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನೇ ಸುತ್ತಿಬರುವುದರಿಂದ, ಆತನ ಕಾಂತಿಯು ಆ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿದ್ದೇ ಇರುವುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬರುವೆ''ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಥಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟನು. ಕಾಡಾನೆಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಲಗನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕಟ್ಟಿದಾಗ, ಹೆಣ್ಣಾನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಈ ದಶರಥನ ಹಿಂದೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ರೋದನಧ್ವನಿಯು ಆ ಸ್ಥಳವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಅನರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದಾಗ ಆ ದಶರಥನು ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ರಾಮನು, ಈ ಪ್ರಜೆಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಬೇಗಬೇಗನೆ ರಥವನ್ನು ಬಿಡು" ಎಂದು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಥವನ್ನು ಮುಂದೆಬಿಡದೆ, ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಹೋಗುಹೋಗೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ರಥಸಂಚಾರದಿಂದಲೂ, ಜನಸಂಚಾರದಿಂದಲೂ ಎದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಧೂಳಿಯು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದಲೇ ಶಾಂತವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತಿತ್ತು. ರಾಮನ ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಅಳುತ್ತ "ಹಾಹಾ" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬೀಳುತಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ನೆನೆದು ಹೋಯಿತು. ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳು ಇಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಚಾರಮಾಡುವಾಗ, ಅಲುಗುವ ತಾವರೆ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮಕರಂದವು ಸೋರಿಕ್ಕುವಂತೆ, ಜನಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ನೀರು ಸುರಿಯುತಿತ್ತು. ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಗಾಗಿ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ದಶರಥನೂ ಮಹಾವ್ಯಸನಗೊಂಡು, ಬುಡವನ್ನು ಕಡಿದಮರದಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಕೆಳಕ್ಕೆಬಿದ್ದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಈ ದಶರಥನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಾಹಾ! "ಎಂದು" ಕೂಗುತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು "ಹಾ ರಾಮಾ" ಎಂದೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು "ಹಾ ಕೌಸಲ್ಯೇ" ಎಂದೂ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆಯೇ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ರೋದನಧ್ವನಿಯು ಹೊರಟಿತು. ಈ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ದುಃಖದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವರ ನಡುವೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯೂ, ತಾಯಿಯೂ, ಮಹಾ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಅನಾಥರಂತೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬರುತಿದ್ದು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಕುದುರೆಯ ಮರಿಯು, ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತತ್ತಳಿಸುವಂತೆ, ಧರ್ಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಈತನು, ಹೀಗೆ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತಿದ್ದನು. ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಹನಾರೂಢರಾಗಿಯೇ ಹೊರಡುತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಹೀಗೆ ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಹುಟ್ಟಿದುದುಮೊದಲು ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡರಿಯದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು "ಬೇಗ ನಡೆ" ಯೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ತ್ವರೆಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ಈ ರಾಮನು ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟೇ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಪರಮದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಕಶೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಆನೆಯಂತೆ ಆ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಡುತಿದ್ದನು. ಹಸುವು ತನ್ನ ಕರುವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಬರುವಂತೆ, ಈ ರಾಮನ ರಥವು ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುತಿದ್ದರೂ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ತಾನೂ ಓಡಿಬರುತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಮೈತಿಳಿಯದೆ "ಹಾ ರಾಮಾ! ಹಾ ಸೀತೇ! ಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಡುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿಕೊಂಡು ಓಡಿಬರುತಿದ್ದುದನ್ನೂ, ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವವಳಂತೆ ನಿಂತಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ರಾಮನು ಆಗಾಗ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಸಾರಥಿಯನ್ನು "ನಡೆನಡೆ" ಯೆಂದು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತಿದ್ದನು. ದಶರಥನು ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲೆಂದು ಹಿಂದೆ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದನು. ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ರಥದ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ಚಕ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿಸಲಾರದೆ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ, ಆ ಸಾರಥಿಯ ಮನಸ್ಸು ಈ ಉಭಯಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಸೂತನೆ! ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುವೆ? ನೀನು ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡ! ವೇಗದಿಂದಲೇ ಬಿಡು! ದಶರಥನಿಗೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಅತನಿಗೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೋಪವುಂಟಾದರೂ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವುಂಟು. ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂದುವೇಳೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ "ನೀನು ಕೂಗಿದುದು ಈ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೊಡ್ಡ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ''ವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆಸುಳ್ಳಾಡುವುದು ಪಾಪಕಾರ್ಯವೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬೇಡ. ಈ ಸುಳ್ಳನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ಇನ್ನೂ ಪಾಪಕೃತ್ಯವು. ನಾನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರೆನು'' ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮಂತ್ರನು ರಥವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತಿದ್ದ ಅಂತಃಪುರಜನಗಳಿಗೆ ರಾಮನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ. ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ಓಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ರಾಜಸಂಬಂಧಿಜನರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನ ರಥಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಎಷ್ಟಾದರೇನು ! 1 ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಜನರ ದೇಹವುಮಾತ್ರವೇ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುತಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ಅವರ ಮನಸ್ಸೂ, ಕಣ್ಣೀರುಗಳೂ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ರಾಜನೆ! ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ, ಯಾವನನ್ನು ಪುನಃ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವೆವೋ, ಆತನನ್ನು ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೋಗಬಾರದು'' ಎಂದರು. ದುಃಖದಿಂದ ಬೆವತಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಕಂದಿದ ರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ದಶರಥನು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಗುಣಯುಕ್ತವಾದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು, ರಾಮನ ರಥವು ಹೋಗುತಿದ್ದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತಿದ್ದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ನ್ಯವರ್ತತ ಜನೋ ರಾಜ್ಞೋ ರಾಮಂ ಕೃತ್ವಾಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ। ಮನಸಾಪ್ಯಶ್ರುವೇಗೈಶ್ಚನ ನ್ಯವರ್ತತ ಮಾನುಷಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದರಲ್ಲಿ (ರಾಜ್ಞೋಜನಃ) ಎಂದರೆ ರಾಜಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಅಂತಃಪುರಜನವು ತಮ್ಮ ದೇಹಮಾತ್ರವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿತೇಹೊರತು, ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಮನಸನ್ನೂ ತಿರುಗಿಸಲಾರದೇ ಹೋಯಿತೆಂದೂ (ಮಾನುಷಂ) ಎಂದರೆ ಇತರಪೌರಜನವು ಆ ದೇಹವನ್ನೂ ತಿರುಗಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತೆಂದೂ ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಲಾಪವು. ಪ್ರಜೆಗಳ ದುಃಖವು. ದುಶ್ಶಕುನಗಳು.

ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು, ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮಾತೆಯರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ತಂದೆಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಲಾಪಧ್ವನಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ "ಹೋ"ಯೆಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಯ್ಯೋ! ನಾವು ಇನ್ನು ಅನಾಥರಾಗಿಬಿಟ್ಟೆವು! ನಮಗೆ ಸಮಸ್ತಬಲವೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಮಗೆ ಇನ್ನು ಗತಿಯಾರು! ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ, ದಿಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ, ರಾಮನು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವನೋ? ನಾವು ಎಷ್ಟೇ ಬಯ್ದರೂ ಕೋಪಿಸುವವನಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಗಲೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತಿದ್ದನು. ನಮ್ಮ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಾನೂ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗಿರುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾಥನಾದ ರಾಮನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಟುಹೋದನಲ್ಲಾ! ತನ್ನ ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಕಾಣುತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನೋ? ಕೈಕೇಯಿಯ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ದಶರಥನು ಪ್ರೇರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ರಕ್ಷಕನಾದ ರಾಮನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಅವನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿರುವನೋ? ದಶರಥನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾಗಿ ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿರುವ ರಾಮನನ್ನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಕರುವನ್ನು ಕಾಣದ ಹಸುಗಳಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದನಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಪ್ರಲಾಪಧ್ವನಿಯನ್ನು ದಶರಥನೂ ಕೇಳಿದನು. ಮೊದಲೇ ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅತನಿಗೆ ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ದುಃಖದಿಂದ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಯಾವುದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಹಿತಾಗ್ನಿಗಳಾದವರೂ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ತಾವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆ ದಿವಸ ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳು ತಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. 1 ಸೂರ್ಯನೂಕೂಡ

ರಾಮನು ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಭೂತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅತನಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದುಃಖವುಂಟಾದಂತೆಯೇ ಆಗಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದ ಈ ರಾಮನಾ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮುಳುಗಿಹೋದನು. ಆನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟುವು. ಹಸುಗಳು ಹಾಲುಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಕರುಗಳನ್ನು ಒದ್ದು ತಳ್ಳುತಿದ್ದುವು. 1 ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೀಮಂತಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ ಹೆಂಗಸಿಗೂಕೂಡ, ಆಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವಿರಲಿಲ್ಲ. 2 ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲಕ್ಕೆ ಕೂಟಸ್ಥನಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಶಂಕುವೂ, ಅಂಗಾರಕನೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಬುಧನೂ, ಇನ್ನೂ ಇತರಗ್ರಹಗಳೂ, ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ವಕ್ರಗತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಚಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿದ್ದುವು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ಗ್ರಹಗಳೂ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿದ್ದುವು. 3 ಇಕ್ಷ್ವಾಕುದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನನಕ್ಷತ್ರವಾದ ವಿಶಾಖೆಗಳೂ ಹೊಗೆಸುತ್ತಿದಂತೆ ಮಲಿನವಾಗಿ ಕಾಣುತಿದ್ದುವು. ಮಹಾಮೇಘಪರಂಪರೆಯಿಂದಕೂಡಿದ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸಿದಾಗ ಸಮುದ್ರವು ಉಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವಂತೆ, ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕದಲಿಹೋಯಿತು. ಮಹಾಂಧಕಾರವು ಕವಿದಂತೆ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿದ್ದುವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗ್ರಹವಾಗಲಿ ಒಂದು ನಕ್ಷತ್ರವಾಗಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಈ ಮಹಾ

ಯಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳೆಂದೇ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥರು.)

1. ಇದಕ್ಕೆ, "ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಥಮಜಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಜನನೀ ನಾಭ್ಯನಂದತ!" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ರಾಮನು "ಉತ್ಸವೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೇವ। ಪರಿತುಷ್ಯತಿ" ಎಂಬಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದುದುಮೊದಲು, ತಂದೆಯಂತೆ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಲಾಲಿಸತಕ್ಕವನು. ಅಂತಹ ರಾಮನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡತಕ್ಕವರಾರೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

2. ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶಂಕುವೆಂದರೆ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಕೂಟಸ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈತನಿಗೆ ಗ್ರಹವೆಂಬ ಸಂಕೇತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇತರ ಗ್ರಹಗಳ ನಡುವೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಇವನಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಒಂದು ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನುಮಾತ್ರ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ, ಆ ಜನರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಛತ್ರಿಗಳೆಂಬ ವ್ಯಪದೇಶವಿರುವಂತೆ ಇದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

3. ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂರ್ಯನೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತನಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲ ನಕ್ಷತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು. ಇದು ಹೊಗೆಯಾಡುವಂತೆ ಮಲಿನವಾಗಿ ಕಂಡುದರಿಂದ, ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಮರಣವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಊಟದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಆಟದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ದುಃಖದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತಿದ್ದರು. ಯಾವನೊಬ್ಬನ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷವೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿದ್ದರು. ಮನುಷ್ಯರ ದುಃಖವೂ ಹಾಗಿರಲಿ. ಗಾಳಿಯೂ ತಂಪಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸೌಮ್ಯತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದ್ದ ತಾಪವೇ ಅಡಗಿಹೋಯಿತು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಿಹೋದುವು. ಎಳೆಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ತಾಯಿಯಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದುವು. ವಿಶೇಷವಾದ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗವುಳ್ಳ ಗಂಡಹೆಂಡಿರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆದರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹೋದರಪ್ರೀತಿಯೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ರಾಮನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಹಂಬಲಿಸುತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಳಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದವರಂತೆ ಹಿಂದುಮುಂದುತೋರದೆ, ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವು ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ನಿರಾಶ್ರಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲಪಡುವಂತೆ, ಭಯಶೋಕಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿ, ಗಜತುರಗಪದಾತಿಸೈನ್ಯಸಹಿತವಾಗಿ ಬಹಳ ಕಳವಳಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಆಕ್ರಂದನಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಿತ್ತು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ವಿಲಾಪವು.

ರಾಮನು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆತನ ರಥವೇಗದಿಂದುಂಟಾದ ಧೂಳಿನ ರಾಶಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ದಶರಥನು ಆ ಕಡೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಅಲ್ಲಿ ನಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ದಶರಥನಿಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಾದರೂ ಆಪ್ಯಾಯನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ರಾಮನ ರಥದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಧೂಳಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ರಾಮನು ಹೋಗತಕ್ಕ ದಾರಿಯನ್ನು ದಶರಥ ನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ, ದಶರಥನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬೀಳುವವರೆಗೂ ದೊಡ್ಡ ರಜಸ್ಸು ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನ ರಥವೇಗದಿಂದುಂಟಾದ ಆ ರಜೋ ರಾಶಿಯೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತಾಗಲು, ದಶರಥನು ಮಹಾ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವನಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು! ಒಡ ನೆಯೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆತನನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಬಲತೋಳನ್ನು ಹಿಡಿದಳು. ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯೂ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀತಿಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಧಾರ್ಮಿಕನಾಗಿಯೂ, ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದಶರಥನು, ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಎಡಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕೈಕೇ ಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪದಿಂದ "ಎಲೆ ದುಷ್ಟೆ! ನೀನು ನನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡ! ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟ ವಿಲ್ಲ! ನೀನು ನನಗೆ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ನಾನು ಗಂಡನೂ ಅಲ್ಲ! ನಿನಗೂ ನನಗೂ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ! ನಿನ್ನ ವಿಷಯವು ಹಾಗಿ ರಲಿ. ನಿನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರಜನರ ಭಾಗಕ್ಕೂ ನಾನಿಲ್ಲವು! ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಅವರಿಲ್ಲ! ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳಾಗಿ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟೆನೆಂದೇ ತಿಳಿ. ನಾನು ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಹೇಗೆ ತೊರೆದು ಬಿಡಬಲ್ಲೆನೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು? ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಿರುವೆನಾದರೂ, ಆ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಈಗ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಅದ ರಿಂದನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಫಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಆಕ್ಕರೆಯಿಲ್ಲ! ಭರತನು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂತೋಷಿ ಸುವುದೇ ನಿಜವಾದರೆ, ಆತನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಂದೆಯಾದ ನನಗೆ ಮಾಡ ಬೇಕಾದ ಜಲತರ್ಪಣಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ ಅದು ನನಗೆ ಸೇರದು" ಎಂದನು. ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಧೂಳಿನಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ದುಃಖಿತೆಯಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದಳು. ದಶರಥನಾದರೋ ತಾಪಸವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಆಗಾಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನಂತೆಯೂ, ಬೆಂಕಿಯನ್ನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟದವನಂತೆಯೂ, ಸಂಕಟದಿಂದ ಕೊರಗುತಿದ್ದನು. ರಾಮನ ರಥವು ಹೋದದಾರಿಯನ್ನೇ ಆಗಾಗ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ರೂಪುಗೆಟ್ಟವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳುತಿದ್ದನು. ಆ ಮೇಲೆ ರಾಮನು ಪಟ್ಟಣದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟಿಹೋದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಮಹಾಸಂಕಟದಿಂದ "ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಕುದುರೆಗಳ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನೋಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು! ಇನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಲ್ಲಿ? ಹಾಕಷ್ಟವೇ! ಉತ್ತಮವಾದ ಚಂದನವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನೇಕಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತು ಚಾಮರವನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿರಲು, ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗತಕ್ಕ ರಾಮನು, ಈಗ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಕಲ್ಲನ್ನಾಗಲಿ ತಲೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಬೇಕಾಗಿರುವುದಲ್ಲಾ! ಹೀಗೆ ಮಲಗಿದ್ದು ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೇಳುವಾಗ, ಗಿರಿನದಿಗಳ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದು ಏಳುವ ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹುಕಾರ್ಪಣ್ಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಅತನು ಹೊರಟುಬರುತ್ತಿರುವ ದೀರ್ಘಬಾಹುವಾದ ಅತನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಡುಜನರೆಲ್ಲರೂ, ಈತನು ಲೋಕನಾಥನೆಂಬುದನ್ನರಿಯುವರೆ? ಅನಾಥನೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಜನಕರಾಜನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಯಾದರೋ ಸುಖದಿಂದಲೇ ಬಳೆದವಳು. ಕಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡವಳೇ ಅಲ್ಲ. ಅಂತವಳು ಈಗ ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಆಕೆಯು ಕಾಡೆಂಬುದನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡವಳಲ್ಲ. ಘೋರಾರಣ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವಳು. ಇದರಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಿತೇ! ಗಂಡನಿಲ್ಲದ ಮುಂಡೆಯಾಗಿ ನೀನೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳು! ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಜೀವವು ನಿಲ್ಲಲಾರದು!" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ, ಜನಸಮೂಹದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, 1 ಬಂಧುಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನ

1. ಇಲ್ಲಿ "ಅಪಸ್ನಾತ ಇವಾರಿಷ್ಟಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಪುರೋತ್ತಮಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿ ಮೃತಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಂತೆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾಡಿ ಶ್ಮಶಾನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದವರಂತೆ, ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳಶಕ್ಯವೇನು? ಅಲ್ಲಿನ ಚತುಷ್ಪಥಗಳೂ, ಮನೆಯಬಾಗಿಲುಗಳೂ, ಹಾಳುಬಿದ್ದು, ನಿರ್ಜನವಾಗಿ ಕೇವಲ ಶೂನ್ಯಪ್ರದೇಶದಂತೆ ಕಾಣುತಿದ್ದವು ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಅಂಗಡಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಸಂಚಾರ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಕೇವಲ ದುರ್ಬಲರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದುಃಖಿಸುತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಕೂಡ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಹಾಳುಬಿದ್ದಂತಿರುವ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತ, ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮರೆಹುಗುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕಾವಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹಾಸರ್ಪವನ್ನು ಗರುಡನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಹೋದಮೇಲೆ, ಆ ಮಡುವಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿರಬಹುದೋ, ಹಾಗೆ ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಮನೆಯು ಬಹಳ ದೀನದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಸನದಿಂದ ದಶರಥನು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು: ಆಗ ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಆತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ವರವೇಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ "ನನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ! ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರದು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಆತನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಟ್ಟರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ! ತನ್ನ

ವುದು. ರಾಮನು ಜೀವಂತನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಆತನನ್ನು ದಾಂಕಳುಹಿಸಿ ಬಂದವರನ್ನು ಮೃತಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದು ಅಶ್ಲೀಲವಾದುದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವಾದರೂ, ಆಗ ದಶರಥನು "ನೂನಂ ಭಯಮುಪೈಷ್ಯತಿ" ಎಂದು ಸೀತೆಗೆ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಾಮವಿಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ತನಗೂ ಹಾನಿಯನ್ನೂ ಶಂಕಿಸಿದನು. ಈ ಶಂಕೆಯಿಂದಲೇ "ಸಕಾಮಾ ಭವ ಕೈಕೇಯಿ" ಎಂದೂ "ವಿಧವಾ ರಾಜ್ಯಮಾವಸ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವನು ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಮರಣವು ನಿಜವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ದಶರಥನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿಬಿಟ್ಟುದರಿಂದ ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಕವಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ವಿಧವಾದ ಅಶ್ಲೀಲದೋಷವಿಲ್ಲವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ ಸೊಸೆಯೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದರಿಂದ, ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶ ದಂತೆ ಶೂನ್ಯವಾದ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ! ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕದಲಿತು. ತಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಮಹಾಸಂಕಟವುಂಟಾಯಿತು. ಈತನು ಎಷ್ಟೋ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಂತೆ ಎರಡುತೋಳುಗಳನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ "ಹಾ ರಾಮನೇ! ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದೆಯಾ? ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ಅಯ್ಯೋ! ರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಆತನನ್ನು ಯಾರು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ, ಬಿಗಿ ಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆನಂದಿಸುವರೋ ಅವರೇ ಸುಖಿಗಳು. ಅದುವರೆಗೆ ಬದು ಕಿರತಕ್ಕವರೇ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಈ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವು ಯಾವ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ ಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದೋ? ನನಗಂತೂ ಆ ಭಾಗ್ಯವಿರದು" ಎಂದು ಅಳುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತಿರುವ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಬಹು ಸಂಕಟದಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತ, ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ [1] ಕೌಸಲ್ಯೆ! ಈಗ ನನಗೆ ಕಣ್ಣೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಇದುವರೆಗೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದು

---

1. ಇದಕ್ಕೆ "ರಾಮಂ ಮೇಽನುಗತಾ ದೃಷ್ಟಿರದ್ಯಾಪಿ ನ ನಿವರ್ತತೇ । ನ ತ್ವಾ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕೌಸಲ್ಯೇ ಸಾಧು ಮಾ ಪಾಣಿನಾ ಸ್ಪೃಶ ॥" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲಶ್ಲೋಕವು. ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರವೋ, ಹಾಗೆ ಗುಣಸಮುದ್ರ ನಾದ ರಾಮನಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ನನ್ನ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವು ಇನ್ನೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರಲಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಭಾವವು. (ನತ್ವಾಪಶ್ಯಾಮಿ ಕೌಸಲ್ಯೇ) ರಾಮನ ದರ್ಶನವು ದುರ್ಲಭವಾದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಪ್ಯಾಯನವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮುಖ ದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾದ ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನು ನೀಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಡುತಿದ್ದ ನನಗೆ ಅದೂ ಲಭಿಸದೇ ಹೋಯಿತೆಂದೂ ಭಾವವು. (ಸಾಧುಮಾ ಪಾಣಿನಾಸ್ಪೃಶ) ನನಗೆ ಈಗ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯವಂತೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸ್ಪರ್ಶೇಂದ್ರಿಯವಾದರೂ ಇರುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರು ವುದರಿಂದ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ಭಾವವು. (ಸಾಧುಮಾ ಪಾಣಿನಾಸ್ಪೃಶ) ನೀನು ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದುದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ಅನ ಶರತವೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾಡಿದ ಕೈಯಿಂದ ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ಅದು ನನಗೆ ರಾಮಸ್ಪರ್ಶದಂತೆಯೇ ಆಪ್ಯಾಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸೆಂದೂ ಭಾವವು. (ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯವು.)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದರಿಂದ ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ: ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ

ಅಥವಾ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯವೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಅನನ್ಯಾರ್ಹಶೇಷಭೂತಗಳಾಗಿ ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಹೊರತು ಇತರರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ರಾಮಂ) ರಮಿಯಿಸತಕ್ಕವನು. "ರಾಮಂ ರಮಯತಾಂ ವರಂ" ಎಂಬಂತೆ, ಚೇತನಾಚೇತನಗಳೆಂಬ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಪರವಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನಾದುದರಿಂದ, ಅಚೇತನವಾದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಕೂಡ ಅವನಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವೆಂಬುದು ರೂಪವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಮನ ರೂಪವುಮಾತ್ರ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿತೆಂದು ಭಾವವು. ಮತ್ತು, ಅನುಗತವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನೇತ್ರವು, ಈಗ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥವಾಯಿತು. "ಕಾಮರೂಪ್ಯನುಸಂಚರನ್" ಕಾಮರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುವೆಂಬ, ಚೇತನರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಚೇತನಗಳೂ ಮಾಡುವುವೆಂದು ಭಾವವು. ಮತ್ತು ದೇಶಾಂತರವಾದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಅನುಗಮನವು ಈ ಸಂಸಾರಚಕ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದರ್ಥವು. ಅಥವಾ "ಚಕ್ಷುರ್ದೇವಾನಾಮುತ ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ" ಎಂಬಂತೆ, ದೇವಮನುಷ್ಯಾದಿಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಪ್ರಧಾನ ದೃಷ್ಟಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ತಾನು ಹೋಗದಿರಬಾರದೆಂದೆಣಿಸಿ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಅತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತೆಂದೂ ಭಾವವು. (ದೃಷ್ಟಿಃ) ಎಂಬಪದದಿಂದ, "ದೃಶಿರ್ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೇ" ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸಾರಾಸಾರವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದಾದುದರಿಂದಲೇ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತೆಂದು ಭಾವವು. (ಮೇ ದೃಷ್ಟಿರದ್ಯಾಪಿ ನ ನಿವರ್ತತೇ) ಇನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ, ತಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರೆ ಮಹಾಪಾಪಿನಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಬೀಳಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರದಿರುವುದೆಂಬೂ ಭಾವವು. ಮತ್ತು (ದೃಷ್ಟಿರದ್ಯಾಪಿ ನ ನಿವರ್ತತೇ) ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತಕ್ಕ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಕರೆತರಲಾರದಿದ್ದರೂ, ಈ ಪುರಜನರಂತೆ ತಾನಾದರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರದಿರುವುದೆಂದರ್ಥವು, ಮತ್ತು (ರಾಮಮೇನುಗತಾದೃಷ್ಟಿರ್ನ ನಿವರ್ತತೇ), ಆ ರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದದೃಷ್ಟಿಯೂ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಬುದರಿಂದ, "ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ" ಎಂಬಂತೆ ಅತನನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿದವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯೆಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಮತ್ತು (ನತ್ವಾ ಪಶ್ಯಾಮಿ) ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಅತನ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣನಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ದಶರಥನು "ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ" ವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೇವಲಸಮಾಧಾನವಾಕ್ಯಗಳೇ ಹೊರತು ನಿಜವಲ್ಲವೆಂದು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಶಂಕಿಸಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ (ನತ್ವಾ ಪಶ್ಯಾಮಿ) ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದನ್ನೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಎಷ್ಟೇ ಕೋಪವಿದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟು, ದಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸು. ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ನನ್ನ ಸಂಕಟವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಗ್ಗುವುದೋ ನೋಡುವೆನು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುವ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು, ತಾನೂ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಿದ್ದಳು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ನನ್ನ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಣದಿರಲಾರೆನು. ಇದಿರಿಗಿರುವ ನೀನೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಇಂದ್ರಿಯವು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಸಾಧುಮಾಪಾಣಿನಾಸ್ಪೃಶ) ರಾಮನ ಸ್ಪರ್ಶವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲವನಾಗಿಯೂ, ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಶಹೊಂದುವವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಯಾದರೂ, ಬದುಕಿಸೆಂದು ಭಾವವು. ಭಗವಂತನ ಸ್ಪರ್ಶವು ಲಭಿಸದಿದ್ದರೂ, ಆತನ ಸಂಬಂಧಿಸಂಬಂಧಿಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಾದರೂ ಲಭಿಸಿದರೆ, ಉಜ್ಜೀವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ರಾಮಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ತತ್ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕರಸ್ಪರ್ಶವಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬಲ್ಲುದಾದುದರಿಂದ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು. ರಾಮನೂಕೂಡ ಹೀಗೆಯೇ ಸೀತಾವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ "ವಾಹಿ ವಾತ ಯತಃ ಕಾಂತಾ" ಎಲೈ ಗಾಳಿಯೇ! ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಸು! "ತಾಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಮಾಮಸಿ ಸ್ಪೃಶ" ಆಕೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಬಂದು ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಮುಟ್ಟು! ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಅದರಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತತ್ಸಂಬಂಧಿಯಾದವರ ದರ್ಶನಾದಿಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಆಪ್ಯಾಯನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಸಹಜವು. ಜನ್ಮಾಂತರಸುಕೃತವಶದಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯಾದಶರಥರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಪರತ್ವಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ಆತನ ಪರತ್ವವನ್ನು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಿಸಿ ಮಾತಾಡುವುದುಚಿತವೆ? ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ದಶರಥಾದಿಗಳು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡರೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ, ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ತಾನೇ ಆ ಪರತ್ವವನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸುವನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ದಶರಥನೊಡನೆ ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ದುಃಖಿಸಿದುದು.

ಆ ಮೇಲೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖದಿಂದ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವ ದಶರಥನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಆರ್ಯನೆ! ಕೈಕೇಯಿಯು ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಟಿಲಸ್ವಭಾವವೆಂಬ ವಿಷವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಪರೆಯನ್ನು ಸುಲಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಇನ್ನು ಅವಳು ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಬಹುದು. ಒಳಗೆ ವಿಷವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಮನೋಹರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಆಕೆಯು, ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡುಪಾಲು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಳು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಟ್ಟಹಾವಿನಂತೆ ನಮಗೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವನ್ನು ತರುವಳೋ ಎಂದು ಭಯಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ! ಭರತನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದುದೇಕೋ ಕಾಣೆನು. ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಮನನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸದೆ, ಆತನಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಹಾಕದೆ, ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಯೆತ್ತಿ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು. ಅಥವಾ ಭರತನಿಗೆ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಆತನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಹಟ ಹಿಡಿದಳಲ್ಲವೆ? ಈ ಪುತ್ರವಿರಹವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯೆತ್ತಿ ಜೀವಿಸುತಿದ್ದರೆ, ಆಗಾಗ ಆತನನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲಾದರೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆಹಿತಾಗ್ನಿಯಾದವನು ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ, ಆನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ನಡೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹಾವೀರನಾಗಿ, ಅಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ, ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ರಾಮನೂ ಕೂಡ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮನನ್ನೂ ಸಂಗಡಕರೆದುಕೊಂಡು, ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಈ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ, ನೀನೂ ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಕಾಡೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡರಿಯದ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ಇನ್ನು ಅವರ ಗತಿಯೇನು? ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಎಳೆಪ್ರಾಯದವರು. ಸಮಸ್ತ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಭೋಗಫಲಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಈ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ತಿಂದು ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂದರೆ, ಅವರಿಂದ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು? ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿ, ಅವರನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕ ಒಳ್ಳೇಕಾಲವು ಈಗಲೇ ನನಗೆ ಲಭಿಸಬಾರದೆ? ಮಲಗಿದ್ದು ಎದ್ದುಬಂದವರಂತೆ ಆ ವೀರರಿಬ್ಬರೂ, ಕಾಡಿನಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಂಗಳಧ್ವಜಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವ ಕಾಲವು ಎಂದಿಗೆ ಬರುವುದೋ? ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದುಬ್ಬುವ ಕಾಲವು ಯಾವಾಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೋ? ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಆ ವೀರನು ಹಸುವಿನೊಡಗೂಡಿದ ವೃಷಭದಂತೆ ರಥದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನೋ? ವೀರನಾದ ನನ್ನ ಕುಮಾರನು ಪುರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರುಜನರು ಗುಂಪುಕೂಡಿ ಬಂದು, ಅವನ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರಳುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಚೆಲ್ಲುವರೋ? ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಮೇಲಾದ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎರಡುಬೆಟ್ಟಗಳಂತೆ ಮಹಾವೀರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಯಾವಾಗ ಪುರಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವೆನೋ? ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಪುರಪ್ರವೇಶಮಾಡುವಾಗ, ಮಂಗಳಾರ್ಥವಾಗಿ 1 ಕನ್ಯಕೆಯರು

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಕದಾ ಸುಮನಸಃ ಕನ್ಯಾದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಫಲಾನಿಚ। ಪ್ರದಿಶಂತಃ ಪುರೀಂ ಹೃಷ್ಟಾಃ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಈ ಮೂಲವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯದಲ್ಲಿ "ಪ್ರದಿಶಂತ್ಯಃ" ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ "ಕನ್ಯಾದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ "ದ್ವಿಜಾತೀನಾ ಕನ್ಯಾಃ" ಎಂದು ಅನ್ವಯಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕನ್ನೆಯರೆಂದು ಕನ್ಯಕೆಯರನ್ನು ಕರ್ತೃಗಳನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕನ್ಯೆಯರು ಪುಷ್ಪಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಮಾಡುವರೋ? ಎಂದರ್ಥವು. ಉತ್ಸವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತರದೇಶಸಂಪ್ರದಾಯವೆಂಬುದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕರ್ತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತನಗೆ ತಂದುಕೊಡತಕ್ಕ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಂದುಕೊಡತಕ್ಕ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ,ಯಾವಾಗ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪುರಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವರೋ? ರಾಮನ ವಯಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನಾದರೂ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಆತನು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಈಗ ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಗುವಂತೆ ನನ್ನತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಬಂದುಕುಳಿತು, ನನ್ನಿಂದ ಯಾವಾಗ ಲಾಲಿಸಲ್ಪಡುವನೋ? ಎಲೈ ವೀರನೆ! ಇನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟುಪ್ರಲಾಪಿಸಿದರೇನು? ನಾನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಎಳೇ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ತಾಯಿಯ ಸ್ತನಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದು ಹಾಕಿರಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿರದು! ಎಲೈ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಒಂದು ಸಿಂಹವು, ಆಗಲೇ ಕರುಹಾಕಿದ ಹಸುವನ್ನು ಕಂಡು ಆದರ ಕರುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ, ಮಹಾಪಾಪಿನಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರಹೀನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ನಾನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಒಬ್ಬಮಗನನ್ನು ಪಡೆದೆನು. ಆತನಾದರೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಓದಿದವನಾದನು. ಅಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿರಲಿ? ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನು ನಾನು ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಬದುಕಿರಲಾರೆನು. ದೈವವೂ ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿರಲಾರದು. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಕ್ರೂರವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಿ, ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ಪುತ್ರವಿರಹದಿಂದುಂಟಾದ ಈ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು" ಎಂದಳು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಾದ 1 ಸುಮಿತ್ರೆಯು, ಆಕೆಯೊಡನೆ, ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವಳು. "ಅಮ್ಮ ಕೌಸಲ್ಯೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನು ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಅಳುತಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ನಿನ್ನ ಮಗನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬಾರದು. ತಂದೆಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ಆತನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಇದರಿಂದ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಫಲವುಂಟು. ಈಗ ರಾಮನು ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿಯು ಶಿಷ್ಟಸಮ್ಮತವಾದುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರತಕ್ಕ ರಾಮನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಈಗ ಚಿಂತಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಾಗಿಯೂ ನಾವು ದುಃಖಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳವನು. ಆತನು ಈಗ ಅವಲಂಬಿಸಿರತಕ್ಕ ಭ್ರಾತೃಶುಶ್ರೂಷೆಯೆಂಬ ವೃತ್ತಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದು. ಇದರಿಂದ ಆತನಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಫಲವುಂಟು. ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿ

---

1. ಇದಕ್ಕೆ "ಇದಂ ಧರ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಾ ಧರ್ಮ್ಯಂ ಸುಮಿತ್ರಾ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. ತಾರಾಮಂಡೋದರಿಯರಂತೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯು ಪರತ್ವಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಳೆಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯಮೂಲಕವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವರು. ಹೇಗೆಂದರೆ (ಧರ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಾ) ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವಳು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ, ಸಿದ್ಧಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಜನ್ಮಾಂತರಸುಕೃತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವಳಾಗಿ, ಆ ಸುಕೃತವಶದಿಂದ, (ಧರ್ಮ್ಯಂ) ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾದ ರಾಮನ ಪರತ್ವವನ್ನು (ಅಬ್ರವೀತ್) ಹೇಳಿದಳು. (ಆರ್ಯೇ ತವ ಪುತ್ರಃ) ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯಳೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನಾದವನು, (ಸಃ) ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ, ಎಂದರೆ, ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ (ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ) ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ. ಹೇಗೆಂದರೆ (ಸದ್ಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಃ) ಅನಿತರ ಸಾಧಾರಣಗಳಾಗಿಯೂ, ಅನವಧಿಕಾತಿಶಯಗಳಾಗಿಯೂ, ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅವನೆಂದರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ (ಸಃ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ವೇದಾಂತ ವೇದ್ಯನಾದ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ ಇವನಲ್ಲದೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಾಗಿಯೂ ನಾವು ದುಃಖಿಸಬಾರದು. ಸೀತೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ

ಮಾತ್ರವೇ ಗ್ರಹಿಸಕೂಡದೆಂದೂ, ಆತನನ್ನು ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನ ನೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡು ಶೋಕಿಸುವುದನುಚಿತವೆಂದೂ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ರಾಮನೇ ಪರಮಪುರುಷನಾಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪ್ರವಣನಾಗಿ ಪಿತೃವಚನಪರಿಪಾಲನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ಎಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನರೂಪವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು. “ಶಿಷ್ಟೈರಾಚರಿತೇ ಸಮ್ಯಕ್ಛಶ್ವತ್ಪ್ರೇತ್ಯ ಫಲೋದಯೇ। ರಾಮೋಧರ್ಮೇ ಸ್ಥಿತಶ್ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ನ ಸಶೋಚ್ಯಃ ಕದಾಚನ॥” ಎಂದು ಮೂಲವು.(ಶಿಷ್ಟೈ ರಾಚರಿತೇ)ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟರಾದವರು ನಡೆಸತಕ್ಕುದೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ತಾನು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾಗಿ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೂ,ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಣನಾಗಿರುವುದು ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. (ಪ್ರೇತ್ಯಫಲೋದಯೇ) ದಶರಥನಿಗೆ ಪಾರಲೌಕಿಕಫಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದಲೇ ತಾನು ಈ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವವು. (ಶ್ರೇಷ್ಠಃ) ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಯದ್ಯದಾಚರತಿಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತತ್ತದೇವೇತರೇಜನಾ” ಎಂಬ ಗೀತಾವಚನವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದವರು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಇತರ ಜನರಿಗೆ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು: ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ, ಇತರರಿಗೆ ದಾರಿತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು ಕರ್ಮಪ್ರವಣನಾಗಿರುವೆನೆಂದೂ ಭಾವವು. ಮತ್ತು “ಕಾಮವೃತ್ತಸ್ತ್ವಯಂ ಲೋಕಃ ಕೃತ್ಸ್ನಸ್ಸಮುಪವರ್ತತೇ। ಯದ್ವೃತ್ತಾಸ್ಸಂತಿ ರಾಜಾನಸ್ತದ್ವೃತ್ತಾಸ್ಸಂತಿ ಹಿ ಪ್ರಜಾಃ॥” ಎಂಬಂತೆ, ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ರಾಜನು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನೂ ರಾಜನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು. ಇದರಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂಕೂಡ ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಸ್ವಾಮಿಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೇ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು, ಸದ್ಧರ್ಮನ ದಲ್ಲಿರುವನಾದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗಾಗಿಯೂ ದುಃಖಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುವಳು. “ವರ್ತತೇ ಚೋತ್ತಮಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋಸ್ಮಿನ್ ಸದಾನಘಃ। ದಯಾವಾನ್ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಲಾಭ ಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು. (ಅನಘಃ) ಪಾಪವಿಲ್ಲದವನು. ಎಂದರೆ ಪ್ರಮಾದವಿಲ್ಲದವನೆಂದು ಭಾವವು. (ಸರ್ವಭೂತೇಷುದಯಾವಾನ್) ಎಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಗಳನ್ನೂ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರಗಳನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವು ದರಿಂದ ಮೈತ್ರಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು (ಉತ್ತಮಾಂ) ನಿರತಿಶಯ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ (ವೃತ್ತಿಂ) ಕೈಂಕರ್ಯವೃತ್ತಿ ಯನ್ನು (ಸದಾವರ್ತತೇ) ಅನವರತವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಿರುವನು. (ತಸ್ಯಮಹಾತ್ಮನಃ) ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ (ಲಾಭಃ) ಈ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪರಮಲಾಭವು. ಎಂದರೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಎಂದರ್ಥವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಷ್ಟಗಳುಂಟೆಂಬುದನ್ನೂ ಆಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪರಾಯಣೆಯಾಗಿ, ಪತಿಯೇ ತನಗೆ ಪರದೈವವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪತಿಯ ಪಾದಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿರುವಳು. ಅವಳಿಗೂ ಇದು ಸ್ವರೂಪಾನುವಾದ ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಆ ಸೀತೆಗಾಗಿಯೂ ನಾವು ದುಃಖಿಸಬಾರದು. 1 ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಪತಾಕೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಯಾವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ತಾನೇ ಉಂಟಾಗಲಾರದು? ಆತನು ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಧರ್ಮವೆಂಬುದೇ ಆತನ ವ್ರತವು. ಆತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಈಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಯದವರೇ ಇಲ್ಲವು. ಆತನ ಶುಚಿತ್ವವನ್ನೂ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದಲೇ, 2 ಸೂರ್ಯನೂಕೂಡ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಆತನ ದೇಹವನ್ನು ಸಂತಾಪಪಡಿಸಲಾರನೆಂದು ತಿಳಿ! 3 ವಾಯುವೂ ಆಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆತನ ಮೈಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಶೀತೋಷ್ಣಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ಬಿರುಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೀಸುವನು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳು

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ "ವರ್ತತೇ" ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿರುವ "ವ" ಎಂಬುದು, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪಂಚಮಾಕ್ಷರವಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಗಿದು ಐದನೆಯ ಸಾವಿರವು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

1. ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಾ ವೇದಾಂತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಗಳಾದ ಪರಮಪುರುಷನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಹೇಗೆಂದರೆ:—

ಇಲ್ಲಿ "ತಸ್ಯನಾಮ ಮಹದ್ಯಶಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

2. ಇದುಮೊದಲು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಕೂಲರಾಗಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವರು.

ಇಲ್ಲಿ "ಭೀಷೋದೇತಿ ಸೂರ್ಯಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.

3. ಇಲ್ಲಿ "ಭೀಷಾಸ್ಮಾದ್ವಾತಃಪವತೇ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ "ಶಿವಸ್ಸರ್ವೇಷು ಕಾಲೇಷು ಕಾನನೇಭ್ಯೋವಿನಿಸ್ಸೃತಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು. (ಶಿವಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿರುಸಿಲ್ಲದೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾಂದ್ಯಗುಣವೂ, (ಕಾನನೇಭ್ಯಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಸೌರಭ್ಯಗುಣವೂ, (ವಿನಿಸ್ಸೃತಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಶೈತ್ಯಗುಣವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೈನೀಡಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ 1 ಚಂದ್ರನೂ ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ರಾಮನ ಮೈಯನ್ನು ತನ್ನ ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವನು. 2 ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಶಂಬರಾಸುರನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನಲ್ಲವೆ ? ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತಡೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಭಯವೂ ಸಂಭವಿಸದು. ಆತನ ಬಾಹುಬಲವೇ ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಇಲ್ಲಿ ಭರತನು ಕೋಸಲರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿನಿಂತಮೇಲೆ, ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿರಬಹುದು! ಆ ಶಂಕೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಈ ರಾಮನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತಮೇಲೆ ಯಾವಶತ್ರುಗಳೂ ಜೀವದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿಹೋಗಲಾರರು. ಅಂತಹ ಮಹಾವೀರನಾದ ರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದು ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಈ ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲವೂ ಆತನಾಜ್ಞೆಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುವುದು. ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಈ ರಾಮನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ, ಶೌರ್ಯವನ್ನೂ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಆತನ ದೇಹಬಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಆತನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂತಿ

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗಿ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೌ ವಿಧೃತೌ ತಿಷ್ಠತಃ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನೂ ಹಿಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

2. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾರ್ಯವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ "ವೈಜಯಂತಮಿತಿಖ್ಯಾತಂ ಪುರಂ ಯತ್ರ ತಿಮಿಧ್ವಜಃ।" ಎಂಬುದಾಗಿ, ವೈಜಯಂತ ಪುರದಲ್ಲಿ ತಿಮಿಧ್ವಜನೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವುಳ್ಳ ಶಂಬರಾಸುರನೊಡನೆ ದಶರಥನು ಯುದ್ಧಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಈಗ ರಾಮನು ಆತನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಡದಿರುವುದೇಕೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ, "ಯದಾವ್ರಜತಿ ಸಂಗ್ರಾಮಂ ಗ್ರಾಮಾರ್ಥೇ ನಗರಸ್ಯ ವಾ। ಗತ್ವಾಸೌಮಿತ್ರಿಸಹಿತೋ ನಾವಿಜಿತ್ಯ ನಿವರ್ತತೇ।" "ಯುದ್ಧವು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ತಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಹೊರಟರೆ, ಜಯಹೊಂದದೆ ಹಿಂತಿರುಗುವವನಲ್ಲ" ವೆಂದು, ಈ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವೂ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವವಶದಿಂದ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರುಗಿ ಬಂದು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವನೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುವುದು. ರಾಮನನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! 1 ತತ್ವವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಆತನು ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವನು. ಅಗ್ನಿಗೂ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವನು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೂ ಆತನೇ ಪ್ರಭುವು. ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆಲ್ಲವೂ ಆತನೇ ಸಂಪತ್ತೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಕೀರ್ತಿಗೂ ತಾನೇ ಒಂದು ಕೀರ್ತಿಯಂತಿರುವನು. ಕ್ಷಮೆಗೂ ಈತನೇ ಕ್ಷಮೆಯು. 2 ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆತನೇ ದೇವತೆಯಾಗಿರುವನು. ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಈತನೇ ಪ್ರಧಾನಭೂತವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೇನು? ಅಥವಾ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದರೇನು? ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಹಾನಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಭೂದೇವಿಯನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ, ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಮೂವರೊಡಗೂಡಿಯೇ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವನು. ರಾಮನಿಗೆ ಅಪಜಯವೆಲ್ಲಿಯದು? ರಾಮನು ಈ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟಾಗ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಕೇವಲ ಭ್ರಮವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆ ರಾಮನು ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನಾರುಮಡಿ

---

1. ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ತಮೇವ ಭಾಂತಮನುಭಾತಿಸರ್ವಂ" ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ "ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಭವೇತ್ಸೂರ್ಯೋಹ್ಯಗ್ನೇರಗ್ನಿಃ ಪ್ರಭೋಃ ಪ್ರಭುಃ। ಶ್ರಿಯಶ್ಶ್ರೀಶ್ಚ ಭವೇದಗ್ರ್ಯಾ ಕೀರ್ತಿಃ ಕೀರ್ತ್ಯಾಃ ಕ್ಷಮಾಕ್ಷಮಾ" ಎಂಬುದೇ ಮೂಲವು. (ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಸೂರ್ಯಃ) ಎಂದರೆ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೀಪದ ಕುಡಿಯಂತೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೂ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವವನೆಂದು ಭಾವವು. (ಅಗ್ನೇರಗ್ನಿಃ) ಅಗ್ನಿಗಿರತಕ್ಕ ದಹನಪಚನಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವುವೆಂದು ಭಾವವು. "ಅಹಂ ವೈಶ್ವಾನರೋಭೂತ್ವಾ" ಎಂಬ ಗೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಪ್ರಭೋಃ ಪ್ರಭುಃ) ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಿಯಾಮಕನು. (ಶ್ರಿಯಃ ಶ್ರೀಃ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಈತನ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಕ್ಷಮಾಕ್ಷಮಾ) ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಭೂಮಿಗೂ ಈತನೇ ಆಧಾರಭೂತನು. ಇಲ್ಲಿ "ಯಸ್ಮಿನ್ದ್ಯೌಃ ಪೃಥಿವೀ ಚಾಂತರಿಕ್ಷಂ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು.

2. (ದೈವತಾನಾಂ ಚ ದೈವತಂ) ಇಲ್ಲಿ "ತಂ ದೇವತಾನಾಂ ಪರಮಂಚ ದೈವತಂ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಇನ್ನು "ಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವಾದ ಆತನ ಹೇಯಗುಣವಿರೋಧಿತ್ವವನ್ನು ಒಂದೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯನ್ನು ಟ್ಟು, ತಾಪಸವೇಷದಿಂದಿದ್ದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನಿಗುಂಟಾದ ದುರವಸ್ಥೆಯೇನು? ಅಥವಾ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ನ್ಯೂನತೆಯೇನು? ಆತನು ತಾಪಸ ವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಜಯಿಸಲಾರರು. ಅವನು ಜಟಾವಲ್ಕಲಧಾರಿಯಾಗಿ ಈ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟಾಗಲೇ, 1 ಸೀತೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿರುವಳೆಂದು ತಿಳಿ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಇದರಮೇಲೆ ಮಹಾಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದುದು ಯಾವುದುಂಟು? ಎಲೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ! ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವನವಾಸ ವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ರಾಮನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೀನೇ ನೋಡುವೆ! ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಡು! ಅಜ್ಞಾನದಿಂದುಂಟಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಮಮತೆ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ಆಗಲೇ ಉದಿಸಿ ಬಂದ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತು, ನಿನ್ನ ಈ ಪಾದಗಳೆರ ಡನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಮಗನನ್ನು ನೀನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುವೆ. ಆತನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ, ರಾಜತೇಜಸ್ಸಿ ನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪವು ತುಳುಕುವುದು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ರಾಮನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ದುಃಖವಾಗಲಿ, ಅಪಾಯವಾಗಲಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರದು. ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡಗೂಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದ ಆತನನ್ನು ನೀನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನೋಡುವೆ! ಇಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ದೊಡ್ಡವಳು. ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಜನರನ್ನೂ ನೀನೇ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕು! ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನೇ ಹೀಗೆ

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ (ತಸ್ಯ ತೇಹ್ಯಗುಣಾಃ) "ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಅವಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲ" ವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. (ರಾಷ್ಟ್ರೇವಾಪ್ಯಥವಾ ಪುರೇ) ಇಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪಟ್ಟಣಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಉಭಯವಿಭೂತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಅಜಹತ್ಸ್ವರೂಪನೆಂದು ವ್ಯಂಜಿತವಾಗುವುದು.

1 ಇಲ್ಲಿ "ಸೀತೇವಾನುಗತಾಲಕ್ಷ್ಮೀಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಸೀತೆಯಂತೆ ರಾಮನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತೆಂದರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಕೋಸಲರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇತರರನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಅಥವಾ, ಸೀತಾರೂಪವಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದುಃಖಿಸುವುದುಂಟೆ? ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿರುವ ಪರಮಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿಯಾದ ನೀನು ಎಂದಿಗೂ ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸಬಾರದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತಕನು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಇಲ್ಲವು! ರಾಮನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅತನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು, ಮಳೆಗಾಲದ ಮೇಘಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ಮೃದುವಾಗಿಯೂ, ಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನೊತ್ತುವನು. ಹೀಗೆ ಶೂರನಾದ ರಾಮನು ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ನೀನು ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮೇಘಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಯುವಂತೆ ಅತನ ದೇಹದಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುವೆ" ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಆ ಸುಮಿತ್ರೆಯು, ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಉಪಚಾರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚತುರೆಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ, ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿತವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇಘವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ, ಆಗಲೇ ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ದುಃಖವು ಹಾಗೆಯೇ ಅಡಗಿಹೋಯಿತು.

ಇದು ನಾಲ್ಕತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು.

ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನಾಗಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳ ಅನೇಕಪ್ರಜೆಗಳು ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಅತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಹೋಗುತಿದ್ದರು. ರಾಮನು ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನೂ, ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ, ಬಹಳವಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದರೂ, ಪ್ರಜೆಗಳುಮಾತ್ರ ಆತನ ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಗೂ, ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ರಾಮನು ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಬಹುಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ತಂದೆಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವನಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಆಗ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ, "ಎಲೈ. ಪ್ರಜೆಗಳಿರಾ! ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳಾದ ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನೂ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಿರೋ, ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ನೀವು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಭರತನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ನಿಜವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ಮೊದಲು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನುಮಾಡಿರಿ! ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಆನಂದವರ್ಧಕನಾದ ಆ ಭರತನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ! ಅತನು ಬಹಳ ಶುಭಚರಿತ್ರವುಳ್ಳವನು! ನಿಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸತಕ್ಕವನು. ಆತನು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಲನಾಗಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧನು. ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹುಮೃದುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಆತನೇ ನಿಮಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಭುವು. ನಿಮಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭಯಗಳನ್ನೂ ಅವನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬಲ್ಲನು. ಸಮಸ್ತರಾಜಗುಣಗಳೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುವು. ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ಆತನು ಯುವರಾಜಪಟ್ಟದಲ್ಲಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ನಾನಾಗಲಿ, ನೀವಾಗಲಿ, ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರಾಗಲಿ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ದಶರಥನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನೀವು, ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡುವನು. ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಆತನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಂಕಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ನಮಗೆ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ದಶರಥನ ಮನೋನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿರಿ! ಇದೇ ನಿಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತು, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತಿದ್ದನೋ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ ರಾಮನನ್ನು ಅಷ್ಟಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಾ, ಆತನನ್ನೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಯುವರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತಿದ್ದರು. ಆ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿ, ಬಹಳ ದೈನ್ಯದಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಸದ್ಗುಣಗಳೆಂಬ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಆ ಪುರವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ತೋರುತಿತ್ತು. ಆ ಜನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ವಯೋವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ತಪೋವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ತಮ್ಮ ಮಿತಿಮೀರಿದ ವಾರ್ಧಕಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ತಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತಾವು ಕೇವಲದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಬಹುದೂರದಿಂದಲೇ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ "ಎಲೈ, ರಥಾಶ್ವಗಳೇ! ಹಿಂತಿರುಗಿರಿ! ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀವೂ ರಾಮನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಿ! ನೀವು ಉತ್ತಮಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು. ನಿಮ್ಮ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವೇಗಾತಿಶಯವನ್ನೂ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾಲವಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಈ ವೇಗಬಲವನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೋರಿಸಬಾರದೆ! ಪ್ರಾಣಿಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳಿಗೆ — ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ—ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯವು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಲ್ಲವೆ? ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವೆ? ರಾಮನು ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನು. ಬಹಳ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮನು. ಮಹಾವೀರನು. ಅನೇಕ ವ್ರತಗಳನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕವನು. ಇಂತವನನ್ನು ನೀವು ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುಚಿತವೆ? ಒಂದುವೇಳೆ ಇಂಥವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಊರಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನೀವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿರಿ!" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅತಿದೀನಸ್ವರದಿಂದ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಗಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ರಥದ ಹಿಂದೆ ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವೃದ್ಧಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ತಾನು ರಥದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು,ಮಾತನಾಡಿಸುವುದೂ ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ತಾನು ಅಯೋಧ್ಯಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದರೆ, ತನ್ನ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಭಂಗವುಂಟಾಗುವುದೆಂದಾಲೋಚಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದನು. ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮೀಪಿಸು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಷವರೆಗೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಾಲನ್ನಿಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಹಿಂತಿರುಗದೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಆ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಾ, ಅತನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವತ್ಸ, ರಾಮನೆ! ಇದೇನು? ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಗೌರವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತಿದ್ದವ ನಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರು ವರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರವೇಅಲ್ಲ. ಇವರು ಅರಣಿಯಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ, ಅವರವರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಬಿಳುಪಾದ ನಮ್ಮ ವಾಜಪೇಯಚ್ಛತ್ರಗಳೂ ಇದೋ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವುವು. ನಿನಗೆ ಈಗ ಛತ್ರಾದ್ಯುಪಚಾರಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲ ವಲ್ಲವೆ? ಈ ನಮಗೆ ವಾಜಪೇಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಕೊಡೆಗಳಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ನೆಳಲನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆವು. ವತ್ಸನೆ! ಇದುವರೆಗೂ ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ, ಯಾವಾ ಗಲೂ ವೇದಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಈಗ ನಿನ ಗಾಗಿ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. "ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದವರು ತಮಗೆ ಧನ ದಂತಿರುವ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯ ರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡದೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದುಚಿತವೆ?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ನಮಗೆ ಪರಮಧನವಾದ ವೇದಮಂತ್ರಗಳೆ ಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುವು. ನಮ್ಮನಮ್ಮ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಅವರವರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಪಾಡುವುದರಿಂದ, ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು. ನಾವು ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಹೊರತು ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ಈ ವನಪ್ರಯಾಣದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನೀನು ಪಿತೃ ವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ನಿನ್ನೊಬ್ಬನ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದು. (ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೋಗಬಾರ ದೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಾದರೆ, ನೀನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮ ವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದರಿಸ ಬೇಕಾದ ಧರ್ಮವು ಬೇರೆ ಯಾವುದುಂಟು? ನೀನು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ವುಳ್ಳವನು. ನಮ್ಮ ಮುಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಮರುಕ ಹುಟ್ಟ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬಾರದೆ? ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಂಸದಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ ನರೆತು ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣೆಯಾ? ನಮ್ಮ ಈ ಶಿರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸೋಕಿಸಿ ನಿನಗೆ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ನೀನು ಹಿಂತಿರುಗು. ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವರು. ನೀನು ಈಗ ಹಿಂತಿರುಗಿದರೆ ಆ ಯಜ್ಞಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾಪ್ತಿ ಹೊಂದುವುವು. ನೀನು ಹಿಂತಿರುಗದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ವಿಘ್ನವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಂತಾಗುವುದು. ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ನಾವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಜಂಗಮಗಳಾದ ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳೂ, ಸ್ಥಾವರಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನಾದ ನೀನು ಅವುಗಳ ಪ್ರೀತಿಗಾದರೂ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ನೀನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಪಾದದಂತಿರುವ ಬೇರು ಕದಲದಿರುವುದರಿಂದ, ನಡೆಯಲಾರದೆ, ಆಶಾಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಗಾಳಿಯ ಅಲೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವು ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಶಾಖೆಗಳೆಂಬ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಪಕ್ಷಿಗಳುಕೂಡ ತಮ್ಮ ಆಹಾರಸಂಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮರದಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವುವು.” ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಇವರ ಪ್ರಲಾಪಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ತಮಸಾನದಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದು ರಾಮನ ದಾರಿಯನ್ನು ಅಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಸುಮಂತ್ರನು ಮಾರ್ಗಶ್ರಮದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಮೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು, ಆನದೀತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

{ ರಾಮನು ತಮಸಾದೀತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸಿ; ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು. }

ಹೀಗೆ ರಾಮನು ರಮಣೀಯವಾದ ತಮಸಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ [1] ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ? ನಾವು ವನವಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾದ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ರಾತ್ರಿಯು! ಈಗಲೇ ಈ ರಾತ್ರಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ನೀನು ಮನೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಕಳವಳಪಡಕೂಡದು. ಇದೋ! ಮುಂದೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡು! ರಾತ್ರಿಯು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೂಗುಗಳಿಂದ ಈ ಅರಣ್ಯವು ರೋದನ ಮಾಡುವಂತಿರುವುದು. [2] ಈಗ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಮೊದಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿನ ನಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಮಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ದಶರಥನಲ್ಲಿಯೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ, ಭರತಶತ್ರುಘ್ನರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುರಾಗವಿರುವುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವುವು. ನನಗೂ ಈಗ ತಂದೆಯನ್ನೂ, ತಾಯಿಯನ್ನೂ, ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾವ್ಯಸನವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅವರ ಗೋಳಾಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಯೇ ಅವರು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಅಳುತಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೇಗೆತಾನೇ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗದಿರುವುವು? ಅವರು ಇದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಕುರುಡರಾಗಿಯೇ ಬಿಡುವರೆಂದು ಶಂಕಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಭರತನು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ಮಾವನಮನೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ತಂದೆ

1. ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತೆಯೇ ಸೀತೆಯೂ ಮನಸ್ಸುಗುಂದದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

2. ಆ ಅಡವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬಹುದು. ಆ ಭರತನು ಬಹಳ ದಯಾರ್ದ್ರ ಹೃದಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನ ಸುಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ಆಗಾಗ ನನ್ನ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದುದು ಉತ್ತಮವೇ ಆಯಿತು! ನೀನೂ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆಯವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನನಗೆ ಆ ಕಷ್ಟವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಮ್ಮ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನವು. ಮತ್ತು ಈ ಸ್ಥಳವು ತಮಸಾನದಿಯ ತೀರವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಾವು ನೀರನ್ನುಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿರುವೆವು. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹಣ್ಣುಮೊದಲಾದ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕುವುವು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನನಗೊಂದೂ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಎಲೆಸೂತನೆ! ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರು, ಹೋಗು" ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಸುಮಂತ್ರನು ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದಕೂಡಲೆ, ಆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲುಹಾಕಿ, ಮುಂದಿನಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಸುಮಂತ್ರನು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ತನ್ನ ಉಪಾಸನಾದಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ ರಾಮನಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಆ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮರದೆಲೆಗಳಿಂದ ತನಗೆ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು, ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಮಲಗಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಸೀತೆಯೂ ರಾಮನೂ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾನು ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಸಲ್ಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯನೂ ಉದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದ ಪುರಜನರೊಡನೆ ಸೇರಿ. ಅನೇಕ ಗೋಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ತಮಸಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಆರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದು, ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಈ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಇವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಟ್ಟ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಮಠಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು, ಈ ಮರದಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿರುವರು. ಇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಡುವಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರೇ ಹೊರತು, ತಾವು ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಈಗ ಇವರು ಮಲಗಿರುವಾಗಲೇ ರಥದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ, ನಮ್ಮದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದುತ್ತಮವು. ನಾವು ಹೀಗೆಮಾಡಿದರೆ ಈ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರು ನಾವು ಹೋದೆಡೆಗೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುವರು. ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವರು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೇಗೂ ಕಷ್ಟಪಡದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಧರ್ಮವು. ಆದುದರಿಂದ ನಮಗಾಗಿ ಅವರು ದುಃಖಪಡುವಂತೆ ಮಾಡಬಾರದು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನುಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಣ್ಣಾ! ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರುವುದು. ಬೇಗ ರಥವನ್ನೇರು," ಎಂದು ಹೇಳಲು, ರಾಮನು ಆ ಜನರನ್ನು [1] ವಂಚಿಸಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸುಮಂತ್ರನಿಗೆ ರಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಸುಮಂತ್ರನು ರಥಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ರಾಮನಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು "ಎಲೈ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ರಾಮನೆ! ಇದೋ ರಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಸೀತಾ

---

1. ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ರಾಮನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದವರನ್ನು ವಂಚಿಸಿಹೋದುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಇದು ವಂಚನೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳೊಡನೆ ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲೆತಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಆನಂದವು ಉನ್ಮತ್ತಕವಾಗಿ, ಅವರ ಸತ್ವವೇ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಭವವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರೂರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ವ್ರಣಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂತೆ, ವನವಾಸದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಹಿತವೇ ಹೊರತು ವಂಚನೆಯಲ್ಲ. ರಾಮನಿಗೆ ಈ ಸಂಕಲ್ಪವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಜನರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರೂ ಸುಮಂತ್ರಲಕ್ಷ್ಮಣರಂತೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರುತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಇದು ರಾಮನ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ನೀನು ಏರಬಹುದು" ಎಂದನು. ರಾಮನು, ಬಿಲ್ಲು, ಕವಚ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಕರಗಳೊಡನೆ ಆ ರಥವನ್ನೇರಿ, ವೇಗದಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಬಹಳ ಸುಳಿಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ತಮಸಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಆ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದಮೇಲೆ, ಮುಂದೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳ ಬಾಧೆಯೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿರುವ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಥದಿಂದಿಳಿದು, ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತಿದ್ದ ಪುರವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ತಾನು ಹೋದ ದಾರಿಯು ತಿಳಿಯದಿರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅದನ್ನು ಈ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುಬಿಡು! ಆಗ ಈ ಪುರಜನರು ನಾನು ಪುನಃ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಕಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಆ ಕಡೆಗೆ ಬಹುವೇಗವಾಗಿ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೆದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಿಡು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದುದು ಈ ಪುರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡು" ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಸುಮಂತ್ರನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅದನ್ನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ರಥವನ್ನು ಏರಲು, ಸುಮಂತ್ರನು ಆ ರಥವನ್ನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಪ್ರಯಾಣಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಶುಭಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಡಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟರು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ರಾಮನಿಂದ ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳು ದುಃಖದಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದುದು. }

ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು, ರಾಮನನ್ನು ಕಾಣದೆ, ದುಃಖದಿಂದ ಏನೊಂದೂ ತೋರದೆ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿದ್ದರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖಬಾಷ್ಪವು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ರಾಮನು ಹೋದ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಲ್ಪಚಿಹ್ನವಾದರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದುಃಖದಿಂದ ಕಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ರಾಮನ ಅಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ವ್ಯಸನವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. "ಛಿ! ನಮಗೆ ಈ ಹಾಳು ನಿದ್ರೆಯೇಕೆ ಬಂತು! ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠವಾದ ಆ ನಿದ್ರೆಯು ನಮಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲ್ಲವೆ ಹೀಗಾಯಿತು! ಉಬ್ಬಿದ ಹೆಗಲುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಾಹುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನನ್ನು ಅಗಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ನಿದ್ರೆಯೇ ಕಾರಣವಾಯಿತು! ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೇಕೆ ನಿಂದಿಸಬೇಕು! ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ರಾಮನೂ ನಂಬಿಬಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದೆ? ತಂದೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆತನು, ಕಾಪಾಡುತಿದ್ದನಲ್ಲಾ! ರಘುವಂಶಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ರಾಮನು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆತಾನೇ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು? ಈಗ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಾಯುವುದೇ ಮೇಲು! ಅಥವಾ ಮರಣದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟು, ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದಾದರೂ ಉತ್ತಮವು. ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವುದೇಕೆ? ಅಥವಾ, ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುವು. ಚಿತೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಡುವೆವೆ? ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರೆ ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ನಾವು ಏನುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆವು? ಮಹಾಬಾಹುವಾಗಿ, ಅಸೂಯಾರಹಿತನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯತಕ್ಕ ರಾಮನನ್ನು ನಾವೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದೆವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ? ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು? ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾವು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ರಾಮನ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾವೂ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೆ, ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ಆಶಾಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖಿಸುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧರೂ ಸಂಕಟದಿಂದ ಗೋಳಿಡುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸುವರು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮಹಾವೀರನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಮನೊಡನೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಬಂದೆವು. ಈಗ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಾವು ಆ ಪಟ್ಟಣಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆವು? ರಾಮಶೂನ್ಯವಾದ ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಹೇಗೆತಾನೇ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆವು?" ಎಂದು ಎರಡು ತೋಳುಗಳನ್ನೂ ನೀಡಿ, ಕರುವನ್ನು ಕಾಣದ ಹಸುಗಳಂತೆ ಪರಮದುಃಖದಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅಳುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ರಥಚಕ್ರದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ, ಆಮೇಲೆ ಆ ರೇಖೆಯೂ ತಿಳಿಯದುದರಿಂದ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುತ್ತಾ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು "ಇದೇನು ಈ ವಿಪರೀತವು? ಈಗ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು? ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ದುರ್ದೈವವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು," ಎಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ ತಾವು ಹೋದದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಒಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ, ಹೊರಟು, ದುಃಖಿತರಾದ ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಾಕುಲವಾಯಿತು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಂಮಾರ್ಜನಾದಿಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ಕೂಡ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೀನದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಆ ಜನರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಫಳಫಳನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯಿತು. ಗರುಡನು ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕಾವಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹಾಸರ್ಪವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದಮೇಲೆ. ಆ ಮಡುವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ರಾಮನಿಲ್ಲದ ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶದಂತೆಯೂ, ನೀರಿಲ್ಲದ ಸಮುದ್ರದಂತೆಯೂ, ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ಮೊದಲೇ ಮಹಾದುಃಖದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಈ ಪುರಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಸನಗೊಂಡವರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ, ಆ ಮನೆಗಳು ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟೋಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಬಂಧುಮಿತ್ರಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿದಿರಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದರು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪುರಜನರ ದುಃಖವು.

ಆ ಪುರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಆಗಾಗ ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದೇಳುತ್ತಾ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದುಸೇರಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವೇ ಉತ್ಕ್ರಾಂತವಾಗಿ ಹೋದಂತೆ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳೊಡಗೂಡಿ ಕಣ್ಣೀರುಬಿಟ್ಟು ಅಳುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಅಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟರೂ ಆದರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಕ್ರಯಪದಾರ್ಥಗಳೊಂದನ್ನೂ ತೆರೆದಿಡಲಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳೊಂದೂ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುಲಿಲ್ಲ. ಗೃಹಸ್ಥರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ಆಪದಾರ್ಥವು ಪುನಃ ಲಭಿಸಿದರೂ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷವಾದ ಆಕಸ್ಮಿಕಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾದರೂ ಅದರಿಂದ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೊದಲು ಒಂದು ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಸಂತೋಷಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಗಸರು ದುಃಖದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ರಾಮನಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಅಂಕುಶದಿಂದ ಆನೆಯನ್ನು ಚುಚ್ಚುವಂತೆ, ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಹೀಗಳೆಯುತ್ತ, ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಮನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ಈ ಮನೆಗಳೇಕೆ? ಅಥವಾ ಈ ಸುಖಗಳೇಕೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬನೇ ಧನ್ಯನು. ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಸತ್ಪುರುಷನು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸಮೇತನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವನು ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ರಾಮನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವನೋ, ಯಾವ ತಾವರೆಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವನೋ, ಯಾವ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವನೋ, ಅವುಗಳೇ ಪುಣ್ಯಮಾಡಿದುವುಗಳು. ಅಂದವಾದ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೋಪುಗಳೂ, ವಿಶೇಷವಾದ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಹಾನದಿಗಳೂ, ಮನೋಹರವಾದ ತಪ್ಪಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರ್ವತಗಳೂ, ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ನಮ್ಮ ರಾಮನು ಯಾವಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವನೋ, ಯಾವಬೆಟ್ಟವನ್ನೇರುವನೋ, ಅವೆಲ್ಲವೂ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತಮ್ಮ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ರಾಮನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಿಯಾತಿಥಿಯಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸದೇ ಬಿಡಲಾರವು![1] ರಾಮನು ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಹೂಗಿಡಗಳೂ, ಫಲವೃಕ್ಷಗಳೂ, ತಮ್ಮ ಪುಷ್ಪಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಇಂಪಾದ ಭ್ರಮರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆತನನ್ನಾನಂದಪಡಿಸದಿರಲಾರವು. ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟಗಳೂಕೂಡ ಋತುಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಈ ರಾಮನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುವು. ಮತ್ತು ಈತನಿಗಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನದಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುವು, ಆ ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಮಸ್ತವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ರಾಮನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಮನೆಲ್ಲಿರುವನೋ ಅಲ್ಲಿ ಭಯವಿಲ್ಲವು. ಆತನಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾಭವವಿಲ್ಲವು. ಆತನು ಮಹಾಶೂರನು. ಮತ್ತು ಮಹಾಬಾಹುವು. ಅದರಮೇಲೆ ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನಿದ್ದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಭಯವೂ ಇರದು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನಾವು ಈಗ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ರಾಮನು ಇನ್ನೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪುನಃ ಆತನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುತ್ತಮವು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನ ಪಾದಸೇವೆಯೇ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತಸೌಖ್ಯಕ್ಕೂ ಮೂಲವು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತನೇ ಗತಿಯು. ಆತನೇ ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯಾಧಾರವಾದ ವಸ್ತುವು. “ಎಲೈ ಪ್ರಿಯರೇ! ನಾವೂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪರಿಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ನೀವು ರಾಮನನ್ನು ಪರಿಚರಿಸಿರಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ದುಃಖದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಾ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಭಾರವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸುವನು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನೂ ಸೀತೆಯು ವಿಚಾರಿಸುವಳು. ರಾಮನಿಲ್ಲದಮೇಲೆ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಸಜ್ಜನರಾದವರು ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಾವನೊಬ್ಬನ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹರ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ

---

1. ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಾಮನನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಭ್ರಮರಗಳ ಝಂಕಾರವೆಂಬ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಶಾಖೆಗಳೆಂಬ ಕೈಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದು ಭಾವವು. (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥೀಯವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವ್ಯಸನಪೀಡಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇದರಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟುವುದು? ಈ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮಾತಿಕ್ರಮದಿಂದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅನಾಯಕವಾದ ರಾಜ್ಯದಂತೆ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಇನ್ನು ಬದುಕಿರುವುದೇ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದೇನು? ಅಥವಾ ಹಣದಿಂದೇನು? ತಾನೇ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಶೆಯಿಂದ, ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನನ್ನೂ, ಮಗನನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿ, ಕುಲಗೇಡಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು, ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಕೆಡಿಸದಿರುವಳು? ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವಳು? ನಾವು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಕೆಲಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರಲಾರೆವು. ಅವಳು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಜೀವಾವಧಿಯಾಗಿ ನಾವು ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಾಣೆಗೂ ಇದುಸತ್ಯವು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮರುಕವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನೇ ಯಾವಳು ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಳೋ, ಅಂತವಳನ್ನು ನಂಬಿ ಯಾರುತಾನೇ ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸಬಹುದು? ಹೀಗೆ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಅಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಖವೆಂಬುದೆಲ್ಲಿಯದು? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ರಾಜ್ಯವು ಅನಾಯಕವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕಿದ್ದ ಆಶ್ರಯವೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಕಷ್ಟವು ಬಂದೊದಗಿತು. ಆ ಕೈಕೇಯಿಯೊಬ್ಬಳಿಗಾಗಿ ಈ ರಾಜ್ಯವೇ ಹಾಳಾಗುವ ಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿತು. ರಾಮನು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ದಶರಥನಂತೂ ಬದುಕಿರಲಾರನು. ಆ ದಶರಥನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಶವೆಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವು ಇಂದಿಗೆ ತೀರಿತು. ನೀವೂ ದುರ್ಗತಿಗೀಡಾದಿರಿ. ಎಲೈ ಪ್ರಿಯರೆ! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ, ಈಗಲೇ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದುತ್ತಮವು. ಅಥವಾ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋಗಬೇಕು. ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರುಕೂಡ ತಿಳಿಯದಂತೆ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಿ! ದಶರಥನು ಕಪಟಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವನೇ ಹೊರತುಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಪಶುಗಳನ್ನು ಕಟುಕರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಭರತನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಈ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನು ದಶರಥನೇ ಮಾಡಿರುವನು. ಇದರಿಂದ ರಾಮನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಹಾನಿಯೂ ಇಲ್ಲವು. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶ್ಯಾಮವರ್ಣನಾಗಿ, ಮಾಂಸಪುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಬ್ಬಿದಹೆಗಲುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾಗಿ, ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ನೀಡಿದ ತೋಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿರುವ ಆ ರಾಮನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ? ಆತನ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೇ ಒಂದು ಕಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಮನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಸುಲಭನಾಗಿ ತಾನೇ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಅವರವರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಆತನಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂಪು ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಆತನು ಎಂದಿಗೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನು. ಬಹಳ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು. ಹೀಗೆ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯಂತೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ, ಆ ಮಹಾರಥನು, ತಾನಿದ್ದಸ್ಥಳಕ್ಕೇ ಒಂದಲಂಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು.'' ಹೀಗೆಂದು ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾದನು. ರಾತ್ರಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಾಗಲಿ, ಪುರಾಣಕಥೆಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲೂ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಸವರಿಟ್ಟಂತೆ, ಕತ್ತಲೆಯು ಆವರಿಸಿಹೋಯಿತು. ವರ್ತಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗಳೊಂದನ್ನಾದರೂ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ನಿರಾಶ್ರಯವಾಗಿ, ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶಪ್ರದೇಶದಂತೆ ಕೇವಲಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನೋ, ಅಥವಾ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೋ ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಂತೆ ರಾಮನಿಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾ ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ರಾಮನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮೂರ್ಛೆ ಬೀಳುತಿದ್ದರು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಗಳಾಗಲಿ ನೃತ್ತಗೀತವಾದ್ಯಾದಿಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ನಡೆಯದೆ, ಯಾವ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಹರ್ಷವಿಲ್ಲದೆ, ಅಂಗಡಿಗಳೊಂದೂ ತೆರೆಯದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅದು ನೀರೊಣಗಿದ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಕಾಣುತಿತ್ತು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರಾಮನು ವೇದಶ್ರುತಿಗೋಮತೀನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿದುದು. ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣವು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಹೋದಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಬಹುದೂರದ ವರೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆತನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೊಂದನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೇ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೋಸಲದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳುಳ್ಳಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಿತಗಳಾದ ತೋಟಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳು ಗತಿಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತಿದ್ದರೂ ತಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ವಿನೋದದಿಂದಲೇ ಬಹುದೂರದ ವರೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಣ್ಣ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು “ಛೀ! ದಶರಥನ ಜನ್ಮವೇ ತಕ್ಕೆ? ಹಾ! ಕೈಕೇಯಿಯು ಎಷ್ಟು ಕ್ರೂರಳು! ಪಾಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತ, ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಯ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ರಾಮನಾದರೋ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯುಳ್ಳವನು. ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದವನು. ಇಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ವನವಾಸದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದಳಲ್ಲವೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳೆದು ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜನಕರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಆ ಸೀತೆಯು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಕಷ್ಟವನ್ನನುಭವಿಸಬಲ್ಲಳು? ಅಃ! ದಶರಥನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗನೆಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಾದರೂ ಇರಬೇಡವೇ? ತನ್ನ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿ, ದೋಷರಹಿತನಾದ ತನ್ನ ಮುದ್ದುಮಗನನ್ನೇ ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲಾ! ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿರುವುದು?” ಎಂದು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ರಾಮನು ಕೋಸಲದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಕಾಣುತಿದ್ದ ವೇದಶ್ರುತಿಯೆಂಬ ಮಂಗಳಕರವಾದನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಅಗಸ್ತ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಗೋಮತಿಯೆಂಬನದಿಯನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಅನೇಕಗೋಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದತೀರಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಸಮುದ್ರಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಗೋಮತೀನದಿಯನ್ನೂ ದಾಟಿ, ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಸ್ಯಂದಿಕೆಯೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ನದಿಯು ಕಾಣಿಸಿತು. ನವಿಲುಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಹಂಸಗಳ ಕೂಗಿನಿಂದಲೂ, ಅತಿಮನೋಹರವಾದ ಆ ನದಿಯನ್ನೂ ದಾಟಿಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿನಿಂತು, ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಣುತಿದ್ದ ಕೋಸಲದೇಶದ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿ [1] ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನುವಿನಿಂದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಅಂದವನ್ನು ಸೀತೆಗೂ ತೋರಿಸುತಿದ್ದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಹಂಸದಂತೆ ಇಂಪಾದಸ್ವರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಒಂದಾನೊಂದುಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು "ಎಲೆ ಸೂತನೆ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪುನಃಯಾವಾಗ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು, ಈ ಸರಯೂನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪುಷ್ಪಿತವಾದ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆನೋ? [2] ರಾಜಋಷಿಗಳಾದವರಿಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯೆಂಬುದು ಕೇವಲವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನರಾದವರೂಕೂಡ ಉಚಿತ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನಡೆಸುವುದುಂಟು. ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತವರೂ ಇದನ್ನು ಆಗಾಗ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ನಾನು ಈ ಬೇಟೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅಷ್ಟುವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲವಾದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟು. ಅನವರತವೂ ಇದೊಂದೇ ವ್ಯಸನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ, ಆಗಾಗ ಈ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ದೋಷವೂ ಇರದು. ಅನೇಕರಾಜಋಷಿಗಳು ಇದೊಂದು

---

1. "ಇಕ್ಷ್ವಾಕೂಣಾಮಿಯಂ ಭೂಮಿಸ್ಸಶೈಲವನಕಾನನಾ" ಎಂಬುದಾಗಿ, ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೇ ಸೇರಿರುವಾಗ ಕೋಸಲದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನ ದೇಶವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಈ ದೇಶವು ಆತನಿಗೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದುದರಿಂದ, ಇದನು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಇತರದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಆತನಿಗೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

2. "ಸ್ತ್ರೀ ದ್ಯೂತ ಮೃಗಯಾ ಮದ್ಯ ವಾಕ್ಪಾರುಷ್ಯೋಗ್ರದಂಡತಾಃ । ಅರ್ಥಸ್ಯ ದೂಷಣಂ ಚೇತಿ ರಾಜ್ಞಾಂ ವ್ಯಸನಸಪ್ತಕಂ ॥" "ಎಂಬಂತೆ ರಾಜರಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸತಕ್ಕ ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ, ರಾಮನು ಇದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದೆ?" ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನರೂಪವಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವಿನೋದವನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವರು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಆ ಸಾರಥಿಯೊಡನೆ ಇಂಪಾದಮಾತುಗಳಿಂದ [1] ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಲ್ಲಾಪಮಾಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತಿದ್ದನು.

ಇದು ನಾಲ್ವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

{ ರಾಮನು ಕೋಸಲದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ ಗಂಗಾತೀರವನ್ನು ಸೇರಿದುದು. }

ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮತ್ತು ಅತಿಮನೋಹರವಾದ ಕೋಸಲದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ, ರಾಮನು ತನ್ನ [2] ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು, "ಕಕುತ್ಸ್ಥವಂಶದ ರಾಜರಿಂದ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೈ ಪುರಶ್ರೇಷ್ಠವೆ! ಈಗ ವನವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಾವಯಾವ ಪುರ ದೇವತೆಗಳುಂಟೋ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕ ಯಾವಯಾವ ದೇವತೆಗಳುಂಟೋ ಅವರನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾನು ವನವಾಸನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವೆನು. ಈಗ ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆ ಮೇಲೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ತೋಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತ ದುಃಖದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಪ್ರಜೆಗಳಿರಾ! ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಥೋಚಿತವಾದ ಆದರವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತಿದ್ದಷ್ಟೂ ನಿಮಗೆ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನೀವು ಹೊರಟು

1, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಸುಮಂತ್ರನು ದಶರಥನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವನು.

2. ರಾಮನು ತಾನಾರಂಭಿಸಿದ ವನವಾಸವ್ರತವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತಾನು ಹೊರಡುವಾಗಲೇ ಪುರದೇವತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಗಿನ ಕಾರ್ಯಸಂಕಟದಿಂದ ಆಗಲೇ ಅದನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಈಗ ಆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ, ಪುರದೇವತೆಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೇಡುವನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು” ಎಂದನು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ವ್ಯಸನವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪದೂರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅತೃಪ್ತರಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ದಾನಶೀಲರಾದ ಅನೇಕ ಜನರಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಭಯರಹಿತವಾಗಿ, ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಆ ಕೋಸಲದೇಶದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಂದವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂವಿನ ತೋಪುಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸರೋವರಗಳಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಿತ್ಯಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿಯೂ, ಧನಿಕರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕಜನರಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿದ್ದುವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ದೇವಾಲಯಗಳೂ, ಯೂಪಸ್ತಂಭಗಳೂ, ಕಾಣುತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳು ರಾಜಾಧಿರಾಜರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತಮ್ಮಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯುವಂತಿದ್ದುವು. ಗ್ರಾಮಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವೇದಮಂತ್ರಘೋಷಗಳು ಹೊರಡುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಲೋಕಾತಿಶಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕೋಸಲದೇಶದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೆಲ್ಲನ್ನೂ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ರಥದಿಂದಲೇ ದಾಟಿಹೋದನು. ನಿತ್ಯಸಂತೋಷವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ, ಅಂದವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿರುವ ರಾಜಭೋಗ್ಯವಾದ ಆ ಕೋಸಲರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಈತನು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತಿದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹೋಗುತಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಆ ರಾಮನ ಮನಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತಿದ್ದ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಪಾಚಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲವುಳ್ಳುದಾಗಿ ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಪುಣ್ಯನದಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅದರ ತೀರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅನೇಕಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳು ಕಾಣುತಿದ್ದುವು. ಆ ನದಿಯ ಮಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಂದು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳೂ, ದಾನವರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ ಗಂಧರ್ವಪತ್ನಿಯರೂ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುತಿದ್ದರು. ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ದೇವತೆಗಳ ಕ್ರೀಡಾಪರ್ವತಗಳೂ, ವಿಹಾರೋದ್ಯಾನಗಳೂ, ಅನೇಕವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೇವತೆಗಳೂ, ದಾನವರೂ, ಕಿನ್ನರರೂ ಗಂಧರ್ವಪತ್ನಿಯರೂ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುತಿದ್ದರು. ಅದರತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಕ್ರೀಡಾಪರ್ವತಗಳೂ, ಅನೇಕವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದ್ದುವು. ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಮಲಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು! ಆ ಗಂಗಾನದಿಯು ಜಲಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರು ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕುವುದರಿಂದ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆಯೂ, ಬಿಳುಪಾದ ನೊರೆಗಳಿಂದ ನಗುವಂತೆಯೂ, ಹೆಣಿಕೆಯಂತಿರುವ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದ ಜಡೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾಭಿಯಂತಿದ್ದ ಸುಳಿಗಳು ತೋರುತಿದ್ದುವು. ಒಂದೊಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತಿಮಿತವಾದ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರವಾದ ಗತಿ! ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರಗತಿ! ಕೆಲವುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿ! ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಘೋಷವು! ಹೀಗೆ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳುದಾಗಿ ತೋರುತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೈದಿಲೆಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಳಲು ದಿಣ್ಣೆಗಳು ಕಾಣುತಿದ್ದುವು. ಬಿಳುಪಾದ ಸಣ್ಣಮಳಲುಗಳಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಂಸಗಳೂ, ಸಾರಸಗಳೂ, ಚಕ್ರವಾಕಗಳೂ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಜಲಚರಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಮದದಿಂದ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ತೀರವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೆಲವುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ನೈದಿಲೆಗಳೂ, ಕೆಲವುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆಬಳ್ಳಿಗಳೂ, ಕೆಲವುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳೀನೈದಿಲೆಗಳೂ ಕೆಲವುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಗಂಧಿಕವೇಮೊದಲಾದ ಮೊಗ್ಗುಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಪುಷ್ಪಧೂಳಿಗಳು ತುಂಬಿ ಆ ನದಿಯು ಮದದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತಿತ್ತು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಯಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೋರುತಿತ್ತು. ತೀರಪ್ರದೇಶದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದಾನೆಗಳೂ, ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡಾನೆಗಳೂ, ಕೆಲವುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕದ ಆನೆಗಳೂ, ಘೀಂಕಾರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುತಿದ್ದುವು. ಹಣ್ಣುಗಳು, ಹೂಗಳು, ಚಿಗುರುಗಳು, ಹಸುರಾದ ಪೊದೆಗಳು, ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಕಾಣುತಿತ್ತು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರುಕೋಳಿಗಳೂ, ಮೊಸಳೆಗಳೂ, ನೀರುಹಾವುಗಳೂ, ಓಡಾಡುತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣು ಪಾದದಿಂದ ಹೊರಟು, ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ, ಪಾಪದೂರೆಯಾಗಿ, ಪಾಪನಾಶಿನಿಯಾಗಿ, ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಅವತರಿಸಿದ ಸಮುದ್ರಮಹಿಷಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ರಾಮನು ಆದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರದಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತ, ಅಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹವನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಾರಥಿಯಾದ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಸೂತನೆ! ನಾವು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದು ಬಿಡುವೆವು. ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಈ ಗಂಗಾನದಿಗೆ ಸಮೀಪ ವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ಇಂಗಳದ ಮರವು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಹೋಗುವೆವು. ದೇವ ದಾನವಗಂಧರ್ವರೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಈ ನದಿಯನ್ನು ಸಮ್ಮಾನಿಸುವರು. ಅನೇಕ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಇದು ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದು. ನಾನಾದೇಶದ ಮನುಷ್ಯರೂ ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ಪುಣ್ಯನದಿಯ ಪ್ರಭಾವ ವನ್ನು ನೋಡುತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವೆವು" ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸುಮಂತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಇಂಗಳದ ಮರವಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಆ ರಥದಿಂದಿಳಿದಮೇಲೆ, ಸುಮಂತ್ರನೂ ರಥದಿಂದಿಳಿದು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮನನುಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶೃಂಗಿಬೇರ ಪುರದ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಗುಹನೆಂಬವನು ರಾಮನಿಗೆ 1 ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಬೇಡರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಆತನಲ್ಲಿ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯವೂ ಇರು ತಿತ್ತು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಮನು ತನ್ನ ದೇಶದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ತನ್ನ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಬಂಧು

1. "ಹೀನಪ್ರೇಷ್ಯಂ ಹೀನಸಖಂ ಹೀನಗೇಹನಿಷೇವಣಂ" ಎಂಬಂತೆ, ಹೀನರೊಡನೆ ಸಖ್ಯವೂ ಒಂದು ಉಪಪಾತಕವೆನಿಸುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಹಾಕುಲಪ್ರಸೂತನಾದ ರಾಮನಿಗೆ, ಬೇಡರ ಜಾತಿಯ ಗುಹನೊಡನೆ ಸಖ್ಯವು ಉಚಿತವೇ?" ಎಂದರೆ, "ನ ಶೂದ್ರಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಾ ವಿಪ್ರಾ ಭಾಗವತಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ । ಸರ್ವವರ್ಣೇಷು ತೇ ಶೂದ್ರಾ, ಯೇಹ್ಯ ಭಕ್ತಾ ಜನಾರ್ದನೇ ॥" ಎಂಬಂತೆ, ಆತನು ರಾಮಭಕ್ತನಾದುದರಿಂದ, ಉತ್ತಮನೇ ಹೊರತು ಹೀನನಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

2. ಇದರಿಂದಲೇ, ರಾಮನಿಗೆ ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಗುಹ ನೊಡನೆ ಮೊದಲೇ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ ರಾಮನಿದ್ದಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ಗುಹನು ಬರುತ್ತಿರುವು ದನ್ನು ರಾಮನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡಗೂಡಿ ತಾನು ಆತನನ್ನಿದಿರುಗೊಂಡು ಬಂದನು. ಆಗ ಗುಹನು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಮನ ಈ ಅಪೂರ್ವವೇಷವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ದುಃಖಿತನಾಗಿ, ಆತನನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ರಾಮನೆ! ಈ ನನ್ನ ಪುರವನ್ನು ನೀನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂತೆಯೇ ನಿನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿ. ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸು. ನಿನ್ನಂತಹ ಪ್ರಿಯನಾದ ಅತಿಥಿಯು ಮತ್ತಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಸಿಕ್ಕುವನು? ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು ನನ್ನ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮೇಲಾದ ಬಹುವಿಧದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು, ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ತರಿಸಿ “ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನಿನಗೆ ಸ್ವಾಗತವು! ಈ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿರುವುದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಕಿಂಕರರು. ನೀನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೋಷಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಭುವು. ಇದೋ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವೆವು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸು. ಇದೋ! ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯ ಪಾನೀಯಾದಿ ಸಮಸ್ತಭೋಜನಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತಂದಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು! ನೀವು ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೂ ತರಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹುಲ್ಲು, ಹುರುಳಿ, ಮೊದಲಾದ ಆಹಾರಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುವು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು “ಎಲೆ ಸಖನೆ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ನಾವು ತೃಪ್ತರಾದೆವು. ನೀನು ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನಿದಿರುಗೊಂಡು ಇಷ್ಟು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದರಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ಸತ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದಂತಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಎರಡುತೋಳಗಳಿಂದಲೂ ಆತನನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು, “ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ! ಬಂಧುಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸತಕ್ಕ ಅದೃಷ್ಟವು ನನಗೆ ದೈವವಶದಿಂದುಂಟಾಯಿತು! ನಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗಿರುವುದೆ? ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವರೆ? ನಿನ್ನ ಬಂಡಾರವು ಲೋಪವಿಲ್ಲದೆ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದೆ? ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನೇ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸು. ನಾನು ಈಗ ಇದೊಂದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಕೂಡದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯಗಳಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳುಂಟು. ಈಗ ನಾನು ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನನೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಆತನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ನಾರುಮಡಿಯನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ದರ್ಭೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಪೋನಿರತನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರಹುಲ್ಲನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಈ ಕುದುರೆ ಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದೇ ನನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕಾರವು" ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಗುಹನು ಆ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹುಲ್ಲನ್ನೂ, ನೀರನ್ನೂ ತಂದಿಡುವಂತೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮನು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದ್ದು, ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟ ಗಂಗಾನದಿಯ ನೀರನ್ನೇ, ಕುಡಿದು, ಆ ಜಲಾಹಾರದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಆಚ ಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗುಹನಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು, ಅತನೊಡನೆ ಆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಗುಹ ಸುಮಂತ್ರರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾ ಪಿಸುತ್ತಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಆಗಾಗ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರು. ಅಲ್ಲಿಗುಹನು ಧನು ರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಕಾವಲಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲು, ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಾಣದೆ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಮೊದಲು ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳೆದ ಆತನಿಗೆ, ಸುಖನಿದ್ರೆಯು ಬಾರದುದರಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಬಹುದೀರ್ಘಕಾಲದಂತೆ ತೋರಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು.

ಇದು ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ಗುಹಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸಂಭಾಷಣವು.

ಆಗ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಯುತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಗುಹನು ಮರುಕಗೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಯ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ನಿನ ಗಾಗಿಯೂ ಸುಖವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವೆನಲ್ಲವೆ? ನೀನೂ ಇದ ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು. ಎಲೈ ರಾಜಕುಮಾರನೆ! ಇದರಮೇಲೆ ನೀನೇಕೆ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಷ್ಟಜೀವಿಗಳು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆವು. ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ನೀನು ಸುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳೆದವನಾದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ರಾಮನ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿರುವೆವು. ನನಗೆ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯನಾದವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲವು. ಸತ್ಯವಾಗಿ ಆಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವೆನು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಧರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ, ಅರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ, ಈತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಈ ರಾಮನು ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾನೇ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲಿರುವೆನು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲ! ನನ್ನ ಕಡೆಯವರನೇಕರೂ ಇಲ್ಲಿರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗುವರು. ನಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಳಕೆಯುಳ್ಳವನು. ಇಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಶತ್ರುಗಳು ! ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದರೂ ನಾವು ತಡೆಯಬಲ್ಲೆವು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗುಹನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ ! ನೀನಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಭಯವೆಲ್ಲಿಯದು ? ದೋಷರಹಿತನಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನೀನೇ ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವಾಗ ನಾವು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಬಹುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಹೀಗೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಮಗೆ ನಿದ್ರೆಯು ಬಂದೀತು ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಸುಖದಾಸೆಯೇನು ? ಯಾವನ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರೂ ತಡೆಯಲಾರರೋ, ಅಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನು ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ಹುಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ದಶರಥನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಅನೇಕ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು, ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಯಾವ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನೋ ಅಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವೇ ಕಾಡಿಗೆಹೋದಮೇಲೆ ಆ ದಶರಥನು ಇನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಬದುಕಿರಲಾರನು. ಇನ್ನು ಈ ಭೂದೇವಿಯೂ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಧವೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ರಾಜಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ ಆದರಿಂದ ಬಳಲಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿರು

CC-0. Bhagavad Rámanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿರುವುದೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾಗಲಿ, ರಾಜನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ ಬದುಕಿರುವರೆಂಬುದು ನನಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಈ ರಾತ್ರಿಮಾತ್ರವೇ ಬದುಕಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಿರುವುದರಿಂದ ಆಗಾಗ, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯು ಒಂದುವೇಳೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ರಾಮನಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಬದುಕಿರಲಾರಳು. ಅವಳ ಚಿಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಸುಖಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು, ದಶರಥನ ಮರಣದಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ನಾಶಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ದಶರಥನು ತನಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲನು? ಆ ದಶರಥನಿಗೆ ಮರಣವೆಂಬುದೇ ನಿಜವು. ಈ ಪತಿವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯುತಾನೇ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲಳು? ಏನಾದರೇನು? ಕಾರ್ಯವು ಮಿಂಚಿಹೋಯಿತು! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋರಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಾಯುವನು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸಿದುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವನೆಂದು ಕೋರುತಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆಯೇ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಅದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದೇ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ! ಆತನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೇ ಧನ್ಯರಲ್ಲವೆ? ನಮಗೆ ಆ ಧನ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಅತಿ ಮನೋಹರವಾದ ಅಂಗಳಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ, ನೇರವಾದ ಬೀದಿಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋಪುರಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಗಣಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಶೋಭಿ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ತವಾಗಿ, ಅನೇಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದುದಾಗಿ, ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಗಳಾದ ಧನಿಕರಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ, ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೀಡಾವನಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಭಿತವಾಗಿರುವ, ಇರುವ ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕವರೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ನಮಗಂತೂ ಆ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ದಶರಥನು ನಾವು ಬರುವವರೆಗೂ ಬದುಕಿರುವನೇ? ನಾವು ವನವಾಸದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅತನನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡುವೆವೇ? ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ ಈ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಅತನೊಡಗೂಡಿ ನಾವು ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆವೇ? ನಮಗೆ ಆ ಷ್ಟೊಂದು ಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೇ? ಎಂದು ವ್ಯಸನದಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹಿತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ ತತ್ತ್ವಾಂಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗುಹನು ಕೇಳಿ, ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ತಾನೂ ಬಹುದುಃಖಿತನಾಗಿ ಕಳವಳ ಹೊಂದಿ, ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಆನೆಯಂತೆ, ಕೊರಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಡುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

> ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು
> ಹೇಳಿ, ಗುಹನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು,
> ವತ್ಸದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮೃಗಮಾಂಸವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ,
> ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿದುದು.

ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ, ವತ್ಸನೆ! ಇದೋ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಪೂಜ್ಯವಾದ ರಾತ್ರಿಯೂ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳೂ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಡನವಿಲುಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿರುವುದೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾಗಲಿ, ರಾಜನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ ಬದುಕಿರುವರೆಂಬುದು ನನಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಈ ರಾತ್ರಿಮಾತ್ರವೇ ಬದುಕಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು, ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಿರುವುದರಿಂದ ಆಗಾಗ, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯು ಒಂದುವೇಳೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ರಾಮನಂತಹ ಪುತ್ರರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಬದುಕಿರಲಾರಳು. ಅವಳ ಚಿಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಸುಖಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಅಯೋಧ್ಯೆಯು, ದಶರಥನ ಮರಣದಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ನಾಶಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ದಶರಥನು ತನಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡದೆ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲನು? ಆ ದಶರಥನಿಗೆ ಮರಣವೆಂಬುದೇ ನಿಜವು. ಈ ಪತಿವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯುತಾನೇ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಬಲ್ಲಳು? ಏನಾದರೇನು? ಕಾರ್ಯವು ಮಿಂಚಿಹೋಯಿತು! ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋರಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಾಯುವನು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸಿದುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗುವನೆಂದು ಕೋರುತಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆಯೇ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಅಯ್ಯೋ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಅದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದೇ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ! ಆತನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರೇ ಧನ್ಯರಲ್ಲವೆ? ನಮಗೆ ಆ ಧನ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಅತಿ ಮನೋಹರವಾದ ಅಂಗಳಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ, ನೇರವಾದ ಬೀದಿಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋಪುರಗಳಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಗಣಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಶೋಭಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation Kolkata. Digitization: eGangotri

ತವಾಗಿ, ಆನೆಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದುದಾಗಿ, ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಗಳಾದ ಧನಿಕರಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿ, ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೀಡಾವನಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಭಿತವಾಗಿರುವ, ಇರುವ ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗಳಿಗೂ ನೆಲೆಯಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕವರೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ನಮಗಂತೂ ಆ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ದಶರಥನು ನಾವು ಬರುವವರೆಗೂ ಬದುಕಿರುವನೇ ? ನಾವು ವನವಾಸದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡುವೆವೇ ? ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನಾದ ಈ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಆತನೊಡಗೂಡಿ ನಾವು ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆವೇ ? ನಮಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದೇ ?" ಎಂದು ವ್ಯಸನದಿಂದ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹಿತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ ತಕ್ಕಾಂಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗುಹನು ಕೇಳಿ, ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ತಾನೂ ಬಹುದುಃಖಿತನಾಗಿ ಕಳವಳ ಹೊಂದಿ, ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಆನೆಯಂತೆ, ಕೊರಗಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬಿಡುತಿದ್ದನು.

ಇದು ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನೊಡನೆ ತನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಗುಹನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಜಡೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದು, ವತ್ಸದೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮೃಗಮಾಂಸವನ್ನು ಭುಜಿಸಿ, ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿದುದು.

ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾದಕೂಡಲೆ ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ, ವತ್ಸನೆ ! ಇದೋ ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಪೂಜ್ಯವಾದ ರಾತ್ರಿಯೂ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಭರದ್ವಾಜಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಕೋಗಿಲೆಗಳೂ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಡನವಿಲುಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಸಾಗರಗಾಮಿನಿಯಾದ ಈ ಜಾಹ್ನವೀನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ನದಿಯನ್ನು ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ದಾಟುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಾಧನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಗುಹನನ್ನೂ, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನೂ, ಕರೆದು "ಈ ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯಿತೆ ?" ಎಂದು ಕೇಳಿ, ರಾಮನ ಮುಂದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಒಡನೆಯೇ ಗುಹನು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, "ಎಲೈ, ಮಂತ್ರಿಗಳೆ! ಇವರನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಈ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಒಂದು ದೃಢವಾದ ನಾವೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ! ಅದನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹುಟ್ಟು ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿ! ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾದ ನಾವಿಕರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಈಗಲೇ ಆ ನಾವೆಯನ್ನು ತರಿಸಿರಿ!" ಎಂದನು. ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಅಂದವಾದ ಒಂದು ನಾವೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಟ್ಟು, ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಗುಹನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಗುಹನು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು, "ಸ್ವಾಮಿ! ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ನಾವೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಸಾಗರಗಾಮಿನಿಯಾದ ಈ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನು ನೀವು ಇದನ್ನೇರಬಹುದು. ಇನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗಾಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನು? ಎಂದನು. ಆಗ ರಾಮನು ಗುಹನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೈ ಸುಖನೆ! ಇದೊಂದೇ ನನಗೆ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವು. ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ಗುದ್ದಲಿ, ಪುಟ್ಟಿ, ಸೀತೆಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಯಾವುವುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತರಿಸಿ ನಾವೆಯಲ್ಲಿಡು." ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿ, ಆ ಗಂಗಾನದಿಗೆ ಜನಗಳು ಹೋಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನಾವೆಯನ್ನೇರುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ಸುಮಂತ್ರನು ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ವಿನಯದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು "ಎಲೈ, ರಾಮನೆ! ಈಗ ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು?" ಎಂದನು. ಆಗ ರಾಮನು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಆ ಸುಮಂತ್ರನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತ "ಎಲೆ, ಸೂತನೆ! ನಾನು ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ನೀನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ದಶರಥನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂತಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ರುಗಿಹೋಗು: ಬಹುಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರು. ನೀನು ಇನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗು. ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟುದೇ ಸಾಕು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾವು ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಹೋಗುವೆವು" ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾರಥಿಯು, ರಾಮನು ತನಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಮತಿಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾರದೆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾ, ಪುನಃ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ರಾಮನೆ! ನಿನ್ನಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ, ತಮ್ಮನನ್ನೂ ಸಂಗಡಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಕೃತ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮ್ಮತಿಸ ಲಾರರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಚಿರಪರಿಚಯವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಹೇಳ ತಕ್ಕುದೇನು? ಎಲೆ ರಾಮನೆ! ಏಷ್ಟಾದರೇನು? ದೈವವು ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ತಂದಿಟ್ಟ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಗಳನ್ನು ಸಲಿಸಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಯಾಳುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಹಳ ಋಜುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದ ನಿನ್ನಂತವನಿಗೇ ಈ ಮಹಾವ್ಯಸನವು ಬಂದಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ವ್ರತಗಳನ್ನು ನಡೆ ಸಿದರೇನು? ಆತನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗುಣಗಳಿದ್ದರೇನು? ಆತನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಲೋಕಭೀತಿಯಿದ್ದರೇನು? ಯಾವುದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಎಲೈ ಮಹಾವೀರನೆ! ನಿನ್ನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಹಾನಿಯೂ ಇರದು. ನೀನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿನಂತೆ ಬೆಳಗುವೆ. ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಗಲಿದ ನಾವು ಕೆಟ್ಟೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸಿದವಳು ಕೈಕೇಯಿಯು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ನೀನೂ ಒಂದುವಿಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ದಂತೆಯೇ ಎಣಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಯ್ಯೋ! ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನು! ಮಹಾಪಾಪಿನಿಯಾದ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯ ಕೈಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ದುಃಖದಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಪ್ರಾಣಸಮನಾದ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವು ದನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುಮಂತ್ರನು ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದುಮೇಲೆ, ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, “ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದವರಿಗೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾದವನೊಬ್ಬನೂ ದೊರಕಲಾರನು. ಅದಿರಲಿ! ದಶರಥನು ನನಗಾಗಿ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯವು. ಮೊದಲೇ ಆತನು ದುಃಖದಿಂದ ಧೈರ್ಯಗೆಟ್ಟಿರುವನು. ಇದರಮೇಲೆ ಬಹಳ ವೃದ್ಧವಯಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮಪಾಶವೂ ಆತನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ದೇಹವೂ ಮನಸ್ಸೂ ಕದಲಿಹೋಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸದೆ ಅವನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಗಾಗಲೇ ನಡೆಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆತನು ಕೈಕೇಯಿಯ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಯಾವಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವನೋ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ರಾಜರು ಕಾಮದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೋ ಆಗಾಗ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವುದುಂಟು. ಅವರ ಕೋರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಅವರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ಆಶ್ರಿತರ ಧರ್ಮವು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೆಂಬುದರಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸೌಖ್ಯವು ಇದೊಂದೇ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು. ಈ ಆಶೋತ್ತರದಿಂದಲೇ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯಭರಣದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಜಿಹಾಸೆಪಡದೆಯೂ, ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗದೆಯೂ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವನಾಗು! ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಇದುವರೆಗೆ ದುಃಖವೆಂಬುದನ್ನೇ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಬಹಳ ವೃದ್ಧನು. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪೂಜ್ಯನು. ಮತ್ತು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನು. ಅಂತವನಿಗೆ ಈಗ ಇದೊಂದು ಮಹಾವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇನು? ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಈ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು. “ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾಗಲಿ, ಸೀತೆಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಿಸುವವರಲ್ಲ. ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಕೂಡಲೆ ನಾವು ಮೂವರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸುವೆವು. ನೀನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು" ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನೂ ಇತರ ರಾಜಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು. ಕೈಕೇಯಿಯೂ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖಿಸಬಹುದು. ಅವಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳು! ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸು. ಆಕೆಗೆ ನಾನು 1 ಪಾದಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೇಳು. ಭರತನನ್ನು ಆತನ ಮಾವನಮನೆಯಿಂದ ಈಗಲೇ ಕರೆತರಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸು. ಆತನು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಬಿಡುವಹಾಗೆ ಮಾಡು! "ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಆ ಭರತನನ್ನು ಆಗಾಗ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷಿಸುತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ವಿಷಯ ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ದುಃಖವುಂಟಾಗ"ದೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿಯೂ ದಶರಥನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. "ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತೆಯರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ಭರತನಿಗೆ ತಿಳಿಸು. ಮತ್ತು ಹೆತ್ತತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪ್ರೇಮವಿರುವುದು. ಆದರಂತೆಯೇ ಶತ್ರುಘ್ನನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸುಮಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ವಿಶೇಷಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನೂ ತಕ್ಕರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ಆದರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದಾಗಿಯೂ ಭರತನಿಗೆ ಹೇಳು. ಆ ಭರತನಿಗೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವು ಮತ್ತೊಂದುಂಟು. "ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ನೀನು ಯೌವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವೆ! ಇದರಿಂದ ನೀನು ಇಹಪರಸೌಖ್ಯಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಜನಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈಗ ಲಭಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಆ ವಿಧವಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯ

1. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆಮಾತ್ರ ಪಾದಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. "ಆಚಾರ್ಯವದಾಚಾರ್ಯದಾರೇವೃತ್ತಿಃ ಪಾದಸಂವಾಹನವರ್ಜಂ" ಆಚಾರ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಚಾರ್ಯನಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಪಾದಸಂವಾಹನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬಾರದು "ಎಂಬ ವಿಧಿಯಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ವಿಧಿಯು ಬಲತಾಯಿಯರಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಆದಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಬಲತಾಯಿಯರಿಗೆ ಪಾದಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಗಳಿಂದ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕು" ಎಂದು ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ತಿಳಿಸು" ಎಂದನು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗೆಂದು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸುಮಂತ್ರನು ದುಃಖದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ ಕಂಠವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಂದೆರಡುಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಅದನ್ನು ಲಾಲಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಚಾರವಾಕ್ಯಗಳೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಪ್ರೇಮದಿಂದುಂಟಾದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ, ನಾನು ಈಗ ಸೇವಾಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮೀರಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ? ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟರೂ, ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಕೊರಗುವಂತೆ ನೀನಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿ? ಮೊದಲು ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿದ ಈ ರಥವನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲವೆ? ಇದೇ ರಥವು ಈಗ ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರುತಾನೇ ಸಹಿಸುವರು? ರಾಮಶೂನ್ಯವಾದ ಈ ರಥವನ್ನು ನಾನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣವೇ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಎದೆಯೊಡೆದು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಥಿಕನಾದ ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಸಾರಥಿಯಾದ ನಾನುಮಾತ್ರ ಕುಳಿತು ಶೂನ್ಯವಾದ ಈ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಪುರವಾಸಿಗಳು ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದೋ ನೀನೇ ಆಲೋಚಿಸು! ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯವೀರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾದಮೇಲೆ, ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸುವಂತೆ ಈ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರವೆಲ್ಲವೂ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೊರಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿದಿರಿಗಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ, ಅನ್ನಾಹಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊರಗುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದು ನಿಜವು. ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನು ವನವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಕೊರಗುತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಆಗ ಅವರ ಗೋಳಾಟದ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ನೀನು ಕೇಳಿರುವೆ! ಈಗ ನಾನು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಬರೀರಥವನ್ನು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಹೋದರೆ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಆಗಿಗಿಂತಲೂ ನೂರುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲಿ? “ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದಿರುವೆನು. ನೀನು ಸಂಕಟಪಡಬೇಡ! “ಎಂದು ಹೇಳಲೆ? ನಾನು ಇಂತಹ ಅಸತ್ಯವಾಕ್ಯನ್ನು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದವನಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಬಿಡುವೆನೆಂದರೆ, ಈ ಅಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ತಾನೇ ಹೇಗೆ? ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ನುಡಿಯಬಹುದೆ? ಆಕೆಯ ಆಪನ್ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ನಾನೇ ಕಾರಣನಾಗುವೆನಲ್ಲವೆ? ಅದೂ ಹೋಗಲಿ! ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ರಥದ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರುವಾಗ ಈ ರಥಾಶ್ವಗಳು ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳುತಿದ್ದುದೇನೋ ನಿಜವು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಶೂನ್ಯರಥವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದರೆ, ಈ ಕುದುರೆಗಳು ತಾನೇ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುವೆ? ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಲಾರವು! ಇದು ನಿಜವು! ನೀನಿಲ್ಲದ ರಥವನ್ನು ಈ ಕುದುರೆಗಳೂ ಎಂದಿಗೂ ಎಳೆಯಲೊಲ್ಲವು! ಹೇಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಾರೆನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡುವೆನು. ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಾನು ಇಷ್ಟುವಿಧವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೇ ನಿಜವಾದರೆ, ನೀನು ಅತ್ತಲಾಗಿ ತಿರುಗಿದೊಡನೆಯೇ ನಾನು ಈ ರಥದೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವೆನು. ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಗಳುಂಟು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ಬರುವೆನು. [1] ನೀನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಮೇಲೆ, ನಿನ್ನ ರಥವನ್ನು

---

1. ಇಲ್ಲಿ ‘ತ್ವತ್ಕೃತೇನ ಮಯಾ ಲಬ್ಧಂ ರಥಚರ್ಯಾಕೃತಂ ಸುಖಂ। ಆಶಂಸೇ ತ್ವತ್ಕೃತೇ ನಾಹಂ ವನವಾಸಕೃತಂ ಸುಖಂ॥” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದಕ್ಕೆ “ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಈಗ ನಿನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖವು ಲಭಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ವನವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನೊಡನಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಉಪಚಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸಬಹುದಾದ ಸುಖವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು.” ಎಂದು ಅರ್ಥಾಂತರವು. ಇದರಿಂದ “ನಾನು ಮಂತ್ರಿಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವು ಲಭಿಸುವು

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ನಡೆಸತಕ್ಕ ಸುಖವಂತೂ ಭಾಗ್ಯಹೀನನಾದ ನನಗೆ ಲಭಿಸದೆ ಹೋಯಿತು. ಈಗ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ವನವಾಸದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು. ಅದನ್ನಾದರೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನನ್ನ ಈ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡು! ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು "ನನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರು" ಎಂಬುದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಆ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಆನಂದಿಸುವೆನು. ಎಲೈ ವೀರನೆ! ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಕುದುರೆಗಳೂ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುವು. ನಾನೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ. ಪಾಪಕರ್ಮವುಳ್ಳವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರನೋ, ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಈಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರೆನು. ನಿನ್ನ ವನವಾಸವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಈ ರಥದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶವು. ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ನನಗೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಂತೆ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇವೇ ನನಗೆ ನೂರಾರುವರ್ಷಗಳಂತಾಗುವುದು. ಎಲೈ ರಾಮನೆ! ನೀನು ಭೃತ್ಯನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯೆಯಾ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬುದನ್ನೂ ನೀನು ಬಲ್ಲೆ! ಹೀಗೆ ಭೃತ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಭುಪುತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದುಚಿತವೆ?" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ರಿತವತ್ಸಲನಾದ ರಾಮನು "ಎಲೈ ಸೂತನೆ! ನೀನು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯವಾದ ಕಾರಣ

ವೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಸಾರಥಿಕೃತ್ಯವು ನಿಂದ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅದನ್ನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆನು. ಹೀಗೆಯೇ ವನವಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದುಂಟಾದ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವೆನು." ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವುಂಟು. ನೀನು ಈಗ ಪಟ್ಟಣಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಕೈಕೇಯಿಗೆ ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದೆನೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಸಂದೇಹವು ತಪ್ಪುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ನಂಬಿಕೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವವರೆಗೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜನಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುವುದು. ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಆತನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೊರಿಸುವಳು. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಆ ಸಂದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ತಪ್ಪುವುದು. ಆಗ ದಶರಥನನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಹೋಗಿ ಮೊದಲು ಅವಳಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದುತ್ತಮವು. ಎಲೈ ಸುಮಂತ್ರನೆ! ನನ್ನ ಬಲತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಭರತನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು. ನೀನು ನನಗೂ ರಾಜನಿಗೂ ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ, ಈ ರಥವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಈಗಲೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೊರಡು. ಮತ್ತು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರವರಿಗೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಸುಮಂತ್ರನನ್ನು ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಗುಹನನ್ನು ನೋಡಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ "ಎಲೆ ಸಖನೆ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಜನಸಂಚಾರವುಳ್ಳ ಈ ವನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಂತುಬಿಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಾನು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಈ ವನವಾಸಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು. ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿರುವುದು. ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವಾದುದರಿಂದ, ನಾನು ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಭೂಷಣವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಇದರಿಂದ ತಂದೆಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. [1] ಸೀತಾ

1. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಜಡೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಹಿತವಾದುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯೂ, ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆ ಧರ್ಮವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಲ್ಲವೆ? ಇದು ಅವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದುದೆಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧವು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಇದರಿಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನಾನು ಜಡೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವೆನು. ಆಲದ ಹಾಲನ್ನು ತರಿಸು. ಆಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಡುವೆನು." ಎಂದನು. ಒಡನೆಯೇ ಗುಹನು ಆ ಹಾಲನ್ನು ತರಿಸಿಡಲು, ಆದರಿಂದ ಮೊದಲು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಜಡೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮನೂ ಜಟಾಧಾರಿಯಾದನು. ಹೀಗೆ ಜಡೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನಾರುಮಡಿಯನ್ನುಟ್ಟುನಿಂತಿದ್ದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಕುಮಾರರಂತೆ ಶೋಭಿಸುತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ 1 ವೈಖಾನಸವೃತ್ತಿಯನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿ, ವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದಮೇಲೆ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಾದ ಗುಹನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಮಿತ್ರನೆ! ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಯೆಂಬುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಬಹುಜಾಗರೂಕನಾಗಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸಭಂಡಾರಗಳನ್ನೂ, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಗಂಗಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, "ವತ್ಸನೆ! ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ದೋಣಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಅಳ್ಳಾಡದಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮೊದಲು ನೀನು ಇದನ್ನೇರು! ಆಮೇಲೆ ಭಯಶೀಲೆಯಾದ ಈ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಸು." ಎಂದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದುದರಿಂದ, ಅಣ್ಣನ ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮೊದಲು ಸೀತೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ತಾನೇರುವುದೇ ರಾಮನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ಮೊದಲು ಸೀತೆಯನ್ನೇರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತಾನೂ ಆನಾವೆಯನ್ನೇರಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ರಾಮನೂ

1. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನೆ? ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸಿದನೆ? ಎಂದು ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವನು ಪುನಃ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದು. ಹಾಗೆ ಬಂದರೆ "ಆರೂಢಪತಿತೋ ಹಿ ಸಃ" ಎಂಬಂತೆ ನಿಂದಾಸ್ಪದವಾಗುವುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸಿದನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವು. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳ ಸನ್ಯಾಸಧರ್ಮದಂತೆ ಪಿತೃನಿಯೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ಸಾಂಕಲ್ಪಿಕವಾದ ನಿಯಮವಿಶೇಷವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲವು. "ಸಮ್ಯಕ್ ಸಂಕಲ್ಪಜಃ ಕಾಮೋ ಧರ್ಮಮೂಲಮಿದಂ ಸ್ಮೃತಂ" ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಮನುವಾಕ್ಯವುಂಟು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಗುಹನು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ನೋಡಿ, ದೋಣಿಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ನಾವೆಯನ್ನೇರಿದ ಕೂಡಲೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಣದವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅನುಸಂಧೇಯವಾದ, "ದೈವೀಂ ನಾವಂ" ಇತ್ಯಾದಿ ನಾವಾರೋಹಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸೀತಾ ಸಮೇತನಾಗಿ ಆಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ನದಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆ ಪುಣ್ಯ ನದಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ರಾಮನು ಸುಮಂತ್ರನಿಂದಲೂ, ಸೇನಾಸಮೇತ ನಾದ ಗುಹನಿಂದಲೂ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮುಂದೆ ನಡೆಸುವಂತೆ ನಾವಿಕರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ನಾವಿಕರು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಿಂದ ನಾವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಬಲವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವ ವೇಗದಿಂದ ಆ ನಾವೆಯು ಬಹುಬೇಗನೆ ನದಿಯ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿತು. ಗಂಗಾನದಿಯ ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಯು ಬಂದು ನಿಂತಾಗ, ಸೀತೆಯು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಆ ನದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆಗಂಗೆ! ಇದೋ ಈತನು ದಶರಥಮಹಾರಾಜನ ಪುತ್ರನು. ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಪಿತೃ ವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನವೆಂಬ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ನನ್ನೊಡನೆಯೂ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು. ಅದುವರೆಗೆ ಈತನನ್ನು ನೀನು ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆನು. ಆಗಲೇ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕೋರಿಕೆಗಳೂ ಕೈಗೂಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಆಗ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವೆನು. ಎಲೆ ದೇವಿ! ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವಳು. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿರುವುದು. ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಯುಂಟು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು ವೆನು. ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಈ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರು ವಂತೆ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಾದರೆ, ನಾನು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯ ರ್ಥವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಗೋದಾನವನ್ನೂ, ಅನ್ನದಾನ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ವನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. ಮತ್ತು ನಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಿನಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವೆನು. ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಂಸರಾಶಿಯನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆನು. ನಿನ್ನ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವೆನು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಘಟ್ಟಗಳುಂಟೋ, ಕಾಶಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳುಂಟೋ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವೆನು. "ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳೆ! ಮಹಾಭುಜನಾದ ಈ ನನ್ನ ಪತಿಯು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ನನ್ನೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು!" ಎಂದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನಾವೆಯು ಆನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರವನ್ನು ಸೇರಿತು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ನಾವೆಯಿಂದಿಳಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಆನಂದವರ್ಧಕನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಆತನು "ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ಇನ್ನು ನೀನು ಬಹುಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜನರು ತುಂಬಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ನಿರ್ಜನವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾವಲಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಎಂದೂ ಕಾಣದ ಇಂತಹ ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆವತ್ಸನೆ! ನೀನು ಮುಂದೆ ಹೋಗು! ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಯು ಬರಲಿ! ಅವಳ ಹಿಂದೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಾನು ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ಬರುವೆನು. ಇಂತಹ ಘೋರವಾದ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವಕಾರ್ಯವಾಗಲಿ ಕೈಕ್ಕಸಮಯವು ಮಿಂಚಿಹೋದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ಸೀತೆಗೆ ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಇದೋ! ಈ ವನವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜನಸಂಚಾರವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಾಗಲಿ, ತೋಟಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕೇ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಹಳ್ಳಗಳು ಕಾಣುವುವು. ಇಂತಹ ದುರ್ಗಮವಾದ ವನಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿರುವೆವಾದುದರಿಂದ, ಈಗಲೇ ಸೀತೆಗೆ ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು" ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತಾನೇ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ಅತನ ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಯೂ, ಅವಳ ಹಿಂದೆ ರಾಮನೂ ಹೋಗುತಿದ್ದರು. ಇವರು ಮೂವರೂ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಸುಮಂತ್ರನು ಅವರನ್ನು ಎವೆಹಾಕದೆ ನೋಡುತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಬಹು ದೂರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿರಲು, ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಿಕ್ಪಾಲಕರಿಗೆಣೆಯಾದ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ವರಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು ಆ ಮಹಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ 1 ವತ್ಸದೇಶದ ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳಹಸಿವಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿ :ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೇ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಂದಿಯನ್ನೂ, ಋಶ್ಯ, ಪೃಷತ, ಮಹಾರುರುಗಳೆಂಬ ಮೂರುಜಾತಿಯ ಜಿಂಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಮೃಗಗಳ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಭುಜಿಸಿ, ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಮರದಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಇದು ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ದುಃಖದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿದುದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು. ಆ ಮೂವರೂ ಎಲೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದುದು.

ಲೋಕರಂಜಕನಾದ ರಾಮನು ಆ ಮರದಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯೇ, ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು

---

1. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯದೇಶಗಳೆಂದು ಕೆಲವರು ಪಾಠಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಅದು ಪ್ರಾಮಾದಿಕವೇ ಹೊರತು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇಶಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಗಂಗಾಯಮುನೆಗಳನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರಯಾಗ ಪ್ರದೇಶವೇ ವತ್ಸದೇಶವು. ಅದರಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಪಾಂಚಾಲದೇಶವೇ ವತ್ಸದೇಶವು. ಯಮುನೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಶೂರಸೇನದೇಶವು. ಅದರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ಸ್ಯದೇಶವೆಂದು ಹೆಸರು.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

"ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನಾವು ನಮ್ಮ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೊರಗೆಬಂದು, ಸುಮಂತ್ರನನ್ನೂ ಅಗಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕಳೆಯಬೇಕಾದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಈಗೀಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಷ್ಟವು ತೋರಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು ನಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು! ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಇದುಮೊದಲುಗೊಂಡು ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯರಾತ್ರಿಯಾದುದರಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೋ ಒಂದುವಿಧದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈಗಲೇ ಬಂದಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾದ ಒಂದು ಗುಡಿಸಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಈಗ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾವು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದಿರಿರುವ ಕೆಲವು ಎಣ್ಣೆಲೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಹಾಸಿಕೊಂಡು, ಮಲಗಿಬಿಡುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗತಕ್ಕ ಆ ರಾಮನು ನೆಲದಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ, ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಈಗ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಏನವಸ್ಥೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲೆಯಾ? ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಅತನಿಗೆ ಸುಖನಿದ್ರೆಯೂ ಬಂದಿರಲಾರದು! ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು! ಕೈಕೇಯಿಯು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಿತೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವಳು. ಆಕೆಯು ಭರತನನ್ನು ಕರೆಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅತನಿಗೆ ಆರಾಜ್ಯವು ನಿರುಪಾಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಪಡಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, 1 ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಹಿಂಡಿಬಿಡುವಳು! ಈ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದರೋ ಅನಾಥನಾಗಿರುವನು ಅತನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲ ಇದರಮೇಲೆ ನಾನೂ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನು. ಅತನು ಬಹಳ ವೃದ್ಧನಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಅವನ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಬಲವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ

1. "ನಿಸ್ಪೃಹನಾದ ರಾಮನು ತನಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಬಹುದೆ?" ಎಂದರೆ, ಈತನು ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧದ್ವೇಷವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಮಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೈಕೇಯಿಯ ವಶನಾಗಿರುವನು. ಇನ್ನು ಅತನು ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು? ಈಗ ನಮಗೆ ಬಂದೊದಗಿರುವ ಕಷ್ಟದಶೆಯನ್ನೂ, ರಾಜನಿಗುಂಟಾಗಿರುವ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಕಾಮವೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇ ಪ್ರಬಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಎಷ್ಟೇ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾಗಿದ್ದರೂ, ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟಂತೆ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದ ವಿಧೇಯನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವವರುಂಟೇ? ಯಾರೂ ಬಿಡಲಾರರು. ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಮಗನಾದ ಭರತನೊಬ್ಬನೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು! ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಸಲದೇಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಖವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಹೆಂಡತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುವನು! ಅತನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಮುಖದಂತಿರುವನು. ತಂದೆಗೂ ಕೊನೆಗಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿ, ನಾನೂ ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದಮೇಲೆ, ಅತನೊಬ್ಬನೇ ಏಕಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವನಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಂತೆ ಯಾವನು ಅರ್ಥಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಮಮಾತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವನೋ, ಅತನಿಗೆ ಇವನಿಗುಂಟಾದಂತೆಯೇ ಮಹಾವಿಪತ್ತು ಬಂದೊದಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಎಲೆ ಸೌಮ್ಯನೇ! ದಶರಥನ ಕೊನೆಗಾಲಕ್ಕೂ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡುಪಾಲುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ, ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಳೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಆ ಕೈಕೇಯಿಯು ಈಗ ತನಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷಕ್ಕಾಗಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಪೀಡಿಸದೆ ಬಿಡುವಳೆ? ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರಳು! ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ನನಗಾಗಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯೂ ಏಕೆ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕು? ನಾವು ಇನ್ನೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು ಕಷ್ಟವು. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಬೆಳಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಎದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗು! ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಈಗ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಳು. ನೀನಾದರೂ ಹೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿರು. ಕೈಕೇಯಿಯು ಬಹಳ ಅಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಒಂದುವೇಳೆ ತನ್ನ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೇಡುಕನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. [1] ಭರತನು ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ

---

1. ಇಲ್ಲಿ, “ಪರಿದದ್ಯಾಹಿ ಧರ್ಮಜ್ಞೋ ಭರತೇಮಮ ಮಾತರಂ” ಎಂಬು ಗೋವಿಂದರಾಜೀಯವಾದ ಪಾಠವು. ತಿಲಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನುಸಾರವಾಗಿ “ಪರಿದದ್ಯಾದ್ಧಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಾ ಗರಂತೇ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಮಾತೆಯರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ಅತನ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸು. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ! ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೋ ಪುತ್ರವಿಯೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಬಹುದು! ಆದರಿಂದಲೇ ಅವಳಿಗೂ ಈಗ ಅದೇ ವ್ಯಸನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ವೃದ್ಧಿಗೆ ತಂದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕಾದವೂತ್ಯಶುಶ್ರೂಷೆ ಮೊದಲಾದಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಛೀ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇಕೆ? ನನ್ನಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದೂ ಫಲವೇನು? ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ನಾನೇ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದೆನಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೂಪಡೆಯಬಾರದು! ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಿದ ಶಾರಿಕೆಯೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯೇ ನನಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದುದೆಂದೆಣಿಸುವೆನು. ನನಗಿಂತಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಹಕ್ಕಿಯು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಿಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಗಿಳಿಯೆ! ಆ ಶತ್ರುವಿನ ಕಾಲನ್ನು ಕಚ್ಚು!" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನೇ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಅದರಂತೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಹೇಳಿದವನಲ್ಲ! ನಾನು ಆಕೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೂ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ಆಕೆಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವುದೊಂದುಪಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ! ಅವಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನಾದರೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ! ಆ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಸ್ವಲ್ಪಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷಿಸತಕ್ಕವಳು. ಆ ಶಾರಿಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಯಿತು. ತಿರ್ಯಗ್ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಹಕ್ಕಿಯು, ತನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವನ್ನೂ ನಾನು ಮಾಡದೆ ಹೋದೆನಲ್ಲಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿ ಫಲವೇನು? ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದೂ ಅದರಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನನುಭವಿಸದೇ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಭಾಗ್ಯಹೀನೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ನನ್ನನ್ನು

ಮಮ ಮಾತರಂ" ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವನ್ನುಮಾಡಿ, (ತೇಮಮಚ ಮಾತರಂ ಗರಂಪಠ್ಯದದ್ಯಾದ್ಧಿ) ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ವಿಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವಳಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಅರ್ಥವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಕಾಣದೆ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವಳು! ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ! ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನನಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾದರೆಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ತಡೆಯಲಾರರು. ಈ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನಾದರೂ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಇತರರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಆಕ್ರಮಿಸಬಲ್ಲೆನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಬಾರದೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನು. ಅಧರ್ಮಹೇತುವಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೂ, ಪರಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಕೆಡುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದಲೂ, ನಾನಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡದೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದೆನು. ಅಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಹೆದರಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನೇ ಹೊರತು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಭಯವಿಲ್ಲವು." ಎಂದನು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿ, ಜನಶೂನ್ಯವಾದ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಬಹುದೈನ್ಯದಿಂದ, ಜ್ವಾಲೆಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ, ವೇಗವಿಲ್ಲದ ಸಮುದ್ರದಂತೆಯೂ ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಅತನನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಣ್ಣಾ! ಮಹಾವೀರನಾಗಿಯೂ, ರಾಜಪದವಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದುದರಿಂದ, ಈಗ ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಕೇವಲ ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿರುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ! ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ!! ಇದರಿಂದ ನನಗೂ, ಈ ಸೀತೆಗೂ ದುಃಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಲೈ ಆರ್ಯನೆ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಸೀತೆಯಾಗಲಿ, ನಾನಾಗಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ, ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಂದು ಹಾಕಿದ ಮೀನಿನಂತೆ, ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲವಾದರೂ ಬದುಕಿರಲಾರೆವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ತಂದೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಡುವವನಲ್ಲ! ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ! ಇದು ನಿಜವು" ಎಂದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಭೋಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೂ ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ಆಲದಮರದಕೆಳಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. 1 ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಮನು ಆಹ್ಲಾದರದಿಂದ ಕೇಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೇ ಆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನೂ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಧರ್ಮದಿಂದ ಕಳೆಯುವುದಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಘುವಂಶವರ್ಧನರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯರಾದುದರಿಂದ, ನಿರ್ಜನವಾದ ಆ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹಗಳಂತೆ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತಿದ್ದರು.

ಇದು ಐವತ್ತುಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

---

1. ಇಲ್ಲಿ "ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯೋತ್ತಮಪುಷ್ಕಲಂ ವಚೋ ನಿಶಮ್ಯ ಚೈವಂ ವನವಾಸಮಾದರಾತ್। ಸಮಾಸ್ಸಮಸ್ತಾ ವಿದಧೇ ಪರಂತಪಃ ಪ್ರಪದ್ಯ ಧರ್ಮಂ ಸುಚಿರಾಯ ರಾಘವಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥರು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾನುಸಾರವಾಗಿ, "ರಾಮನು, ತನಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವನವಾಸದವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ತಾನು ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆ ಸಂವತ್ಸರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನೊಡನೆ ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರ್ಥವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ANANDA PRESS MADRAS-4

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.